ſe nō velle. ⁊ poſt quia mutabilis eſt: imo
ſeipam mutare pōt cum cognitōne bōi ad
velle. qđ nō reputauit habere locū in deo
quē poſuit ſimpliciter immutabilē: ⁊ ſem/
per eodē modo agentē ſaltem immediate
Unde non eſt ſimile. Hoc de quarto arti
culo.

Quantū ad quin/

um artic'm. ſcꝫ ad videndū: an voluntas
poſſit in malum: nō exiſtente errore ratio/
nis. ⁊ vtrum poſſit pter vel cōtra dictamē
Suppō.1. rōnis. ¶ Pro quo pmo ſuppono: ꝙ tā ap
petitus ſenſitiuus ꝗꝫ appetit⁹ intellectiu⁹
dictus volūtas dicunť aīales: eo ꝙ nō
ferunť in obiectū niſi mediāte cognitione
ipius aīalis appetētis. Et i hꝫ dnr ab ap/
petitu naturali qui dirigiť cognitōe dei i
Corre.1. bonū debitū ſpēi. ¶ Unde correlarie ꝯcedē
dū eſt: ꝙ in multos actus inclinamur per
naturā. ſic in gn̄atōe ꝫ ſimil' ⁊c. quos perfi
cimus p cognitōem. ⁊ ſic incitatiue ⁊ initi/
aliter tales actus vult natura. et executie
ꝑficiunť cognitōne. ſic eſt in fame ⁊ ſiti et i
Corre. 2 multis hmōi. ¶ Correlarie. ꝯcedendū eſt
ꝙ hmōi appetitus pn̄t vocari cognoſciti/
ui: nō q2 cognoſcūt inqꝫtū appetit⁹: ſꝫ qa
cognitōem pſupponūt. ¶ Tertiū correlari
Corre. 3 um. ꝙ dicere appetitū ſenſitīm vel volūta
riū poſſe in incognitū: inqꝫtū ſunt tales: ē
propriā rōnem eoꝝ interire. ptꝫ ex notabi/
li. ¶ Sed ꝯtra notabile ⁊ ꝯtra tertiū corre
Obiectio lariū videť ꝙ ſepe volumus finē: ignoran/
tes mediuꝫ. vnde ꝯſiliamur p mediū ade
ptione ⁊ inuentōe. ergo tunc voluntas vidr
ferri in incognitū. Eodē mō in ſpeculatis
frequēter volumus mediū ad concluſiōꝫ
quod ignoramus. nōne ergo tunc volun/
tas fertur in incognitū? ¶ Cōfirmať. quia
Cōfir. cum voluntas precipit inqri mediū ab in
tellectu. vel hoc mediuꝫ eſt intellectui co/
gnitū: ⁊ tunc fruſtra precipit inqrere. vl' eſt
itellectui i cognitū. ⁊ ſi ſic: tunc voluntas
precipit de incognito. ¶ Reſpondeť. ꝙ cuꝫ
Ad 1 finem volumus cuius mediū neſcimus:
hoc eſt quia voluntati repſentať finis per
modum boni. Scdo. ꝙ ſi tunc volumus
mediū: vel ſi voluntas precipit inuenire:
hoc eſt quia itellectus ſibi repſentat ꝙ bo/
num eſſet ſcire medium ad finem. ⁊ ꝙ bo
num ſit illđ inquirere. ⁊ ergo adhuc ſic ſp
volumus cognitum. Unde ſicut itellect⁹
determinate iudicat bonum eſſe qrere me
dium: ſic voluntas poteſt iubere vt inqui
ratur. ⁊ ſic determinate neſcit mediū intel
lectus. ita voluntas de nullo determina/
to medio precipit. nec aliquod determīa
tum mediū eligit. ſed cum intellectus iue
nerit: ⁊ tunc cum iudicat hoc mediū eē bo
num: tunc voluntas accipere pōt ⁊ preci/
pere circa idē. ¶ Ad ſecūdā ſiue confirma/ ad ꝯfir.
tionē. ꝙ ſicut dictum eſt: cum intellectui p
cipitur a voluntate inquiſitio mediū me/
dium ſb ratōne ppria eſt incognitū: ſicut
etiam volūtas nullū determinatū medi/
um eligit. ſed in cōmuni iudicat bonū eſſe
inquirere de medio ad finē vel cōcluſiōem
et ita volūtas in cōmuni precipit inueſti
gari. ¶ Secundo pmitto ꝙ volūtas ſit ce ſppō.2
ca: inqꝫtum voluntas. ſimiliter ⁊ appetit⁹
ſenſitiuus inqꝫtū appetitus. patet. qa vo
catur appetitus: inqꝫtum cognitōem ſeq̄/
tur. ⁊ ergo cognitio nō ſpectat ad eum. ſed
ad intellectum vel ad ſenſum. Et ideo di
cere ꝙ appetitus cognoſcat: vere dictū eſt
quia intellectus vel ſenſus cognoſcit q̇ eſt
appetitus: vel voluntas inqꝫtum volun/
tas: eſt non diſtinguere inter intellectū et
voluntatem. quia qđ cognoſcit voluntas
nō cōuenit ſibi: niſi inqꝫtum eſt intellect⁹
vel non diſtinguemus inter itellectum et
appetitum. ¶ Tertio eſt recordandū illđ
quod dictū eſt in pmo articulo in correla/ ſuppō. 3
rio tertie ꝯcluſiōis. ſcꝫ ꝙ duplici repn̄tati/
one poteſt moueri appetitus. vna pporci
onali repſentante ꝙ hoc preſentatū eſt bo
num. alia incōplexa ſaltē pporcional'r re/
preſentāte aliquid per modum delectabil'
vtilis vel honeſti. dictum em̄ fuit in prio
articulo. ꝙ hec pōt mouere aīal. ¶ Quar/
to eſt notandum. ꝙ error circa agibilia pe ſuppō4
na eſt peccati. Unde Beda. Ignorātia ve
nit ad nos ex peccato. deus em̄ creauit ho
minem valde bonum. vt dictum eſt: et cū
originali iuſticia. ⁊ a fortiori cum cogniti/
one recta agibilium. quia illa pſuppone/
bať a iuſticia volūtatis. ⁊ iō an̄ pctm̄ n̄ fu
it ignorātia circa agēda. ¶ Quīto ē pſup/
ponendū ꝙ ifinite bōitati dei ſaltē ordīate ſuppō 5
agēti repugt ꝙ penā iculiſſet vl' eē pmiſiſ/
ſet niſi pctm̄ pceſſiſſet. Impi⁹ em̄ eſſet iu/
dex qui innocentem ſciēter puniret. Un/
de Exod. xxiij. capitulo. preceptum erat
Inſontem ⁊ iuſtum non occides. quod ⁊
ipſe ſeruauit n̄ īfligēdo penā ante culpā.

Cōcl'o. 1 ¶Quib⁹ pmiſſis ſit pma cōcluſio hec. ſtat
et ſepe fit volūtatis actus ſine rōnis pra/
ctice iudicio preuio. ptz. qꝛ vt dcm eſt i cō
cl'one ſecūda pmi articuli: a cognitōne ſin
gulari incōplexa de delectabili vl' vtili nl'
la rōne complexa actu concurrēte pōt fie/
ri actus volūtatis. ⁊ hoc probatū ē in cō/
cluſione pma eiuſdem. ḡ ꝯcl'io vera. conſe
Corre. quētia tenet. qꝛ cognitio incōplexa nō vo
catur iudiciū rōnis. ¶Correlariū pmū. li/
cet nunq̄ volūtas in aliquid ferat: niſi cū
cognitōe intellectiua. tn̄ ſepe fert in act⁹ ſu
os preter iudiciū rōnis practice. ptz pma
pars ex pmo notabili. nō em̄ fert vt volun
tas: niſi per intellectū fuerit ſibi pſentatuz
ptz ſcda pars per concl'onem iā poſitam.
Cōcl'o. 2 ¶Scda concluſio videt mihi vera quam
pono vt pbabilez. Stat q ſola ſit rō pcti
ca ⁊ eius partes in intellectu ⁊ intellectuz
aſſentire concluſioni. ⁊ ſimul volūtatē fer/
ri in ꝯrium ꝯcluſi. pbat ſic. ſtat q in intel/
lectu ſit hic ſyllogiſmus practic⁹ demōſtra
ta muliere nō ſua. nullū delectabile ſenſui
inhoneſtum eſt volendū. hec ꝯiunctio cū
hac muliere eſt delectabile ſenſui in hone/
ſtum. ḡ ipa nō eſt volenda. ⁊ nullā aliaz a
ctualē cognitōem ſil' eſſe. ⁊ intellectū aſſen
tire concl'oni: ⁊ cū hoc voluntatē velle pro
eodē tunc illā coniunctōem. ḡ ꝯcl'io vera ē
ꝯn̄a nota eſt. ⁊ maior rōnis manifeſta eſt
quare em̄ nō poſſit intellect⁹ eum hr̄e ⁊ nl'
lam aliā cognitōem: niſi euz aſſenſū actua
lem ⁊ ſuas ptes. minor q ſtāte aſſenſu cō/
cluſionis poſſit volūtas velle illā coniūcti
onē. pbat. qꝛ ſbiectū ꝯcl'onis ⁊ minoꝝ: qd
ſuppono eſſe ſingl'are vagū incōplexuz re/
pſentans illā coniūctōem p modū bōi de
lectabilis inclinat volūtatē in illā delecta/
tionē ſiue ꝯiunctōem tanq̄ delectabile ſen
ſui. quare ergo nō poſſit volūtas rōne illi/
us pn̄tationis incōplexe hoc acceptare. q̄
nis ſyllogiſmus pcticus phibeat. pōt em̄
incōplexa repn̄tatio delectabil' moue vo/
luntatē. quia inclinat ipam ad ſe. quāuis
ꝯcluſio phibeat. ⁊ volūtas pōt ſe ſenſui cō
formare et rōnem ptermittere ex ſua liber/
tate. ergo tota cōcluſio vera ē. ¶ Scdo p/
2 batur minor. qꝛ ſi nō poſſet: hoc eſſet quia
neceſſario aſſenſus ꝯcl'onis pctice fortiꝰ
phiberet ppter inhoneſtatē q̄ icōplexa co
gnitio ſingularis de delectabili ad ſe trahe
ret: ⁊ certū eſt q h̄ nō ſit veꝝ. eo q aſſenſus
pōt remitti ⁊ ſingl'aris cognitio tantū tra/
hit vel inclinat ⁊ plus q̄ aſſenſus conclu
ſionis practice retrahit. ¶Et tertio. qꝛ ille 3
cauſe mouētes nō ſunt ꝯrie. ſz ſbiectū con
cluſionis practice rōne delectatiōis trahit
ad ſe. ⁊ aſſenſus ꝯcl'onis phibet. ⁊ ḡ cum
volūtas liba ſit pōt ſe cōformare vni vl' al
teri. ḡ pōt velle ſm impetū delectabilis di
miſſo aſſenſu ꝯcl'onis. ⁊ hoc eſt ppoſitum
Hec videt eſſe mens phi. iij. de aīa dicen
tis. q in ꝯtraria ſunt motus incontinenti
um. qꝛ ſenſus p cognitōem incōplexā tra/
hit ad ſe. ⁊ ratio practica prohibet h̄ idez
Item in eodē tertio dic phus q ratio vin
cat ⁊ vincat. vincat in incōtinentib⁹. quia
motus fit ſm impetū delectabilis: ſz vincit
in continētib⁹. qꝛ ratio repmit impetū ſen/
ſus. Hec etiā videt eſſe de mente phi. vij. e
thicoꝝ de incōtinentib⁹ preconſiliantib⁹
illi em̄ pconſiliant ⁊ ſtantes in conſilio de
inhoneſtate in ꝯcl'one nō perſeuerāt: ſz ſe/
quunt impetū ſbiecti. Et. ca. pmo. vij. rep/
bat opīonem ſocratis dicētis q ꝯtra ſcien
tiā nō contingit opari dicēs: q in hoc con
tra rōnem pugnabat ⁊ dubitabat de ma/
nifeſte apparētib⁹. ¶Quarto. qꝛ ſic videt 4
fieri in pueris venientib⁹ ad vſum rōnis.
vel etiā adultis baptiſatis bn̄ inſtruct' in
mādatis decalogi. tales em̄ habēt occurrē
te paſſione ꝯtra aliqd mādatoꝝ ſyllogiſ/
mū practicū rectū. vel hr̄e pn̄t q hoc non
ſit faciēdū. qꝛ ꝯ mādatū dn̄i. qꝛ ex q̄ fuerūt
an̄ debite in h̄ inſtructi: igr̄ātia ꝯria nō in/
ducit eis an̄ culpā. vt dcm eſt in. v. nota/
bili. tn̄ ſil' pn̄t facere ſm ipetū paſſiōis. q̄a
alr̄ nō caderēt. ¶Qd ꝯfirmat ſic. qꝛ vl' pri⁹ Conſir.
igraret h̄ nō eſſe faciēdū q̄ peccarēt. ⁊ ſic in
eis eēt pena. p. 4. notabile an̄ pctm̄: qd ne
q̄t eē. p. v. nota. vl' eſſz in eis pus culpa q̄
hec ignorātia. ⁊ hoc eſt ppoſitū q ſtāte ſyl
logiſmo practico pn̄t ſeq impetū paſſiōis.
¶Quīto. qꝛ ſic vr̄ fuiſſe in pmis pntib⁹. i/ 5
git. pz ꝯn̄a. pbat an̄s. qꝛ nō ē dubiuz qui
adā vl' eua hūit hūc ſyllogiſmū pcticuz. ꝯ
mādatū dei nō ē agēdū. ſz appetere eſſe ſic
deus per eſum ligni vetiti eſt agere cōtra
mandatum dei. igitur hoc non eſt agēdū
et tamen ſimul hac ſcientia ſtāte illecti ſūt
in complacentiam altitudinis maieſtatꝭ
⁊ ſuperbierunt. igitur. tenet conſequentia
et maior patet. quia producti erāt cū ple/
na cognitione agibilium. patet minor. q̄a
vel prius extulerūt ſe per ſuperbiā q̄ hac
ſciam pdiderūt. ⁊ hr̄ ppoſitū. ſ. q ſtāte vo

nitate maieſtatis diuinę allecti ſint ad e/
ius appetitum. Uel ꝓus eam ꝑdiderunt:
et hoc nō. quia ſic pęna fuiſſet natura an/
ꝓbat 6 te pctm̄. vt dictum eſt. ¶ Sexto. Hoc vi/
det patere cōfeſſione incontinentiū. ꝙ di/
cunt ꝙ ſciant bene ſe male agere: affectan
do mulieres nō ſuas. ⁊ tamē nullaten⁹ di
mittunt: imo dicūt ꝙ dimittere nō poſſit.
ſed in hoc fl'm dicunt. quia ſi vitarent oc/
caſiones: poſſent dimittere. ſed genita for
titudine paſſiōis: ſepe ipſa fortius trahit:
ꝙ practica ratio. cui⁹ concl'oni aſſentiunt
Cōfir. ſufficit impedire. Hanc ↄcl'onē reputo ve
ram: poſui eam vt ꝓbabilē. ⁊ ṗncipali mo
ueor ſecūda rōne ad hoc facta. qꝛ q̄re non
poſſet voluntas ꝓferre delectatiōem quaꝫ
repn̄tat noticia incōplexa boni delectabil'
ſenſui: honeſtati: cui innitit ratio practica
¶ Ad iſtam ↄcl'onem ſunt auctes btī Au/
guſtini. iij. de libe. ar. c. ij. dicētis. voluntas
ꝓbat au eſt ṗma cauſa peccādi. nec eſt cui recte im/
ctoritate putet: niſi volūtati. ¶ Idem dicit ṗmo re/
2 tractationū. ca. ix. ergo obliq̄tas rōnis nō
eſt ṗma cauſa pcti. ꝗ ꝗuis practica ratio
3 ſit recta. volūtas tn̄ in eius ↄriū pōt. ¶ Et
xij. de ciui. dei. c. vij. dicit. ꝙ ſi duo homies
in omībꝫ pariter ſe habētes viderint vnius
corporis pulchritudinē vniformiť eis oc/
currentē: vnus poteſt illicite moueri. ⁊ alť
in voluntate pudica ſtabiliter ꝑſeuerare.
vbi ſunt iudicia ęqualia. ⁊ vnus ↄriuꝫ eli
git: alius nō. ꝗ ↄtra dictamē rōnis practi
4 ce aliquis de facto agit. ¶ Et in enchiridi.
ca. xxij. alia eſt libertas nō vera: malę ſerui
tuti adiecta. vnđ rō aſſentit a volūtate in
dicans nō eſſe faciendū qđ voluntas ap
5 petit. ecce ꝓpoſitum. ¶ Idem dicit beatuſ
Bernard⁹ in li. de libe. arbi. di. Ratio data
eſt volūtati vt inſtruat eam: non vt de
ſtruat. deſtrueret aūt ſi ei illā neceſſitatem
imponeret. qua minus libere pro arbitrio
ſeſe moueret: ſiue ad bonū ſiue ad maluꝫ.
ſi vnq̄ꝫ hoꝝ quodlibet ꝓhibēte rōne volū/
tas nō poſſet: volūtas iam non eſſet. ¶ Ex
Corre. 1. iſta ↄcl'one ſequunť aliena correlaria. Pri
mū: ꝙ idem ſyllogiſm⁹ ꝓctic⁹ aliq̄d oſtēdit
nō faciendū rōne totius: ⁊ ad idē faciēdū
inclinat rōne ptis. ptꝫ ex ↄcl'one. qꝛ ex q̊ vo
luntas illo ſyllogiſmo ⁊ aſſenſu ſuę concl'o
nis ſtāte ferť in ↄiunctōem illā: quā tn̄ ſyl
logiſmus ꝓhibet. māifeſtū eſt cū non ferať
niſi in apparēs bonū: vt poſt diceť: ꝙ aliq̄
ps eiuſdē ſyllogiſmi ſcꝫ cognitio incōple/
xa repn̄tās eā vt delectabilē ſenſui ad eam
dē inclinat. qꝛ vtriq̄ꝫ tot⁹ ſyllogiſm⁹ nō rep̄
ſentat eā ꝑ modū boni: ſꝫ poti⁹ ꝑ modum
nō volēdi. ¶ Scđm cor. ſepe volūtas ma Corre. 2
le eligit. ⁊ tm̄ null⁹ error in rōne exiſtit. ptꝫ
in caſu ṗmę rōnis factę ad ↄcl'onē. nō eſt
em̄ error in illa rōne ꝓctica: ꝙ ad aſſenſus
ṗmiſſaꝝ ⁊ ↄcl'onis. nec etiā in illa repn̄ta/
tione ſingl'ari repn̄tante ↄiūctōem h⁹ cuꝫ
illa ꝑ modū delectabil' eſſe delectabilē ſen/
ſui. qꝛ illa eſt ſimplex noticia ſingl'aris va
ga: vl' q̄ ſꝑ eſt vera. vt đr. iij. de aīa. quia in
ſimplicibꝫ opibꝫ ītellect⁹ nō eſt fl'm. Et ſi
eſſet cōplexa ex plibꝫ ↄceptibꝫ nō ↄſtituē/
tibꝫ ꝓpōnem: adhuc eſſet ꝟa. ħ eſt ſignuꝫ
veri: ſic ꝙ nō eſſet in ħ error ītellect⁹. qꝛ ita
eſt ꝙ eſt delectabil' ſenſui. Eodē mō erat in
ṗmis pntibꝫ. nā ſyllogiſm⁹ ꝓcticus: de quo
dcm̄ eſt in q̄nta rōne ad ↄcl'onē: erat ver⁹
et cognitio ſingl'aris vaga repn̄tās altitu
dinē imitatōis dei ꝑ imitatōem eſſe bonā.
etiā erat veꝝ ſignū. ⁊ ſic in intellectu nihil
erat fl'm. ⁊ tn̄ volūtas ex ħ eleuādo ſe per ſu
perbiā. ſ. volēdo hāc ſilitudinē peccauit lu
xuriata aliq̄ mō in appetitu diuitatꝭ mō ſi
bi nō cōgruo. ſic volūtas in volēdo dele/
ctatōem cū muliere nō ſua. fuit itaq̄ꝫ incō
plexa repn̄tatio ꝟa: ⁊ cōplexa etiā. Sꝫ vo
lūtas formādo volitōem reſpectu illi⁹ qđ
icōplexa repn̄tabat: errabat ſiue peccauit
cū null⁹ error añ in rōne fuerit. Ueꝝ ē ꝙ ſi
mul tpe cū ſuꝑbia error ineſſe cępit. in mu
liere fortior: ⁊ in viro debilior: ꝙ tam̄ errore
pctm̄ volūtatis fuit ṗus natura. ¶ Terti/
um correlariū. Sepe iudiciū rōnis ē rectū 3
⁊ volūtatis electio mala. ptꝫ ex ꝓcedēti. qꝛ
malū eſt in volūtate ſine errore ī itellectu
¶ Quartū. Uolūtas pōt eligere ↄ iudiciū
rōnis practicę completū in vniūſali ⁊ in ꝑ 4
ticulari. pꝫ in caſu ṗmi argumēti. ⁊ ex con
cl'one. qꝛ ſyllogiſm⁹ ↄcludit recte ⁊ intelle
ctus ei aſſentit. ⁊ tamē volūtas in ↄriū cō
cluſi eligit. ſ. ſeq̄ndo ↄcupiam. ¶ Quintū 5
correlariū. Recte incōtinēs diciť inconti/
nens a nō continēdo ſe cum recta ratōne
quia ſtante ↄcluſione in particulari eligit
ſm particularem impulſionem paſſionis
inclinantis ad ſenſum dimittendo dicta
men ratōnis. ¶ Sextum correlariuꝫ. pro 6
babile eſt ꝙ incontinens ſciens operetur
malum. patet ex concluſione ⁊ ex q̄rto cor
relario. quia aſſentiens cōcl'oni: ꝙ coniū/
ctio cuꝫ hac muliere eſt ihoneſta: tn̄ eligit

ſe coniungere cum ea: illectus a cõcupiã.
7 ¶Septimũ. Sepe volũtas fert in obiẽm
cũ repñtatõe incõplexa repñtãte illud per
moduz vtilis delectabilis vel honeſti ſine
ſyllogiſmo practico rõnis dicẽte ꝙ illud in
qđ fert eſt bonũ. Hoc correlariũ etiã dictũ
eſt in pmo articulo. ⁊ ptꝫ ex ↄclõne. cui⁹ ꝓ
batões poſite ſunt fundamẽtaliter in ar
8 ticlo pmo. ¶Octauũ correlariũ. q̃uis ſeq̃
tur: volũtas hoc acceptat. ꝫ intellect⁹ ſibi
hoc repñtat vt bonũ. tñ nõ ſequit̃. volun
tas hoc acceptat. ꝫ ratio iudicat hͦ eſſe bo
nũ. vocãdo iudiciũ aſſenſũ ꝓpõnis. pꝫ pͥ
ma ps. q2 cũ nõ ferat̃ in obiectũ: niſi pñta
tum ſb rõne boni p intellectũ. vt poſt dicet̃
nõ eſt poſſibile ꝙ velit: niſi itellect⁹ repñſen
tet vt bonũ. ptꝫ ſcđa ps ex ↄclõne. q2 repñ
tatione incõplexa repñtãte aliq̃d vt dele
ctabile põt moueri ⁊ accipe. vt dictuz eſt
mõ ratio incõplexa nõ eſt ꝓprie iudicium
9 ſꝫ ſignũ rei. ¶Nonũ correlariũ. in venere
is nõ eſt tutũ tpe paſſiõis diu imorari ſyl
logiſmo p̃ctico phibẽte id ad qđ paſſio in
clinat. pꝫ. q2 cum ſingulare vaguz repñſen
tans obiectũ qđ paſſionẽ inducit: ſit obie
ctũ ↄclõnis practice phibẽtis. vtꝫ in ſyllo
giſmo pme rõnis ad ↄclõnez: manere i ſyl
logiſmo illo ⁊ ↄſiderare ad ↄclõnẽ eſt ↄſi
derare ad ſbiectũ ↄclõnis: qđ inclinat vo
luntatẽ ad ſe. ⁊ ex hͦ poſſet ſequi volitio vo
lũtatis. pſertim cũ illđ habeat appetitum
ſenſitiũ impellentẽ ⁊ carnẽ allicientẽ q̃ pn
cipaliter mouẽt. Intellect⁹ aũt nõ hꝫ im
pellens in ↄñũ paſſiõis: niſi dictamẽ rati
onis recte phibẽtis ꝓpter annexã turpitu
dinẽ que nõ ſentit. ⁊ ideo niſi adiutus fue
rit virtute: ſepe reuoluẽdo ſyllogiſmũ ſimł
reuoluit ſenſitiuũ impellẽs: ⁊ poterit ſupa
ri in ↄtrium ↄclõnis practice: vt dictuz eſt
10 ¶Decimũ correlariũ. Periculoſum eſt co
gitare vel in ſe reuoluere imagines turpes
ptꝫ ex eodẽ. q2 pñt allicere volũtatẽ. ¶Un
decimũ correla. Periculoſũ eſt audire tur
pia vel videre etiã depicta turpia. pꝫ. quia
talia audita vel viſa actuãt phãtaſmata
ad mouendũ ſenſum cõem: ⁊ ſenſus com
munis ſilia ſimulachra itellectui: que poſ
ſunt eſſe occaſio ↄſenſus volũtatis. Unđ
apoſtol⁹ pme ad Corinth. xv. Corrũpunt
bonos mores colloquia mala. Et phs in
politic. ꝙ pueri cohibẽdi ſint ne turpia ver
ba audiãt. ⁊ ne videant turpia etiã depi
cta. Unde cõſeq̃nter põt iferri ꝙ legiſlato
res prohibere deberent turpia carmina cã
tari per ciuitatẽ. ¶Duodecimũ. Tutuz eſt 12
ſurgẽtib⁹ his turpib⁹ imagib⁹ ↄclõni p̃ti
ce phibẽti ↄſenſũ ſtati ↄſentire: ⁊ ab eis ſe
diuertere ad illud. puta vel ad dñi paſſio
nem: vel ad terribile eius iudiciuz: vel ad
mortẽ proxime forſitan euenturã vt ima
gines male pereant que pñt allicere volũ
tatem. Unde Eccĩ. vij. Memorare nouiſ
ſima tua: ⁊ in eternũ ñ peccab. ¶Tredeci 13
mũ. Nõ expedit ↄuerſis orare pticulariter
in canone vel in ſuis ↄtemplatõib⁹ pro il
lis cum quib⁹ peccauerũt. pꝫ: quia hoc eſt
in ſe p memoriã incitare phantaſmata de
lectabiliũ actuũ p̃teritoꝝ que de nouo in
ducunt tentatõez: vel inducere pñt: ſiſtãt
ergo in genere. ¶Sed in ↄtrium hui⁹ con obiectio
clõnis ⁊ correlarioꝝ ſunt rõnes fortiſſime
que ſunt opiones ↄtrie: que iam eſt cõmu
nior: ⁊ in q̃ſtionib⁹ ethicoꝝ cõiter ſcripta.
¶Unde pmo arguit ſic. Si ↄclõ eſſet ve 1
ra: ſequeret̃ ꝙ ↄtrie opiones ſtarẽt ſimł in in
tellectu. falſitas ↄñtis ptꝫ. ⁊ ↄña pbat̃. q2
ſtante ↄclõne practica ⁊ eius aſſenſũ: ꝙ cõ
iunctio cũ hac muliere nõ ſit volẽda: ſimł
per ↄclõnem volũtas eam velit. ſꝫ q̃cquid
volũtas vult: hͦ intellect⁹ repñtat vt bonũ
ergo cũ aſſenſu illius ↄclõnis itellectus re
pñtat hanc coniunctõez eſſe bonã: ⁊ ſic ex
cõſeq̃nti eſſe volendã. ꝫ ſił repñtat eã eſſe
volendã ⁊ nõ eſſe volẽdã. ꝫ repñtat ↄtria.
ꝫ opiones ↄtrie ſtãt ſił in itellectu. puta ꝙ a
ſit volẽdũ. ⁊ ꝙ nõ ſit volẽduz. ¶Cõfirmat̃ Confir.
q2 vł itellect⁹ aſſentit huic. hͦ ẽ bonũ: vł nõ
demõſtrãdo ↄiũctõez cũ hac muliere. ſi ſic
⁊ repñtat eã in ſyllogiſmo p̃ctico nõ eẽ bo
nã. ꝫ ſił ⁊ ſemł repñtat eã eſſe bonã ⁊ non eſ
ſe bonã. ⁊ hꝫ ꝓpoſitũ. ſi dr̃ ꝙ nõ repñtat eã
eſſe bonã. ꝫ volũtas nõ ſimł põt eã velle.
quia nõ põt velle niſi repñtatũ ſb rõne bo
ni. ¶Confirmatur ſecundo. quia itellect⁹ Confir.
ſyllogiſmo p̃ctico repñtat eam nõ eſſe vo
lendam: per cõceſſum. vel ergo ſimul repñ
tat eam eſſe volendam. et habet̃ propoſi
tũ: vel nõ repñtat ſimł eã eſſe volendam.
ergo nec volũtas volet. quia cũ voluntas
ſequatur in appetendo cognitõem intelle
ctus: videtur ꝙ nihil poſſit velle niſi qđ i Auct.
tellectus repñſentat eſſe volendũ. ¶Quod
poteſt cõfirmari auctoritate ſacre ſcriptu
re. ¶Primo Eccĩ. vij. dicit̃. In omib⁹ ope 1
ribus tuis memorare nouiſſima: ⁊ i ẽtnũ
nõ peccab2s. vbi videtur ſapiens velle ꝙ

ſi cognitio ſit recta voluntas nõ obliquaſ
2 ¶Scḋo. Sapię. v. dicũt pctõres. Errani
mus a via veritatis. ⁊ iuſticię lumẽ nõ il/
luxit nobis. ⁊ ſol intelligẽtię nõ eſt ort⁹ no
bis. vbi videnſ retorq̃re pctã ſua in ĩgran
3 tiam rõnis. ¶Tertio. qꝛ aplus Paul⁹ ad
Roma. pmo: enũeratis pctis multis dic.
Qui cũ iuſticiã dei cognouiſſent: nõ intel
lexerũt. q̃m qui talia agũt: digni ſũt mor/
te. ĝ reducit pctã ad nõ intellexiſſe ⁊ ſic ad
4 defectum rõnis. ¶Et quarto legiſ Clemẽs
dixiſſe ꝙ origo totius mali ab ignorantia
deſcendit: ⁊ ꝙ ipa ſit maloꝝ omniũ mater.
Prĩci. ¶Scḋo pncipaliter ſic. qꝛ ſi cõcluſio eſſet
vera ⁊ ſextũ correlariũ. ꝙ aliq̃s ſciẽter ope/
reſ malum: ſequereſ ꝙ nõ om̃is mal⁹ eſſet
ignorãs: ꝯ phm̃. iij. ethicoꝝ dicentẽ. Jg̃
tat quidem omnis mal⁹ a quibꝫ fugiẽdũ
et quę oportet operari. ⁊ pꝫ ꝯña. qꝛ ꝯcluſio
et correlariũ dicũt. ꝙ ſtante ꝯſenſu ꝯcluſi
onis: ꝙ hoc nõ eſt volendũ: in caſu volun
Confir. tas ſimul vult. ¶Et cõfirmaſ. qꝛ ĩ delecta
tionibꝫ venereis. ſ. in cõiunctiõe cum hac
muliere nulla eſt ſcĩa intellectualſ. ĝ correl.
falſum. ⁊ tenet ꝯña. . ⁊ añs pꝫ p illud phĩ
vij. ethicoꝝ. Jn delectatõibꝫ venereis nul
Confir. lus vnq̃ꝫ potuit ſape vel itelligere. ¶Con/
firmaſ tertio. qꝛ maliciã volũtatis ſequiſ
error rõnis. ĝ ſi illa eſt cum rectitudine rõ/
nis: ratio in eodẽ inſtanti erit recta ⁊ erro/
3 nea. ¶Tertio. qꝛ. vij. ethicoꝝ dꝛ ꝙ cũ ſyllo
giſmi practici ſit duplex pmiſſa. hęc q̃deꝫ
vniuerſalis: alia vero ſinglaris: cũ ex ipſis
facta fuerit vna rõcinatio: neceſſe eſt opa/
ri potentem ⁊ nõ phibitũ ꝯfeſtim. Et exẽ/
plificat. Si om̃e dulce guſtare oportet. hoc
aũt dulce: vt vinũ vel aliq̃d ſinglariũ ne/
ceſſariũ eſt potentẽ ⁊ nõ phibitũ ſimĺ hoc
operari. ĝ nõ ſtat cũ ſcĩa actuali ꝯclõnis p̄/
4 ctice volũtatẽ velle ꝯriũ. ¶ Quarto dicũt
alij. ꝙ oppoſitũ ꝯclonis practicę vĺ nõ eſt
voluntati p̄ſentatũ: vĺ ſi eſt p̄ſentatũ: eſt p̄
ſentatũ ſb rõne mali. mõ nec volũtas põt
in malũ: nec in nõ pn̄tatũ. igiſ nõ pt in op
poſitũ ꝯclõnis p̄ctice q̃diu ei⁹ aſſenſ⁹ ſtat
tenet ꝯña. ⁊ maior ſilr pꝫ. qꝛ ſyllogiſmus
p̄cticus repn̄tans aliq̃d eſſe bonũ: ſuũ op/
poſitũ ſimpliciter repn̄tat eẽ malũ. ſi repn̄
tat fugiẽdũ qꝛ malũ: ſuũ oppoſitũ rep̄ſen/
tat eſſe bonũ. ſcꝫ nõ p̄ſeq̃. ⁊ iõ vel nõ repn̄/
tat oppoſitũ: vĺ ſi repn̄tat repn̄tat ipm ſb
rõne oppoſiti ꝯclõnis. ſcꝫ ſb rõne mali. qꝛ
ꝯclõnem repn̄tat p modũ boĩ. mõ mior pꝫ

de ſe. ⁊ ſupponiſ ad pñs. ¶Quinto ſeq̃reſ 5
ꝙ in volũtate poſſet gn̄ari viciũ ⁊ ſilr in rõ/
ne prudẽtia. falſitas ꝯn̄tis pꝫ. ꝯña pbaſ.
qꝛ ex q̃ rõne exiſtẽte recta volũtas põt ferri ĩ
malũ: pone ꝙ hoc ſępe fiat ex rõe recta fre
q̃ntata gn̄abiſ ĩ itellectu prudẽtia. ⁊ in vo
lũtate eligẽte in ꝯriũ rõnis ⁊ ſeq̃nte paſſio
nẽ gn̄abiſ viciũ. ĝ ppoſitũ. ¶Sexto ſpẽalr 6
ꝯ pmũ correl. qꝛ ẽ eadẽ inclinatio toti⁹ ⁊ p
tis. vtꝫ. iij. phiſic. qꝛ eadẽ eſt inclinatio to
tius terrę ⁊ vni⁹ globę. ĝ ſi tot⁹ ſyllogiſmuſ
eſt ad vnũ: vĩdꝛ ꝙ q̄libet ps incliet ad idẽ
¶Septio. ꝙ q̃rtũ correl. ſit flm̃. qꝛ ſi volũ/ 7
tas põt eligere ꝯ iudiciũ vniũſale ⁊ ptiĉla
re: ſequiſ ꝙ cũ volũtate culpabili ſtet rõ ſi/
ne culpa: ⁊ ex ꝯn̄ti min⁹ debite p pctõ prio
rũ parẽtũ dñs puniuiſſet rõnem p ignorã
tiã: ex q̃ fuit oĩmode ſine culpa. ⁊ ſola volũ
tas viciata. ¶Octauo ſeq̃ſ. Si correl. vj. 8
eſſet veꝝ: ꝙ volũtas eligeret malũ ſb rõne
mali. falſitas ꝯn̄tis ſuppõiſ. ꝯña pbatur.
qꝛ ſcienſ aliq̃d faciẽs eligit illḋ vt tale: in/
q̃tũ nouit ipm eſſe tale. mõ dic corre. ꝙ ĩ
cõtinẽs ſciẽs opaſ malũ. ĝ eligit malũ ſub
rõne mali. Hec ſũt motiua opĩonis cõtra
rię q̃ mea ſnĩa nõ cõcludũt. ſꝫ fundãt ſe ſu
per h̄ ꝙ oĩ tpe q̃ volũtas aliq̃d vult: ꝙ illḋ
velit p ſyllogiſmũ p̄cticũ ꝯcludẽtẽ illḋ eſſe
bonũ. vĺ repn̄tantẽ illḋ p modũ boni. qḋ n̄
puto eſſe veꝝ. ſic declaratũ fuit in pmo ar.
imo fortaſſe viſio btifica patrię: de q̄ aliaſ
poterit eſſe ſermo: ſi dñs voluerit: nõ con/
ſiſtit in iudicio cõplexo rõnis: ſꝫ in viſione
faciali ſiue clara incõplexa. Et ideo r̄ndeſ
ad eas p ordinẽ. ¶Ad pmã: negãdo ꝯñaꝫ Ad i
et ad pbatõem: cõcedẽdo ꝙ cũ aſſenſu cõ/ rõnem
clõnis dicẽtis ꝙ cõiũctio cũ hac mlĩere nõ
eſt volẽda: ſtat volũtatẽ illã cõiunctõem
velle p repn̄tãs incõplexũ p modũ boĩ de/
lectabilſ ſenſui. ¶Scḋo. ꝙ etiã q̃cq̃d volũ/
tas vult repn̄tat itellect⁹ p modũ boĩ: ſed 2
hoc eſt repn̄tatõe incõplexa alliciente vo
lũtatẽ ad delectabile ſenſui. vñ circũſcriba
mus vel circũloq̃mur illã incõplexã repn̄
tatõeꝫ vagã p h̄ cõplexũ h̄ delectabile ſen/
ſui. Dico ꝙ p illḋ itellect⁹ eã repn̄tat vt bo
nũ delectabile ⁊ vt cõplacẽs ſenſui cui vo/
lũtas ꝯformiſ pt elicere actũ volẽdi ſine p
põnali repn̄tatõe q̃ diceret. h̄ ẽ bonũ: vĺ h̄ ẽ
dlectablẽ: ĺ ẽ volẽdũ. ſꝫ ſola cognitõ icõple
xa ſinglarĩ vaga repn̄tãs h̄ p mõ dlectabil
ſẽſui icliat volũtatẽ. ⁊ pt volũtaſ illi ꝯformi
ter pduceſ actũ volẽdi ĩ ſe ꝯdeſcẽdẽdo ſẽſui

ſicut dn̄s ſuo libꝛo. Inſup ꝙ hec ꝯgnitio
incomplexa. hoc delectabile ſenſui eſt ſbie
ctum minoꝛis ⁊ ꝯclõnis ſyllogiſmi pꝛacti
ci ꝯcludentis. ⁊ ex veris: hoc nõ eſſe volen
dū. Per hoc ad argumentū. vltra cõcedē
do: ꝙ intellectus cognitõne incõplexa rep̄
ſentat hanc coniunctõez eſſe bonū delecta/
bile ſenſui. ⁊ cum infert. ergo ex ꝯſeq̄nti eſ/
ſe volendū. q2 vel illud cõſeq̄ns intelligit
ꝙ rep̄ntat eam eſſe volendā explicite ⁊ cõ/
plexe. ⁊ tunc nego ꝯñaꝫ ꝓmā. q2 cognitio
incõplexa nihil ꝓpõnaliter rep̄ntat. Uel i
telligit rep̄ſentādo eam vt bonū delectabi
le rep̄nter eam vt volendū. id ē. vt tale cui
volūtas ſe libere põt ꝯfoꝛmare hoc volen/
do. ⁊ hoc ꝯcedendo. hec em̄ cognitio ē ſb/
iectū ꝯclõnis pꝛactice dicētis illud non eſ/
ſe volendū. Et quādo dr. ꝙ rep̄ſentat con/
traria. ſimpliciť loq̄ndo ꝯña nõ valet. ſed
bene rep̄ntat ſimul ⁊ ſemel vno mõ incom
plexo: ſic ꝙ nata ſit ſequi volitio: ⁊ liberta
te volūtatis: ⁊ alio modo cõplexo: ſic ꝙ na
ta ſit ſequi refutatio eiuſdē rõe inhoneſta
tis vel turpitudinis ānexe. ⁊ he rep̄ntatio
nes nõ ſunt ꝯtrarie: ſꝫ incõplexa eſt ſubie
ctū ꝯclõnis pꝛactice ꝓhibētis ipm̄ velle.
Scdo dico ꝙ ratio bene ꝯcludat ꝙ nunq̄
ſtante ꝯclõne dicēte ꝙ hoc nõ ſit accepta/
dum: ſimľ ſtat ratio pꝛactica ꝓpõnalis cõ/
plexa: dictans hoc eſſe acceptandū. q̇a il/
la iudicia eſſent ꝯ̄ria: que nõ ꝯpatiunť ſe.
ad ꝯfir. ¶ Ad ꝯfirmatõem dico ꝑ idem ꝙ ſtāte ca
ſu ꝯclõnis intellectus huic foꝛmate ꝓpo/
ſitioni in ſe hoc eſt bonū mihi. ſ. dmõſtran
do illā ꝯiunctõem nõ aſſentit. q2 aſſentit
huic per ꝯclõnem: ꝙ hoc nõ ſit volendū: ⁊
ex ꝯſequēti iſti. hoc nõ eſt bonū mihi: cuꝫ
nihil velit niſi rõne boni ſibi. Et cū diciť. ꝙ
cū illi nõ aſſentit ⁊ volūtas nihil põt velle
niſi p̄ntatum ſb rõne boni: ſequiť ꝙ volun
tas illud nõ põt velle. ego nego ꝯñam. q̇a
vt in ꝓmo articulo dc̄m eſt: volūtas p̄t vel
le p̄ntatum ſibi ſb rõne boni delectabiľ: vti
lis: vel honeſti: ꝯgnitõe incõplexa. q̄uis i
tellectus huic ꝓpõni foꝛmate diſſentiat.
hoc eſt bonū mihi. ſola em rep̄ntatio incõ
plexa facta itellectui ſb rõne boni ſufficit
ad hoc ꝙ volūtas hoc acceptet. vt in pꝛi/
mo arť. dc̄m fuit. nec illa rep̄ntatio icõple
xa ꝑ modū delectabiľ aliq̄ mõ ꝯ̄riať illi aſ/
ſenſui q̄ itellectꝰ aſſentit huic. h̄ nõ ē bonū
ſꝫ eſt ſbiectum illiꝰ ꝓpõnis inclinans vo/
luntatē ꝯ̄ſus ſenſum. de q̄ itellectꝰ enunci
at nõ eſſe bonū: vel nõ volēdū. vľ aliquid
hmõi ꝓpoꝛcionabile. ⁊ p̄t volūtas vt dc̄m
eſt vľ ſtare cū cognitõe cõplexa h̄ refutādo
vľ cū incõplexa h̄ acceptādo: vľ deliberare
nullū actū reſpectu eoꝝ ſaltē ſm ſe foꝛmā/
do. ¶ Ad. iij. ꝯfirmatõeꝫ ꝯcediť. ꝙ ſyllogiſ
mo p̄ctico rep̄ntat eā nõ eſſe volendā. ⁊ er Ad 3
go foꝛmalr ſiue ꝯplexe nõ rep̄ntat eā ē volendā. ꝯfirma.
q2 illa eſſent ꝯ̄ria iudicia: ſꝫ cogniti
one incõplexa q̄ eſt ſbiectū ꝯclõnis rep̄n/
tat eaꝫ vt delectabilē ſenſui. ⁊ illa ſufficit ad
h̄ ꝙ volūtas ex ſua libertate eā velit. Unõ
omia hec fundanť meo iudicio in falſo fū
damēto. ſcꝫ ꝙ volūtas nihil poſſit velle ni
ſi qđ ꝓpõnaliť ſibi rep̄ntať vt bonū. cuiꝰ cõ
trariū in ꝓmo arti. eſt ꝓbatū etiā ex funda
mēto. ¶ Ad auctes. Ad ꝓmā. ꝙ ſapiēs lo/ Ad 1
quať de memoꝛia nouiſſimoꝝ ⁊ volūtatis
firma adheſione. ſ. cū recta rõne. ac ſi dice
ret ſapiēs. ſi recoꝛdatꝰ fueris te moziturū:
⁊ terribile iudiciuꝫ iudicis inflexibiľ: per h̄
merito retraheris a pctõ. ñ tñ opꝫ q̄n om
nia ꝯſiderās p̄t peccare. ¶ Ad ſcdam. ꝙ cõ Ad 2
quereť de defectu fidei euāgelij: quā nõ fūt
ſecuti. ⁊ hanc vocant viā ꝟitatis: ⁊ lumē q̄
ſolē iuſticie ꝯgnouiſſent. ⁊ ꝙ credēdū eſt ꝙ
ſepe ex ignoꝛātia peccauerūt. craſſa tñ. cū h̄
tñ ſtat ꝙ etiā ſtante ſciētia q̄s peccare p̄t: et
ꝯtra ꝯſciam agere ex infirmitate q̄ volun
tas ꝯſentit carni. ¶ Ad tertiā ꝑ ideꝫ ꝙ pec Ad 3
cauerunt ex ignoꝛācia ꝓhi ꝟitatis ⁊ fidei.
ſepe tñ cū hoc peccabāt ex infirmitate ꝯtra
ꝯſciam agentes. ¶ Ad quartā. ꝙ nõ eſt in Ad 4
tentio Clemētis ꝙ oīm pctõꝝ mater ſit i/
gnoꝛātia. cum ꝓus dc̄m ſit ꝙ tam āgeli q̄ꝫ
homis ꝓmū pctm̄ nõ fuit ex ignoꝛātia. ſꝫ
ex ſupbia. ſꝫ vlť ꝙ ſepe mltoꝝ pctõꝝ mr̄ ſit
ignoꝛātia. ¶ Ad ſcdam rõnem ꝓncipaleꝫ Ad 2
negeť ꝯña. ⁊ ad ꝓbatõem ꝯcediť ꝙ ſciens rõnẽ ꝓn.
cõplexe ꝑticulariter ⁊ in actu h̄ nõ eſſe vo
lendū: ſimľ ipm̄ vult ⁊ tñ ignoꝛās eſt. q2 lꝫ
ſciat in ꝑticulari: h̄ nõ eſſe volendū. tamē
pľes defoꝛmitates quas hoc icludit: nõ at
tendit. ¶ Scdo ꝙ ignoꝛās eſt: nõ quo ad 2
hoc ꝙ hoc nõ eſt volendū. ſꝫ quo ad h̄: ꝙ
eligit hoc vt ſibi bonū quod rep̄ntať ſb rõ
ne delectabilis. quod eſt ſibi malū. q2 con
trarie diſpoſitõis ad virtutē inductiuum.
¶ Tertio poteſt dici. ꝙ vtiq̄ꝫ male eligens 3
ignoꝛans redditur ipa electõne. non tam
opoꝛtet ꝙ in hoc ꝙ hoc non eſt volēdum.
ſed q2 eligens hoc efficiť cecus mēte volēs
h̄ exeq̄ ⁊ q̄rens media ad huius executio

nem per intellectū quę nō quęſiuiſſet et q̄
eſt malū quęrere:imo q̄ ſunt valde turpia
ad quoꝝ turpitudinē ꝓpeditus electōe nō
attēdit.qꝛ volitio mala excecat mentē:iux
ta metra ſeu rhythmos. Omīs amor cec⁹
nō eſt amor arbiter ęquus. Dedecus atq̧
4 decus ęſtimat eſſe decus. ¶Quarto poſſet
dici:ꝙ phus loquať de habitualr̄ malo in
quo iā malicia corrūpit ꝓncipiū.ſcȝ rectā
ęſtimatōem de fine vltimo.vt habeť in.vj.
ęthicoꝝ. vt intꝑatus mal⁹ ignorat: q̄a in
tꝑantia ligatus reputat voluptatē eſſe ſū
5 me bonū. ¶Quinto.ꝙ etiā oīs volens ali
quid virtuti cardinali ꝯ̄riū eſt ignorās
vel de fine:vt in intꝑato:vel de medijs ad
finē:vt in incōtinēte in quo ex paſſiōe cor
rumpiť iudiciū ꝑticū rectę rōnis de fugiē/
dis.vel de elōgatōe a recta via vel turpitu
dine quā incurrit:eligēdo ꝯformiť paſſio
ni:ꝯtra ſciam practicā ꝓhibentē ⁊ remanē
Ad ꝯfir. tem. ¶Ad ꝯfirmatōem.ꝯcediť ꝙ in actu
ali delectatōne venerea nō manet illud iu
diciū practicū:ſed electio vel volitio con/
formis paſſiōi diu ꝓcedit illā:⁊ cū illa be
ne ſtat cognitio:ꝙ hęc ꝯiunctio nō ſit vo/
lenda.qꝛ manet vſus rōnis ⁊ volūtas libe
re ꝯformat ſe paſſioni:dimittēdo actuale
iudiciū ꝑticłaris ꝯclōnis ꝓctice ꝓhibens
Ad ꝯfir hoc. ¶Ad ꝯfirmatōem ꝑ idē.ꝙ licet ſuper
bia Euę ſibi induxerit ſimul tꝑe ignoran
tiā:n̄ tn̄ ſtati expulit mīorē nec ꝯclōnē:nͨ
illaꝝ aſſenſum. Ħ agere ꝯ̄ mandatum dei
eſt malū. Unde poſtea vidit ad lignū:ſed
induxit aliā ignorantiā.ſcȝ qua credidit
verbis ſerpētis:⁊ deū quaſi nolēdo ꝙ eſſent
dij ꝑ imitatōem:eis illud lignū ꝓhibuiſ/
ſe. Similr̄ nō eſt negādū q̄n q̄ꝫ ſimł cū
pctō aſſenſus actualis ꝯclōnis ꝓctice ob/
fuſcať ⁊ impediť ⁊ tolliť.ſed hoc nō ſemper
eſt neceſſe.ſtat em̄ eum manere quandoq̧
Ad 3 ⁊ tamē voluntatē contra eum velle. ¶Ad
tertiaȝ.ꝙ illa auctoritas phi.vij.ęthicoꝝ
ſicut ſonat ꝓma facie nō eſt vera.quia ſic
ſemꝑ quādo ratio eſſet recta:appetitus eſ
ſet rectus.et hoc eſt falſum. Unde articu/
lus pariſienſis. Dicere ꝙ ſemꝑ quādo ra/
tio eſt recta.appetitus eſt rectus:error. Et
articulus alius. Dicere ꝙ maiore exiſten/
te in vniuerſali et in actu ⁊ minore ꝑticula
ri ⁊ in actu appetitus nō poſſit contrariuȝ
error. Hoc em̄ eſſet cōtra libertatē volun/
tatis. Et ergo dōm eſt.ꝙ phus velit ꝙ q̄n
ex maiore vniuerſali ⁊ minore particulari

ſit vnum:cōmuniter poteſt ſequi mot⁹.qꝛ
tunc ratio practica eſt completa.ſed ꝙ ne
ceſſe ſit hoc:ratio nō cōcludit:imo volun
tas poteſt ſuſpēdere:aut propter paſſiōeȝ
contrariū velle.vt dictum eſt. ¶Ad quar Ad 4
tam iuxta dicta.ꝙ oppoſitum ꝯclōnis ꝓ/
ctici ſyllogiſmi cui intellectus aſſentit: nō
eſt voluntati ꝓ̄ſentatū per ſyllogiſmū pra
cticum:nihilominus bene ſtat ꝙ aliq̄d ſit
ſibi ꝓ̄ſentatum cognitiōe incōpleta ꝑ mo
dum boni vel delectabilis vel vtilis.⁊ ꝙ il
li poſſit ſe cōformare ex fortitudine impe
tus paſſiōis dimittēdo rōnem practicam
quia forte debilior eſt impellēdo. ¶Ad q̄n Ad 5
tam.negeť ꝯſeq̄ntia.⁊ ad ꝓbatōem diciť.
ꝙ cōtinuata mala electio oppoſitā virtu/
ti morali cardinali excecat rōem:ꝙ ipa nō
manebit recta.immo ꝙ incōtinēs vł a ꝓn
cipio iudicat eſſe nō volendū.qꝛ turpe.vł
quia a dō prohibitū:ſi aſſueſcat hoc elige
re excęcabitur ratio:ſaltē in interiori parte
ſui.ſic ꝙ hmōi vel nō deteſtabiť:vł nō fir/
miter deteſtabiť. Unde phus.vj.ęthicoꝝ.
Malicia eſt corruptiua ꝓncipij.id ē.ma/
licia volūtatis eſt corruptiua rectę exiſtia
tionis de vltimo fine. ¶Secūdo diciť.ꝙ
prudētia fieri nō pōt cum voluntas eligit
id quod eſt turpe.quia ratio tūc obtempe
rans imperio volūtatꝫ eligit mala media
pro voliti cōſecutione.licȝ a ꝓncipio reſpe
ctu ꝓpoſiti obiecti fuerit recta. Et ſi dicať
ꝙ phus in fine ꝓmi ęthicoꝝ videať velle
ꝙ ſemꝑ ratio deꝑcať ad optima.dicať ꝙ Ħ Ad 6
eſt verū in nō deprauatis. ¶Ad ſextā con
tra ꝓmū correlariū.ꝙ verꝝ eſt ꝙ in ſimplici
bus eadem eſt inclinatio totius ⁊ ꝑtis:vt
vult phus in auctoritate quę aſſumiť.ſed
in mixtis nō oportet.nō em̄ optet ꝙ illic i/
clinet quęlibet parſ hoīs ad qd̄ totus ho
mo.quia pars ignea magis ſurſum ⁊ ho/
mo deorſum. Ad ꝓpoſitum.ꝓpoſitio ſin
gularis practica negatiua cum ſuo aſſen/
ſu poteſt inclinare ad fugam:ꝓpter inho
neſtatem:⁊ ſbiectum quod repſentat per
modum cōuenientis cognitōne incōple/
ta ad proſecutōem.quia hęc nō ſunt eiuſ
dem ratōnis.vt in voluntarijs ſępe exhi/
betur cani cibus baculo vel cultello.⁊ in
clinat canem cibus:ad acceptatōnem.et
baculus ad fugam. Sic ſuo modo.repre
ſentatio ꝯuenientis itellectū iformās vo
luntatē inclinat ad ſui amplexū.ſȝ enūci/
ata turpitudo de eodē rōne toti⁹ ꝓpōnis

inclinat ad fugam: et vno mō pars: alio
modo totū. quia nō eſt totū eiuſdem rati/
Ad 7 onis in inclinādo. ¶ Ad ſeptimā. bene cō/
cedit ꝙ ſtet: ꝙ ratio vt ratio nō ſit in culpa
ſepe in pctō voluntatis ⁊ cum dr: ꝙ tūc de
us iniuſte induceret ꝓpter pctm̄ ignoran/
tiā in rōnem. negat ꝯñā. quia cū ſint vna
res ratio ⁊ appetitus volūtarius. ex bñ vel
le illuminat ratio. ⁊ ex male velle obfuſca
Ad 8 tur. ¶ Ad octauā: negat ꝯñā. ⁊ ad probati
onē ꝯcedit. ꝙ ſcienter aliq̄d faciēs ⁊ ſm illā
ſciam eligens eligit ip̄m vt tale: ⁊ iō volū
tas incōtinentis nō eligit ſb rōne ꝯclōnis
practice ꝓhibentis: ſ; magis ſb rōe appa
rentis boni ⁊ cōuenientis ꝑpōderās delecta/
tōem vel apparentē bonitatē motiuo āne/
xo inducēte ꝯclōnem negatiuā. Hec ſic di
xi ꝓbabiliter ꝑter modū quē alias in ethi
coꝝ tenui. ⁊ ſupplico ſtudioſis vt circa hūc
modū acutius videāt. q2 ego aliud nō va
Cōclo 3. leo videre. ¶ Tertia ꝯcluſio eſt hec. nō eſt
probabile ꝙ volūtas ſolū in ſeq̄ndo ſyllo
giſmū practicū: ſeu eligēdo ſolū ſm eū eli/
gat: ꝑter iudiciū rōnis. pꝫ. q2 ꝯdictōem i/
plicat: ꝙ volūtas eligēdo ſm ꝯñtationem
ſyllogiſmi practici nō eligat ſm iudicium
rōnis. q2 ſyllogiſmus ꝑcticus eſt ip̄mmet
Cōclo 4 iudiciū rōnis. ¶ Quarta ꝯcluſio. ſepe volū
tas agit cōtra iudiciū rōnis abſolute cōſi
derando iudiciū rōnis. pꝫ in opib9 q̄ ſim
pliciter ꝯſiderata eſſent inuolūtaria. ſ; ſo/
lum ſunt volūtaria metus cauſa: ſic proie
ctio bonoꝝ ad mare pro ſalute vite. abſci
ſio mēbri putridi ne inficiat corpus. acce
ptio medicine amare ꝓ ꝯſecutione ſanita
tis. Hec vtiq; ſunt cōtra iudiciū rōnis: ab
ſolute ꝯſiderādo. ſic etiā hec abſolute cō/
ſiderata vocant inuolūtaria. q2 ſine neceſ/
ſitate nunq̄; aliq̄s aliquod taliū eligeret.
eligit tamē hec volūtas ſm iudiciū rōnis
impulſe ꝑ certas circūſtantias. vñ ſimpli
citer ſunt inuolūtaria abſolute ꝯſiderata
et cum fiūt ſunt mixta ex volūtario ⁊ inuo/
lūtario: ſunt tamē magis volūtaria ꝓ tūc
Cōclo. 5 cūm fiunt. q2 ꝑncipiū motus eſt in volū/
tate. ¶ Quinta cōcluſio. nunq̄; eſt poſſibi/
le ꝙ voluntas aliq̄d velit: niſi rōne boi. ꝓ/
batur ſic. q2 oīs appetitus eſt in bonū:
vel apparens bonū. ģ oīs volūtas ē ap/
petitus. pꝫ maior per diffinitōem appeti/
tus. eſt eīm inclinatio rei in bonū: vl' appa/
rens bonū. ⁊ minor nota eſt. Et tunc vltra
omnis volūtas eſt in bonū. ģ nunq̄; ī ma/
lum: vel ergo q2 nature ſue hoc repugnat.
ſcꝫ ferri in malū ſb rōne mali. ⁊ tūc nō erit
poſſibile. vel q2 poteſt cū vult equalr̄ ma/
lū ſicut bonū. ⁊ hoc nō. quia malū vt ma
lum nō eſt obiectū appetitus. ¶ Cōfirma Confir.
tur. q2 malū vt malū inclinat ad ſui refu
tationē. ģ ſi vt malū appetit. hoc eſt fugiē
do vel refutādo. mō refutare malū eſt bo/
nū. ģ ſi malū vt malū appetit: ꝑ modū bo/
ni appetit. ¶ Scdo ſic. Malū vt malum ꝓbat. 2.
nō habet rōem diligibilitatis. ģ nō poteſt
ip̄m volūtas velle vt tale. nota eſt ꝯſeq̄n
tia. añcedēs pꝫ. q2 tria ſunt diligibila. vt
dr. ij. ⁊. viij. ethico. vtile: delectabile: ⁊ ho
neſtum. ⁊ omnia hec ſūt ſpēs boni: imo nl'
lum iſtoꝝ vt tale eſt malū. nec malum vt
malū habet rōnem alicui9 iſtoꝝ. ¶ Hec e/ ab auct.
tiā concluſio eſt btī Dyoniſij. vj. de diuis
noī. dicētis. Omnis ſpeculatio ꝑncipium
habet ⁊ finē optimū. neq; eīm mali natu/
rā reſpiciēs facit qđ facit. ſequit. Omibus
etiā malis ꝑncipiū ⁊ finis erit bonū: pro/
pter eīm bonū oīa: ⁊ quecunq; bona et q̄/
cunq; cōtraria. etenī ⁊ hec agimus: bonū
deſiderantes: nemo eīm malū aſpiciēs fa/
cit malum qđ facit. ¶ Eadē eſt phi. j. ethi 1
coꝝ. ꝓpōne ꝑma. oīs ars ⁊ oīs electio
et oīs doctrina ⁊ actus bonū quiddā ap
petere videt. Et eſt manifeſtū. q2 puꝝ ma
lum nō eſt natum affectari nec aliquid ſb
rōne mali. nulli eīm rōne mali vt malum
pñt eſſe amici. ¶ Correlariū. Licet volun Corre.
tas quodlibet obiectū poſſit velle. nō ta/
men ſb qualibet rōne. ꝑma pars pꝫ. q̄a ī
quolibet poteſt apparere aliq̄ ratio boni ⁊
ſm illam pōt appeti. ſcda pars pꝫ. q2 nō
ſb ratione mali. ¶ Dicet. poteſt voluntas obiectio
velle ſuam miſeriam. Rndet ꝙ pene miſe ſolutio. 1.
ria pōt volūtati repſentari ſb rōne boni. ſ.
ꝙ melius eſt eſſe in pena q̄; ſimplicit non
eſſe. Unde btūs Auguſtin9. iij. de libe. ar/
bi. Si voluntas neceſſitaret omino elige
re: vel nō eſſe vel miſerū eſſe: quacūq; miſe
ria pene ſm citius ⁊ rōnabilibus eligeret. 2
¶ Secundo dicit: ꝙ voluntas non poſſit
velle ſuam miſeriā ſb rōne miſerie. Unde
btūs Aug. in enchiridion. c. 86. dic. be/
ati eſſe volumus: ⁊ miſeri eſſe nō ſolū no/
lumus: ſed nec velle poſſum9: intellige: ſb Corre 2
rōne miſerie. ¶ Scdm correlariū. volūtas
nihil pōt refutare: niſi ſb rōne mali. pꝫ q2
eiuſđ moꝝ ſūt acceptatio boni ⁊ refutatio
mali. ſic ģ accipe vl' velle nō pt niſi bonū:

ſta necrefutarepõt:niſi in quo apparet ra/
oppõit.1 tio mali.¶Sed ↄ ↄclõnem dicet.Uolun
tas poteſt odire in quo nulla eſt rõ mali.
ergo poteſt velle in quo nulla eſt ratio bo
ni.cõſequentia tenet a ſimili.añcedẽs pa
tet.qꝛ voluntas põt odire deum. Juxta il
lud Joh.xv.Qui odit me:odit ⁊ p̄rem me
um.modo in deo nulla eſt ratio mali nec
2 poteſt eſſe.¶Secũdo ſequeretur: ꝙ volun/
tas nõ poſſet aliq̃d velle:niſi ĩ quo appa
reret comodũ.falſitas ptꝫ.ↄſequentia te/
net.qꝛ nõ poſſet diligere niſi ꝓpter appa/
rentẽ bonitatem.h̃ videt̃ eſſe propt̃ como/
Confir. dum.¶Et ↄfirmat̃. Speculatio ĩtellect⁹
ſpeculatiui nec habet rõnem boni:nec ma/
li.tamẽ hanc volũtas põt velle.ptꝫ maioꝛ
qꝛ eius ſpeculatio nõ oꝛdinat̃ ad opus.pꝫ
Ad 1 minoꝛ.qꝛ volumus ſpeculari.¶Rñdet̃ ad
p̄mam.ꝙ capiẽdo ens large:put deformi/
tas peccati vocat̃ ens:añs eſt verꝫ:⁊ conſe
quens ſimil'r.qꝛ volũtas põt velle defoꝛ/
mitatẽ peccati:in qua nulla eſt ratio boni
nec hoc eſt cõtra conclõnem.qꝛ licet in pec
cato nõ ſit ratio boni:tamẽ volũtas põt in
eo ſibi formare rõnem boni.⁊ ſm hãc vel/
le illã deformitatẽ. põt em̃ velle expiri ſuã
libertatẽ:volẽdo deformitatẽ pcti.vel q̄re/
re phamã in malo:ſicut pctõꝛes exceſſiui
manẽt in hominũ memoria:vel aliqđ ta/
le.Sicut etiã põt deus odiri in quo nõ eſt
aliqua ratio mali.ſed volũtas põt euꝫ cõ
ſiderare ſb rõne mali.puta ſua delicta pu/
nientis vel vindicãtis:vel ſuã tpalem vel
ęternã pęnã inferẽtis ſeu ſibi nõ dãtis foꝛ
Replica tunã cũ poſſit:⁊ in pluribꝫ aliis hmõi. et
ſic odire deũ.¶Et ſi dicat̃.ꝙ glo.dicat ſu/
per illud Luce.xvj.Nõ poteſtis ſuire deo
et mãmone:nullus conſcia deũ odiſſe põt
Solo ſed cõtemnit duꝫ minas eius ſuis cupidi
tatibꝫ poſtponit.¶Rñdet̃.vel ꝙ gloſa ve/
lit ꝙ in hoc ꝙ odit̃ malũ non odit̃ de⁹:niſi
ex accidente.ſcꝫ occaſione accepta ab illa
to malo.vel ꝙ velit ꝙ deus nõ odit̃ ſm ea
quę facit in genere.vel ſm illud qđ eſt.qꝛ
nullam habet ſic in ſe rõnem diſplicibilis
Sed nõ negat quin ſm ea q̃ facit indiui
duo:vel pęnã inferẽdo vel bona ſbtrahen
do quis põt ſibi ſumere occaſionẽ odiẽdi
deum.ſcꝫ qꝛ ſuam miſeriã odit:cui⁹ deuꝫ
Ad 2 reputat auctoꝛem: et ex hoc deum odire.
¶Ad ſcđaꝫ.ꝙ ſi ꝑ comodũ intelligis vni/
uerſaliter rõnem boni ↄñs eſt verũ:nec eſt
ſic ↄſequẽs falſum:nõ em̃ põt deus dilige

re niſi bonũ velle niſi bonũ in quo tñ ſum
ma libertas eſt.Unde nõ eſt de rõne liber
tatis ꝑ oſſe velle malum:vel poſſe peccare
quia ſic de⁹ ñ eſſet liberę volũtatis.Si au
tem ꝑ comodũ ĩtelligis ꝓpriũ bonũ.ita ꝙ
nõ poſſit velle niſi ꝓpter ſuũ bonũ:tũc cõ/
ſeq̃ntia nõ valet.qꝛ ille eſt amoꝛ mercẽna
rius:diligere ꝓpter comodũ ꝓpriũ.bonũ
em̃ diligendũ eſt ꝓpter deũ.⁊ deus ꝓpter ſe
ipm:etiã ſi nullũ comodũ inde ſeq̃ret.¶Ad ad ↄfir.
cõfirmatõem.ꝙ ſpeculatio diligit̃ nõ quia
vtilis ſit ad exterioꝛa:ſꝫ qꝛ ꝑficit ꝑtem ſu/
perioꝛẽ rõnis q̃ inclinat̃ naturalr̃ ad ſcire
Jtẽ etiã ſcđaria intentõe cauſa doctrinę.et
ſic de aliis.Sꝫ ↄtra dicta merito dubitat̃ arguit̃.1
Utrũ libera volũtas ꝑ rõnem poſſit cogi
vel ꝑ aliquã potẽtiã:⁊ videt̃ ꝙ ſic.quia a/
liqđ eſt iudiciũ ratõnis cui ſe liberũ arbi
triũ nõ p̃t difformare.ḡ ratio illa cogit vo/
lũtatẽ.ↄña vꝫ tenere.⁊ añcedẽs ptꝫ de his
ſi ratio dictet volũtati ne aliq̃d velit ſb rõ
ne mali:vel in quo nõ apparet aliq̃ rõ bo
nitatis:ꝑ ↄclõnem vltimã; volũtas nõ p̃t
in ↄ̄riũ.Jtẽ ſi ſibi dictet.ne ſbito dimit/
tat oẽm actum:manifeſtuꝫ eſt ꝙ nõ poſſit
in ↄ̄rium.qꝛ nõ põt ſbito omnes actus ſu
os deſtruere.¶Scđo.quia deus põt ipm arguit̃ 2
cogere:cũ dictuꝫ ſit:volũtati dei quis reſi
ſtit:ad Roma.ix.ſaltem ab aliq̃ cogi põt
¶Tertio.quia obiectũ beatificũ clare viſũ arguit̃ 3
neceſſitat ipam.ergo cogit.añs eſt p̄us di
ctum.¶Et quarto.poſt moꝛtẽ nõ eſt libera arguit̃ 4
igit̃.ptꝫ añcedẽs.qꝛ in malis neq̃t in bonũ
et in bonis poſt moꝛtẽ in malũ.¶Sed in In ↄ̄riũ
ↄ̄rium eſt.ꝙ illud qđ cogi põt:nõ eſt libe/
rũ.qꝛ repugnãtia eſt in adiecto.ꝙ volun/
tas libera cogatur ad intra.ſequit̃ em̃.hoc
cogit̃.ergo neceſſitat̃.ḡ nõ eſt liberũ.¶Ad
iſtam dubitatõem diſcutiendã p̄mitto ꝑ Cõclo 1.
põnes faciles.p̄ma.Libertas volũtatis ñ
attendit̃ penes hoc ꝙ põt deficere ſiue pec/
care.ptꝫ.quia tũc deus non eſſet libere vo
luntatis.qꝛ vtiqꝫ peccare nõ põt.Secun/
da.Nec libertas volũtatis attendit̃ penes Cõclo. 2
hoc:ꝙ om̃e qđ põt velle poſſit ꝑficere.ptꝫ
qꝛ põt velle qđ eſt ſuꝑ ſe:vt ſuũ ſuppoſitũ
eſſe papã vel regẽ.Un̄ phs.iii.ethicoꝝ ait
Uolũtas eſt impoſſibiliũ:ſed nõ electio.
¶Tertia ꝓpoſitio.Nec libertas createvo/
lũtatis attendit̃ penes hoc ꝙ nõ poſſit im Cõclo. 3
mobilitari in bonũ vel in malũ.patꝫ ex di
ctis in.iii.arti.queſtio.q̃nte huius ſcđi.qꝛ
cõpleto ſtatu in eo in q̃ finaliter ſe poſuit

de lege cōmuni imobiliter pſeuerat ſtatuit em dns nō ſecū ↄcurrere ad variatōem il lius ſtatus de bono in malū: vl' de malo in

Cōclo 4 bonum. ¶ Quarta ppoſitio. Nec libertas (vt eſtimo) in hoc ↄſiſtit ꝙ vltimū finē be atificū clare viſum de lege cōi poſſit nō vel le. quia de lege communi in tali quieſce/ ſceret naturalr: ſicut graue in loco natali. nec reſpectu eius poſſit nō velle: ſic btitudinē ſuam clare viſam nō poſſit nō appetere. ⁊ de hoc dcm fuit in ſecundo articulo in ſo/ lutione qrte rōnis factē ↄ tertiam ↄclōnē.

Cōclo 5 ¶ Quinta ppō. vidꝫ. ꝙ naturalr libertas ſit ſua eſſentia. hęc eſt ꝑus poſita in pmo no tabili ſcōi articuli. ⁊ hoc incptū nata eſt p ſtatu vię libere velle. i. pñtatum ſb rōe bo ni ſecluſo vltimo fine velle ⁊ nō velle. ⁊ p/ ſentatū ſb rōne mali nolle ⁊ nō nolle: ſiue

Cōclo 6 refutare ⁊ nō refutare. ¶ Sexta ppō. ꝙ eti am libertas pro ſtatu vię attendit penes poſſe velle ⁊ nō velle. dcm eſt i tertia ↄcluſi

Cōclo 7 one ſcōi articli pdicta. ¶ Septima propo ſitio. Nec virtus creata voluntatē cogere pōt ad intra ad volendū vel nolendū. pꝫ quia naturę ſuę repugnat. Un̄ Anſelm⁹ i li. de lib. arbi. Difficultas impugnare po/ teſt voluntatē: expugnare neqt inuitam. Et ſbdit. ꝙ cū volūtas vincit non aliena vincit ptāte ſed ſua. Un̄ cum vltimū ter/ ribile ſit mors: vt habet in. iij. ethicoꝝ. Et Joh. xv. Maiorē hac dilectōnem nemo habet: vt aiam ſuā ponat quis p amicis ſu is. ⁊ tñ mors nō cogit voluntatē. vt patz it in martyribꝫ. patꝫ ꝙ nulla vis creata co

Cōclo 8 gere pōt volūtatē. ¶ Octaua ppoſitio. ꝗ/ uis nō ſit poſſibile vt volūtate remanēte: deus eius libertatē auferat. tñ bñ poſſibile eſt deuꝫ facere vt volūtas remanēs ad nul lum opus libere exeat. patꝫ pma ps. q2 vt dcm eſt. voluntas eſt ſua libertas. patꝫ ſe cunda. q2 deus libere cōcurrit. ⁊ ḡ ſi cōcur/ rere nō vellet: volūtas in nullū opus exire valeret. cum nihil poſſit cauſa ſcōa ſine p

Cōclo 9 ma. ¶ Nona cōcluſio. Deus de lege abſo/ luta poſſet voluntatē in nō agere vl' in ſp idem agere imobilr ↄſeruare. pꝫ pma ps ex ſecunda pte pcedētis. patꝫ ſcōa. q2 volū tati diuinę bñplaciti volēti datā volūta/ tē in eodē ope conſeruare nihil reſiſtere va

Corre. leret: vt allegatū ē ab aplo. ¶ Cor. ꝗuis nc ratio nec creatura volūtatē cogere valeat: tñ potētię diuinę h̄ nō repugnat. ꝗuis deū hoc facere p ſtatu vię non deceat. pma ps

pꝫ ex ↄclōne ſeptīa. ſcōa ex pcedēte. ⁊ tcia q2 nō decet voluntatē dei volūtatē creatu re ad bonū cogere: ſed ſua ſpōte ad bonuꝫ conuertentē ſe paterne coagere: ſic in ſecū/ do articulo dcm eſt. ¶ Decima ↄclō. ꝙ ꝗ/ Cōclo 10 uis voluntatē deus in eodē ope imobiliter ↄſeruaret: tam libera remaneret. pꝫ. q2 ad huc ſm naturā ſuā dimiſſam ſibi poſſet i oppoſita. ¶ Correlariuꝫ. Si cogere vocat Corel. libertatē tollere deus nō pōt voluntatē co gere. ptꝫ ex ↄclone. ¶ Scōꝫ. Si cogere ca Corel. 2 peret large vt ſignificaret in eodꝫ ope vel modo opandi imobilitare de⁹ pōt volun tatē cogere. patꝫ. qa ſic in ſui amore cogit omnes btōs. q2 eos in ſui dilectōe reddit I mobiles: imo ⁊ omes dānatos reddit im/ mobiles: in opando male ex eoꝝ demeri/ to. Uerꝫ eſt ꝙ hec eſt impropria coactio. q2 vt poſt dicet: ↄuenit ex libera volūtate aliquo modo. ¶ Scōm dubiū. Utrū ob/ Dubiū. 1 ſtinatio ſit damnatis volūtaria vel inuo lūtaria. ¶ Rñdet iuxta dicta in alia qſtio Solu ne: ꝙ ſit volūtaria añcedenter. q2 volunta rie id elegerunt ad qđ iuſto dei iudicio ſua obſtinatio ſecuta eſt. ¶ Scōo. ꝙ nō vide 2 tur eſſe volūtaria formaliter. q2 obſtiatio i malo non videt aliquā includere bonita/ tem ppter quā volūtas eam ſibi formalit eligere poſſet. ¶ Ad rōnes p parte contra Ad 1 ria adductas. ¶ Ad pmā. ꝙ ꝗuis volun/ in 2ūm tas nihil poſſit velle ſb rōne mali: tamen pōt ſe iudicio rōnis diſſormare dicenti. ꝙ nihil ſit volendū ſb rōne mali. poſſet eniꝫ ſeipam reputare liberiorē: ſi poſſit velle ſb rōne mali. ⁊ hoc inſeqndo iudiciū errone um ratōis: ⁊ ſic velle ſe hr̄e hanc conditio nē ſeu ppetatē ꝙ poſſit velle ſb rōne mali. Eodē mō dr̄ d alio qđ aſſumit. ꝙ ꝗuis vo luntas neqat ſbito dimittere oem actum pōt tñ poſſe ſe velle h̄: ⁊ ſic diſſormaret ſe illi iudicio. ¶ Ad ſcōam. dictū eſt in ↄclu Ad 2 ſione nona ⁊ ſuo correlario verꝫ eſt eīm ꝙ de potētia ſua abſoluta hoc poſſit: ſꝫ nūꝗ̄ fa ciet ſaltem ad aliquē motū ſuę naturę diſ conuenientē. ¶ Ad tertiā. ꝙ ꝗuis vltim⁹ Ad 3 finis clare viſus volūtatē neceſſitaret: nō tamē cogeret. ꝗuis eīm deus ſe neceſſario velit ⁊ ſuā btitudinē: nō tñ cogit a ſeipſo: vl' alia re. ¶ Ad qrtā. negeī añs. q2 p⁹ mor Ad 4 tē eſſentialr eſt libera ſic nūc. Itē licꝫ mali angeli nō poſſint velle bñ vl' meritorie: tñ reſpectu hoꝝ q̄ male volūt idē pñt velle ⁊ nō velle. Et eodē mō in btīs. vñ btī ange/

li q̄ʒdiu determinatōem diuinę volūtatis ne
ſciunt ſępe ꝯ̄ria volunt. Sic em̄ p̄nceps p
ſarum reſtitit angelo iudeoꝝ viginti uno
diebꝰ. vt habet Daniel.x. Et exponit bea
tus Hieronymus de bonis angelis cuſto/
dię ꝓuinciaꝝ per deum deputatis. ⁊ ideo li
cet nō poſſint male velle: tamē reſpectu ho
rum quę volūt idem poſſunt velle ⁊ nolle
Hoc de q̄nto articulo

Quantū ad ſextū

articulū. Utrū homo creatus fuerit ī gra/
tia gratum faciente. ſcʒ a qua ⁊ cū q̄ potu/
it mereri. ⁊ eſt ſciēdū ꝙ de hoc triplex modꝰ
Opinio.1 dicēdi eſt. ¶ Unus videt̄ eſſe de mente b̄ti
Thomę: ꝙ tam angeli q̄ʒ hō ꝓducti fue/
rint in gratia gratum faciente. de quo di
Opio.2 ctum eſt ꝑus quo ad angelos ꝙ nō. ¶ Se
cundus modus eſſet iſte. ꝙ fuerit ꝓducti
in originali iuſticia in qua poterant ſtare:
ſed non ꝓficere. Et hic eſt mg̅ri in l̄ra ſm̄
quā diceret̄: ꝙ nō fuiſſent ꝓducti in gr̄a g̅/
tum faciente: ſiue charitate: ſed cū rectitu
dine volūtatis ad deū ⁊ cū plena ⁊ perfe/
cta obediētia oīm viriū inferioꝝ in quibꝰ
originalis iuſticia ꝯſiſtebat: his aūt pote
rant ſe tenere cōtra ſuggeſtiōes tentatoꝝ:
proficere aūt nō valebāt ad gl̅iam. q̄a de
Dupl̅r fuit caritas ſcilʒ veſtis nuptialis. ¶ Et iux̄
1 hūc modū adhuc dupl̅r poſſet dici. Uno
modo ꝙ in hoc ſtatu iuſticię originalis ꝑ
māſerit ſine additōne charitatis: quā vti
q̄ʒ recepiſſet ſi pctō nō ꝯſenſiſſet victor fa/
2 ctus ꝑme tentationis. ¶ Alio mō ſic ꝙ in
iuſticia ꝓductus dulcedine ſpeculationis
ſe ad deū cōuertit. ⁊ ꝙ deus cōuerſo ad ſe
ſtatim gr̄am gratū facientē an̄ pctm̄ ei tri
buerit quā ſimul cū originali iuſticia pec
cando ꝑdidit. Iuxta ꝑmum modum ho
mo ī ſtatu naturę integrę nunq̄ʒ fuit filius
ſalutis ęternę de ordinata lege dei. q̄ꝛ nūq̄ʒ
habuit gr̄am gratū facientē. Sʒ iuxta ſe/
cundū habuiſſʒ tā originalē iuſticiā q̄ʒ eti
am gr̄am gratū facientē ſuꝑadditam an/
te pctm̄. ¶ Tertio. nihil aſſerēdo ſʒ has o/
Cōclo.1. piniones inuicē cōꝑando: videt̄ mihi cū
magiſtro. ꝙ nō fuerit ꝓductus in gr̄a gra
tū faciēte. ⁊ hęc ſit ꝑma ꝓpō ꝓbabil̄. ꝓba
tur. q̄ꝛ angelꝰ nō erat ꝓductus cū gr̄a gra/
tū faciēte. ḡ nec hō. ꝓbat̄ ꝯn̄a. q̄ꝛ decuit n̄
minꝰ illā creaturā nobiliorē ꝓducere veſti
tā veſte nuptiali: q̄ʒ hūanā naturā inferi/
orē. q̄ꝛ licet ip̄a fuerit ꝑfectior: tn̄ caſus ſuꝰ
erat ꝑiculoſior. ⁊ ꝯn̄s eſt dc̄m in ꝑma con
cluſiōe ꝑmi arti. q. q̄rtę huiꝰ ſcdi. ¶ Et con ꝓbat̄.2.
firmat̄. q̄ꝛ ꝯgruū vid̄r ꝙ ꝓbaret̄ an integra
naťalia recepta ad deū ꝯ̄teret: reſiſtēdo tē/
tatori. ⁊ ſic victor factꝰ de tētatore: vlterio
ra arma ſcʒ gr̄am gratū facientē reciperet.
¶ Et tertio. q̄ꝛ vid̄r ꝙ ille ꝓceſſus fuit rati/ ꝓbat̄.3
onabilior. ſcʒ ꝙ a natura deꝰ inciꝑet. ſcilʒ a
rectitudine naturali. ⁊ ꝙ ea bn̄ vſa hoīem
per gr̄am inſigniret: q̄ meritorie ꝯtinuata
in gl̅ia coronaret. qd̄ ꝑſuadet̄ ſic. ſic ſe ha/
bet gr̄a gratū faciēs ad gl̅iam. ita ſe videt̄
habuiſſe iuſticia origial̄ ad gratū facientē
gr̄am. ſʒ certuʒ ē ꝙ nō ſil̄ fuit hoī data gl̅ia
cū gr̄a. ḡ nec gr̄a cū originali iuſticia. ꝯn̄a
tʒ. ⁊ maior pʒ. q̄ꝛ vtrobiq̄ʒ ē ꝯꝑatio vię ad
terminū: ⁊ imꝑfecti ad ꝑfectū. ē em̄ via cō
grua origial̄ iuſticia ad gr̄am. ſic gr̄a ē via
in gl̅iam. ⁊ qd̄libet eoꝝ eſt minꝰ ꝑfectuʒ re/
ſpectu alteriꝰ ſui termi. mior nota. q̄ꝛ nūq̄ʒ
hō ante incarnatōeʒ ſaluatoꝝ fuit in gl̅ia
Iuxta illud Ioh.xij. Niſi granū frumen/
ti cadēs in terrā mortuū fuerit: ip̄m ſoluʒ
manet. Immo etiā ſi ꝑſtitiſſet ⁊ victor ten
tatōis fuiſſet: nō ſtati fuiſſet in gl̅ia: ſʒ fuiſ/
ſet addita gr̄a triūphāti. Hęc ꝯclu̅ē ē Hu
gonis li. ꝑmo de ſacr̄iſ. ꝑte. vj. c. xxiij. ¶ Se Cōclo.2.
cūda ꝓpō. Uideor mihi ꝙ Adę nō fuerit
addita gr̄a ex dilectōe dei ſuꝑ oīa ⁊ dulce/
dine ꝯtēplatōis q̄s habuit an̄ caſum. pro
bat̄ ſic. q̄ꝛ ex dilectōe dei ſuꝑ oīa quā habu
it angelꝰ in ꝑmo inſtāti ſui eſſe: nō vid̄r ſi
bi fuiſſe addita gr̄a. ḡ nec hoī. ꝯn̄a tenet.
q̄re plꝰ hoī: cū ſm̄ ꝑfectiorē gradū natura
liū angelꝰ magis hoīe bonitatē dei cogno/
uerit: ⁊ ex eadē ꝯgnitōe in ꝑmo inſtāti ſui
eſſe magis hoīe ex naťalibꝰ dilexit. Un̄ de
eo dc̄m eſt: ꝙ in delicijs ꝑadiſi dei fuit. E/
zechiel. xxviij. ſcʒ ꝓpter intimitatē cogniti
onis ⁊ ſeq̄ntis dilectōis. an̄s dc̄m ē ī ꝑmo
ar. q. q̄rtę hꝰ ſcdi. ¶ Scdo. q̄ꝛ non videbat̄
cōgruū. vt corona victorię aſſignāda da/ ꝓbatio 2
ret̄ an̄ triūphū. mō gr̄a fuiſſet laurea aſſi/
gnāda hoī victori de demōis tētatōe. ḡ nō
fuit ꝯgruū vt daret̄ an̄ triūphū. ḡ nō vid̄r
habuiſſe charitatē an̄ pctm̄: quaʒ receptu
rus erat demoni reſiſtēdo. ¶ Et tertio. con/
gruū videbat̄ vt in originali iuſticia ſtans ꝓbatio 3
ſe ea defenderet vt ſciret q̄ʒtū ex naturalibꝰ
poſſet. ⁊ ḡ an̄ tentatōem nō videt̄ accepiſſe
gr̄am gratū facientē. ¶ Et ꝯfirmat̄ auctori
tate b̄ti Aug. ij. li. de ci. dei. ca. ij. dicēs: ꝙ ꝑ Confir.

imus homo in paradiſo q̄tum ad delecta
tionē preſentis boni beatior erat q̄ꝫ quicū/
q̄ꝫ iuſtus in hac infirmitate mortali. ſꝫ q̄ꝫ/
tum ad ſpem futuri boni beatior eſt q̄libet
iuſtꝰ in quibuſlibet corpis cruciatibꝫ. mo/
do illud nō habet veritatē: niſi q2 hic eſt ī
charitate. ⁊ p̄mus homo nō fuit in chari/
tate vel in gratia gratū faciēte. ¶ Itēꝫ hec
Confir. cōcluſio videt̄ fuiſſe de mēte eiuſdē in que
ſtionibꝫ vete. ⁊ no. teſta. q. cxxvj. ſic dicen/
tis. Cōperi quoſdā ex fratribꝫ nō plane di/
ſtinxiſſe ſcripturas: ſꝫ ſimplicitate ani aſſe
ueraſſe: ꝙ Adam factus ſanctū acceperit
ſpm̄: quē peccādo amiſit: ſic nūc dat̄ credē/
tibꝫ. Quoꝝ duplex motiuū recitat. p̄mū
ꝙ pfectus fuit pductus. ſcd̄m: ꝙ illud ac/
cipimus p fidem qd̓ Adam pdidit p pec/
catū. mō p fidē in baptiſmate accipimus
gr̄am. Quibꝫ rn̄det ibidē. p̄mo ꝙ Adam
perfectꝰ fuit pductus: ſꝫ nō omī mō: vnd̓
gr̄am accepit q̄ potuit ſtare ⁊ nō macula/
ri. Ad ſcd̓am. ꝙ fidel' p fidē recipit vltra il
lud qd̓ Adam pdidit. ſ. gr̄am p quā viuit
Corre. 1. vita celeſti. ¶ Corre. Hō in ſtatu nature ī
tegre nūq̄ꝫ habuit gr̄aꝫ gratū facientē. pꝫ
ex ꝯclōne. q2 nō an̄ caſum. p ꝯclōnem: nec
Corre. 2 poſt caſū. q2 tūc nat̄a erat deſtituta. ¶ Se/
cundū corre. In toto gn̄e hūano cathego
rematice pctm̄ p̄ceſſit gr̄am gratū faciētē.
ptꝫ ex p̄cedēti. q2 caſus Ade in pctm̄ mor
tale p̄ceſſit in eo gr̄am quā ei dn̄s dedit pe
nitenti. ⁊ ſic pōt adduci illud apl̄i ad Ro/
ma. v. Ubi abūdauit pctm̄: ſupabunda/
uit ⁊ gr̄a. Hoc de. vj. ar.

Ad rationes prin

cipales. ¶ Ad p̄mā: neget̄ an̄s. ⁊ ad pba/
Ad 1 tionē p̄mā de coactōe volūtatis ſatis dc̄m
eſt ī dubio. j. v. arti. ⁊ de toto argumēto ī p
Ad 2 ceſſu. ¶ Ad ſcd̓am pbatōem. mlt̄i mōi ſol
uēdi ſūt: ⁊ ego dimittēs eos breuitatis cā̄
Notā. 1. dico eū q̇ mihi apparet pbabilior. ¶ Pro
quo p̄mitto ꝙ difficultatio volūtatis te/
net ſe ex pte appetitꝰ ſenſitiui qui paſſiōi
bus ſuis inclinat ad ſe volūtatē. ſcꝫ ad fu
gam triſtiū ⁊ pſecutōem delectabiliū. q̄ qn̄
ſunt p̄ter rōnem vel ꝯ̄ rectū dictamē ratio
nis ſunt pctā. Un̄ phus. ij. ethico. ppter
voluptatē mala opamur. ⁊ ppter triſticiā
Notā. 2 a bonis recedimꝰ. ¶ Scd̓o p̄mitto. ꝙ hec ī
clinatio ⁊ paſſio appetitꝰ eſt in eodē in q̄
eſt cognitio ſenſitiua. ptꝫ. q2 p illā reducit̄
de potētia ad actū. vn̄ phs. vij. politicoꝝ.
appetitꝰ q2 vid̓r. i. appetitus anial' ſequit̄
cognitōnem. ⁊ ſenſitiuꝰ cognitōem ſenſi
tiuā. ⁊ ḡ paſſiōes ſenſitiue ſūt in eodē ſbie
cto in q̄ ſūt cognitōes ſenſitiue quibꝫ fiūt:
ſeu ad quas ſequunt̄. ¶ Tertio p̄mitto. ꝙ Notā 3
ſenſitiue cognitōes ſūt in cōpoſito ex ma/
teria ⁊ forma. pꝫ. q2 ſūt extenſe extēſiōe or/
gani in q̄ fiūt: iō nō pn̄t eſſe in ſola aīa in/
tellectiua: q̄ īdiuiſibil' eſt: nec in ſolo orga
no. q2 ſic hō vel viſus cognitōem ſm aīaꝫ
in ſe nō hr̄et. ⁊ ḡ relinquit̄ ꝙ ſint in toto cō
poſito ex aīa ⁊ corpe. Et hec ē ratio q̄re a
nima ab eis trahit̄: q2 inclinat ad bonū in
diuidui: vt in fuga triſtiū vel pſecutōe ci/
bi: vl' ad bonū ſpēi: vt ī incliatiōe ad vene
rea. bonū aūt ſuū eſt obiectū volūtatis. vt
an̄ dc̄m eſt. ¶ Quarto p̄mitto: ꝙ hec diffi/ Notā 4
cultatio ꝯtingit: q2 rō ſepe talia turpia eē
ſe cognoſcit. vn̄ volūtatē inſtruit ne talibꝫ
inhoneſtis ꝯcupiſcētijs cōdeſcēdat. Et ſic
ratio diſſuadet ppter futuꝝ annexuꝫ ma
lū inclinatōi ⁊ actui ad quē inclinat. ſen/
ſus aūt ppter p̄ſens bonū allicit: vl' ppter
p̄ſens malū iminēs ꝯ̄ rōnem ſurgit. Uo/
lūtas aūt ſe habet p modū liberi potēt' cō
deſcendere ſenſui rōne p̄miſſa. ⁊ dimitte/
re ſenſum ⁊ inherere rōni. ¶ Quinto p̄mit Notā 5
to: ꝙ hec cognitio ſenſitiua neceſſario ē fi/
nita: nec poſſet eſſe infinita. ptꝫ. q2 ſenſus
nō eſt natus infinite pcipe: cū ſit finite vir
tutis. ¶ Sexto. ꝙ q̄nto obiectū minꝰ perci Notā 6
pitur a phantaſia ⁊ ſenſu tāto minus mo
uet. ptꝫ q2 obiectū nō mouet niſi cū cogni
tione vt inſtrumēto. ⁊ ḡ q̄nto cognitio mi Notā 7
nor: tāto eiꝰ motus mior. ¶ Septio. ꝙ q̄n
tūcunq̄ꝫ forte pn̄tatū obiectū extiterit: vo/
luntas ſe ab eo a p̄ncipio auertere potuit
fugiēdo ⁊ ſe ad alia cōutēdo: vt ſi q̇s vide
at pulcherrimā mulierē: ſtatī poterit auer
tere oculos: vt nō videāt vanitatē. Iuxta
doctrinā pſalmiſte. Et dicit phus. ij. ethic̄
ꝙ plebes ſenes troiani nolebāt videre he/
lenam. ne ſua pulchritudine illaquearet̄.
¶ Forte dicet̄. poſſit etiā paſſio tāto ꝯtinu Dubiū
ari p inſpectōem ꝙ volūtas neceſſitaretur
Ad qd̓ mihi vid̓r dc̄m ꝙ volūtas ſepe ne Solo
ceſſitat̄ ad ꝯtinuatōem pcī. nā q̄ꝫuis ī po
teſtate volūtatis ſit a p̄ncipio nō eligere
nō velle vel nō ꝯſentire: tn̄ poſtq̄ꝫ elegit n̄
eſt in ptāte ſua ſtatim eligere deſinere. ⁊ iō
ex culpa ſua neceſſitat̄ ad aliqualeꝫ male
electionis ꝯtinuatōem: ⁊ tn̄ nō minꝰ pec/

cat. Eodem mõ forte pbabile eſt ꝙ lȝ quã
libet ſingularē electõeȝ libere eliciat: qđ ta/
men in gñe: ſi omi tentatõni ſe ſpõte expo/
nit: neceſſariũ fit ei pctm̃ mortale. qꝛ i na/
tura deſtituta cum venere vel carne null⁹
aggrediẽdo ſed fugiẽdo victor fuit. idõ di
xit aplus. fugite fornicatõeȝ. nõ aũt dixit
vincite. Et idõ occaſiones vitande ſunt:
ſicut loca ſolitaria cũ mulieribꝫ: fixio ocu
rum in ipas: phantaſie ⁊ cogitatões car
nales circa eaſdē: vel cadet homo etiã ne
ceſſario in mortale. eſt em̃ tentare deũ ſpõ
te ſe ſbmittere tentatõibꝫ venereoꝶ. vñ iu
ſto dei iudicio ſbmittens ſe pmittit ruere i
pctm̃. ſaltē in gñe. vnde dcm̃ eſt. pncipijs
obſta: ſero medicina parat. Cũ mala p lõ/
Notã.8 gas iualuere moras. ¶ Octauo premitto
ꝙ nõ põt ita fortis paſſio recipi in appeti/
tu ſenſitiuo: qn volũtas dñet ei ſaltē a pn
cipio. apparet. qꝛ paſſio appetitus ſenſiti
ui ideo fortis eſt. qꝛ inclinatio fit ipi⁹ ani/
me ad ea que ſunt bona carnis: p cognitio
nē introductã anĩe organo corpeo. modo
ſemp a pncipio volũtas põt ſe ab hac paſ
ſione elõgare: p rõnem fundatã in intelle
ctu ſine organo corpeo. ꝰ ſuppõ vera. ꝯña
1 tenet. ⁊ maior ſilr. minor patȝ. qꝛ cognitio
abſoluta ab organo corpeo non videt mi
nus potens ꝙ ea q in organo corpeo ha/
bet totã ꝟtutē. eo ꝙ illa eſt pñtis pteriti et
futuri. cognitio aũt q eſt in organo tm̃mõ
2 eſt pñtis. ¶ Scđo. qꝛ cognitio rõnis ſine
organo ſcȝ corpis repñtat bonũ ſimplr: et
3 nõ que eſt in organo. ¶ Et tertio. qꝛ repſen
tat fundata ſup euidẽtius pncipiũ ſcȝ ſup
charitate dei: ſi ſit in habente charitatem:
vel ſup bono honeſto: ſi ſit gentiliũ phoꝶ
Et ꝰ illa põt voluntatē mouere tenere i ꝯ/
rium paſſionis: ⁊ inſtruere ne deformiter a
gat. magis ꝙ q in organo corpis ad turpi
tudinē inclinat ⁊ maxime a pncipio põt ſe
volũtas ei ꝯformare. qꝛ impet⁹ corpis ſeu
corpales qn nõ dat eis locus ſeu manen/
tia: ſtatim debilitant et extinguunt ex dei
adiutorio. ¶ Illis pmiſſis videt ad rõneȝ
ad argu in forma. negãdo maiorē ꝙ ois potẽtia fi/
mentuȝ. nita que põt difficultari pt cogi. ⁊ ad pba
tionē maioris illius: qn dr ꝙ p mltiplica/
tionē difficultãtis põt fieri forti⁹ i difficul
tando ꝙ potẽtia finita eſſet in reſiſtendo.
ptȝ ex dictis qđ ſit dõm. qꝛ difficultãs vo
luntatē eſt ꝯgnitio ſenſitiua inclinans ad
ea que ſunt carnis. ſicut in pma ſuppoſiti
one dcm̃ eſt. mõ talis nõ põt ꝗ̃tũlibet mľ
tiplicari mathematice: ſicut argumentũ ȝ
ſupponit. nõ em̃ poteſt amplius ꝙ ſenſus
natus eſt pcipe: ⁊ mediãte ſua finita perce/
ptione volũtatē ad ſe inclinare. vt dictum
eſt in ſuppõnibꝫ qrta ⁊ qnta. imo iſta dif/
ficultatio nunꝙ ad tm̃ põt aſcẽdere ſalteȝ
a pncipio qn volũtas ab ea ſe libere diuer
tere poſſit. ¶ Si aũt iam ꝯſentiẽs ab actu Notã.
turpi ſe nõ valeat denudare: vel etiã ſi nõ
ꝯſenſit: ſed tñ paſſioni nõ reſtitit ſic obuit
ſed in ea ⁊ eius turpitudine cogitatõibus
continuatis delectata eã incendi pmiſit. h̃
nõ eſt ex vi paſſiõis: ſȝ ex volũtatis parte
ꝯſentiẽtis: vel nõ a pncipio debite reniten
tis. ſic hec declarata ſunt in ſuppõnibus.
¶ Sed forte dicet ꝙ iſta ſolũ fundet in fal obiectio
ſo pncipio. ſ. iſto. ꝙ omis difficultatio vo/ 1
luntatis tenet ſe ex pte appetitus ſenſitiui
qđ nõ vidt verꝫ. qꝛ ꝟtutes morales ponũt
in volũtate cõiter: ⁊ ille moderãt paſſiões
ergo etiã paſſiões ſũt in volũtate. ¶ Secũ 2
do. qꝛ licet ita ſit de paſſiõibꝫ tpantie ⁊ for
titudinis: tñ nõ vidt ita eſſe de paſſionibꝫ
oppoſitis iuſticie: q nõ ſũt reſpectu delecta
bil' ſenſui vel triſtis. ¶ Et tertio. qꝛ nõ vidt 3
ita eſſe de paſſionibꝫ ſupbie: q tñ eſt intiuȝ
omis pcti. ptȝ pma ps. qꝛ cũ ſupbia ſit ap
petitus inordinatus ꝓprie exaltatõnis: q
pncipaliter eſt ad futuꝶ: cui⁹ ſenſus nõ ẽ
iudex. patȝ ꝙ illõ difficultãs nõ eſt i ſen/
ſu. ¶ Scđo. ad min⁹ ꝯcedit ꝙ nõ ſemp vo
lũtas põt ſe remouere a turpitudine act⁹ obiẽo 2
vel opatõis. ꝰ tunc cogi videt: ⁊ nõ eſſe li/
bera. Itē ph̃ vsiꝗ. ethicoꝶ dicit ꝙ opatio
nũ noſtraꝶ dñi ſum⁹ a pncipio vſꝗ i finẽ.
quod nõ videt verꝫ: ſi volũtas ſic cogit re/
tinere opatõem turpē. ¶ Ad iſtas rñdetur
¶ Ad pmã. ꝙ hoc nõ ſit dcm̃ ꝙ ois diffic' Ad 1
tas teneat ſe ex pte appetit⁹ ſenſitiui. põt
em̃ etiã ex malo habitu acꝗſito venire dif
ficultas. ſȝ dcm̃ eſt ꝙ pncipale difficultãs
volũtateȝ hoc eſt in appetitu ſenſitiuo: ſiẽ
reſpectu paſſionũ delectatõis vel triſticie.
Vñ angelus pm⁹ peccauit nulla difficul/
tate: ſed ꝓpria defectibilitate qua ſpõte ſe
ad ſeipm vertit. Silr pmus hõ nõ habu/
it difficultatē reſiſtẽdi ſupbie que irrepſit.
qꝛ tentatio vſꝗ ad pmũ pctm̃ ſolũ fuit ab
extra. vt dcm̃ eſt. ⁊ ꝰ libere ſe extulit: deficiẽ/
do a pcepto. ⁊ volẽdo ꝓpam altitudinē in
ordiate. ¶ Scđo dr ꝙ ꝟtutes morales po 2
nunt in volũtate: nõ qꝛ originalr ibi ſunt

paſſiones.q̄uis nō ſit negandū ꝯplacen/
tias ꝛ diſplicētias volūtatis hr̄eſe ꝑ mo/
dum paſſionum.ſed illę habent origina/
liter ortū ex inclinatōne appetitus ſenſiti
ui.ꝓpter qḋ v̄tutes in volūtate ponunť: vt
ꝯtra tactū appetitus ſenſitiui teneāt vo/
Ad 2 luntatē cum rōne.¶ Ad ſcḋam ꝙ etiā ita
ſit de paſſionibꝫ iuſticię.q꞉ em̄ phantaſia
interiori nimis inclinamur nobis vel no/
ſtris:ſępe illa inclinatio ꝑuertit iudiciū vo
luntatis: vt pro ſe vl' ſuis ſententiā ferat:et
rōnem p̄termittat.tal' em̄ inclinatio ī bru/
tis eſt ad ſe ꝛ ſuos fętus.quare nō in hoīe
Ad 3 ¶Ad tertiā.de vicio ſuꝑbię ꝛ paſſiōibꝫ ei⁹
dicit.ꝙ verꝝ eſt ꝙ ꝓprie nō reſpicit ſenſum
directe.ꝛ ğ etiā nō difficultat. vñ in ange/
loꝛ homine ortū eſt pcc̄m ſuꝑbię ſine diffi
cultatōe. Et ergo q꞉ hoc viciū ortū habet
ex defectu rōnis cohibentis: vel ex ꝑtevolū
tatis ſibi nimis ꝯplacētis: nō habet diffi/
cultatē: ſed vel ſua ſpōte ſbit: vel rōnē cor
ruptam imitās h̄ vicio p̄cipitať. mō ī his
nō eſt difficultas volūtati de per ſe: ſ; ī paſ
ſionibꝫ fortitudinis ꝛ iuſticię ꝛ tꝑantię ſur
gunt difficultātia volūtatē. Verꝝ eſt ꝙ cū
ꝯſecutiue viciū ſuꝑbię in nobis ſępe ſequi
tur motus ſenſus ꝛ paſſiōes eius. excęcāt
em̄ mentē q̄ excęcata magna p̄ſumēs de ſe/
ipa: ꝛ defectus ſuos nō aſpiciēs: magnā ſe/
Ad 2 ipam credit. ¶Ad ſcḋam. ꝙ nō eſt incōue
p̄ncipa. niens ꝙ volūtas turpitudinē quā ſpōte ſb
ijt ꝛ libere: nō ſbito deponere poſſit. non ta
mē cogiť: libere em̄ a p̄ncipio turpitudinē
elegit. Et phus in.iij.ęthicoꝝ non vult ꝙ
ſic ſimus dn̄i noſtraꝝ oꝑationū: ꝙ iaȝ for
matas electōnes poſſimus ſbito remoue
re.ſed ſic de habitibꝫ dicit: ꝙ a p̄ncipio co/
rum dn̄i ſumus: nō a fine: ita de talibꝫ di
ceret ſuo mō: ꝙ dn̄i ſumus actuum a p̄nci
pio in nō eligere: vel nos diūtere: ſ; nō ſic
ꝙ iam ꝓductos libere corrūpere valeam⁹.
Ad.2 ¶Ad ſcḋam p̄ncipalē. negeť añs q̄cquid
annexā ſit de ꝯñā loq̄ndo de actibꝫ ſcḋis. Ad ꝓba
tōeȝ ꝙ libere cauſet eos qñ fiūt ſiue qñ ſūt
in fieri. Ad imꝓbatōem ḋr: ꝙ phs intelli/
gat illā ꝓpōneȝ. om̄e qḋ eſt neceſſe eſt eſſe
quādo eſt: in ſenſu ꝯpoſito. vicȝ ꝙ hęc eſt
neceſſaria. om̄e qḋ ē: eſt qñ eſt. vl' magꝭ ad
ꝓpoſitū intelligit ꝙ oēqḋ eſt: determinatū
eſt ad eſſe vel fuiſſe. ad dr̄iam futuri con
tingētis: qḋ pōt nūq̄ȝ fuiſſe. ꝛ hęc eſt venor
mēs phi. Et ita eſt etiā de volitōe vel actu
volūtatis: ꝙ poſtq̄ȝ volūtas eū libere ꝓdu
cit in eſſe: determinat⁹ eſt ad eſſe vel fuiſſe.
cū h̄ tñ ꝯtingēter fit. q꞉ volūtas potuit cuȝ
omnibꝫ ſuis cauſis impellētibꝫ poſitis nū/
q̄ȝ ꝓduxiſſe. Vel ſi adhuc ſtricti⁹ loq̄ velis
phus vult ꝙ eſſe rei nō ſtat ip̄m ſil' nō eſſe
ita ꝙ ꝑ eadē mēſura adęq̄te nō eſt admit/
tendū: ſil' eſſe ꝛ nō eſſe. imo poſito eſſe incō
poſſibile eſt ei⁹ nō eſſe. ſilr poſito nō eē: icō
poſſibile eſt eius eſſe. cū iſto tñ ſtat ꝙ volū
tas libere ꝓducat ſuū actū volēdi: non q꞉
pōt eū ꝓducere ꝛ nō ꝓducere ſiml'. ſ; q̇a ſi
mul pōt ad ei⁹ ꝓductōem: ꝛ ad ei⁹ nō pro
ductōem. q꞉ ꝓ inſtāti ꝓ q̊ ꝓducit: libe cuȝ
ꝓducit. ſic ꝙ ſemꝑ antea ꝓ illo inſtāti ꝛ q̊
libet ſeq̄nte. potuit ipȝ nūq̄ȝ ꝓducere: ſtan
tibꝫ eiſdē diſpoſitōibꝫ rōnis repn̄tatōis ꝛ adauāc
obiecti. ¶Ad auctem mgr̄i. c. ij. ḋr ꝙ intel/
ligat ꝙ liberū arbitriū reſpectu diſponēdo
rum ꝑtinet ad futura: pōt tñ ad p̄ntia per
tinere: quo ad ea q̄ de facto diſponit: vl' ad
p̄terita q̊ ad ea q̄ diſpoſuit. ſ; inq̄ȝtnm di/
ciť liberꝝ arbitriū: eo ꝙ ꝑ rōnem diſponere
pōt ꝛ eligere adhuc in futuro: de coꝝ fieri Ad 3
et nō fieri: ſic eſt reſpectu futuroꝝ. ¶Ad. 3.
cōfirmatōem: ꝙ ꝓducat actus elicitos in
ſe libere. Ad phm. vij. phiſicoꝝ dc̄m eſt in
tertio articulo. ¶Ad tertiā rōnem p̄ncipa Ad 3
lem dḋm eſt. ꝙ idō libera vocať: q꞉ omnibꝫ rōeȝ pn.
eodē mō ſe hn̄tibꝫ pōt in oppoſita. Ad i/
probatōem dc̄m eſt in p̄mę rōnis ſolōe fa
ctę cōtra q̄rti articuli ſcḋam ꝯclōnē. ¶Ad Ad 4
quartā negeť ꝯñā ꝑ vtraq̄ȝ ꝑtę ꝯñtꝭ. ꝛ ad
ꝓbatōem ꝯcediť: ꝙ ſi volūtas in a tꝑe ꝓ/
ducat in ſe electōem comedendi: ꝙ de⁹ ab
ętemo p̄ſciuit illā volūtatē illā electōneȝ
ꝓducturā. ꝛ ꝯñt: ꝙ cū h̄ volūtas eā ꝯtingē
ter ꝛ libere eliciat. ꝛ poſſit eā nō ꝓducere. et
hęc eſt poſſibil': volūtas nō ꝓducit illā ele
ctōem in ſe ꝑ tꝑe a. ſicut etiā hęc eſt poſſi/
bilis. deus ab ęterno nō p̄ſciuit volūtateȝ
hāc ꝑ tꝑe a in ſe hanc electōem ꝓducturā
Et qñ dicis. ponať ꝙ non ꝓducat: h̄ bene
admittiť. ſ; h̄ poſito ñ ſtat ꝙ de⁹ eā hāc ele
ctōem ſciuerit ꝓducturā. vñ hęc ratio nō
plus ꝯcludit q̄ȝ ꝙ ſic electio ꝯtingēt̄ ꝛ ad
vtrūlibet ꝓduceť ꝙ deus ita eā ſciat euen/
turā. ꝛ ꝙ ꝑtem q̄ eueniet de⁹ p̄ſcit. ꝛ ſic ip̄a
pōt nō euenire: ita de⁹ pōt eaȝ nō p̄ſcire. ꝛ
hęc nō implicāt mutatōeȝ diuię volunta
tis vel etiā ei⁹ mutatōem. ſ; ſolū ꝙ illō qḋ
ḋs ab ęťno p̄ſcit: p̄t nō p̄ſciuiſſe ꝛ ꝙ futa ꝯti
gētia ḋs ꝯtingēter p̄ſcit ſicut ꝯtingēter eue
nient. ſicut hęc dicta fuerunt in quadrage

ſima queſtiõe ꝑmi circa diſtinctõem trice
ad repli. ſimãoctauã ⁊ tricesimãnonã mota. ¶Ad
improbatõem iſtius ſolõnis cuꝫ dr: ꝙ ex ea
ſequit ꝙ volũtas ſit ita determinata ad eli
cere ſicut deus ad ꝓuidiſſe. Illa diſtingui
tur. qꝛ vel intelligit ꝙ ſic volũtas eliciat ſi
cut deus ꝑſcit. ⁊ tunc hoc conceditꝰ. qꝛ libe/
re eliciet ſicut deus libere ꝑſcit: Uel intelli/
git: ꝙ ſicut ꝑfecte ⁊ clare deus vnã partem
ꝑſcit: ꝙ ſic volũtas illã ꝑtem iã plus inten
dit ꝙ̃ aliã. Uel ꝙ ſint cauſe poſitę eã pluſ
determinãtes vel determinaturę ad illam
ꝙ̃ ad ſuam ꝑtem oppoſitã alię ab ipa vo
luntate. ⁊ hoc nõ oportet. qꝛ illã quã deꝰ ꝑ/
ſcit: ꝑſcit ꝯtingẽter: ⁊ ita volũtas eã eliciet
ꝯtingẽter. ſicut hęc ibidẽ erant declarata
Diuina em̃ cognitio quę vocat ea q̃ non
ſunt ſicut ea quę ſunt: nullã imponit neci
tatẽ futuris ꝯtingẽtibꝫ: nec neceſſitat vo/
Ad 5 luntatẽ. ¶Ad quintã dcm̃ eſt in ſolõne rõ
nis factę ꝯ ſcdam ꝑtem ꝑmę ꝯclõnis ſecũ
di arti. quis em̃ aliqd reqrat: puta cõcur/
ſus diuinus ad volũtatꝫ libera electõem:
tñ qꝛ ſtatuit ſe dñs cũ libera volũtate con
curſurꝫ qualitercũqꝫ eligeret: ⁊ q̃litercunqꝫ
eligere vellet ad electõnis ꝓductõem. ido
adhuc manet libertas volũtatis i ſua po/
teſtate vt eligat ſic libet. qꝛ dñs cũ ea electi
Ad 1 onẽ libere producet. ¶Ad rõnes factas ꝓ
ꝓpoſito queſito. ¶Ad ꝑmã cõcedit ꝙ Adam fue
rit ſpoliatus gra gratis data ꝑ culpã. s. iu
ſticia originali: ſcia ⁊ alijs gratuitis ꝓ po/
ſteris ſuis ſibi ꝯceſſis. ⁊ hoc vult ꝑabola
Lucę. x. ſed nõ fuit ſpoliatus gratia gtũ
faciẽte. quia eã nõ habuit iuxta vltimam
opionẽ ſexti articli. Alij ꝯcedũt ꝙ fuit ſpo
liatus gra gratũ faciẽte quã accepit pꝰ cre
atõem: cõuertẽdo ſe ad deũ. vñ q̃libet di/
cat ꝯñter ſm opionem quaꝫ eſtimat ꝓba
Ad 2 biliorẽ. ¶Ad ſcdam. ꝙ gra gratũ faciens ⁊
culpa nõ ſũt ꝯ̃ria imediata: lꝫ ꝓ ſtatu na/
turę lapſę ſemp alterꝫ inſit. tñ in ſtatu na/
turę integrę nec homo erat in gratia gtuꝫ
faciente: nec in peccato. ſed in iuſticia ori/
ginali. vt dcm̃ eſt. Ad ꝓbatõem dicitur.
ꝙ nõ ſit neceſſe abſolute ꝙ homo ſit filiuſ
ęternę ſalutis: vel irę: niſi poſt lapſum. Et
de potentia ordinata dei in ſtatu naturę i/
Dubium tegrę nõ erat ſic. ¶Et cum dicitur. ſi talꝭ ho
mo fuiſſet mortuus: vbi fuiſſet collocatꝰ:
Solu ¶Dicit ꝙ dñs eũ ñ ꝑmiſiſſet mori: niſi vel
peccantem vel charitate veſtitũ. Secun/

do. ſi dominꝰ de abſoluta potẽtia vellꝫ ho
minem ſic decedere: etiam ſciret quomõ ꝓ
eo deberet diſponere ¶Ad tertiã. ꝙ deꝰ cre Ad 3
auit Adam ꝑfectum in anĩa originali iu
ſticia. ⁊ negetur ꝙ hoc nõ poterat eſſe ſine
charitate. Ad apoſtolũ ꝑmę ad Corinth
xiij. ꝙ loquat in ſtatu naturę lapſę. vl' ꝙ ſi/
ne charitate nihil eſt homo ad vitã ęter/
nam acceptum habens. ⁊ hoc eſt verum.
Inſup ꝙ deus Adam victori ꝑmę tentati
onis iuſticię originali charitatem ſuper/
addidiſſet. nec erat neceſſe: vt omia ꝑfecti
oni humanę congrua ſtatim infunderet
producto: ſicut nõ ſtatim infudit ei gliaꝫ:
vel lumen glorię. ¶Ad quartam. credo ꝙ
in homine iuſticia originalis habuerit lo Ad 4.
cum omniũ virtutũ moraliũ. eo ꝙ non eſt
error in rõne loco prudentię: nec difficul/
tas in electõne. quia plena ſbiectio viriuꝫ
inferiorum. ⁊ ergo formaliter ꝟtutibꝫ mo/
ralibꝫ in illo ſtatu homo nõ indiguiſſet.
quia originalis iuſticia omnes eminenter
incluſiſſet. ⁊ de hac loquit eccleſia ſicꝰ (vt
credo) dicens. ꝙ deus veſtiuit hominẽ vir
tute. ¶Ad quintam. negetur maior. quia
ſi valeret pueri prędeſtinati adhuc naſce Ad 5
rentur in gratia. quod falſum eſt. Et ſi di
catur. ꝙ hoc ſit de rõne agentis ꝑfecti. Di
cat ꝙ hoc ſit verꝫ in naturalibꝫ: ſed non in
liberis. deus em̃ diſpoſuit hominẽ gradati
aſcendere debere: vt homini cui per iuſticiã
originalem erat bene: melius eſſet ſtanti ⁊
victori demonis additõne gratię: ⁊ fina/
liter tranſlato optime foret conſecutione
glorię. ¶Ad confirmatõem. tranſeat ma/
ior: in ſtatu naturę integrę. ⁊ dicit ad mi/ Ad ꝯfir
norem: quia dominus dederit homini cũ
demone pugnaturo: iuſticiam originalẽ
qua potuit ſtare et victor eſſe: ſi mandato
dei plus ꝙ̃ exterioribus perſuaſionibꝫ dę
monis voluiſſet adhęſiſſe. Unde illa iu/
ſticia erat pro illo ſtatu arma defendentia
intellectum ab ignorantia. ⁊ voluntatem
a malicia. nunc autem perdita illa et ſta/
tu variato arma defenſiua ſunt charitas
quam etiam primꝰ noſter parens recepiſ/
ſet ſi viciſſet primam tentationem. ¶Ad
ſextam. ꝙ quia deus eſt agens liberuꝫ nõ Ad 6
oportet ꝙ vbiqꝫ det gratiam vbi nõ eſt o/
bex. ſed vbi vult eam dare. Diſpoſuit au
tem ipſe deus vt Adam eam acciperet:
ſi victor foret: deo ipſo illam gratis do/

nante.¶Ea que adducunť ꝑ parte oppo/
ſita ſunt ꝑ dictis. Hec de qōne.

Decimoſepti/

mo querič circa diſtinctōez.xx
vi.ꝛ ſequentē. Utrū ſic gratia
que eſt virtus voluntatē bonā efficit: ſic ꝛ
ipa eadem actus meritorij cauſa ꝑncipaľ
ſit. Que queſtio duo ſupponit: ꝛ tertiū
querit. Primo em̄ ſupponit ꝙ gr̄a ſit ꝟt⁹.
Scdo ꝙ ip̄a efficiat bonā volūtatē. Et ter
tio querit. vtꝝ ip̄a ſit cauſa ꝑncipaľ actuſ
meritorij. Primū ſuppoſitū reſpicit diſti/
Cōſuppo. ctōem.xxvij. Alia duo p̄ſentē.¶Cōtra qđ
arguiťı arguiť ſic. Si gr̄a eſſet virtus: maxime eēt
charitas. Mō nō vidř eſſe charitas. ğ ꝛc.
maior nota eſt. qꝛ cū nulla alia ꝟtute ma/
gis cōuenit. Et minor ꝑbať ꝑmo auctori/
tate magiſtri diſtin.xxvj.c.iiij. dicēť. ꝙ ḡ/
tia p̄ueniens bonā voluntatē ꝛ p̄parans ē
fides cū dilectōne. mō nullū iſtoꝝ ē chari
tas: vt notū eſt. fides em̄ a charitate diſti
guiť. vtꝫ ꝑme ad Corinth.xiij. Nūc mā̄et
fides ſpes ꝛ charitas. tria hec. Itē dilectio
nō eſt charitas: ſed forte actus ei⁹.¶Se/
ꝑbať.2. cundo ꝑbaľ minor. qꝛ charitas initiť ḡtie
in eius opatōne meritoria. ğ diſtinguitur
a gr̄a. tenet ꝯn̄a. qꝛ nihil innitiť ſibi ī reb⁹
depēdentib⁹. ꝛ an̄s ꝑbať auc̄te b̄ti Augu.
xv. de trini.c.xviij. dicētis. ꝙ charitas eſt il
lud donū qđ diuidit inter filios regni ꝛ fi
lios ꝑditōnis eterne. Un̄ om̄es cetere ꝟtu
tes ſi debēt eſſe meritorie: innituť carita/
ti vt fundamēto. Et in libro de p̄deſtinati
one ſanctoꝝ dicit. ꝙ gr̄a p̄uenit charitatē
Nā opus charitatis ꝛ om̄is alterius ꝟtu
tis dř gratum ꝑ gr̄am p̄ſuppoſitā. ſic cali/
dum diciť calidū per caliditatē.¶Secun
arguiť.2 do ſic. Sicut ſe habet eſſe ſp̄uale ad opa
ri ſp̄uale. ſic ſe habet ꝑncipium eſſendi ad
ꝑncipiū opandi. ſed eſſe ſp̄uale realiť dif/
fert ab opari ſp̄uali. ğ etiā ꝑncipiū eſſēdi
ſp̄uale differt a principio opandi ſp̄uali.
Tunc vltra. Sꝫ gr̄a eſt ꝑncipiū eēndi ſpi
rituale. ğ etiā differt a ꝑncipio opādi: qđ
eſt virtus ſiue caritas ſiue alia. maior pa
tet cōueniēti ſilitudīe. quia ſicut cauſa ad
cauſam: ita effectus ad effectum. mīor no
ta eſt. quia eſſe ſp̄uale manet in ſomno: et
nō opari. ꝛ an̄cedens ſcđe ꝯn̄e ptꝫ ꝑ illud
apoſtoli ꝑme ad Corinth.xv. Gr̄a dei ſuꝫ
id quod ſum. Qꝫ autē virtus ſit ꝑncipiū
opandi: pꝫ.ij. ethicoꝝ. Uirtus op⁹ reddit
bonum. ꝛ ꝑmo de celo. Uirtus attendiť pe
nes excellētie terminū. id eſt penes vltimū
potentie in agere.¶Tertio. Quia illa rea 3
liter diſtinguunť quoꝝ ꝑpria ſb̄iecta ſunt
diſtincta. Sed gr̄e ꝛ virtutis ꝑpria ſb̄ie/
cta diſtinguunť. igiť. pꝫ maior. qꝛ eadem
forma non eſt in diuerſis ſb̄iectis ꝑprijs
patꝫ minor. qꝛ ꝑpriū ſb̄iectū gr̄e videť eſſe
eſſentia anime. ſed virtutū ſb̄iectū vidř eſ
ſe potentia anīe.¶Quarto. qꝛ forme ſic ſe 4
habentes ꝙ actus vni⁹ eſt ꝯtinuus: ꝛ alte
rius interpolatus: nō ſunt vna forma. mo
do actus gratie videť eſſe ꝯtinuus. ſcꝫ ḡti
ficare aīam deo. ꝛ virtutis vel charitatꝭ
nō. patꝫ maior de ſe. ꝛ minor ptꝫ. qꝛ actus
virtutū in hac vita nequeūt eſſe ꝯtinui ꝑ
pter neceſſitatē quietis.¶Item q̇nto. Uir
tus manet ſine gratia. ergo nō eſt ideꝫ. cō/ 5
ſeq̄ntia tenet. quia idem neq̇t ſepari a ſe
ip̄o. an̄cedens patꝫ de fide ꝛ de ſpe: que ma
nent ſine gr̄a gratum faciēte: vt cum pec/
cato mortali. vt vult apoſtol⁹ ꝑme ad Co
rinth.xiij.¶Confirmať. qꝛ diuerſitas dif/
ferentiaꝝ diuiſiuaꝝ arguit diū̄ſitatē rerū. Confir.
mō ꝟtutis ꝛ gr̄e ſūt diuerſe differētie diui
ſiue. igiť. ptꝫ maior de ſe. ꝛ mīor liq̄t. quia
gr̄a diuidiť in opantē ꝛ coopantē. vt pꝫ ꝑ
mgr̄m in ꝑncipio diſ.xxvj. ꝟtus ꝟo in vir/
tutem theologicā ꝛ moralē.¶Scđo loco
arguiť. ꝙ gr̄a nō faciat bonā volūtatē: qđ ē ꝯn̄a ar
ſcđm ſuppoſitū. ꝑmo ſic. Uolūtas primi guiť.
hominis fuit bona. ꝛ tn̄ nō erat ī gr̄a. igř. te/
net ꝯn̄a. ꝛ maior pꝫ Gen̄.ij. Uidit ds̄ cū/
cta que fecerat: ꝛ erant valde bona. ꝛ mīor
pꝫ ꝑ dicta in vltio arť.q.p̄cedētiſ.¶Scđo 2
ſic. Poſſibile eſt ꝙ volūtas ſit bona ꝛ non
ſit in gr̄a. ğ. ꝛc̄. tenet ꝯn̄a. ꝛ maior ꝑbať ſiť
cū minore. qꝛ ex puris naturalib⁹ volun/
tas p̄ōt eſſe bona ꝛ ex illis nō hř gr̄ā. igitur
maior pꝫ. qꝛ ex puris naturalib⁹ p̄ōt volū
tas deū ſuꝑ oīa diligere. ꝑbať h̄. qꝛ h̄ rectū
dictamē rōnis p̄t dictare. ꝛ q̄re volūtas n̄
poſſet ſe illi iudicio ꝯformare. ꝛ minor ptꝫ
ꝑ btm̄ Aug. ſuꝑ illđ ad Rom̄.ix. Non eſt
volētꝭ neqꝫ currētis. vbi diċ. nō iō miſereť
ds̄. qꝛ voluit ꝛ cucurrit: ſꝫ iō voluit: qꝛ mi/
ſert⁹ ē ds̄. Et ī ep̄la ad Bonifaciū papam
Nō gr̄aꝫ dei aliq̇d meriti p̄cedit humani
Et in li. de ſp̄ū ꝛ lr̄a diċ. Illi⁹ gr̄e ꝑcipiēde
q̄ volūtatē hoīs ſanat vt ſanata legeꝫ im
pleat: nulla merita precedunt. igitur gra
tia non habetur ex naturalib⁹. vnde ſb̄dit

arguit.3 ꝙ nō eēt gratia: niſi daretꝛ gratuita. ¶Ter/
tio. Homo abſq; gratia pōt bonū velle et
facere. ergo poteſt eſſe bona: ⁊ nō ex gratia
patet añcedens. qꝛ eſt dñs ſuoꝝ actuum:
a ꝓncipio vſq; in finē. iij. ethicoꝝ. Itē aliās
eſſet neceſſitata ad malū: ⁊ ſic nō eēt li
bera. quia vbi neceſſitas ibi non eſt liber/
tas: nec meritū. vt dicit mgr̄ diſtin. xxv. ſe
cundi. ca. x. ⁊ ꝑꝫ ꝯña. quia ſicut ex malum
velle ⁊ facere dicitꝛ mala: ita videtꝛ ꝙ ex bo
Confir. num velle ⁊ facere debeat dici bōa. ¶Cō/
firmatꝛ ſic. ꝙ quodlibet ens magis poteſt i
id quod eſt ſibi cōnaturale: q̄ʒ in id qđ ſuę
naturę diſcōuenit. ſed bonū velle ⁊ facere
eſt homini cōnaturale: ⁊ pōt in malū vel/
le ⁊ facere: quod eſt ſuę naturę ꝯriū. ergo a
fortiori poteſt in bonum velle ⁊ facere. cō/
ſequētia tenet. ⁊ maior rōnis nota ē. qꝛ ni/
hil natura exiſtentiū aliter aſſueſcit. vt di
cit phus. ij. ethicoꝝ. ꝓmo. Et minor patꝫ
quia obiectū voluntatis eſt bonum. vt di
cit q̇ntus articulus queſtionis p̄cedentis. ⁊
tertia pars. ꝙ homo poſſit in malū facere.
ꝑꝫ. quia multi peccant. ſed ꝙ malū ſit na/
arguit.4 turę homis ꝯrium: dicit Dama. ¶Quar/
to. quia bona voluntas p̄cedit fidem. g̊ g̅/
tiam. ꝯſeq̄ntia tenet. quia ſine fide impoſ
ſibile eſt placere deo. ad Hebreos. xj. ⁊ añ/
cedens pꝫ per beatum Auguſtinū ſuꝑ Jo
hannē omel. ix. tractantē illđ apl̄i ad Ro/
mãos. x. Corde creditur ad iuſticiam: ore
aūt ꝯfeſſio fit ad ſalutem. dicentē. Cetera
pōt homo nolēs: credere nō pōt niſi volēs
Confir. ergo fides eſt ex volūtate. ¶Et ꝯfirmatꝛ. qꝛ
bona cogitatio p̄cedit fidem. ergo bona vo
luntas. probatꝛ ꝯſeq̄ntia. qꝛ videtꝛ ꝙ bona
cogitatio inferat ⁊ faciat bonā voluntatē:
niſi aliunde eſſet obſtaculū. añcedēs patꝫ
per btm̄ Auguſtinū tractantē illud verbū
ſcōę ad Corinth. iij. Nō ꝙ ſufficientes ſu/
mus cogitare aliq̇d ex nobis: quaſi ex no/
bis. vbi dicit. quis nō videat ꝓus eſſe co/
gitare q̄ʒ credere. nullus em̄ credit aliquid
niſi ꝓus cogitauerit eſſe credendū. ¶Ter/
Reſpōnt arguit. 1. tio loco arguitꝛ. ꝙ gratia nō ſit ꝓncipal' cā
actus meritorij. ſcʒ cōtra queſitum. primo
ſic. Nulla qualitas infuſa eſt ꝓncipal' cau
ſa actus meritorij. omis gratia ē q̇litas in
fuſa. igitꝛ. ⁊c. patꝫ maior. quia ꝓncipal' cau
ſa eſt ex deo acceptante: non ex qualitate.
¶Et ex alio. qꝛ ſtante q̄cunq; q̄litate infu
Ex alio ſa et ex ea qualibet actō e p̄cedēte in volū/
tate ſi deꝰ nō acceptaret: nō eſſet meritori

us actus. minor ſuppōitꝛ. ¶Scđo ſic. nul/ arguit 2
lū accñs videtꝛ eſſe ꝓncipal' cauſa alicuius
actus. mō gr̄a eſt quoddā accñs. ꝑꝫ ma/
ior. qꝛ accidētia videntꝛ eſſe inſtrumēta ſb
ſtantiaꝝ. nō aūt ꝓncipale vt ꝟtus inſtru/
mētū eſt volūtatis ⁊ caliditas ignis. mior
nota eſt. quia gratia eſt in aīa quā grati
ficat tanq; in ſbiecto. ¶Tertio. qꝛ vel gra/ arguit 3
tia ſemꝑ eodē mō ageret: ⁊ ſi ſic. tūc ſi ſuc/
ceſſiue deus ꝯria p̄ciperet: gr̄a eſſet in con
trariū mãdati diuini: ſic Abraę ꝓmo p̄ce/
pit immolare filiū. ſcđo ꝙ non extenderet
manū ſuā ſuꝑ pueꝝ Gen. xxij. Uel ageret
cōformiter mãdato dei. ⁊ ſic contrario mō
aliter deo p̄cipiēte. ⁊ ſi ſic: tūc eſſet agens rō
nale. quia agere oībus eodē mō ſe haben/
tibꝰ ꝯrio mō. vel poſſe in oppoſita vid̄ꝛ eſ/
ſe ꝓpriū agentis rōnalis. vt habetꝛ. ix. me/
tha. ¶Quarto ſic. actꝰ meritoriꝰ eſt princi/ arguit 4
palius a volūtate q̄ʒ a gr̄a. igitꝛ. ꝯña tenet
añs ꝓbatꝛ. quia volūtas eū elicit ⁊ in ſe fa
cit. hoc aūt gratia facere nō ſufficit: nihil
em̄ pōt elicere niſi volūtate ꝓncipaliter e/
liciēte: alˀs poſſet volūtatē cogere. ¶Et cō/
firmatꝛ ſic. quia vel gratia faceret totuʒ a/
ctum: ſic ꝙ nihil eius eſſet ꝓncipal'r a volū
tate: ⁊ ſi ſic: tūc volūtas nō poſſet actū ſu/
um tollere: vel meritoriū actuʒ dimittere.
qđ falſum eſt. ⁊ patet ꝯſeq̄ntia. qꝛ gr̄a eēt
eius ꝓncipale producēs quo ad totū. mō
manente ꝓncipali ꝓducēte: manere videtꝛ
productum: nec minus ꝓncipale poterit i
pedire magis ꝓncipale. Uel gr̄a faceret a
liquā ꝑtem actus meritorij ꝓncipaliter: et
aliam volūtas. ⁊ non videtꝛ quare potius
vnā q̄ʒ aliam vel nullam. ⁊ tunc habetꝛ ꝓ/
poſitum. ¶Quinto. Si gr̄a ꝓncipal'r fa/
ceret actū meritoriū: ſeq̄retꝛ ꝙ ip̄ inſtrueret arguit. 5
volūtateʒ: ꝓpoſitis duobꝰ actibꝰ: q̇d eſſet
magis eligendum. falſitas ꝯñtis ꝑꝫ: per
glo. ſuꝑ illđ apl̄i ad Phil. ꝓmo dicētē. mi
hi viuere xp̄s eſt: ⁊ mori lucrū. dicit gloſa
mihi viuere ī carne ē meritū: ⁊ mori fructꝰ
opiſ. q̇d eligā ignoro. ⁊ ꝓbatꝛ ꝯña. qꝛ ex q̊ ē ꝓn
cipal' cā actꝰ meritorij: īclinaret ⁊ determina
ret volūtatē ad id qđ eēt meliꝰ. ¶Sexto.
qꝛ vl' oīs gr̄a ęq̄l'r īclinaret volūtatē: qđ n̄ arguit 6
vī verꝝ. qꝛ maior fortiꝰ vī īclinare: vel ma
ior fortiꝰ īclinaret ⁊ ſi ſic: cū volūtas ſit ꝟ/
tutis finitę poſſʒ eē tāta ꝙ neceſſitaret volūta
tē: ⁊ ſic tollerꝫ meritū. cū nō eēt libera poſita
neceſſitate. ¶Septio. ſi eſſet cā meriti ꝓnci/ arguit 7
pal': eſſet cā erroris. falſitas patet. qꝛ abſit

ꝙ error ſit a gratia. ꝯña tenet. qꝛ in caſu a/
ctus erroneꝰ pt eſſe meritoriꝰ. vt ſi quis cre
dens eſſe diem veneris exiſtens in carcere
abſtineret a carnibꝫ: talis meret. ⁊ tñ errat
credēdo ꝙ ſit dies veneris. vt ſuppono. vo
lo eñ ꝙ ſit dies iouis. q̄uis h̄ eum lateat.
ꝓſuppo. ¶ In ꝯtrariū ⁊ ꝑ pmo ſuppoſito. ꝙ gr̄a ſit vir
1 tus: eſt mgr̄ diſ. xxvij. c. v. in fine. dicenſ ꝙ
gr̄a virtus nō incōgrue noiat. qꝛ volunta
2 tē hois infirmā ſanat ⁊ adiuuat. ¶ Et pro
ſcdo ſuppoſito. ꝙ gr̄a faciat bonā volūta/
tem: eſt mgr̄ diſ. xxvj. c. pmo ⁊ c. iij. eiuſdē
dicēs. Itaqꝫ bona volūtas comitat gr̄am
nō gratia volūtatē. qd ꝓbat aucte bt̄i Au
guſti. ad bonifaciū papā dicētis. ⁊ poñ in
gloſa ſup illo v̾bo ad Roma. v. Cū fides
impetret iuſtificatōem: ſicut vnicuiqꝫ deꝰ
partitus eſt mēſurā fidei: nō gr̄am dei ali/
quid meriti p̄cedit humani: ſʒ ipſa meret
augeri: vt aucta mereat ꝑfici: volūtate cōi
tāte nō ducente. pediſſeq̄ nō p̄uia. eccē ꝓ
ꝓ q̄ſito poſitū ¶ Sʒ pro queſito arguit ꝑ mgr̄m
diſ. xxvij. huiꝰ ſcdi. c. vj. dicentē. ꝙ in bōis
merendis cauſe pncipalitas gr̄e attribuit
quia pncipalis cauſa bonoꝝ meritorū eſt
et per textum de conſecra. diſti. q̄rta. c. pla/
cuit. vbi dicit textus canōis. Anathema
ſit: qui dicit gr̄am valere tm̄ ad remiſſio/
nem pctōrum: ⁊ nō cōferre adiutoriuʒ ad
bene operandū. Et ſequit. Anathema ſit
qui dicit gratiam ad hoc neceſſariā: vt fa
cilius agamus. ⁊ non omino vt bene aga
mus. vbi canon vult. ꝙ opus ſolum pnci/
paliter bñ fit a gratia. ¶ Et ꝯfirmat rōe. qꝛ
Confir. opus meritoriū vel pncipalr eſt meritoriū
a natura: ⁊ hic eſt error Pelagij volētis ꝙ
poſſemus ex puris naturalibꝫ meritorie a/
gere: vel a gratia: ⁊ habet ꝓpoſitū. ¶ In
hac queſtiōe erunt tres articuli: iux̄ mate/
rias tactas in arguendo. Primus erit de
pmo ſuppoſito. an gratia ſit virtus. Se/
cundo. vtrum ad voluntatē eſſe bonā effe
ctiue exigatur gratie ꝯcurſus. Et tertio: an
a gratia effectiue fiat pncipaliter actus bo
nus ⁊ meritorius.

Quantum ad pri/
mum: eſt pmo notandū pro intellectu ter
minoꝝ: ꝙ duplex eſt gratia. ſcʒ increata q̄
deus eſt. ⁊ creata: que a deo eſt. De incre/
ata nō eſt ad preſens. quia licet in ſe ſit v̾/
tus infinita. ipa tamē nō e ſt virtus forma
lis intellectus vel affectus. ¶ Et ſi dicat ꝙ obiectio
legit in pſalmo. Diligaʒ te dñe v̾tus mea
ſm vnā tranſlatōeʒ vel fortitudo mea. ſʒ
aliam tranſlationē vel ſpes mea a iuuētu/
te mea. ⁊ cetere ſimiles ſacre ſcripture locu
tiones. ¶ Dicat. ꝙ vt dicit mgr̄ in pmo li/ Solo
bro diſ. xvij. ꝙ hmōi locutiōes ſunt cauſa
les. vt dicit dñs virtus noſtra: fortitudo
noſtra: vel ſpes noſtra. qꝛ facit in nobis v̾/
tutē fortitudinē ſiue ſpeʒ. ¶ Creata gr̄a: vt
innuit mgr̄ diſ. xxv. ca. ix. dupliciter ſumi
tur. ¶ Uno mō gñaliter. ⁊ ſic dicit gr̄a qc 1
quid ſine meritis dat. Hoc mō natura ⁊ q̄
libet pars nature pōt vocari gratia. quia
a deo ſine meritis data. ¶ Alio mō ſpecia 2
liter: ⁊ dicit bonū additū nature ſine meri/
tis. hoc mō anima homis nō diceret gra/
tia homis: qꝛ eſt natura hois: ſed donum
anie ſuperadditū. ¶ Et hec gr̄a eſt adhuc Duplex
duplex. ſcʒ gratis data ſolū. ⁊ ſic eſt bonuʒ
additū nature per deū: quo tamē poſito nō 1
oportet eſſe deo gratū. ſicut fides informiſ.
vel ſpes ſcientie. donum ꝓphetie. eloq̄ntie
et v̾tutes morales. imo ⁊ bona vtilia exte/
riora. de his oibꝫ non eſt ad p̄ſens. ¶ Alio 2
modo dicit gratia donum additū nature
reddens deo gratum. ⁊ dicit gratia gratuʒ
faciens. ⁊ de iſto ſolum loqui volo. nō eſt
eñ queſtio quin quelibet virtus ſit gratia
gratis data. Iuxta illud apoſtoli prie ad
Corīthios. iiij. Quid habes quod nō ac/
cepiſti? ¶ Secundo eſt notandū ꝙ gratia Nota 2
gratum faciens quāuis vna ſit: tamen di
uerſimode nominat: diuerſis ſuis reſpecti
bus. quia per reſpectum ad effectum dicit
operans. inq̄ꝝtum a peccato liberat: ⁊ volū
tatem ad benevelle preparat. Et quaſi ea
dem conſideratōne dicitur p̄ueniens. qa
ante eam voluntas nō eſt bona. vnde pri
us eſt eam aduenire q̄ꝫ voluntatem bonā
eſſe. ideo p̄ueniens appellatur. Item dici
tur cooperans. inq̄ꝝtum voluntatem quaʒ
fecit bonā ⁊ bene velle iuuat exequi que be
ne vult. vt ſcilʒ per eaʒ meritorie operetur
Et eadem rōne dicit ſbſequēs. quia ſic iu/
uat liberuʒ arbitriū ad meritorie agendū.
Unde beatus Auguſtinꝰ libro de gratia ⁊
libero arbitrio. cap̄. xxiiij: ⁊ aſſumit a magi
ſtro in littera diſtinctōne. xxvj. caplo. pri/
mo in ſenſu. ⁊ in libro de natura ⁊ gr̄a dic.
gratia preueniēs homis volūtatē prepa/
rat: ſbſequens eam adiuuat gratia preue
nit voluntatem vt ſaluemur: ſubſequitur

vt ſanati vegetemur.p̄uenit volūtatē ꝫ vt
5 velit:ſequit̃ ne fruſtra velit.¶Item cōpa/
rata ad ſbiectū vocat̃ gr̄a cognitōis:inq̃/
6 tū a fide incipit.quia eā p̄ſupponit.¶ Dr̄
affectōnis:inq̃tum voluntatē afficit ꝛ do
7 gratā reddit.¶Uocatur etiā pfectionis:i/
8 q̃tum opus in bonum pficit.¶Item quā
doq̃ꝫ denoīat̃ ab oppoſito:inq̃tuꝫ iuuat
cōtra malum tentatōis:vocat̃ gr̄a protec/
tionis.Scd̄o:inq̃tum iuuat ꝯ penas p
ſecutionis dicit̃ gratia liberatōis.Inq̃tuꝫ
iuuat ꝯ maluꝫ culpę:dicit̃ gratia extracti
onis.Et inq̃tum eripit a malo miſerię ſe/
quētis culpā dicit̃ gratia ſaluatōis.q̄ no/
mina ſumunt̃ ab Eſaya.capitulo.xxxj.di
cente.Proteget dn̄s hiɫm:pregēs ꝛ libe/
rans tranſiens ꝛ ſaluās.hęc aūt oia noia
Notā.3 ſupponūt pro eadē re.¶Tertio eſt notan/
dū:ꝙ vt dicit mgr̄ diſtinctōe.xxvij.huiuſ
ſecūdi.c.p̄mo.Uirtus eſt bona qualitas
mētis qua recte viuit̃:qua null⁹ male vtit̃
quā deus ſolus in homine opat̃.Et trahit̃
diffinitio ex v̄bis bt̄i Auguſtini p̄mo li.re
tractationū.c.ix.Et definitio videt̃ dari de
ſolis v̄tutibꝫ infuſis.q̄s ſolus deus infun
dit.qꝛ dr̄ in fine.quā deus ſolus in homie
opat̃:ad dr̄iam v̄tutis acq̄ſitę ex ꝯſuetu/
Notā 4 dine bn̄ agendi.¶ Quarto eſt notā.ꝙ de
Opio.1 iſto ſuppoſito doctores nr̄i ſūt varij¶ q̄dā
em̄ dicūt.ꝙ gr̄a nō ſit virtus:ſꝫ ſit origo v̄
tutum.ſic radix ex qua pullulant alie vir
Opio 2. tutes.¶Secundi dicunt.ꝙ charitas ſi t
ſingulaꝝ virtutū formaler habit⁹ ipi ſint
3 materiale.¶Tertij dicūt.ꝙ omimode idē
ſit qd̄ virtus ſm̄ rem:ſꝫ nō ſm̄ rōnem.qꝛ
virtus dr̄ inq̃tū diſponit ad bene opari:
gr̄a inq̃tū reddit deo acceptū.Si placu
erit alicui aliq̄ iſtaꝝ opionū:dicat ꝯn̄ter.
4 quia pbabiles ſunt.¶Mgr̄ Thomas de
argētina dic.ꝙ gr̄a large vocet̃ v̄tus.qꝛ eſt
bona q̄litas mētis quā ſol⁹ de⁹ in hoie fa
cit.ſꝫ nō ē ꝑprie loq̄ndo v̄tus:ꝛ rōnes ei⁹
Notā.5 tactę ſūt an̄ oppoſitū.¶Quīto ē notādū:
ꝙ cū gr̄a dr̄ iuſtificare ex fide ꝛ dilectōe:ſi
ħ accipet̃:put gr̄a includeret fidē ꝛ dilecti
onē:tūc non poſſet gr̄a ſic capta dici aliq̄
vna forma.qꝛ nihil vnū fit ex duobꝫ exn̄/
tibꝫ in actu.ſ.ex fide ꝛ charitate.qꝛ ſūt v̄/
tutes theologicę diſtictę.vt hr̄.j.ad Coꝝ
Cōclo 1. xiij.¶Illis p̄miſſis ſit p̄ma ꝯclo hęc.gra/
tia gratū faciēs etſi nō ꝯuertit̃ cū virtute:
tn̄ eſt aliq̄ v̄tus.pꝫ p̄ma ps.qꝛ fides infor
mis nō eſt gr̄a tal',vel fortitudo infuſa vł

acquiſita non eſt gratia faciens gratū.qꝛ
hmōi poſſet manere:ſaltē informis homi
ne peccante mortalit̃:ꝛ tūc nō eſſet charuſ
neq̃ꝫ gratus.ergo tunc nō eſſet in gr̄a.¶p/ pbat̃ ꝛ ps
batur ſcd̄a ps.p̄mo ſi velimus ſtare i diſ/
finitōe magiſtri p̄us allegata:tūc nō eſt q̄
ſtio q̄n gratia ſit virtus.cum ſit bona q̄li/
tas mentis qua recte viuit̃.ꝛ qua nullus
male vtit̃.ꝛc.¶Scd̄o.Si velim⁹ ſtare in 2
definitōne phi.ij.ethicoꝝ.c.vj.quę videt̃
eſſe gn̄aliſſima de virtute.ꝙ virtus eſt quę
habentem perficit ꝛ opus eius reddit bo/
nū.Item nō dubiū q̄n ſit virtus:cum per
ficiat hn̄tem ad deū ꝛ ad primū.ꝛ op⁹ ei⁹
reddit charum.¶Tertio.Si velimus di 3
cere ꝙ v̄tus ſit q̄litas acq̄ſita poſt rei pro/
ductōem diſponēs rem ad bonū:ſic phs vi
det̃ innuere in p̄nto q̄litatis.ꝛ.vij.phiſico
rū.pꝫ.ꝙ adhuc ſit v̄tus.qꝛ oēs dictę par
ticulę ſibi cōueniūt.¶Itē q̄rto.Si ſtare
velim⁹ in eo qd̄ dicit phs p̄mo celi.ꝙ vir/ 4
tus attendat̃ ſm̄ excellētię terminū.pꝫ ꝙ
ſit virtus.qꝛ extrema qualitatū pficiētiuꝫ
hoiem.¶Et ſi dicat̃ ꝙ in hac vita non ſit
ſumma gr̄a in aliq̄ hoie.nō obſtat:ita nec
fides forte ſumma:nec charitas ſumma i
hac vita eſt:cū ſcriptū ſit diſcipłos dixiſſe
xp̄o.Auge nobis fidē.ſuſcipiūt em̄ virtu/
tes magis ꝛ min⁹.ꝛ ḡ hoc nō obſtat.¶q̄n
tō pōt ſic argui.omnis q̄litas acq̄ſita inex 5
iſtens ſbiecto faciens ipm bene eſſe et be/
ne opari eſt virtus illius ſbiecti.ſꝫ ḡtia ē
hmōi.igit̃.patꝫ maior.qꝛ q̇d eſt aliud vir
tus alic⁹:ꝛ minor in ſinglis ſuis ptib⁹ no
na eſt fideli.gr̄a em̄ gratū faciēs eſt quali/
tas a deo creata:ꝛ anie infuſa reddēs eaꝫ
deo charā.vt dc̄m ē.Itē faciēs eam opari
meritorie.ſ.opa deo chara ad vitā eternā.
nō em̄ pōt volūtas nr̄a aliq̄d boni:niſi di
uinit⁹ adiuuet̃ p ḡtiam coopantē.vt dicit
mgr̄.c.j.diſ.xxvj.Et apłs cū dixiſſet ſe oi/
b⁹ abūdāti⁹ laboraſſe.dic.nō ego:ſꝫ ḡtia
dei mecū.j.ad Co.xv.ḡ ē q̄litas acq̄ſita p
ficiēs ſbiectū i eē ꝛ i agere:ꝛ q̇d eſt ħ niſi v̄/
tus¶Scd̄a ꝯclo.ſic gr̄a ḡtū faciēs nō eſt
idē alicui v̄tuti quę nō ē charitas:ita ipa Cōclo 2.
ē charitati idē.lꝫ i noim rōne aliq̄l ſit diū
ſitas.p̄ma ps ꝯclōnis pꝫ.qꝛ q̄libet v̄tute q̄
nō ē caritas remanēte ſblata caritate ſola
nō ammō mãet gr̄a.et tn̄ ſi eēt eadē alicui
eaꝝ remaneret.ḡ illa ps ē v̄a.ꝯn̄a tꝫ.ꝛ ma
ior pꝫ.qꝛ ſine caritate nemo ē deo char⁹ ſi
ue ḡtus ad eternā vitā:etiam ſi oēs alias

habēret virtutes ⁊ eaꝝ opationes: vt habe
tur ꝓme ad Corinth.xiij.⁊ minor nota ē. qꝛ
manētibꝯ his quibꝯ res ē eadē: manet ipa
2 pꝫ res. ¶ Secunda ps pꝫ. tū qꝛ omībꝯ alijs
1 ſeclusis per potentiā diuinā a charitate. ⁊
aīa hominis adhuc maneret aīa grata deo.
qḋ nō eſſet ſi gratia eſſet alia res a charita
te. qꝛ tunc gratia eſſet ablata. qꝛ omēs alię
2 formę ponunť ablatę. ¶ Tum etiā. qꝛ prę
ciſe eędem ſunt opatōes charitatis ⁊ gra/
tię gratū faciētis. ad quid ḡ poneret̄ diuer
ſę formę. aſſumptū pꝫ. qꝛ vtriuſqꝫ effectꝰ ē
reddere dō charū ſiue gratū ⁊ meritorie o/
3 perantē. ſaltē ſtāte vſu liberi arbitrij. ¶ Tū
etiam tertio. qꝛ ſi poneret̄ virtus diſtincta
cum nō ſit moralis. eſſet theologica. et ſic
eſſent quattuor ꝟtutes theologicę. ſcilꝫ. fi
4 des: ſpes: charitas: ⁊ gratia ¶ Et quarto. h
ſonat nomen charitatis. Charis em̄ grece
in ꝯriū.1 eſt grā latine. inde charitas. ¶ Sed mgr
Thomas de argētina tenēs ꝯriā opinionē
nitiť ſoluere ꝓmā rōnem: q̄rto articlo quę/
ſtionis quā mouet circa diſtinctōez. xxvj.
ſecūdi. negādo ꝯn̄am. omībꝯ alijs ablatiſ
ab aīa ꝑter charitatē adhuc manet gra/
tia. ḡ charitas eſt grā. ⁊ cauſam dicit ꝙ in
ſimili nō valeat. qꝛ nō ſequiť: dic. omnibꝯ
alijs ablatis a figura adhuc manet linea
ergo figura eſt linea. qꝛ dicit ꝙ ꝯn̄s ſit fal/
ſum. qꝛ linea eſt ſpēs quātitatiſ. ⁊ figura q̄
litatis. ¶ Secūdo etiā. qꝛ nō eſt poſſibile:
2 creaturā manere ⁊ ſepari a relatōe qua re/
fertur in deum: ⁊ tamē dicunt multi ꝙ rela
tio illa differat a ſuo fundamēto. ¶ Sed
Solō ſalua reuerētia tanti doctoris: hęc ſolō nō
videť bona. qꝛ imaginatio nō capit: ꝙ a n̄
ſit b nec aliq̄d ipius b. ⁊ ecōtra. ⁊ deū con
ſeruare ſolum a ſimlꝰ ꝯſeruādo b. quia iſtḋ
manifeſtā cōtradictōem includit. Sit eī
a charitas ⁊ b gratia. quę nec eſt charitas
nec pars eius. ſicut etiā nl'la pars charita/
tis per aduerſariū eſt aliq̄d ipius grę. tūc
ſequiť. deus in aīa ſolū cōſeruat a. et eius
partes. ḡ nō conſeruat in ea aliq̄d aliḋ ab
a: per exponētes: ⁊ per te adhuc manet b. ḡ
deus conſeruat aliq̄d aliud ab a ⁊ pte eiꝰ.
hec habēt ſe angulariter in figura logicoꝝ
nec exempla ſunt ad ꝓpoſitum. ¶ Unḋ ꝓ
Ad 1 mū nō valet. qꝛ linea eſto ꝙ non eēt figura
tamē eſt terminus figurę. grā aūt ſi nō ſit
charitas: nō eſt aliqua ps eius: vel aliq̄d
eius: cum quęlibet pars charitatis ſit cha
ritas: ſicut quilibet gradus albedinis albe

do. ¶ Scōm etiā nō valet. qꝛ relatio crea/ Ad 2
turę ad deum nō eſt niſi ipa creatura. Et ē
ſatis derogare omīpotentię dei: dicere ꝙ de
us nō poſſit facere angelū: niſi ſimul faci/
at aliā rem. Et ꝙ nō poſſit ꝯſeruare aliq̄ꝫ
ſbſtantiā vel qualitatē: niſi mediāte depen
dentia diſtincta ſupaddita. Tum qꝛ vti/
qꝫ hanc dependentiā nō per aliā conſeruat
quia eſſꝫ ꝓceſſus in infinitū. quare ḡ non
ęque bene ꝯſeruaret immediate qualitatē
vel ſbſtantiā. Tum etiā. qꝛ hęc dependētia
nō dependeret a deo niſi mediāte fundamē
to cui ſupadditť. ⁊ ſic nō poſſet dici: q̄d im/
mediatiꝰ depēderet a deo. Tum etiam qꝛ
gratia nō videť eſſe nuda relatio: cuꝫ rela
tio vt relatio nō ſit ꝓncipiū actōnis: ſicut Ad alī
eſt gratia. ¶ Ad ſcḋam rōnem dic ibideꝫ
mgr Thomas ꝙ nihil referat vel incōue/
nientis ſit. ꝙ idem ſit actus diſtinctoꝝ. q̄a
materię ⁊ formę eſt vnus actus. ſ. cōpoſiti
quę ſunt tamē diuerſa: nec aliq̄ modo idē.
¶ Si fas eſt dicere: miror de talibꝯ ſupfici/ Rūda
alibꝯ ſolōnibꝯ. quę nihil faciūt ad mentē
arguentis. nullus em̄ dubitat: q̄n diūſoꝝ
quę faciūt vnū: ſicut actus ⁊ potentia poſ/
ſit eſſe idē actus. ſ. cōpoſiti. ſed diuerſoꝝ
actuū etiā ſeorſuꝫ agentiū: eſſe ſic oīno eū/
dem actū. qḋ nō poſſit facere niſi illud qḋ
aliud ⁊ ecōtra. ¶ Iſtud nō eſt imaginatuſ Notā
aliq̄s phus. Si em̄ omē illud faceret dul
cedo lactis qḋ facit eius albedo. ⁊ econtra
nunq̄ꝫ fuiſſet cognitū ꝙ albedo differret a
dulcedine. mō impoſſibile eſt ꝙ aliud face
ret gratia gratū faciēs q̄ꝫ illḋ qḋ charitas.
et ecōtra. qꝛ vtraqꝫ facit deo acceptuꝫ ad
vitā ęternā. nec aliud nata eſt facere fina/
liter q̄ꝫ hoc. ⁊ ſūt ſm aduerſariū formę di/
ſtinctę: quaꝝ vna nō eſt aliq̄d alterius: nꝯ
econtra. quomō igiť capiet imaginatio ꝙ
erūt formę diſtinctę quaꝝ ſic oīmode vnꝰ
eſt actus. ¶ Sed forte dices ꝙ ḡtia ſit for
ma charitatis. Iſtud negat magiſter tho
mas in eadē queſtione ⁊ bene. qꝛ ꝓprie lo
quēdo nulla forma vna cōponiť ex parti/
buſ diuerſaꝝ rōnum eſſentialiū intrinſece
cū ex pluribꝯ exiſtētibꝯ in actu nō fiat vnū phūs
¶ Sed tertia pars ꝯclōnis ꝙ in rōne dif/
ferant. pꝫ. quia gratia ſignat illā qualita
tem quę eſt charitas ꝓncipalius per reſpe
ctum ad deū: inq̄ꝫtum ea dꝛ aīa deo cha
ra vel dilectio dei gratuita vltra naturalia
ad vitam ęternam in ea impſſa: ⁊ eandē
qualitatē ſignificat hic terminꝰ charitas

in ordine ad voluntatē q̄ per ipſam dili/
Corre. git deum ꝛ proximū.¶ Correlariū. Gratia
eſt virtus theologica ṗncipalis.pꝫ. quia
eſt charitas que eſt ṗncipal' inter ꝟtutes
theologicas.q꞉ radix eſt omniū virtutuꝫ.
vt dicit btūs Auguſtinus in ſermone de
laudib⁹ charitatis: vt patꝫ ex ſecūda par
te ꝯclōnis. Hoc de ṗmo articlō.

Quantū ad ſecū/

dum articl'm.ſcꝫ. Utrū ad voluntatē eſſe
bonam effectiue req̄rat' gratie cōcurſus .id
eſt. Utꝝ gratia faciat voluntatē bonā. ꝛ lo
Notā.1. quar de gratia gratū faciente.¶ Ubi ṗmo
eſt notandū.ꝙ de hac materia ſatiſ late di/
ctum fuit in queſtio.xx.ṗmi de charitate.
que idem eſt (vt dictū eſt in p̄cedenti arti
culo) qđ gratia. Et iđo breuius trāſeūdo
pauca hic de hoc dicā.q꞉ recte ſic requirit'
Notā.2 cōcurſus charitatis ita gr̄e.¶ Scđo noto
ꝙ voluntatē eſſe bonā pōt intelligi dupl'r
1 ¶ Uno mō quo ad eſſentiā.¶ Alio modo
2 quo ad bonitatē ſupadditā. Eſſential' bo
nitas ſequit' entitatē rei. vt de hoc etiaꝫ eſt
dictū in queſtiōib⁹ ṗmi.ꝙ q̄libet entitas
tanta eſt bonitas q̄nta eſt entitaſ.¶ Sed
Dupl'r voluntatē eſſe bonā bonitate ſupaddita h̄
1 pōt intelligi dupl'r.¶ Uno mō bonitate q̄
meritorie poſſit agere ad vitā eternā. et h̄
dupliciť.quia vel ſm potentiā dei abſolu/
2 tam. vel ſm potentiā ei⁹ ordinatā.¶ Alio
modo bonitate nō faciēte charū ad meri/
torie agendū. ꝛ hoc dupl'r. q꞉ vel bonitate
originali ſiue iuſticia originali. de q̄ prius
dictū eſt in vltimo articlō q̄ſtionis p̄cedē/
tis. ꝙ nō fuerit gratia gratū faciēs. Secū
do mō. bonitate q̄ deſideraret ſtatū beati/
dinis. licꝫ ex illa eam nō poſſit mereri. q̄m
bonitatem q̄dam vocant virtutes mora/
les. ꝛ voluntatem habentē hāc: bonā mo/
Cōclō 1. raliter diſpoſitiue vel habitualiꝛ.¶ Illis p̄/
miſſis ſit ṗma ꝓpō hec. Quāuis ad oēm
bonitatē volūtatis req̄rat' gratia increata:
tn̄ ad nullā bonitatē volūtatis p̄ter q̄ꝫ ad
ad ſe bonā in ſe ꝛ ad meritorie agendū re/
quirit' gratū faciēs gr̄a creata. Prima ps
ꝯclōnis ptꝫ .quia nulla poteſt eſſe bōitas
volūtatis niſi a deo: ſicut nec aliqua enti/
tas.¶ Scđa ps pꝫ inductiue in aliȷs mo
Nota 2 dis: bonitas eſſential' ſequit' eſſentiā volū/
tatis. ꝛ manet cum pctō mortali etiā i dā
2 natiſ: cū naturalia maneāt in penis.¶ Itē

iuſticia originalis fuit in voluntate abſq̄ꝫ
illa gr̄a. vt dictū eſt in vltimo art. queſtio
nis p̄cedentis.¶ Item volūtas bona bōi/ 3
tate addita qua quis deſiderat btitudinē.
licꝫ nō meritorie. pꝫ p̄ auctem bti Aug. in
libro de p̄deſtinatōne ſanctoꝝ cito p⁹ ṗn
cipiū tractātis illud verbū apl'i. ij. ad Co/
rinth. iij Nō ꝙ ſufficiētes ſim⁹ cogitare a/
liq̄d a nobis quaſi a nob .dicētis. ꝙ cogi/
tare bonū poſſumus ante fidē. ḡ deſidera/
re btitudinē ante charitatē vel gr̄am poſ/
ſumus.¶ Et ſup pſalmo. cxviij. tractās il/ 4
lud. Cōcupiuit aīa mea deſiderare iuſti/
ficatiōes tuas in oīm tempe. dicit. ꝙ pro/
pheta oret: ꝙ quaſi gradib⁹ ad iuſtificati
ones dei p̄ueniat'. Primus em̄ eſt gradus
vt videat' q̄ꝫ ſint vtiles ꝛ honeſte. deīde vt
eaꝝ ꝯcupiſcat' deſideriū. poſtremo vt p̄fici/
ente gr̄a delectet eaꝝ operatio. Ecce ꝙ deſide
riū gr̄e ꝛ btitudinis p̄cedit gr̄am gratū fa
cientē.¶ Et patꝫ illa pars. quia iſta boni/ 5
tas volūtatis addita ſtat in p̄his gentili/
bus. vt dic̄ beatus ille Hieronym⁹ in epi
ſtola ad Demetriadē virgineꝫ. ꝛ fuit alle/
gata in q̄nta ꝯclōne tertij articli dicte que
ſtiōis vigeſime ṗme. Item etiā hec bona
volūtas eſt in attritis de pctō mortali in q̄
bus nondū eſt gratia gratū faciēs.¶ Sꝫ
tertia pars. ſcꝫ ꝙ ad meritorie agendū req̄ Pꝫ.3.ps
rat' gratia ſaltem de lege ordinata. pꝫ. q꞉ re
quirit' charitas creata. vt in tertia ꝯcluſio
ne ſecūdi articli dicte q̄ſtiōis vigeſime pri
mi fuit dictū. ḡ gratia gratū faciens. quia
charitas nō eſt ſine illa. vt dcm eſt.¶ Se
cūda ꝯcluſio. Quāuis de lege abſoluta de Cōclō. 2
us ſine gr̄a creata poſſit voluntatē habere
acceptā ad vitam eternā: tn̄ ſm legē ordi/
natam gr̄a gratū faciens p̄uenit volunta
tem bonā ad eandē vitam.¶ Prima parſ ṗma ps
pꝫ per ſcđam ꝯclōnem ſcđi articli dicte q̄/
ſtione. xx. in qua dicebat' ꝙ deus de lege ab
ſoluta poſſit alicui dare ſalutē. nullā cha/
ritatem habēti. ḡ etiā nō habēti gr̄am crea
tam.¶ Scđa pars pꝫ per mgr̄m in littera ſcđa ps.
ꝛ fuit allegata auctas pro ſcđo ſuppoſito
ad oppoſitū.¶ Et pōt probari rōne. q꞉ ad
vitā eternam ꝯſequendā de lege ordinata
requirit' aliq̄d qđ leuet voluntatē vltra il/
lud qđ a natura pōt. ꝛ q̄cquid ſit illud: h̄
vocat' gr̄a gratum faciens. ḡ ꝯcluſio ē ve/
ra. maior eſt manifeſta. quia ꝙ aliquiſ ex
puris naturalib⁹ poſſit mereri vitam eter
nam: eſt error Pelagij. ꝛ ad hoc adducit

magiſter in lr̃a pl'es auctoritates. ⁊ minor
ptꝫ.quia q̄cquid hoc ſit: ille homo fit deo
ad eterna gratus. ergo nō immerito voca
Confir. tur gr̄a faciens hoiem gratū. ¶ Cōfirmat̃
ſic.qꝛ vel homo ex naturalibꝫ pōt mereri
aliq̄d qḋ eſt totalit̃ ſup̱ hoiem. ⁊ hoc nō.
quia p̄mo naturalia nō p̄nt: niſi in equa/
2. le ſibi.¶Scḋo.quia ex puris naturalibus
homo nō pōt deo aliquid cōdignū ſolue/
re qḋ debet.ſcꝫ eidem agere gr̃as de illis.
⁊ alijs gratuitis donis.quō ğ poſſit reddere
aliq̄d qḋ plus valeat: ſi non pōt ſatiſface
re de his que ſibi credita ſunt: ⁊ tamē ma/
gis videt̃ poſſe ſatiſfacere q̄ꝫ dantez exce
dendo cum ad maiora ſcꝫ munera obli/
3 gare.minor pꝫ de ſe.¶Tertio ſic. Ex puris
naturalibꝫ nō pōt poteſt homo mereri p̄/
ſentis vite ꝑpetuitatē.ğ neqꝫ gl'iaꝫ anime
⁊ corpis reſuſcitatōeꝫ.ꝯn̄a tenet. qꝛ quod
nō pōt minus: nec maius.maius autē eſt
gl'iam eternam ꝯſequi q̄ꝫ vitā p̄ſentē cōti
nuari. ⁊ maius eſt a morte ad vitā eternā
ſuſcitari q̄ꝫ in habita vita cōtinuari.ante/
cedens ptꝫ p̱ illud pſalmi.lxxxviij.Quis
eſt homo qui viuit: ⁊ nō videbit mortē.q̄
ſi diceret nullus.Statutuꝫ em̄ eſt homi
nibꝫ ſeml' mori.¶Correlariū.Nulla volū
tas creata eſt bona meritorie ſine creata ğ
Cōclō 3 tia: ſequit̃ ex ꝯclōne.¶Tertia ꝯcluſio.Li/
cet de lege ordinata aliq̄ ſint de facto ſalui
cū ita exili gr̃a ꝙ nullꝰ ſaluabit̃ fort̃ cū mi
nori.tñ infinite minor illa p̱ ſalute finali
ter ſufficeret viatori. p̄ma pars pꝫ de his
qui ſalui ſūt ex ſola gr̃a baptiſmali. quia
nullus vnq̄ꝫ ſaluabit̃ cū minori. Secun/
da pars pꝫ.qꝛ gr̃a baptiſmalis īfinite re/
miſſibilis ē: cuꝫ ſit forma gradual'. vtꝫ per
illud Aug. Gratia meret̃ augeri: vt aucta
mereat̃ ꝑfici. ad Bonifaciuꝫ papā. ⁊ eſt ī
gloſa ſup̱ illḋ ad Rom̄.v.Juſtificati gra/
tis. ⁊ ğ ea infinite minor adhuc eſſet gra/
tia.ꝯn̄a tenꝫ.qꝛ gratia eſt qualitas vnifor
mis: cuius quelibet pars gradualis ē gr̃a
⁊ vltra.ergo infinite minor redderet ğtuꝫ
ergo ꝯſtitueret reperta in morte decedentē
in numero ſaluandoꝝ.¶Correlariū.Ex p̄
Corre. ma parte ſequi videt̃ multi homines ſaluā
di in beatitudine eſſentiali ⁊ accidētali e/
runt equales.pꝫ de his q̄ decedunt in ſola
gr̃a baptiſmali.qꝛ cū illa (vt ſupponit̃ ad
pſens) ſit in om̄ibꝫ equalis in oibꝫ ſic dece
dentibꝫ eq̄le p̄miū corr̄idebit.¶Secūdū
Corre. 2 correlariū ex ſcḋa pte. Infinita appet dei

pietas circa quēlibet xp̄ianū.pꝫ.qꝛ gratia
in baptiſmate tantū ꝯtulit bonū ꝙ infini
te remiſſiꝰ finalr̃ in aliq̄ reptū ip̄m ꝯſtitue
ret eternalr̃ btm̄ in aīa: ⁊ in fine tp̄is in cor
pore gl'ioſū.p̱ ſcḋam partē ꝯclōnis.¶Ter Cōclō.
tiū correlariū Quilibꝫ baptiſatus tenet̃ fi
naliter ſeruare h̄ donū.pꝫ. qꝛ accepit ip̄m
ad ſalutē: nec auferet̃ ei niſi ſpōte ſua ꝓpa
ſbeat ad pcm̄.¶Quartū correlariū.Mlt̃
to amplꝰ ceteris paribꝫ peccat xp̄ianus in 4
eodē actu q̄ꝫ infidelis.pꝫ.qꝛ p̄uat ſe colla/
ta gr̃a: ⁊ ſe ſua ſpōte de tāto bono ꝯſtituit
ingratū.h̄ aūt nō facit infidel'. Itē cadit ⁊
agit ꝯ votuꝫ qḋ in baptiſmate fecit ⁊ hoc
nō facit infidel'.¶Quintū correlariū.om/
nis adultus finalr̃ in gr̃a decedēs amplꝰ 5
cōſequet̃ p̄miū q̄ꝫ ſi deceſſiſſet ſtatī poſt ba
ptiſmū: an̄ ad aliqḋ tp̄s ſuſceptū.pbat̃ ex
ſcḋa pte ꝯclōnis ſic.qꝛ decedet cū ampliori
gr̃a ⁊ merito.ğ plus h̄ebit de gl'ia ⁊ de p̄mio
ꝯn̄a nota eſt.qꝛ dn̄s dabit vnicuiqꝫ ſꝫ o/
pera ſua. Apoc.ij.pꝫ an̄s.qꝛ h̄ebit meritū
p̱ ſuſcepta gr̃a in baptiſmate. ⁊ meritūꝫ p̱
finalis gr̃e aſſecutōe vel ꝯtinuatōe.hec aūt
ſunt maior gr̃a corr̄ndens vite q̄ꝫ eſſet ſo/ Nō
la gr̃a baptiſmal'.¶Forte dicet̃.ꝙ iſte for/ obiectio
te p̱didit gr̃am baptiſmalē: ⁊ ꝙ finalit̃ re/
ſurgēs reſurget fortaſſis cū minori vel eq̄/ Nō
li: quare ğ plus p̄miaret̃ q̄ꝫ ſi in gr̃a baptiſ
mali a p̄ncipio deceſſiſſet.¶Scḋo.tal' for 2
taſſe poſſit tot cōmiſiſſe vicia ꝙ finale di/
minueret ſibi p̄miū.ğ nō oꝫ ꝙ maius p̄mi
um cōſeq̄t.pbat̃ an̄s. ⁊ ꝯn̄a nota videt̃.qꝛ
opa bona etiā extra charitatē facta minuūt
penā in p̄ſcito.ğ etiā opa mala diminue/
rēt gl'iam in p̄deſtinato: a ſili. ⁊ an̄s pꝫ.q̄a
aliter deus nō eſſet iuſtus iudex: ſi tm̄ puni/
ret in inferno hoiem ſemp̱ bonū intendētē
vel ſep̱ nō baptiſatū: ſic aliū ſp̱ male agē/ Cōd
tē.¶Rn̄det̃ ad p̄mā.ſupponēdo ꝙ deꝰ re/ Solu
ſuſcitatū a pctō mortali ad gr̃am ꝙ gratia
prior ſaltē reſuſcitet̃ q̄ ad meritū.alr̃ deus
nō plene indulgeret.qꝛ meritū p̄us cōceſſi
ſe gratie nō redderet. Et pꝫ p̱ illḋ ad Ro/
ma.8. Omnia coopant̃ in bonū his q̄ ſm
ꝓpoſitum vocati ſūt ſcī. vbi glo.etiā pec/
catū mortale.mō h̄ nō eēt verū: ſi meritum
gr̃e p̄cedētis nō reſtitueret̃. Vn̄ ptꝫ ꝙ iſte
h̄ebit p̄miū p̱ gr̃a in q̄ reſuſcitatꝰ ē. et p̱ ğ/
tia baptiſmali quā peccādo p̱didit ⁊ reſur
gēdo q̄ ad p̄miū reaccepit: ⁊ ſic plꝰ p̄miabi
tur q̄ꝫ ſi in ſola p̄ma mortuꝰ eſſet.¶Per h̄
ad formā rōnis. ꝙ q̄cq̄d ſit de an̄te: de quo Ad for

fortaſſe al's dicet.ꝯñа nõ valꝫ.qꝛ etiã ſi in
minoꝛe reſurgeret actuali.qꝛ tñ cuꝫ illa re
ſurgẽdo pro illa ꝛ ꝑ ꝓma p̄miabit:magis
habebit p̄miũ ꝙ̄ ſi cũ ſola ꝓma deceſſiſſet
Ad 2 .¶Ad ſcðam ꝙ ꝙ̄uis pctã ꝑpetrata p̄mi
um differre valeãt ꝑpter reatũ culpe quẽ
pena habet tollere:nõ tñ valent diminue
re p̄miũ:ſm dei iuſticiã miſericordiť p̄miã
tem in vita p̄ſenti dona gr̃e recepte. pꝫ.
quia tota p̄miabiť ꝛ q̄libet eius pars:ꝛ nõ
minus ꝑpter culpã poſtꝙ̄ de ea fuerit ſa
tiſfactũ.ꝙ̄ ſi finalis intẽſiue ꝛ extenſiue fu
iſſet in eo ſine culpa.Et ad ꝓbatõeꝫ ꝙ nõ
ſit ſimile de opibꝫ bonis p̄ſcitoꝝ.qꝛ de⁹ pu
nit citra condignũ.ꝛ ergo illa minuũt eis
penã:ꝛ p̄miat vltra condignũ.ꝛ ĝ peccata
nõ minuunt premiũ ſuſcepte gr̃e ꝓpoꝛcio
natũ. Hoc de ſcðo art.

Quantũ ad terti

um articulũ vidẽdũ eſt de queſito.ſcilicet
Utrũ a gr̃a fiat ꝓncipalr actus bon⁹ ꝛ me
Notã.1. ritorius? Et loq̄ intendo de gr̃a creata:ꝛ de
actu meritorio vite eterne ¶Pro q̄ eſt no
tandũ:ꝙ in actu meritorio duo poſſumus
cõſiderare. Primũ ſbſtantiã actus. Se
Notã.2 cundũ ꝙ eſt meritorius ſiue ad vitã et̃nã
deo acceptus.¶Scðo eſt notandũ ꝙ ad
actũ eſſe meritoriũ tria videnť cõcurrere.ꝓ
mũ gratia:vt dc̃m eſt in p̄cedenti articlo.
qꝛ ſine ea volũtas nec in ſe eſt bona:nᶜ po
teſt in opa meritoria.ſcðm volũtas.pꝫ.qꝛ
ſine volũtate creata ñ eſt meritũ.qꝛ c⁹ eſſꝫ
meritũ ſi nõ creature rõnalis.ꝛ tertio diui
na acceptatio.qꝛ ꝙ̄tumcũqꝫ a ꝓmis duo
bus fieret actus:ſi deus eũ nõ acceptaret:
ad vitã eternã nõ eſſet meritori⁹.queritur
Cõdo 1 igiť a quo iſtoꝝ ꝓncipalius eſt actus meri
torius.¶Prima ꝑpõ. Principali⁹ omnis
actus q̄ q̇s mereť:meritori⁹ eſt ex accepta
tione diua:ꝙ̄ ex pte volũtatis vel gr̃e.pro
batur ſic.ex illo ꝓncipalius eſt actus me
ritorius qð nõ põt ſtare q̄n ſit meritori⁹ ꝙ̄
ex illis poſitis ſtat eum nõ eſſe meritoriũ.
ſed ſic eſt ꝙ poſita acceptatiõe ſemp̄ ē act⁹
meritori⁹.nec illa ſtãte põt nõ eſſe merito
ri⁹.ꝛ aliĳs poſitꝭ ſaltẽ de lege abſoluta ſtat
eũ nõ eſſe meritoriũ.ſi deſit acceptatio. er
go ꝯclõ ṽa.maioꝛ pꝫ ex termis.qꝛ h̄ reſpe
ctu dati effect⁹ ē ꝓncipalior cã.q̄ poſito ſp
eſſet effect⁹ ꝙ̄ illð qð accidẽtalr ſe hꝫ ad ef
fectũ.minoꝛ pꝫ.qꝛ nõ ſtat ꝙ ſit acceptatio
et nõ mereať hõ.Poſſet tñ de⁹ actũ etiaꝫ
ex gr̃a ꝛ libero arbitrio ꝓductũ ñ accepta
re ad aliqð meritũ.put de ſe notũ eſt.ꝓnci
pali⁹ eñ volũtas dei ē cã reꝝ ꝙ̄ cã creata.ſi
cut ſunt gr̃a ꝛ libeꝝ arbitriũ. Cuꝫ vt dic a
poſtol⁹ ad Rom.ix.Cui vult miſeretur.et
quẽ vult indurat.¶Correlari. In actu bo
no vt meritori⁹ eſt ꝓncipale eſt dei accepta Corre.1.
tio.ꝛ acceſſoria ſũt libeꝝ arbitriũ ꝛ gr̃a cau
ſa meriti.pꝫ ex ꝯclõne.qꝛ ſine illis poſſꝫ eſ
ſe meritũ ꝛ nõ ſine dei acceptatõe.¶Secũ Corre. 2
dũ correlariũ. Ipi⁹ actus in eſſe meritoriĳ
formale eſt dei acceptatio.ꝛ materiale q̄ſi
gr̃a ꝛ libeꝝ arbitriũ.pꝫ.qꝛ acceptatio diui
na ſp̄ dat eſſe meriti:ſic forma dat eſſe rei.
nõ aũt opꝫtet ꝙ h̄ faciat gr̃a.cũ ſm potẽtiã
dei abſolutã ſtet actũ eſſe a gr̃a.tñ nulli⁹
meriti.ſic̄ ſtat poſita materia ñ eſſe formã
dantẽ eſſe ſpecificũ.¶Scða ꝯclõ. Licꝫ a Cõdo 2
ctus ſb ea rõne q̄ meritori⁹ eſt ꝓncipalius
ſit ex gr̃a ꝙ̄ libero arbitrio.tñ inꝙ̄tuꝫ enti
tas eſt pl⁹ ꝛ ꝓncipali⁹ eſt a voluntate ꝙ̄ a
gr̃a gratũ faciẽte dñо.ꝓma pars pꝫ ꝑ au
ctoritates allegatas p⁹ oppoſitũ q̄ſiti.Et
ad Roma.vj.vita eterna dꝛ eſſe gr̃a.non
libeꝝ arbitriũ.vbi glo.ꝙ deus ſua miſerati
one nos ad vitã eternã ꝑducit. Hec autẽ
miſeratio in nob̄ fit infuſiõe gr̃e opantis ꝛ
coopantis.Propť qð dic̄ glo.ij.ad Cori.
iĳ.ſup illo ṽbo. Nõ ꝙ ſim⁹ ſufficientes ali
q̇d ex nobis q̄ſi ex nobis.ꝙ gr̃a ſiue chari
tas nõ dať ſm merita:ſꝫ facit oĩa merita.
¶Scðo ſic.quia oĩs actus ꝓductiu⁹ ali 2
cuius finis debet eſſe ꝓpoꝛcionat⁹ illi fini.
ſꝫ magis gr̃a ꝓpoꝛcionata ē merito ꝙ̄ vo
lũtas vel libeꝝ arbitriũ.ĝ.ꝛc.ꝯñа nota eſt
et maioꝛ pꝫ.qꝛ ꝓpoꝛcionanť diſpoſitões fi
nibꝫ ad q̄s.cũ actus actiuoꝝ ſint in pati
ente diſpoſito.ꝛ minoꝛ pꝫ.qꝛ certũ eſt ꝙ vi
ta eterna excedat naturalia hoĩs nec ex ſe
aliquã ad eã hñt viam.via aũt qua dñs
eam diſpoſuit eſt gratia faciẽs volũtatem
bonã in ſe ꝛ ꝑficientẽ ope.¶Scða ps pꝫ.
qꝛ q̄ ad ſbam actus volũtas ſe hꝫ ꝓncipa ſcða ps
liter poſt deũ eliciti ue.qꝛ vt ſic gr̃a ē ei⁹ q̄ſi
coopans in eliciẽdo.vñ ꝛ ipa dꝛ dñа act⁹:
ꝛ nõ gr̃a.¶Correlariũ. Ordo actiõis me
ritorie a viatore talis eſt.Nã ꝓmũ eſt gr̃a Corre.1
p̄ueniẽs ꝛ voluntatẽ faciẽs velle bñ:ꝛ iu
uãs ad meritorie ꝑficere.ſcðm volũtas ad
iuta gr̃a actũ bonũ libere eliciẽs.ꝛ tertiũ.fi
nale ꝛ formale deus acceptans ꝓductuꝫ
actum ad premiũ eternũ.¶Scðm correl. Corre.2.

ꝙ gratia in ꝓductõne actus meritoꝝ nõ
ſolū requirit vt purgãs voluntatē: nec ſo
lum vt aſſiſtens libero arbitrio: nec ſoluz
vt cū ea liberū arbitriū poſſit facilius pro/
ducere actõem meritoriã: nec ſolum vt ſi/
gnū diuine acceptatõis: ſꝫ vt ꝓncipalr̄ fa
ciens meritoriã actõem. ſic dcm̄ eſt in au/
ctoritatibꝫ p ꝯclõne allegatis. ⁊ ex prima
parte ꝯclõnis. eſt em̄ ꝓncipal' poſt dei acce
ptatõem cauſa meritorie actõnis. Ũn glo
ſa ſup illud de pnia diſ. ij. Charitas ē glo/
rioſa in pſeuerantibꝫ: victorioſa in martyri/
bus: opoſa in omībꝫ fidelibꝫ. dic̄ ꝙ ipa ſit
effectiua bonoꝝ operum. Et btūs Aug. in
exhortationibꝫ ſuis ꝯtra Julianū. Pudi
cicia nos pudicos facit. iuſticia iuſtos. pi
etas pios. ⁊ gr̄a deo ⁊ homībꝫ gratos fac̄.
Corre. 3 ¶Tertiū correlariū. Idē effectus vno mo
do ſit ꝓncipalius a gr̄a. ſcꝫ inq̄ꜩtuꝫ eſt pre
paratiuus ad finē: ⁊ alio mõ a voluntate
ſcꝫ inq̄ꜩtū in ſe claudit propriã entitatem
ptꝫ ex ꝯclõne. Doc. iij. arti.

Illis premiſſis re

Ad 1 rõez ꝓn. ſpõdet ad rõnes ꝓncipales. ¶Ad ꝓmã. cõ
cedit maior. ⁊ neget minor: ꝙ gr̄a nõ ſit ca
ritas. Ad mgr̄m dicentē: ꝙ gr̄a ꝓueniens
eſt fides cū dilectõe. Dicit ꝙ mgr̄ velit: ꝙ
cū dat gr̄a gratū faciens: faciēs volunta/
tem bonã: dat q̄litas bona p̄ſupponens fi
dem actualē vel habitualē: dãs dilectõez
actualē in potētibꝫ vti rõne. actualē ſcilꝫ q̄
volūtas actu bene vult. vel habitualē: vt
in infantibꝫ. ita ꝙ auctas nõ loquit de gr̄/
tia q̄ ad id qđ eſt: ſꝫ q̄ ad ea q̄ ſecū portat:
cū infundit. ſit em̄ in fidelibꝫ cū infundit:
fides dat ⁊ ſpes ⁊ dilectio qua bn̄ volunt.
fides ⁊ ſpes tanq̄ꜩ diſpoſitões p̄ſuppoſite:
ſi debeat eſſe gr̄a. ⁊ dilectio tanq̄ꜩ effectus
ipius gr̄e que ſit tpe ꝓducit i ſua infuſiõe.
Et tertius mod' loq̄ndi ſatis ꝯſuet'. Dici
mus em̄ ꝙ ira ſit appetit' vindicte. ⁊ hoc ē
formalr̄. Dicim' etiã ꝙ ſit ebulitio ſangui
nis circa cor. ⁊ hoc eſt cãliter. q2 ex h̄ ꝓdu/
cit ira. Dicimus inſup ꝙ btus ſit bõa qua/
litas mētis q̄ recte viuit. vt dic̄ mgr̄ diſti.
xxvij. c. ꝓmo. Et dicim' ꝙ ſit bonus vſ' bo
noꝝ quibꝫ poſſem' male vti. vt dic̄ beat'
Aug. ꝓmo retractationū. cap. ⁊ aſſumitur
a mgr̄o diſ. xxvj. c. vlti. ⁊ hoc eſt effectiue.
Ita in ꝓpoſito. gr̄a eſt fides in dilectõne.
id eſt gr̄a cum infundit ſecum ducit fidez
et agit dilectõem quo volūtas eſt actu bo
na. ¶Ad ſcđam ꝓbatõem minoris: nego Ad 2
añs de vi ſermonis: intelligēdo ipꝫ ꝙ cha ꝓbatiõꝫ
ritas innitit gratie. Ad btm̄ Aug. dicentez
ꝙ charitas innitit gr̄e: ſi de gr̄a increata in
telligeret: tūc nõ eſſet ꝯ dicta. Si autez de
creata: tūc eſt ſenſus bti Aug. ꝙ ꝓor ſit ra/
tio gr̄e q̄ꜩ charitatis. eo ꝙ vt dcm eſt in ſe/
cūdo articlõ: gratia dr̄. eo ꝙ ea aña deo eſt
gr̄ta ⁊ accepta. ⁊ hec acceptatio ꝓor ē q̄ꜩ ca/
ritas creata vel eius act'. Dicit igit chari/
tas in ſuis actibꝫ inniti gr̄e. i. acceptatiõi
diuine. Vel facili'. charitas. i. opa chari/
tatis quibꝫ diligim' deū ⁊ ꝓxim innitit gr̄
tie. i. acceptatõi diũe qua ſcꝫ hmõi ſūt deo
chara ⁊ accepta. Tamē in re charitas ē gr̄/
tia: ⁊ ecõtra. nec aliud vult btūs Auguſti
n'. ¶Ad ſcđꝫ ꝓncipale qn̄ dr̄ ſic. Sicut ſe Ad 2
habet eſſe ſpūale ad opari ſpūale: ſic ſe ha
bet ꝓncipiū eſſendi ad ꝓncipiuꝫ opandi.
¶Dr̄ ꝓmo. ꝙ tam gr̄a q̄ꜩ charitas q2 idem 1
ſunt eſt ꝓncipiū formale eſſendi ſpūale. q2
eis aña viuit ſpūaliter tãq̄ꜩ forma infuſa
licꝫ ꝓncipiū eſſendi ſpūale ſbiectiue ſit ipſa
met creatura rõnal' ſpūalr̄ viuēs. ¶Secū/ 2
do dr̄. ꝙ tã gr̄e q̄ꜩ charitatis actus ꝓmus
eſt reddere aniam deo charã ⁊ gratã. ſicut
actus ꝓmus anie eſt reddere ſuppoſitū vi
uū. vt hr̄. ij. de aña. ¶Tertio dr̄. ꝙ tã gra/ 3
tie q̄ꜩ charitatis que idem eſt: opari ſecun/
dū eſt facere actus ꝓmos meritorios vite
eterne. ſcꝫ actuales vel habituales electio
nes meritorias. ⁊ coopando ꝑficere illas.
vt magiſter dicit diſtin. xxvj. c. j. ¶Quar/ 4
to. ꝙ opari ſcđm gratie vel charitatis ē ſin
gularū virtutum opatões reddere viuas
ſcilꝫ vite eterne meritorias. que ſine gr̄a eſ/
ſent mortue: etiã quãtumlibet eſſent alias
recte. Ex quo cõſeq̄nter cõcedit. ꝙ ſtet op'
eſſe rectum. ⁊ in nulla deficere circūſtantia
et tamē nõ eſſe viuū vita meritoria: vel eē
ſe mortuum. ſic ꝙ nõ mercatur eternã vitã
Patꝫ. quia talis fuit dilectio dei ſup om/
nia in angelis ante infuſionē gratie gr̄tum
facientis. vel etiã in ꝓmis parentibꝫ vſq̄ꜩ
ad pcm̄ excluſiue. habuerunt em̄ dilectio
nem dei ſup omnia ex rectitudine naturali
volūtatis ad deū: q̄ tamē nõ erat viua vita
eterna meritoria vite eterne: vel mortua q̄ꜩ
tum ad priuatiõem huius vite: licet non
erat mortua ex culpa: quia ea nõ merebã/
tur: eo ꝙ nondum acceperūt vnde poterãt
proficere. ¶Per hoc ad formã rõnis. trãſe Ad for.

ar maior.quia ſicut ſe habet ad opari. ita
pncipiū eſſendi ad pncipiū opandi.loqn
do de opari pmo.ſcꝫ quod eſt dare forma
liter ipm viuere ſpūale.quia hoc dat gra/
tia vel charitas.Et in eodem ſenſu neget
mior.ꝙ eſſe formale ſpūale differat ab o/
perari pmo ſpūali.Charitas em̄ q̄ eſt for/
male eē ſpūale:eſt etiā formale opari pri/
mū.quia eſt formalr̄ vita ſpūal'.ſicut aia
que eſt actus pmus formalis:eſt vitale eſ
ſe nature:⁊ vitale opari pmū quo eſt vita
Dubiuꝫ ¶Et ſi queraꝛ.Si charitas vel grā eſt ſu/
Solo um opari formale pmū reſpectu cuiꝰ opan
tis:·Poteſt dici ꝙ reſpectu dei qui ea dat
formaliter vitam ſpūalem ipi anie ſic ani/
ma eſt formalis actus pmus reſpectu cuiꝰ
reſpectu ſuaꝝ cauſaꝝ ea formaliter viuifi
2 cantiū corpus viuū.¶Sed loquendo de
opari ſcđo.ſcꝫ qđ pcedit ab eſſe pmo .ne/
get ſilitudo.quia eſſe viui differt a ſuo ope
rari.tamē pncipiū eſſendi eſt aia que eti/
am eſt pncipiū opandi opatiões vitales
ita grā eſt pncipiū eſſendi.⁊ differt tā ipa
q̄ꝫ eſſe ſpūale anie a motu volūtaris q̇ eſt
eius opari:cuius tamē ipa eſt pncipiū ac/
tiuū in eſſe meritoriū.vt dcm̄ eſt.Idem eſt
pncipiū eſſendi ꝯpoſito ⁊ opandi.ſcꝫ ſua
forma in naturalibꝫ:ita ⁊ in ſpūalibꝫ ideꝫ
eſt pncipiū eſſendi formale ⁊ pducēdi ope
ra bona ſpūalia.Et ad pbatōem dr̄:ꝙ nō
opꝫtat ꝙ ſemp ſic ſe habet cauſa ad cām:
ita effectus ad effectuꝫ.nec ecōtra.nā mł/
tiplices effectus pn̄t eſſe ab eadē cauſa.vt
ab aia vita cōpoſiti ⁊ opatiões vitales.
¶Uel poſſet dici:ꝙ nō ſit icōueniēs ꝙ idē
3 ſit cauſa ⁊ pncipiū eſſendi ſpūaliter ⁊ ope/
randi ſpūalr̄.vt grā vel charitas tn̄ hoc ē
alio mō.quia eſſendi grā eſt cauſa in gene
re cauſe formalis:⁊ agendi vel opandi in
genere cauſe efficiētis.Et nō eſt incōueni
ens ꝙ eadē cauſa diuerſoꝝ effectuū ſit cā
diuerſo modo cauſandi.⁊ ſic non hꝫ ſe ſic
cauſa ad cauſam ſic effectus ad effectum
quia cauſa eſt vna:q̄ꝫuis effectus ſint diū
Ad 3 ſi.¶Ad tertiā neget minor.ſbſtantia eniꝫ
propa tam gr̄e q̄ꝫ charitatis eſt voluntas
Et ad pbatōem dr̄.ꝙ aia vocaꝛ ſbiectuꝫ
gratie:inq̄ꝫtum reddit eā gratā deo q̄ ad ſe
totā.qꝛ ſil' cū ea ſcꝫ grā infunduntꝛ omnes
pfectōes theologice.oēs ptes anie pficien
tes.ipa tn̄ eſt radicalr̄ in volūtate.qꝛ ē ca
ritas que inq̄ꝫtū charitas dr̄ eſſe in volun
tate:eo ꝙ dilectio a qua denoiaꝛ charitas:

eſt actus volūtatꝭ.Et breuiter hec rō apđ
me parū ꝯcludit:eo ꝙ oīs potētia pncipa
lis anie eſt ipamet aia.Idē em̄ eſt volū/
tas anie:⁊ ipa anima loq̄ndo de potentia
¶Ad quartā ꝙ tā charitatis q̄ꝫ gr̄e actus Ad 4
pmus q̇ eſt dare aiam viuā ſpūalr̄ eſt cō
tinuus.Sꝫ ſcđus actus ſcꝫ agere volitio
ne actualr̄ meritoria ille eſt interpolatus:
⁊ ille eſt gr̄e ſic charitatꝭ.vt mgr̄ dic in lr̄a
qꝛ grā coopans facit pficere.⁊ opans velle
¶Ad q̇ntam.illa arguit ꝙ nō oīs ꝟtus ſit Ad 5
grā.et h̄ eſt p dictis in pmo articlo.¶Ad
cōfirmatōem.ꝙ diuerſitas diaꝝ diuiſiua Ad ꝯfir
rū nō fundaꝛ ſup diūſitate reꝝ:ſꝫ rationū
alr̄ em̄ dr̄ aial ⁊ alr̄ mobile a ſeipo ſm cō/
trarios motus:q̄ꝫuis idē ſint.Uerū eſt tn̄
ꝙ iſti termini ꝟtus ⁊ grā dr̄n̄t ſic magis cō
mune ⁊ minus cōe.vt i pma ꝯclōne dictū
eſt.Et ꝗ nō eſt mirū ſi alie ſint dr̄ne diuiſi
ue gn̄is vel ſupioris:⁊ alie iferioris.¶Ad
rōnes factas ꝯ ſcđm ſuppoſitū q̄ dicebaꝛ: Ad 1 ꝯ ⁊
grām facere volūtatē bonā.¶Ad pmaꝫ ꝙ ſuppoſi.
volūtas pmi hois lꝫ eſſet bona eſſentialr̄
⁊ bona iuſticia originali ac mltiplici grā ḡ/
tis data.tn̄ nō erat bona grā gratū faciēte
neq̄ꝫ ad meritorie agendū.¶Ad ſcđam ꝙ Ad 2
ex puris naturalibꝫ volūtas nō poſſit eſſe
bona meritorie de lege cōi.Et ad pbatōeꝫ
ꝙ q̄ꝫuis añs eſſet veꝝ:ſcꝫ ꝙ volūtas ex pu
ris naturalibꝫ poſſet deū ſup oia diligere.
nō tn̄ hoc eſſet meritorie.qꝛ ita fuit i Adā
añ pctm̄ vel ab iſtāti creatōis.imo ita fu/
it i oībꝫ alijs.ſ.āgel:vt pus dcm̄ ē:ꝙ i iſtā
ti pmo ſue creatōis deū ſup oia dilexerunt
ſꝫ qꝛ nō ex grā:nō debebaꝛ huic dilectōi vi
ta eterna:nec erat illiꝰ meritoria ¶Ad ter/
tiā.ꝙ q̄ꝫuis volūtas ex puris naturalibuſ Ad 3
poſſit bonū velle ⁊ pficere:ſaltē in gn̄e:q̇a
ita potuit Adam in ſtatu innocētie:h̄ ta/
mē velle vel pficere nō eſſet meritoriū vite
eterne.qꝛ ſine grā.¶Scđo.ꝙ ex puris natu
ralibꝫ nō pōt bonū velle ⁊ pficere i natura 2
lapſa:niſi ſpēali dono ḡtuito pūēta.vt fu/
it dcm̄ ſupꝰ in que.xx.pmi de charitate.⁊
ad phm.ꝙ phs voluerit ꝙ opationuꝫ dn̄i
ſumus a pncipio vſq̄ꝫ ad fine vite ciuilis.
quo ad facere ⁊ nō facere.nō tn̄ ad facien/
dū bonū niſi pūēti grā dei ḡtiſ data.¶Ad Ad 2
ſcđam pbatōem.ꝙ eſſꝫ neceſſitata ad ma pbatōeꝫ
lū.Rn̄deo ꝙ nō habeo ꝯn̄s p incōueniēti
in gn̄e ſibi derelicta.qꝛ ſine grā in naꝛa lap
ſa in gn̄e nō p̄t vitare pctm̄:veꝝ ē ꝙ in ſpe/
cie ⁊ ſinglarit nō ſeq̄t.qꝛ reſpectu cuiuſlibet

actus ſingularis mali pōt facere ⁊ non fa-
Ad ↄfir cere. ¶ Ad ↄfirmatōem dr̄ pmo φ in natu
1 ra lapſa ꝓpter fomitē ⁊ appetitū ſenſitiuū
cui nata ē volūtas ſe ↄfirmare: ꝓnior ē vo/
lūtas ad malū. ſ. ad delectatōnes inhone
ſtas ⁊ ad fugā triſtiū ſuſtinēdo⁊: ꝙ̄ ad bo
na. Iuxta illō Gen. 8. Senſus ⁊ cogita/
tio humani cordis in malū ꝓna ſūt ab a/
doleſcētia ſua. Et hec ē mēs phi. ij. ethico.
dicētꝭ. Voluptates nob ex puero cōnutri
unt: ꝓpter qđ difficile eſt ↄterere hāc paſſi
2 one ↄtinuatā vite. ¶ Scđo dr̄ φ in natu/
ra integra ꝙ̄uis ex pte nature impellebat:
vel magis ꝓprie agebat ſiue incliabat ad
bonū. tñ q̄ libere volūtatis erat potuit ſe
flectere a bono: rōne libertatis nō bene vſe.
3 ¶ Tertio dr̄ φ tam nūc ꝙ̄ tūc ex puris natu
ralib pōt in malū. q̄ hoc nō eſt difficile:
cū facile ſit deuiare a ſigno. ſ; nō pōt nunc:
nec potuit tūc in bonū meritorie vite ēne
ex naturalib. lic; tūc potuerit in gñe. q̄ h
bonū excedit naturā hoīs. ⁊ ḡ ad illō non
pōt: niſi grā gratū faciēte q̄ eleuat hoīem
ſup naturalia: ad hoc φ ania ſit grata deo
Ad for. ⁊ poſſit in opa deo accepta. ¶ Ad formam
cōcedit maior in agētib naturalib. ſed i
agētib liberis nō optet φ magis poſſint i
cōueniētia ſue nature ꝙ̄ diſcōueniētia: ꝓ/
pter libertatē arbitrij: q̄ licet ſp ferat in ap/
parēs bonū: ⁊ ſic ↄformit agit ſue nature i
genere. tñ in ſpē ꝓpter libertatē equalit pōt
deficere ſic bene agere. niſi dei grā preueniat
Ad 4. ¶ Ad q̄rtam rūdet mgr̄ in lra diſt. xxvi. c.
vj. dicēs. φ illā auctem dicat btūs Aug.
q̄ fides nō dat niſi volēti: nō tñ pcedit bo
Aliter na volūtas meritorie fidē. ¶ Pōt etiā dici
φ nō ſit incōueniēs φ pcedat φ volūtas bo
na bonitate nature vl ex dono gratuito dei
ꝑparata ad fidē ſuſcipiēdā vl ad deſiderā
das iuſtificatōes dei pcedat fidē. ſ; volun
tas bona ſimplr. ſ. meritoria vite eterne ꝑ/
ad ↄfir. ſuppōit fidē ⁊ grā;. ¶ Per idē rndet ad cō
firmatōem φ bona cogitatio q̄ pcedit fidē
nō eſt meritoria vite eterne. ſicnec attritio
in penitētē. ſ; eſt bona: gratuita puerōe dei
tra hēte volūtatē ꝙ̄ ſe: vt deſideret deſide
riū iuſtificationū dei: ꝙ̄uis nōdū ſit iuſta.
¶ Ad rōnes factas ↄ q̄ſitū. ¶ Ad. j. φ argu
Ad 1 ↄ q̄ſitū it p. j. ↄclone tertij ar. vez ē eē φ p ↄpati/
one ad acceptatōem dei grā nō eſt pnci/
palis cauſa meriti. ſ; p ↄpatōem ad volū
tatē grā eſt pncipal cauſa meriti. ¶ Ad ſe
Ad 2 cundā: ↄcedit maior quo ad ſbam actus.

ſ; quo ad eē meritoriū neget maior. ⁊ h cō
parādo grām ad volūtatē creatā. Ad p
batōem qñ dr̄ φ oē accñs ſit in ſtrm ſbe
pncipalr agētis. Iſta pōt ↄcedi. ⁊ pñter φ
grā infuſa ſit inſtrm ipius dei: q̄ dirigit vo
luntatē ad merendū. ⁊ ſic volūtas in ordi
ne ad mereri eſt poſterior grā. q̄ deus faci/
ens volūtatē mereri: p̄ pus ↄiungit grē ꝙ̄
volūtati: iuxta legē ordinata;. S; tñ ſba
actus eſt pncipalius: vt dcm eſt a volun/
tate ꝙ̄ a grā. S; φ ſit act⁹ meritori⁹ h eſt
pncipalr a deo: qđ facit deus cū grā. bōitaſ
eīn meriti eſt ſupra voluntatē. ⁊ ḡ a forma
ſupra ſuā naturā hāc fieri neceſſe ē. ¶ Ad
tertiā. φ grā ſp agit ↄformiter mādatꝭ dei Ad 3
⁊ ergo ſi deus ↄrio mō pciperet q̄ incliat ad
obedientiā ſucceſſiue ↄrio mō inclinaret.
Ad impbatōem cū dr̄ φ tūc eſſet agēs rō/
nale. neget ↄña. q̄ nō cognoſcit. ſ; ſuppo/
ſita cognitōe intellect⁹ repñtante lege dei
vt illi obedēt: voluntatē inclinat: ſic etia;
virtus acquiſita inclinat volūtatē cōfor/
miter recte rōni. ⁊ nō determinate ad vnu;
modū agēdi: ſ; cōformiter rōni. nec ē ex h
agēs rōnale. Et cū dr̄ φ oīb eodem modo
ſe habentib poſſe in oppoſita eſt ꝓpriū Dr̄ prio
potētie rōnal. dr̄ φ hoc ſit vez in his q̄ ſūt
libere volūtatis. nō aūt eſt ſic de grā: q̄ vo
lūtatē nō habet. nec eſt volūtas: ſ; pfectio
eius. ¶ Scđo dici pōt φ nō oīa habent ſe
eodē modo. cū dominus aliter ⁊ aliter pre 2
cipit. Itē poſſet dici de grā ſic de ſture φ ſm
eundē modū ꝓ ꝑtōis ſēp inclinat. ſcil;
vt ex amore cōformiter agat diuine volū/
tati: ſ; quo ad actus pducēdos ſepe aliter
et aliter inclinat: ſm φ ratio dictat. alia et
alia fore deo accepta. ¶ Ad quartā. φ quia
volūtas actū meritoriū libere in ſe pducit Ad 4
ideo pncipalius eſt act⁹ meritori⁹ a volū/
tate ꝙ̄ a grā quo ad ſbam actus. ſed q̄ ad
eē meriti vel quo ad attingere beatitudi
nē pncipalr eſt a deo acceptāte eum ad illa
mediāte grā. ⁊ ideo ſic pncipali⁹ eſt a grā:
ꝙ̄ a volūtate. ¶ Ad ↄfirmatōem φ gratia
poſt deū facit totū actū ⁊ quālibet ei⁹ par/ ad ↄfir.
tem in eē meritorij. q̄ vt dcm eſt ipa eſt i
ſtrumentū q̄ mediāte ds̄ facit volūtatem
meritorie agere: ⁊ vt ſic nihil eius eſt pnci/
paliter a volūtate. ⁊ neget ↄña. ḡ volūtas
nō poſſet actū ſuum tollere. q̄ ſba actus ē
ab ea pncipalius ꝙ̄ a grā. ⁊ ablato actu ñ
eſſet p eum meritū. ¶ Ad q̄ntā. neget ↄña Ad 5
quia gratia nō eſt inſtructiua: ſed fides. ⁊

tamen affectiua. quia diſponit voluntatē. Ad ꝓbatōem ꝯn̄e. ꝙ ꝙ̄uis gratia determi ner voluntatē ad optimū reſpectu finis ñ tamē determinat eam ad optimū reſpectu medioꝝ. quia h̄ eſt opus prudētię ⁊ ꝯſilij: et ſpectat ad intellectū eligere mediū apti/
Ad 6 us ꝓpter deum ex gr̄a. ¶ Ad ſextā ꝙ maioꝛ gratia cęteris paribꝫ fortiꝰ inclinat. ⁊ cum infert ꝙ poſſit eſſe tāta ꝙ eam imobilitaret in bonū. Dicit ꝙ ita erit in patria ⁊ hoc erit in augmentū libertatis. ſ. nō poſſe flecti in malū. ⁊ ita erat in virgine maria poſt conceptū ſaluatoris: ꝙ nō potuit ferri in malū erat tñ libera in facere ⁊ nō facere iuxta illō quod iudicabat optimū. In hac aūt vita ꝯmuniter tāta nō dat qui volūtas ex mobilitate ſua poſſit ferri in malū. Et cū dicitur ꝙ tolleret meritū. Di ꝙ hoc nō oportꝫ ſtante via. qꝛ ꝗdiu eſt i via ex fide ⁊ ex ſpe ⁊ firmatōe gratię pōt mereri. eſto ꝙ in matre dn̄i fuerit neceſſitas ad bonū: tñ mā ſit ſtatus vię. ⁊ ḡ merendi. nō em̄ ex pronitate ad malū magis meret homo: ſꝫ minus quia minus firmiter operatur bonū. ¶ Ad
Ad 7 ſeptimā. negetur ꝯſeqn̄tia. ⁊ ad ꝓbatiōeꝫ admittitur caſus. ſed gratia nō eſt cā illiꝰ erroris: nec ille error meriti: niſi forte per accidens. ſed gratia eſt cauſa meriti: eo ꝙ voluntatem detinet ſm̄ dictamen cōſcientię in bono quo meretur. quāuis error interſit tamen ex illo nō eſt ꝑncipaliter: ſed ſolum per accidens ratio merendi. ¶ Oīa quę adducta ſūt pro parte oppoſita ſunt pro dictis. Hęc de quę.

Queritur de-
q cimooctauo circa diſtinctōeꝫ viceſimāoctauā ⁊ ſequenteꝫ.

Utrū ſicut viator ex puris naturalibꝫ nequit mereri ꝑmā grām: etiā de cōgruo: ſic nequeat per grām gratis datā mereri gloriam de ꝯdigno? Que queſtio vnū ſup
arguit. 1 ponit. ſ. ꝙ pctōꝛ nō poſſit mereri ꝑmā gratiā: etiam de cōgruo. ¶ Cōtra quod arguit ſic. Deus dans alicui ꝑmam grāꝫ: vł dat eam digno: vel idigno. ſi digno. ḡ iſte meruit primam grām. ſi dat eam indigno. et quomō ſapiā infinita indigno daret tātum bonum. cum hoc potius videat eſſe iſipientis ꝙ̄ ſapientis. ¶ Scd̄o ſic. Aliqs
arguit 2 exiſtens extra grām poteſt operari ex fide: pro ꝯſequēda glīa. ergo poteſt mereri primam grām. ꝯſequentia tenet. qꝛ fides meretur iuſtificatōem. ad Romanos. v. Iuſtificati ex fide. añcedens notū eſt. ¶ Con Confir.
firmat ſic. Quia q̄nto aliquis alicui minus dꝫ: tanto factum bonuꝫ eius in ſeruitiū alterius videtur eſſe magis meritoriū modo exiſtēs extra grām deo minus debet ergo opus bonum factū ad ſeruiciū dei videtur eſſe magis meritorium. ſed exiſtens in gratia poteſt mereri maiorē grām. ḡ exiſtens extra gratiā poteſt mereri ꝑmā gratiam. ꝯſeqn̄tia nota. ⁊ maioꝛ rōnis videt nota de ſe. nō em̄ tm̄ debetur pręmiū cęteris paribꝫ magis debenti ſicut minus debenti et minoꝛ patꝫ. quia qui eſt extra grām minora bona recepit a deo. ⁊ añcedens ſecunde partis patꝫ. quia ḡtia meret augeri: vt aucta mereat ꝑfici. vt dicit btūs Auguſtinus ad Bonifacium papam. ¶ Tertio ſic arguit 3.
Stat ꝙ aliquis pro ſe pie ad ſalutem ⁊ ꝑ ſeuerā̄ter oret: poſt multos annos caſurꝰ vt deus cadenti ſi eum cadere contingat: tribuat gratiam ad reſurgendū. ⁊ tales orati ōes nequeūt eſſe inefficaces. ḡ iſte pōt ſibi mereri ꝑmam gratiā poſt caſum. ꝯſequētia videt eſſe nota. ⁊ añcedens pro prima parte eſt manifeſtuꝫ ⁊ pro ſcd̄a pte pꝫ Matthei. vij. Oīs qui petit accipit. gl. ſi pro ſe ſi pie ad ſalutē ⁊ ꝑſeuerāt. ¶ Quar
to. Quia homo poteſt per naturalem ſuam potentiaꝫ ſeruare omnia legis mādata. ergo poteſt mereri gloriam ex naturalibus. ergo gratiam. conſequētia tenet vltima. quia gloria ſupponit gratiam. Et prima. quia dicit textus Matthei. xix. c. Si vis ad vitam ingredi: ſerua mandata. et añcedens patet ad Romanos. ij. vbi dicitur. Cum em̄ gentes quę legem non habent naturalit ea q̄ legis ſunt faciūt: ipi ſi bi ſunt lex. ergo naturalit impleret mādata legis. Et Deute. vj. dr̄. Mandatū qd̄ ego do tibi hodie nō ſup te ē. mō oē mādatū radicat i dilectōe dei ſup oīa. iux̄ Greg. ⁊ omel. de aplis. ḡcq̄d pcipit: i ſola dilectiōe ſolidat. ¶ Poſſet ꝓbari ſcd̄o. qꝛ vꝛ ꝙ ex naturalibꝫ poſſint ꝯcluderꝰ deū eē ſup oīa diligēdū. ⁊ volūtas pt ſe illi dictamī ꝯformare. ḡ pt ex naſalibꝫ iplere mādatū magnū. tꝫ ꝯna. qꝛ h̄ ē mādatū magnū. Mat. 22. ⁊ a fortiori poſſunt adimplere mandatuꝫ ſcd̄m. ergo. ⁊c. ¶ Confirmatur tertio. qꝛ ſi ñ pōt ex naturalibꝫ homo adimplere mandata: tūc ex naturalibꝫ eſſet neceſſitatꝰ ad peccādū: ⁊ ex ꝯnti non peccaret. qꝛ factū ne ꝓbat 3

ceſſariũ nõ eſt pctm̃. vbi em̃ eſt neceſſitas:
⁊ vbi nõ eſt libertas ibi nõ eſt pctm̃. pecca
tũ em̃ eſt ſp a volũtate libera. ⁊ patz tñ cõ/
ſequẽtia. qꝛ hõ obligaret̃ ad impletõꝫ mã
datoꝝ. ⁊ ex toꝛ naturalibꝫ ſeu tota ſua na
arguit̃. 5 tura nõ poſſet ea adimplere. ¶ Quinto ſic
Aliq̃s ex puris naturalibꝫ p̃t grãm quaꝫ
hꝫ pdere. ğ põt grãm quã nõ hꝫ acquirere
ꝯña tenet. qꝛ act⁹ meritoꝛi⁹ grẽ ⁊ pditiuus
eiuſđ ſũt ꝯrıȷ. ğ hñt nat̃aliter fieri circa idẽ
ğ qđ põt in vnũ põt in aliud ꝯrioꝝ. ante/
arguit̃ 6 cedẽs pꝫ. ¶ Sexto. Quia pctõꝛ ex puꝛ na
turalibꝫ põt ſufficiẽter ꝯteri. igit̃ põt mere/
ri p̃mã grãm. ꝯña tenꝫ p illđ pš. l. Coꝛ cõ
tritũ ⁊ humiliatũ deus nõ deſpicies. añs p
bat̃. qꝛ al's pctõꝛ iuſtificaret̃ abſqꝫ ſufficien
ti diſpoſitõe p̃uia ex pte ſui. Et ex ꝯñti nõ
eſſet poſſibile ſuſtineri q̃n deus eẽt acceptoꝛ
pſonarum. iuſtificãdo vnũ qui nõ ẽ diſpo
ſitus. ⁊ nõ iuſtificãdo aliũ: cui⁹ ꝯrium dic̃
textus Actuũ. x. qꝛ nõ eſt pſonaꝝ acceptoꝛ
arguit̃ 7 deus. ¶ Septimo. Quia ad meritũ grẽ đ
cõgruo: vel ſufficit ꝙ hõ faciat qđ in ſe eſt
⁊ ſi ſic: cũ hoc poſſit hõ ex naturalibꝫ. patꝫ
qꝛ ex eis poſſit mereri p̃mã grãm de ꝯgruo
Uel req̃rit̃ aliq̃d vltra cões vires natura/
les. ⁊ ſi ſic: tũc dãnandi q̃ moꝛient̃ in pctõ
moꝛtali cõtinuato vident̃ iniuſte dãnari.
qꝛ faciẽdo totũ qđ in ſe erat: grãm p ſalu/
te conſeq̀ nõ poterãt. quare ğ damnãtur:
Et ꝯfirmat̃. qꝛ ante ꝯuerſionẽ dñi ad ho/
Confir. minẽ requirit̃ ꝙ homo ꝯuertat ſe ad deuꝫ
ğ homo põt mereri p̃mã grãm de ꝯgruo ex
naturalibꝫ. ꝯña nota eſt. qꝛ nihil ante cõ
uerſionẽ dei ad hoĩem requirit̃ qđ hõ ex ſe
nõ põt. quia hoc habere nõ poſſet niſi deus
cõuerteret ſe per p̃us ad eũ. Et añs patet
per illud Zacharię p̃mo. Cõuertimini ad
me: ⁊ ego conuertar ad vos. Et Ecc̃i. xv. di
cit̃. ꝙ deus ab initio cõſtituit hoĩem: ⁊ reli/
quit eum in manibꝫ conſilıȷ ſui. ergo potu
it ſe cõuertere ad deum ex naturalibꝫ. Se
quitur. Appoſuit tibi ignem ⁊ aquam ad
quod volueris poꝛrige manũ. Ecce ꝙ po/
tuit ſe cõuertere ad deum: ſicut a deo. Se
quit̃. Ante hoĩem vita ⁊ moꝛs. bonũ ⁊ ma
lũ. qđ voluerit dabit̃ illi. Ecce videt̃ ſonare
textus. ꝙ ęqualiter ſit i p̃tãte homis ſe di/
ſponere ad vitã ſicut ad moꝛtẽ. ⁊ ex ꝯſeq̃n
ti de cõgruo ex ſe diſponere ad p̃mã grãm
et de congruo mereri eam. Et Prouẽbio. 16
dicit̃: ꝙ homis eſt p̃parare animũ. ⁊ iſtud
eſt ppoſitũ. ſcꝫ ꝙ homo ex naturalibꝫ põt

p̃parare animũ ad p̃mã grãm. ¶ Deinde ꝯ q̃ſitũ
arguit̃ ꝯ q̃ſitum ſic. ſcꝫ ꝙ homo poſſit me/
reri glĩam de cõdigno. ¶ Primo ſic. Quod arguit̃. 1.
a iuſto iudice dat̃ p merito in p̃miũ: h̃ ille
cui dat̃ videt̃ meruiſſe de cõdigno. ſꝫ vita
ęterna a iuſto iudice dat̃ viatoribꝫ p meri
to in p̃mium. igit̃ eã meruerũt de cõdigno.
tenet ꝯña. Et maioꝛ ptꝫ. qꝛ iuſtus iudex
dans vnicuiqꝫ iuxta opa ſua: nõ videt̃ da
re infinitũ maius p̃miũ q̃ꝫ oparius meru/
it. minoꝛ ptꝫ p illud apl̃i. ıȷ. ad Ti. iıȷ. De
reliq̃ repoſita eſt mihi coꝛona iuſticię: quã
reddet mihi dñs in die illa: iuſtus iudex
nõ ſolũ mihi: ſꝫ ⁊ his qui diligũt aduẽtũ
eius. ¶ Scđo ſic. Quia ſic ſe hꝫ peccatum arguit̃ 2
ad gehẽnã. ſic opus meritoꝛiũ ad glĩam. ſꝫ
quis p pctm̃ pęnã meret̃ gehẽnę de condi/
gno. ğ p grãm meret̃ glĩaꝫ de ꝯdigno ergo
⁊c. ꝯñę notę ſunt. ⁊ maioꝛ ſil̃r. qꝛ ſic p pctm̃
pęnã: ita per grãm meremur glĩam. minoꝛ
ptꝫ de ſe. ¶ Tertio ſic. Plus gratia põt red arguit̃ 3
dere actũ meritoꝛiũ p̃mıȷ q̃ꝫ natura deme/
ritoꝛiũ ſupplicıȷ. Sed certũ eſt ꝙ ex natu/
ra quis põt facere actũ meritoꝛiũ ęt̃ni ſup
plicıȷ de cõdigno. ergo adiut⁹ grã põt face
re actũ meritoꝛiũ gloꝛię ſiue ęterni p̃mıȷ de
cõdigno. tenet ꝯña. ⁊ maioꝛ nota vr̃: eo ꝙ
pl⁹ p̃t grã in bonũ q̃ꝫ nat̃a i malũ. ⁊ minoꝛ
eẽ nota vr̃. qꝛ ex nat̃alibꝫ bñ p̃t q̀s deficere
moꝛtal'r. ¶ Quarto. Oĩs hõ eſt dign⁹ vita 4
ęt̃na vl' pęna ęt̃na. mõ agẽs ex charitate ñ
eſt dign⁹ pęna ęt̃na. ğ ẽ dign⁹ vita ęt̃na. ğ
agẽdo meret̃ de ꝯdigno illaꝫ vitã. ꝯñę no
tę ſũt. maioꝛ pꝫ. qꝛ q̀ ſũt i grã digni ſ' vita
ęt̃na. Iux̃ illđ Apoc̃. iıȷ. Ambulabũt me/
cũ i albis: qꝛ digni ſũt. Et eodẽ mõ q̀ nõ ẽ
in grã dign⁹ ẽ moꝛte ęt̃na. qꝛ vt dic̃ beat⁹
Aug. Charitas diuidit int̃ filios pditio/ 5
nis ⁊ regni. ¶ Quĩto. qꝛ vl' pctõꝛ exiſtẽs in
grã ⁊ opans aliq̃d de cõgruo meret̃: vel ni
hil. nõ ſcđm. qꝛ ſic opa facta ex grã non eſ
ſent bona nec laudabilia qꝛ nullo p̃mio
digna qđ fl'm ẽ. qꝛ btũs Aug. nũerat virtu
tes ⁊ eaꝝ opatões int̃ maxia bõa. Itẽ opa
facta ex grã ꝯtinuata ad finẽ vitę merent̃
denariũ diurnũ. Math. xx. qꝛ mercẽnarıȷ
ꝯducti ſũt p denario diurno. q̀bꝫ etiã dẽm
ẽ tolle quod tuuꝫ eſt ⁊ vade. ergo ex eiſdeꝫ
denarius diurnus eſt eoꝛum aliquid. igi/
tur merentur. Si dicatur primuꝫ: h̃ neceſ
ſariũ ẽ eſſe vitã ęt̃nã. qꝛ nullũ tpale bonũ p
opere ğ q̀s diligit deuꝫ ſup omnia: ſuffici
ens eſt p̃miũ. quia nõ fit pro tempali. e/

tiam tanta eſt eminētia charitatis ꝙ eius
nullum eſt ſufficiēs premiū niſi ꝙ omnibꝫ
bonis ſupeminet: ſicut ipa ſupeminet omi
bꝰ ꝟtutibꝫ. teſte venerabili Anſelmo mo/
noteſſeron.c.lxxviij. dicente. Si creata rō
nalis amet deum: nihil vtiqꝫ pōt eſſe pre/
miū amoris eius niſi qđ ſupeminet om
Confir. nibꝫ creaturis. ¶ Confirmatꝛ. qꝛ deus remu
nerat opera facta ex charitate pmio deēmi/
nato iuſticia ſua exigēte hoc tanqꝫ creatu/
re opanti debito. ergo creatura h̄ premiuꝫ
merecꝛ de cōdigno. ꝯſeqntia declaratꝛ. quia
hoc videtꝛ eſſe de cōdigno mereri: ſic mereri
vt aliquid determiatū premiū ſit ſibi đ iu/
ſticia debitum. anцedens ptꝫ per glo. ſuper
illud .ij. ad Ti. iiij. De reliquo repoſita eſt
mihi corona iuſticie. dicentē: ꝙ deus eſt iu
ſtus in remunerādo. Et ſup illud pſal. cxj
Miſericors miſerator ꝛ iuſtꝰ. dic glo. de/
us miſericors eſt dum expectat. miſerator
dum iuſtificat. ſed iuſtus dum remūerat
¶ Sexto. Deus pro actu facto ex charita
argumē 6 te dat premiū eternū. ergo dat dignū pre/
miū. tenet ꝯſeqntia. quia hoc eſt dignum
premiū qđ volūtas que nō erat iudicat eſ
ſe dignū. ꝛ tunc vltra. ergo viator hac con
digne meretur. ꝓbatio cōſequētie. quia a/
lias nō eſſet ſui actus dignum premium.
¶ Sed pro ſuppoſito queſiti. ꝛ ꝙ nullꝰ poſ
In ꝯriū ſit mereri prima grām etiā de cōgruo ē ma/
pmi. ſcꝫ giſter in pncipio diſtin. xxviij. dicēs. ꝙ in/
ꝯ ſuppo concuſſe obſeruādū eſt grām dei nō aduo/
cari meritis pcedentibꝫ. Vn̄ apoſtolus ad
Roma. iij. Juſtificati gratis per grām ipi/
us. qđ nō eſſet ſi grā haberetꝛ ex meritis. ꝛ
eſt quid nōis. vnde em̄ eſſet grā ſi ex meri/
tis debita? ¶ Scđo etiā pro illo facit illđ
2 quod ſcribit aplus .ij. ad Corinth. dicens
Fiduciā talē habemus per xp̄m ad deū nō
ꝙ ſufficiētes ſumus cogitare aliq̄d a nob:
quaſi a nob. ſi em̄ nō ſufficimꝰ cogitare a/
liquid a nobis quaſi a nobis: quō ergo eri
mus ſufficiēteſ a nobis mereri pmā grāꝫ?
¶ Sꝫ pro ſcđo ꝛ p q̄ſito eſt id qđ habetur
In ꝯriū ad Roma. viij. Nō ſūt cōdigne paſſiōes
ſcđi ſcilꝫ huiꝰ tpis ad futurā gl'iam q̄ reuelabitur ī
ꝯ q̄ſito nob. Nō ſi he paſſiōes que fuerūt i mar
tyribꝫ nō ſūt de cōdigno meritorie vite et/
ne: cuꝫ ita videantꝛ eſſe maximi meriti iux
ta illud Joh. xv. Maiorē hac dilectōem
nemo hꝫ: vt aīam ſuā ponat q̄s p amicꝭ
ſuis: q̄nto minus alia opa charitatꝭ. ¶ In
hac queſtiōe erūt q̄tuor articli. Primꝰ in

quirit q̄ vocentꝛ naturalia. ꝛ q̄ ſit gn̄al' dei i/
fluentia. Scđs. vtꝝ mādata dei q̄s poſſit
pficere ſine gratia gratū faciēte. Tertiꝰ. de
ſuppoſito. vtꝝ ex puris naturalibꝫ ſuffici/
ens ꝛ ꝯgrua diſpoſitio poſſit eſſe p hac grā/
tia recipiēda. Et q̄rtus. Vtrū opa grē de
congruo vel de cōdigno ſufficiāt p gl'ia.

Quantum ad pri/
muꝫ pmo noto. ꝙ ex naturalibꝫ puris illa
poſſumus que poſſumꝰ ex dei influētia ge/ Notā.1.
nerali: ꝛ natura nr̄a ſpecifica ſine dono ſpe/
ciali cōſeq̄nter addito indiuiduo p deū ſu
per gn̄alem influentiā agentē: ſiue ſit donū
gratis datū: ſiue ſit donū gratum faciens
¶ Scđo noto qđ naturalibꝫ loq̄ poſſumꝰ Notā 2.
dupl'r. Vno mō integris: ſic erant in pmo
parente an̄ pctm̄. Alio mō vulneratis per
pctm̄: ſicut de naturalibꝫ fomite peccandi ꝛ
pronitate ad malū vulneratis: ſic ſūt ī no/
bis. vulnerata em̄ ſunt natalia nr̄a ex pec
cato pmi parētis: ꝛ ſpoliati ſumus gratui/
tis. ſcꝫ iuſticia originali ꝛ ſcia neceſſaria p
illa ꝛ plena obediētia viriū inferioꝝ ad re
ctam rōneꝫ ꝛ immortalitatis dote. vt dic
gloſa Luce. x. ſup illud. Hō quidā deſcen
debat ab hieruſalē ꝛc. ¶ Tertio eſt notan/ Notā.3
dū ꝙ aliquid đꝛ naturale mltipliciꝛ. Vno
mō qꝛ nō eſt violentū. Scđo mō. qꝛ non
eſt artificiale. Tertio qꝛ eſt ꝯueniēs. quar/
to qꝛ ineſt ꝛ nō eſt volūtariū ei cui ineſt. q̄n
to. qꝛ nō eſt caſuale vel fortuitū reſpectu eiꝰ
cui cōuenit. Et ſexto. qꝛ nō eſt miraculoſū
id eſt. qꝛ ſequitꝛ curſum nature cōis ſine dei
miraculoſa opatōne. Et h̄ mō capienduꝫ
eſt naturale: in tertio articlo: ꝛ in hac que
ſtione. qꝛ de h̄ pncipalr̄ ē ad pn̄s. Fortaſ/
ſis bene opa dei miraculoſa ſūt pmis mo
dis naturalia. imo et grā gratū faciēs nec
eſt violēta: nec eſt diſcōueniēs: nec ab arte
infunditꝛ etiā q̄n̄qꝫ nō volēti: ꝛ ſic eſt inuo/
lūtaria negatiue reſpectu infantis q̄ bapti
ſatꝛ. Vn̄ de eis ꝯcedi pt ꝙ ſint gr̄i deo ꝛ cha
ri. ꝛ nō volūtaria electōe ſua vl' cognitōne
ſua. imo etiā nō dꝫ vocari caſual' vl' fortu/
ita. ſꝫ tn̄ ſupnatal' ē. qꝛ miraclo'ſa. ¶ Quar/
to ē notā. ꝙ miraculoſū vocatꝛ qđ fit a deo Notā 4
pter influentiā cōem vel gn̄alē: q̄cquid fit
illud ſic videlicet ꝙ ſola influentia com/
muni ſtante talia nō ſūt nata fieri. ¶ Quī
to eſt notandum ꝙ duplex eſt influentia Notā.5
cōmunis. quedā eſt reſpectu corpoꝝ et coꝝ

porcoꝝ quã facit deus mediãte celo regẽ/
do corpa inferiora. Et ab hac nō fiūt ope
ra volūtatis que in se eliciēdo ꝓducit cuȝ
rōne recta. eo ꝙ celū nō regit rōnem rectã.
nec illa īest celo: sed corpa. sic de hoc dcȝ
est questiōe vigesima pmu circa distin. 17.
2 eiusdē. ¶ Alia est influētia cōis quã hȝ de⁹
ꝛ facit sup incorpea que ab eo dependent
immediate: put in illa que. dcm fuit. ꝛ eti
am fuit ꝓbatū in que. xxix. ꝙ oia ꝑpetua
immediate sūt a deo. Et iō talia nō regun
tur in suo esse mediãte influētia celi. vt fu
it ibi ꝓbatū. Sūt ꝑpetua indiuisibilia: sic
sunt angeli: intellect⁹: ꝛ volūtas ī suo age/
re intrinsece nō reguntͬ mediãte influentia
celi saltē de ꝑ se: nisi fortasse obiectiue ītel/
lectus: inqꝫtum phantasmata corpea ali
quo mō sunt a celo: ꝛ inclinatōe volūtas
dubia 4 ¶ Tunc merito querit q̄ sit influētia com/
munis dei sup intellectū ꝛ volūtatē. Secū
do. vtꝝ ignorãtie positiue vel dispositiue
intellectus sint ab influētia cōi di. Et vtꝝ
male electōes volūtatis sint ab influētia
cōi dei. ꝛ vtꝝ sint naturales respectu intel/
Cōclo 1. lectus ꝛ volūtatis. ¶ Quo ad pmū dubi
um est pma ꝑpō. ꝙ oēs ꝑfectōes q̄ sequun
tur oēm intellectū hoīs vel spēm ī tellect⁹
humani: sic ꝙ nō stat aliquē talem intelle
ctū esse qn talis fm naturã sibi insit dispo
sitio: ꝯueniūt sibi ab influētia cōi: sīlr dis/
positiōes cōes sequētes hmōi spēm volū/
tatis: sic ꝙ nō stat voluntatē hmōi eē qui
talis insit ei dispositio: cōueniūt ei ab iflu
entia cōi. pȝ. q: qꝺ dat formã dat oia cō/
seqntia ad forma ꝑȝ spēȝ. vt vult cōmenta
tor. viij. phisicoꝝ. mō deus dat intellectū
et volūtatē. ergo dat cōi influentia ꝯñter illa
que cōsequuntͬ ꝑfectōem specificã eorum.
Corre. ¶ Correlariū. Inclinatio natural' ad verū
cōsciētia ꝛ remorsus ꝯ malū in intellectu:
conatus volūtatis ad bonū veꝝ vl' appa
rēs: ꝛ conat⁹ natural' volūtatis ꝯ malum
insunt intellectui ꝛ volūtati influētia cōi.
pȝ ex ꝓdone. q: hec sequuntͬ naturã intel
Cōclo 2. lectus ꝛ volūtatis. ¶ Scda ꝑpō. Omnia
illa que intellectus ꝑ ista pōt vel etiã volū
tas sine alio ꝯcursu spēali dei: dicuntͬ eis
inesse. vel etiã posse inesse influentia com/
muni. vt cognitio hoꝝ que cadunt sb sen
su: ꝛ alie cognitōes sequētes que respiciūt
ꝑratim exteriorem circa ꝯuenientia carni
sicut domos edificare. agros colere. et alia
que sunt sb mechanicis artibꝫ: facere ꝛ de

talibꝫ deliberare ¶ Sed forte dicetͬ. Tamē obiectio
nō sequuntͬ omnem intellectū vel oēm vo Solo
luntatē. ¶ Rñdetur. nec optet ꝙ oē qꝺ
quis habet a deo influentia cōmuni īsit
omni indiuiduo actu. sed potētial'r vl' ap/
titudinaliter. Nullus aūt ē intellect⁹ qui
hmōi cognitōes possit habere sine aliquo
alio spēali cōcursu dei fm suã spēm. Et ita
etiã de voluntate. potentie eīn sequuntͬ in/
fluxum communē: actus potentiã laborã
tem vel conantē. ꝛ tamē vtrūqꝫ dicitͬ eē ab
influentia cōmuni. q: nō optet deum ad
hoꝝ productionē sup naturã agere. Vnō
in naturalibꝫ inclinatio ad loci deorsum
couenit omī terre: vel ad in eo conseruari
ad moueri ad ipm: si sit extra. Actus autē
grauitatis quo hoc fit vel ipsa grauitas
non semper insunt propter impedimen/
ta. vt si graue violente quiescat sursum vl'
forte fuerit leuificatum: vt in fumo terre
stri ascendēte. tamē hec dicūtͬ esse terre: cū
insunt a natura cōmuni: quia potentie se
quuntur speciē: ꝛ actus potentias nō im
peditas sine speciali dei ad hoc alia ope/
ratione: ita etiaȝ de intellectu ꝗ ad sua: et
de voluntate cum voluerit. ¶ Tertia pro/ Cōclo 3.
positio. Iusticia originalis quã pmi pare
tes acceperãt: nō inerat eis influentia dei
generali. quãuis tamen sic inerat ꝙ si non
peccassent: etiam omībꝫ ex eis genitis ad
dita fuisset. pȝ pma pars. quia hec iusti/
cia nō sequebatͬ naturã intellectus ꝛ volū
tatis: sic ꝙ sine illa esse nō poterant. ergo con/
clusio vera. cōsequētia nota est. q: quod ī
fluentiam generalē sequitur quo ad spēm
hoc debet esse sic connexū forme specifice
ꝙ aptitudo ad ipm sit inseꝑabilis a spēe
et añcedens patȝ. quia ablata est per pec/
catuȝ ab homine: immo nec de lege ordi/
nata potest homo ad illam redire. Et ex
alio. quia ea que consequebantͬ naturam
cum generali influentia dei nō fuerūt ab
eis ablata. quãuis vulnerati in eis erant.
modo iusticia originalis fuit eis ablata.
Vnde patet. ꝙ non erat de naturalibꝫ: sȝ
de gratuitis. patet maior per glosam Lu/
ce. x. ca. quia licet in naturalibꝫ vulnerati
fuerint. non tamen eis spoliati sunt. patȝ
minor de se. ¶ Scda ps ē ꝑus dicta in. 4 pars 2
articu. questiōis. xij. hui⁹ cōi. scȝ ꝙ oibꝫ Corre.
ꝑuul' addita fuissȝ. ¶ Corꝫ. ꝫ iusticia origi
nalis nō fuerit gratia gratū faciens. tamē
erat gra gratis data. pma pars est sept di/

cta in iſto ſcðo. ſecunda pars ſequit̃ ex cõ/
cluſione. quia nõ inerat ab influentia ge/
nerali. Hoc correlariũ ⁊ concl̃o ſecũda pre
cedens ſunt mgr̃i diſtin. xxviij. ca. ix. dicẽ
tis. ꝙ ante grãm p̃uenientem ⁊ opantem
qua volũtas bona p̃paratur in hoĩe p̃ce
dere quedam bona ex dei gr̃a ſupple gr̃tis
data: ⁊ libero arbitrio: quedã ex ſolo libe/
ro arbitrio ſupple cũ influentia dei genera
li quibꝫ tñ vita nõ meret̃ nec grãm q iuſti
Dubiũ ficat̃. ¶ Sed tunc merito queri. Utrũ obe
dientia viriũ inferioꝝ ad dictamẽ ratõis
ſequebat̃ influentiã dei gñalem. Dicit̃ ꝙ
ſic. ⁊ eſt ps (vt videt̃) iuſticie original̃: ha
bet ꝯ ↄclõnem. Si dr̃ ꝙ nõ. ſequet̃ ꝙ etiã
hõ in nat̃a integra ⁊ an pctm̃ ſꝫ influenti
am dei cõmunẽ habuiſſet luctam intrinſe
cã carnis ꝯ rõnez. quod nõ videt̃. quia fo/
mes peccati dicit̃ eſſe cauſa huiꝰ lucte ⁊ hu
ius ꝯrietatꝭ que ẽ inter carnẽ ⁊ ſpm̃. mõ fo/
mes peccati nõ fuit ante pctm̃. ğ influẽtia
generali ſtante ante pctm̃ non fuiſſꝫ hec
Solo pugna. ¶ Ad hanc dubitatõem que ma/
gis eſt ireꝝ curioſa q̃ꝫ fructuoſa: nihil aſſe/
rendo pbabilr̃ poſſet dici dupl̃r. Uno mo
do ꝙ illa obediẽtia viriũ inferioꝝ ad rõem
rectã fuit donũ dei gratuitũ: ⁊ ps minꝰ pn
cipal̃ iuſticie originalis. qꝛ caro etiã an/
te pctm̃ ſibi derelicta ↄcupiuiſſet aduerſus
Ad ꝯriũ ſpm̃. ¶ Et ad rõnem in ꝯriuꝫ qñ dr̃. ꝙ hec
lucta ſit pena pcti: ⁊ vulnus naturalium
⁊c. Rñdet̃. ꝙ hoc ex eo dicat̃: nõ ꝙ hec ple
na obediẽtia generalẽ influentiã dei ſequi
tur. ſeu ꝙ ante pctm̃ ſine gratuitis homo
hãc habuiſſet: ſꝫ ex eo ꝙ ſi nõ peccaſſet hãc
ꝯrietatem viriũ naturaliũ nunq̃ꝫ ſenſiſſet.
eo ꝙ om̃es in iuſticia originali nati fuiſſẽt
vt in dicta queſtiõe. xiij. dcꝫ eſt: q̃ ab hac
ꝯrietate pſeruaſſet: nõ vi nature: ſꝫ dono ⁊
p̃mũda virtute original̃ iuſticie. ¶ Et hec opĩo mi
iomiſſio/ hi magis placet. qꝛ vidꝛ mihi ꝙ etiã ſi do
na date minus nũc faceret hoĩem de nouo in ſtatu
puerili ⁊ ſine donis g̃tuitis educãdo eũ vl̃
faciẽdo eũ nat̃ali aſcẽdere p etatẽ hoĩs in/
cremẽta ↄſeq̃ntia ſe: ꝙ q̃ꝫuis non peccaſſꝫ:
nec in pctõ reus ſcꝫ originali: qꝛ nõ ex A/
dam natꝰ eſſet: nihilominꝰ ad vſũ rõnis ve
niẽs hãc ꝯrietatẽ in ſe ptinꝰ inueniret. qꝛ ſi
cut alia ẽ cognitio ſenſus: alia rõnis: ⁊ ali/
ud bonũ ſenſus carnis ⁊ aliud rõnis: ita ca
ro cognitõe ſenſus ad ſuũ bonũ nat̃aliter.
et ratio in ꝯriũ conaret̃. ⁊ ex ↄñti hec pleni
tudo obediẽtie viriũ inferioꝝ ad rõnez nõ

ſeq̃bat̃ naturã: ſed erat̃ donũ gratuitũ cre/
atoris. ¶ Aliter etiã pbabil̃r poſſet dici: ꝙ Aliter
mihi nõ tm̃ placet ꝙ hec obediẽtia ſeq̃re
tur naturalia integra ſm̃ gñalem dei iſluẽ
tiam. Et illi cõſeq̃nter dicerẽt ꝙ ꝓprie non
fuerit pars iuſticie original̃ que erat̃ ꝺtus
addita volũtati: ſꝫ bene erat quiddaꝫ ab
ea p̃ſuppoſitũ. Sic etiã plenitudo ſciẽtie
agendoꝝ in rõne ſtricte loq̃ndo de origia/
li iuſticia: nõ fuiſſet pars iuſticie illius: ſꝫ
bene ab ea p̃ſuppoſita. Dicat q̃libet qð ſi/
bi placet. mihi placet p̃ma. qꝛ ↄformior ẽ
ſentẽtie phi in. j. ethicoꝝ in fine dicentꝭ. re
cte ⁊ ad optia dep̃cat̃ ratio. innatũ aũt ali/
quid eſt nob̃ qð aduerſat̃ ⁊ obuiat ratiõi.
ſcꝫ caro vel appetitus ſenſitiuꝰ ¶ Quarta Cõcl̃o 4
ꝓpoſitio. Inſpiratiões interiores ⁊ admo
nitiões ſpẽales diuine ſuggerentes ad bo
num pſequendũ ⁊ ad malũ fugiẽdũ: ⁊ ad
occaſiões pctõꝝ deſerendũ nõ videnť ſeq̃
generalem influentiã dei quo ad ſpẽꝫ. pa
tet. qꝛ nõ ſequunť totã ſpẽm: ſꝫ vnũ hodie
et ſic facta. aliũ alio tempe ⁊ alio mõ facta
¶ Confirmat̃. qꝛ hmõi ingerunť ſepe iſide Confir.
libꝫ ad ſuſcipiendã fideꝫ. ⁊ ipĩs ⁊ fidelibꝫ
ſpe btitudinis eterne: vel terrore ſupplicij
ſempiterni. ſed hec nõ habenť ex influẽtia
cõmuni ſequẽte ſpẽm. ğ ⁊c. patꝫ maior de
ſe. Et declarat̃ minor. quia influẽtia cõmu
nis nõ eſt ad fidem. cũ fides ſit ſup totaꝫ
naturã. Eodẽ modo hmõi inſpiratio que
ortum habet ex ſpe btitudinis vere vl̃ ſup
plicij ſempiterni preſupponit vitam poſt
hanc vitaꝫ, que nõ poſſunt alicui fieri no
ta ex influentia cõmuni: ſed dei inſpiratio
ne ſupernaturali ⁊ ſpeciali. Unde hec rõ/
ne nat̃ali neq̃ũt eẽ nota. ğ pꝫ ↄcl̃o. ¶ Qui Cõcl̃o. 5
ta ↄcl̃io. nec hmõi inſpiratões videnť ſeq̃
influẽtiã cõeꝫ cũ certa ↄplexiõe idiuidua
li. pbat̃ ſcða rõne ↄclõnis p̃cedẽtꝭ. ¶ Et ex pbat̃ 2
alio. qꝛ tractꝰ diui nõ ſequũť iſluẽtiã cõeꝫ
etiã adiutã ↄplexiõe ſpẽali indiuidui. mõ
hmõi inſpiratões ſũt q̃dã tractꝰ diui ğ ⁊c.
maior vr̃ eẽ de mẽte Aug. exponẽtꝭ illð Jo
hã. 6. Nemo p̃t venire ad me niſi pr̃ q mi
ſit me traxerit eũ. dicẽtꝭ. q̃re hũc trahat et
hũc nõ trahat: Noli velle inq̃rere ſi ñ vis
errare. q. d. ħ ex lumĩe nat̃ali nõ potes iue
nire: ſꝫ e ſup lumẽ illð. mĩor non vr̃ de ſe
¶ Et tertio. locutiões interiores demõis q̃ pbat̃ 3
nõ ſequũť carnẽ: nõ ſequũt influẽtiã cõem
ergo minus ille inſpiratões diuine. ↄñã
nota ẽ. ⁊ añcedens patet. qꝛ ſepe ſuggerũt

demon bonis homib⁹ abominabilia: im/
mo carni ⁊ influentie ↄtraria. ſicut ſcire bo
num ⁊ malū ꝑmis parētib⁹. ⁊ ad ſe interfi
cere. ad deſpare. ad deum blaſphemare. et
ad omniū hoꝝ ↄtraria ſunt influentie cō
munes que de ꝑ ſe ſunt ad bonū. ꝗuis ꝑ ac
Corre. i. cidens poſſint eſſe occaſio mali. ¶ Correla
riū. Hmōi allectiones diuine vl' inſpirati
ones ad deſideriū fidei vl' vite future poſt
hanc. Itē terrores interiores ad vitandū
malum ⁊ eternū ſuppliciū. ſpēalis interior
admonitio ad bonitatē dei vel ad benefi
cia eius. ⁊ hmōi mouētes mentē ſunt que
dā dona gratuita dei: ſup influentiā cōmu
nem ſequentē ſpēm intellect⁹ humani vel
Corre. 2 indiuidui cōplexionē. p3. q2 nō ſunt ſm i/
fluentiā cōem. ¶ Scōm correlariū. Valde
periculoſum eſt hmōi tractib⁹ nō obedire
vel negligēter circa eos ſe hre: ⁊ magnum
pctm̄ ↄuenire. p3. q2 ſunt tractus ⁊ cōſilia
diuine ſapiētie miſericorditer trahētis ad
bonū. vt dic̄ ꝑcedens correlariū. Vñ cōtra
uenientib⁹ dic̄ ſapia diuina. Prouerb. pri/
mo. Cōuertimini ad correctiōem meā: en
proferam vobis ſpm̄ meū: ⁊ oſtendā ver/
ba mea. q2 vocaui ⁊ renuiſtis. extendi ma
nū meā: ⁊ nō fuit q̇ aſpiceret: deſpexiſtis oē
conſiliū meū: ⁊ increpationes meas negle
xiſtis. ego quoq3 in interitu vr̄o ridebo. ⁊ ſb
ſannabo: cū vobis qđ timebatis aduene/
Corre. 3 rit. cū irruerit repētina calamitas: ⁊ interi/
tus quaſi tēpeſtas ingruerit. ¶ Tertiū cor/
relariū. Summe expediēs eſt bonis et ma
lis audire verbū dei. p3. q2 tale eſt inſtrum̄
tum ſpūſſcti quo interius trahit aīa3 cō
firmādo bonos ī bono: ⁊ retrahēdo malos
a malo ipo ſpū dei intrinſecus aīam iſtru
endo. vnū vno verbo ⁊ aliū alio: ſm ꝙ ſibi
videbit expedire. Et eodē mō expediens ē:
reuoluere bñficia dei. miſcōias dei. terribi
le dei iudiciū. benigniſſimā paſſionē chri/
ſti. ⁊ cōſimilia. p3. q2 cogitantē aīa3 de hiſ
ipis ſepius dñs ↄfortat in bono. ⁊ a malo
cōuertit aut retrahit. Hec em̄ ſūt nutrimē
ta ſpūalia. de quib⁹ dr̄ Deut. vj. Nō in ſo
lo pane viuit homo: ſ3 in omi vbo qđ pro
Corre. cedit de ore dei. ¶ Et ex illis poſſet inferri.
notable Expedire ciuitatib⁹: hre bonos predicato
res: ⁊ bonos mētis medicos plus ꝙ̄ corpo
ris. Item ciues ꝑ diſhonoratiōes debere
Dubiū 2 corripi: verbū dei negligētes audire potiſ/
ſimū dieb⁹ feſtis. ¶ Pro ſcdo dubio ē no/
tan. ꝙ aliqđ eſſe ab influentia cōi dei pt in

telligi dupl'r. Uno modo de ꝑ ſe tāꝙ̄ ad
hoc proprie inclinantē. Scdo mō de per
accñs. q2 ꝑ accñs ad aliqđ qđ ē ab ea de ꝑ
ſe hmōi pōt ſeq̄ negligētia: vel mal⁹ vſus
volūtatis. ¶ Quib⁹ ꝑmiſſis eſt ꝑma ↄclu/ Cōclo 1
ſio. Ignorātie poſitiue. ſc3 aſſenſus falſi ⁊
male electōnes volūtatis non ſunt de per
ſe a gnāli influentia dei. p3. q2 ſic optim⁹ ē
ita omēs eius influētie de ꝑ ſe ſunt ad bo
num. nō em̄ ſunt hmōi cauſe mali de ꝑ ſe.
Uñ ſi caro influētia gnāli inclinet ad ſuū
delectabile. hoc de ꝑ ſe eſt ad bonū. ſc3 ad
ſalutē ſpēi vel indiuidui: ⁊ nihil qđ ē a deo
de per ſe eſt ad defectū. ¶ Scda ꝓpō. Hu Cōclo 2
iuſmōi ignorātie ⁊ etiā male electōes poſ/
ſunt de per accidēs eſſe ab influentia gnā/
li dei. p3. q2 ignorātie poſitiue ſūt ſepe ab
influentia dei gnāli inclināte hoīem ad q̇
etem. ſc3 in ↄtrium laboris. vel etiā ex incli
natiōe naturali ad veꝝ: qua credens rati
onē ↄcludere que nō cōcludit. aſſentit cui
nō eſt aſſentiendū. Eodē mō electōes ſūt
a liberi arbitrij malo vſu: qđ liberum arbi/
triū eſt rectū ⁊ directū in bonū influētia ge obiectio
nerali dei. ¶ Si dicat. Eſt ḡ electio mala
a deo. ¶ Rñdet. ꝙ ſbſtātia eſt actus a deo Solo
vt poſt dicet. Scdo ꝙ turpitudo nō eſt a
deo. q2 nihil eſt poſitm̄. Tertio ꝙ deficere
volūtatis eſt a deo tanꝙ̄ a cauſa ſine qua
nō. q2 nō poſſet volūtas deficere: niſi eſſ3
deus cōſeruās eam. Tñ ſb rōne defectus
nō ſunt ꝓprie a deo: ſ3 a volūtate q̄ eſt ip
ſamet influētia gnālis dei: qua deus ea3
ↄſeruat imediate in eſſe ⁊ in agere: ſua im
menſa bonitate. De his magis poſt dicet
cū de peccato aget. ¶ Tertia ↄcluſio. quā/ Cōclo 3
uis electiones male ⁊ ſepe poſitiue igno/
rantie ſint naturales. ꝓut opponit violē/
to: tñ nō ſunt naturales ꝓut naturale op/
ponit diſcōuenienti. p3 ꝑma pars. q2 electi
ones male ſunt a volūtate tanꝙ̄ a princi
pio actiuo intrinſeco homis: nō coacto: ſ3
libere ꝓducente eas: vt dcm̄ eſt. ḡ nō ſūt vi
olente. cum violentū ſit qđ fit a ꝑncipio a
ctiuo extrinſeco nō ↄferente vim paſſo. vt
habet in. iij. ethicoꝝ. Et eodem mō ī igno
rātia affectata ⁊ ſepe craſſa ignorātia eſt a
ꝑncipio intrinſeco actiuo: vel nolente ſci/
re: vel diligentiā apponere negligēte. Se
cunda pars p3. quia huiuſmodi ſunt ſp
diſcōuenientes voluntati ⁊ intellectui: cū
ſint eorum imperfectōnes. Hoc de primo
articulo.

Quantũ ad ſecũ/
dum articulũ videndũ eſt. Utrũ manda/
ta dei quis poſſit pficere ſine gratũ faciẽte
gratia. In quo articulo loqui volo de lege
dei ordinata. quia vt in pmo libro dictũ ẽ
queſtiõe.xx. de potẽtia dei abſoluta. Etiã
aliquis poſſet mereri quantũ eſt ex parte
ſui ex puris natalibꝫ. Et etiã deus poſſet de il
la potẽtia: opa facta extra grãz accipe ad
Notã.2. ſalutem. ¶ Secundo pmitto ꝙ dupl'r (qꝫ
tum mihi ſufficit ad preſens) videt' fuiſſe
lex dei expreſſa. Primo ante pctm̃ in pa/
radiſo in ſtatu nature integre. De cui' le/
gis pmulgatione hat' Geñ.ij.ꝛ.iij. Al'r
et ſecundo modo videt' fuiſſe lex dei expreſ
ſa poſt pctm̃. ſcꝫ diuia inſpiratiõe quo ad
legem nature vocali p angelos expſſione.
que data eſt certe gẽti pmo quo ad circũ/
ciſionẽ. de qua Gen̄. xvij. Et deinde q̃ ad
mandata explicita moralia ꝛ ceremõialia
vt Exo.xx.ꝛ deinceps. vel ſi placet Deut'.
vj. q̃ ad mãdati mag' clarã expſſionẽ. ꝛ ter
tio ore filij pmulgantis euangeliũ regni.
Notã.3 De quo Matthei.v.ꝛ deinceps. ¶ Tertio
pmitto ꝙ in ſtatu nature integre homo le/
gẽ datam potuit adimplere ſine grã grãtuꝫ
faciẽte. ptꝫ per mgr̃m in lr̃a. ꝛ dc̃m eſt i vl/
timo articl'o queſtiõis pcedentis ꝙ pmus
homo ex iuſticia originali potuit ſtare. ve/
rũtamẽ nõ habuit gr̃am gratũ facientem
Uez eſt ꝙ nõ potuit pficere ex ea ad ſalu/
tem. Un̄ ptꝫ ꝙ in illa lege charitas vel g̃/
tia nõ erat de neceſſitate adimpletõis leg'
nõ em̃ tunc cadebat ſb pcepto ſꝫ pro iple
tione legis explicite. qꝫuis fuiſſet tũc ſicut
Notã.4 nũc neceſſaria ad meritorie agẽdũ. Quar
to pmitto ꝙ poſt lapſum fides mediatoꝝ
erat de neceſſitate ſalutis. vnde claudebat'
ꝛ compħẽſa fuit ſb precepto. Qꝫ ita ſit pꝫ
ad Hebreos.xj. Sine fide impoſſibile eſt
placere deo. Et Marci vlti. Qui non cre/
diderit cõdemnabit'. Un̄ Exodi.xx. dicit'.
Nõ adorabis deos alienos corã me nõ fa
cies tibi ſculptile. neqꝫ omnẽ ſilitudinem.
vbi fides maifeſte pcipit'. ¶ Forte dicet': ꝙ
Dilectio Solo he auctoritates loquant' de fide poſt legiſ/
latõem euãgelij. Iſtud nihil eſt. a princi/
pio em̃ mundi nullus ſalu' eſt: niſi in fide
mediatoris dei ꝛ hoim implicita vel expli
cita. vt dicit glo. ſup illud Matthei.xxj.
Turbe aũt que pcedebãt ꝛ que ſeqbãtur:
clamabãt: oſanna filio dauid ꝛc. Et Act.
4. Non eſt aliud nomẽ datũ homĩbꝫ in q̃
oportet nos ſaluos fieri: qꝫ nomẽ media/
toris. De hoc fortaſſe al's dicet'. ¶ Correla Corre.
rie ſequit' ꝙ charitas poſt lapſum ſiue gra
tia gratũ faciens fuit ſb pcepto. vl' cecidit
ſb pcepto. apparet. qꝛ fides iformis ſcꝫ ex
tra grãz gratu facientẽ nõ ſufficit ad ſalu/
tem. Iuxta illud pme ad Corinth.xiij. Et
ſi habuero omnem fidem ita vt montes
trãſferã. charitatẽ nõ habeã: nihil ſũ. Un
de dc̃m eſt. Fides ſine operibꝫ mortua eſt
Iacobi.ij. Opa aũt nõ ſunt viua vel vite
eterne meritoria: niſi ex grã fuerint facta.
Un̄ ꝛ btũs Augu. ꝙ charitas diuidit int'
filios pditionis ꝛ regni. in.xx. li. de ciui dei.
¶ Et ꝯfirmat'. qꝛ al's lex dei nõ ſuffeciſſꝫ ad Confir.
ſalutẽ. ꝯñs falſum. ꝛ patꝫ ꝯſeq̃ntia. qꝛ vt
poſtea dicet': ꝛ dictũ eſt pus. opa q̃ fiũt ex/
tra gr̃am mortua ſunt. ſi g̃ gratia nõ cade/
ret ſb pcepto: totam legẽ impl's ꝛ grãm nõ
habens legem dei plene ꝑuaſſet ꝛ nõ fieret
ſaluus. qꝛ ſine charitate vel grã null' vẽit
ad vitã eternã. Unde ad Roma.vj. Grã
dei vita eterna. ¶ Scd̃o ex hoc ſequit' ꝙ i Corre.2.
mandato dilectõis ſiue ſanctis patrib'
inſpirato vt in lege nature: ſiue per angelũ
expreſſo: vt Deut'.vj. ſiue veritatis ore p/
mulgato: vt Math.xix. ſiue Mar.x. et i
pluribꝫ ſcripture locis nõ ſoluꝫ pcipit' act'
ſed ꝛ habitus. ſequit' ex pcedente. qꝛ grã ſi
cut fides cadit ſb pcepto. mõ hoc nõ vid'r
aliter expſſum: qꝫ noĩe dilectõis in ſcriptu
ra. ¶ Illis pmiſſis ſit pma ppoſitio ſequẽs Cõcl'o 1
ex dictis. Licet ante pctm̃ potuerit hõ om
nia mãdata adimplere ſine gratia. nullo
modo tñ hoc aliquis hõ potuit: niſi acce/
dente gratia cõmiſſa pmoꝝ parẽtũ culpa
Prima pars ptꝫ ex tertio notabili. qꝛ pri/
mus hõ nondũ receperat mãdatũ de ha/
bendo grãm gratũ facientẽ ꝛ g̃ ſine ea po/
tuit adiplere om̃ia ſibi mãdata. vt dictũ
eſt in tertio notabili. Scd̃a ps pꝫ ex corre
lario q̃rti notabil'. qꝛ poſt culpã ſemp fuit
grã ſb pcepto. ꝛ g̃ includit ꝯdictionem: ꝙ
oĩa mãdata impleret ꝛ nõ hret gr̃am. ſeq
tur em̃. oĩa mãdata impler: ꝛ hre grãꝫ eſt
vnũ mãdatoꝝ. g̃ gr̃am hꝫ: ꝛ nõ hꝫ gratiã.
hec nõ cõpatiunt' ſe. ¶ Correlarie ſeq̃t'. Ha
bẽs vſum rõnis ꝛ nõ hñs gr̃am ad minus Corre.1
ꝯtinuat pctm̃ mortale. pꝫ. qꝛ nõ eſſe i grã
ẽ pctm̃ mortale. cũ grã ſit de neceſſitate ſa/
lutis ꝛ cadit ſb pcepto. vt dic̃ ꝯclo: ꝛ hoc
ad minus ꝯtinuat ille qui ñ eſt in gratia.

Corre. 2 ¶Scd̄m correlariū. ꝙ nō eſt poſſibile ſm̄
legem ordinatā dei aliquē carentē gratia
poſt vſum rōnis ꝑ aliq̄d tempꝰ nō trāſgre/
di mādata dei. ptʒ ex p̄cedente. quia impli/
cat ꝙ aliquis carēs gratia nō tranſgredia
tur mandatū dei de habendo grām. Cu
ius ꝯtrium videt̄ ſonare venerabil' doctor
mgr̄ Thomas de argētina queſtione quā
mouet circa diſtinctiōem. xxviij. ⁊ xxix. ſe
cūdi libri articl'o p̄mo ⁊ ꝯclōne p̄ma. quā
uis forte ad bonā poſuerit mentē: videat
Dubiuʒ eum qui voluerit. ¶Sʒ eſt dubiū. Utrū
ab omi actu elicito ꝯrio mandat̄ꝭ dei poſ
ſit ſequis ꝯtinere ſine grā: ſiue charitate:
puta vt illos actus formet q̄s p̄cipiūt mā
data affirmatiua: ⁊ illos cōtemnat ⁊ non
eliciat quos p̄cipiunt mādata negatiua.
Jſtud eſt querere. vtrū poſſit in actum dile
ctiōis dei ſup omīa: ⁊ vt primuʒ ſic ſeipm̄
Cōclo. 2 diligat ⁊c̄. ¶Pro q̄ eſt ꝯclio ſecunda. ſicut
Adam potuit in omīa opa ſibi p̄cepta: tā
affirmatiue q̄ʒ negatiue ſine grā gratū fa/
ciente: ⁊ etiā in ea q̄ nobis p̄cipiunt: vt ea
velimus. ſic homo poſt lapſum ꝑ dei au/
xiliū gratis datū etiā pōt in electōes poſi/
tiuas dilectōis dei ſup omnia: ⁊ primi ad
ſalutē eternā. q̄uis illis vt ſic mereri btītu
dinē nō poſſimus. Prima ps patʒ ꝑ ma
giſtrū in lr̄a dicentē. ꝙ Adam habuit vn̄
potuit ſtare qđ nō eſſet ſi fuiſſet neceſſita/
tus ad aliq̄liter eligendū: q̄liter nūc deus
ꝓhibet eligi: vel etiā ad nō eligēduʒ illa q̄
ds p̄cepit eligi. Scđa pars pʒ. q2 itellectꝰ
ſpēali lumine dei adiutus: vt argutuʒ eſt
ante ꝓpoſitū: pōt rōne p̄ctica cōpleta cō
cludere deum eſſe ſup oīa diligēdū. ⁊ qua/
re volūtas ſe illi iudicio nō poſſet ꝯforma
re: ¶Confirmat̄ ſic. Quia phi ſciuerūt de/
Confir. um ſup omīa eſſe diligendū: ⁊ ita tradide
runt in ſuis ſcriptis. et videt̄ ꝙ illi iudicio
etiā ſine grā ſe potuerint ꝯformare. ḡ con/
cluſio eſt vera. tenet ꝯn̄a. Et maior pʒ per
phm̄. x. ethicoꝝ. viij. c. dicētē. Perfecta fe/
licitas ſpeculatiua opatio eſt. vel ḡ intelle
xit ꝙ eſſet ſpeculatiua circa rem depēdentē
et hoc nunq̄ʒ aliq̄s phs cogitauit. cum in
illa nō ꝯſiſtat ſummū bonū homīs. ⁊ phi
loſophꝰ ibidē dicit ꝙ ꝯſiſtat in optīa ſpecu
latōe circa obiectū nobiliſſimū: qđ dicit eſ/
ſe deum. ptʒ minor. q2 quare volūtas ſm̄
ſe nō poſſet illuc tendere ꝑ amorē: qđ i vni
uerſali ⁊ in ꝑticulari ſumme ſciret amādū
per rationem. Tertia ps patʒ. quia nō eſt
meritū ſine gratia gratū faciēte vt ſic. ḡ vi/
tam eternā mereri nō valemus. ¶Correla Corre 1
riū. Nullū eſſet incōueniēs ꝙ aliq̄s actus
tales eliceret ſine grā gratū faciēte q̄les eli
cit actus ex charitate. ſequit̄ ex ſcđa pte cō
clōnis. q2 ad h̄ ſufficeret donum gratuitū
dei quo ex naturalibꝫ tenderet ad bona: et
deteſtaret̄ malū: illo adiutorio dei p̄uētus
ſicut allegatū fuit in. xx. queſtio. p̄mi libri
ex epl'a Hieronymi ad Demetriadē virgi/
nē de aliquibꝫ phis hoc dicentiꝭ. ¶Secun 2
dū correlariū. Si deus aliquē phm̄ ifide/
lem vellet manutenere ſpēali dono ad ſeal
liciēdo: ſtaret eū in dilectōne dei ſup om/
nia vſq̄ʒ ad mortē remanere: ⁊ tn̄ ad vitaʒ
eternā nō ꝑtingere. Ptʒ de Socrate qui ꝑ
cōfeſſiōe vnius dei ⁊ ꝑ deſtructōne idoloꝝ
veneno interijt. ⁊ ptʒ de talibꝫ phis adiutꝭ
dono dato gratis ſine grā: ſic fortaſſe phi
gentiles habebāt: vt quo amabāt oīa vir
tutum opa. ſic dicit btūs Hieronymus i
epl'a p̄dicta allegata queſtiōe. xx. primi li
bri. Multos inquit phoꝝ audiuimus ⁊
legimus ⁊ vidimus ipos caſtos patiētes:
benignos: modeſtos: liberales: abſtinētes
iuſticie non minus q̄ʒ ſapie amatores. ⁊c̄.
Et certum eſt ꝙ dn̄s dans hoc donū phi
loſopho infideli ipm̄ vſq̄ʒ ad mortem po/
teſt ꝯtinuare. ergo p̄ma pars correlarij ve
ra. Sed ſcđa pars patʒ. quia talis nō per
tingit ad vitam eternā: cum nō habeat fi/
dem: nec ex cōſequenti grām gratū facien/
tem que fidē preſupponit. ¶Tertium cor 3
relariū. Stat aliquē eſſe i pctō mortali: ⁊
deum ſup omīa ex h̄mōi dono diligere. pa
tet. quia iſte phus ſic adiutus ex dono dei
p̄ueniente ⁊ naturalibꝫ deum ſup omīa in
caſu diligit. tamen quia nō habet fidē: eti
am in peccato mortali ex eius defectu liga
tus exiſtit: cum cadat ſb̄ p̄cepto in habenti
bus vſum rōnis. vt dc̄m eſt. Similit̄ ar/
gui poſſet: quia non habet veram charita
tem. ¶Sed forte dicet̄: ꝙ aliquis diligēs
obiectio deum ſuper omnia damnat̄. ⁊ ſic ſtaret di
lectio dei ſuper omīa cuʒ pena inferni. cō/
tra illud pſalmi. Jn inferno autem q̄s cō
fitebit̄ tibi: ⁊ tamē ptʒ ꝯſeq̄ntia. quia i di
ligente deum ſuper omnia cum pctō mor/
tali. ergo decedens ibit ad infernū. ⁊ tamē
diligit deum ſuper omnia. ¶Secūdo. q2
talis philoſophus infidelis nō habet ſo/
lum (vt videtur) actualem dilectōem dei
ſuper omnia: ſed etiam habitualem. ſed

habitualis videt̃ eſſe charitas. ergo ſi cor/
relariũ eſſet verũ: ſtabit charitas cum pec
cato mortali. ꝯſequentia videt̃ nota. ⁊ mi
nor etiã. q̃ charitas in infantib' vl' dormi
entib' eſt habitual' dilectio dei ſup omĩa
Et probat̃ maior. q̃ ex actib' volũtatis q̃
bus deum ſup omĩa diligit generat̃ vniq; ha/
bitus inclinans ad ꝯſiles actus. Juxta il/
lud phi. ij. ethicoꝝ. Ex ſimilib' opib' ſimi
les habit' fiũt. Et ita eſt in alijs actib' vo
luntatis ⁊ intellectus: q̃ actus facti habi/
tus ad ꝯſimiles actus inclinantes poſt ſe
Ad 1 dimittũt. ¶ Rñdet̃ ad pmã. q̃ licz huiuſ/
mõi dilectio maneat in eo vſq; ad mortez
tamẽ ſicut in morte ſciẽtia: ſic etiã hmõi di/
lectio ceſſat ex acerbitate penarũ inferni.
Juxta illud ſapiẽtis. Neq; ſcientia neq;
Ad 2 ratio eſt apud iferos quo tu ꝑperas. ¶ Ad
ſcðam ꝯcedit̃ q̃ hmõi eſſet habitus acqui
ſitus ad dilectõem dei inclinãs. ſ; nõ om
nis habitus inclinans ad dilectiõem dei
eſt charitas vel gratia gratũ faciens. cum
nõ ſit habitus infuſus eleuans mentẽ ſu/
per ſe ſic q̃ ſit deo acceptus pro vita eterna
Sicut etiã ſi quis ꝯuerſus cũ fidelib' om
nia ex ꝯſuetudine crederet ⁊ auditu: que i
actib' fidei cõtinent̃ nõ ex hoc fidel' dicen
dus eſt: cum fidẽ infuſã nõ habeat q̃ mẽ/
tem ſuper limites ſuos eleuet quos habet
Corre. a natura. ¶ Ex qua ſolone ſequit̃ correlari/
um. q̃ q̃tumcunq; dulcia ſũt alicui eloq̃a
dei ⁊ opa ſm ea: merito ſibi timet: an odio
vel dilectõe dignus exiſtat. ptz. quia hu/
iuſmodi motus poſſũt fieri ab habitu ac/
quiſito ſine gratia infuſa. q̃uis etiam ab
ea fieri poſſint. ſaltem cũ aliquo dei dono
gratis dato. Nec põt hõ certitudinaliter
diſcernere: quo mõ in eo fuerit. Vñ dic ſa
piens. Nemo ſcit an ſit odio vl' amore di
Cõclo 4 gnus. Eccs. ix. ¶ Quarta ꝯcluſio. Quam
uis exiſtẽs extra grãm q̃dlibet mandatuz
ſecũde tabule: ſic q̃ non directe ꝯtra agat:
poſſit ad temp' obſeruare: tñ nõ longo tẽ
pore ſine ſpẽali dono dei põt in hac obſer/
uantia pſeuerare: nec aliq̃d mandatoꝝ ſi/
ne gratia iuxta mentẽ pcipiẽtis poterit ad
implere. pma pars pz. quia illa precepta
ſunt recte moralia: ⁊ cõformia recte ratio/
ni. habeas in honore parẽtes. ⁊c. mõ nõ vi
detur q̃ etiaz extra grãm aliqua paſſio ne
Sc̃da ps ceſſitet voluntatẽ ad directe ꝯtra agẽduz
pbat. 1 contra aliquã virtutem cardinalẽ ſaltez p
qualibet menſura. ¶ Secunda pars: q̃ ſi/
ne ſpẽali dono nõ poſſet perſeuerare. ptz p
illud Auguſti. iij. de libe. arbi. dicentis. Il
la eſt pcti pena potiſſima: vt amittat quiſ
q; qua bene vti noluit ptãtem. qui igit̃ nõ
vult vti bene ptãte qua põt dei ſuare man
data facile cum eſt in grã: perdit p culpaz
vt etiã volẽs nequeat omĩa mandata ob
ſeruare. ¶ Item Augu. iij. de libero arbitrio 2
Inflictum eſt homi ꝑpter pctm̃: vt non vi
deat quid recte ſit faciendum. ⁊ ſi videt ⁊
vult recte facere: hoc nõ poſſit adimplere.
Sequit̃. tibi imputat̃ in culpã: q̃ vulnera
ta membra nõ colligis. ⁊ q̃ volentẽ ſana/
re contemnis. ¶ Et cauſa huius videt̃ eſſe 3
hec. Quia tãta eſt pnitaſ nature lapſe ad
malũ: q̃ q̃uis q̃dlibet pctm̃ mortale vita/
re poſſit in ſpẽ: tamẽ in genere ſine ſpẽali au
xilio vel dono dei pſeruante cũ eſt ex grãm
vitare nequit: q̃n ꝯtra aliq̃d mandatoruz
culpabil'r ⁊ mortal'r cadat. ¶ Tertia pars
ptz. Quia omĩa mãdata iubent̃ ex chari/ 3 ps pbatur
tate fieri. q̃d homo nõ põt qui nõ eſt in g̃/
tia. ptz añcedens per btm̃ Gregoriuz in o/
melia. Quicq̃d precipit̃: in ſola radice ca/
ritatis ſolidat̃. ¶ Quinta ꝯcluſio eſt. exñs
in vno pctõ mortali ſi nõ penituerit; ſine Cõclo. 5
alio pctõ nouo diu ſtare nõ poterit: niſi a/
liquo ſpẽali dono dei gratis dato preueni/
atur. ſicut forte in quibuſdã phis fuit. pz
per btm̃ Gregoriũ in moralib' exponentẽ
illud Job. xxiiij. Nouit em̃ opera eoꝝ: ⁊ ic
circo inducet noctem ⁊ cõterent̃: dicentez.
Pctm̃ quod penitẽtia nõ diluit: ipſo ſuo
põdere mox in aliud trahit. Idez dic bea/
tus Aug. pmo libro retractationũ. ca. viij
Sine gratia liberari a ſeruitute pcti ñ poſ
ſumus: et vicia ſupare: nec pie et recte vi/
uere. ¶ Sed ꝯtra dic alia opio. Exiſtens i
pctõ adhuc habet liberũ arbitriũ quo ſua Cõclo. 1.
rũ opationũ eſt dñs. ergo licet cum diffi/
cultate adhuc pctõ ſuggeſto põt reſiſtere.
¶ Scðo. Quia etiã poſt pctm̃ in ptãte vo
luntatis eſt nõ conſentire. g̃ nouũ pctm̃ vi 2
tare. tenet ꝯña per btm̃ Auguſtinum in li
bro de vera religione dicentem. q̃ peccatũ
nõ cõmittitur ſine conſenſu. añcedens pz
quia liberum arbitriũ non cogitur ad con
ſenſum. ¶ Et confirmat̃. Quia ad min' per Confir.
aliquod breue tempus poteſt vitare pec/
catum. ⁊ poſt illud eſt magis aptus ad vl
tra vitãdum. ergo poteſt ſemp vitare. ma
ior nota videtur. ⁊ minor patz. quia reſiſtẽ
do per tempus videtur acquiri aliq̃d boni

habitus ad reſiſtendū peccato: ⁊ ſic medi
3 ante illo magis poſſe. ¶ Tertio ſic. Quia
ſi pctōr nō poſſet diu vitare nouū pctm̄:
vel hoc eſſet ꝑpter carentiā grē. ⁊ hoc non
quia poſitio gratię nō neceſſitat hominē
ad bonū. ergo nec eius carentia neceſſita/
bit ad malū. tenet ꝯſeq̄ntia. quia nō plus
tollit ꝓuatio ꝙ̄ ponit habitus. ſi ergo ha/
bitus nō tollit libertatē arbitrij ad malū:
ſed ſolū abilitatē ꝓbet ad meritorie agēdū
Nec priuatio tollit libertatē vitandi ma
lum: ſed abilitatem ad meritorie agendū
4 ¶ Item etiā ꝓmi parētes ſine gratia pote/
rant ſtare: vt dc̄m eſt ſepe ꝓus. vel ideo for/
te nō poſſet vitare: q2 inclinatio derelicta
ex pctō impediret eū ne poſſet vitare pec/
catū nouum. ⁊ hoc nō. q2 bonus habitus
etiā cū gratia nō neceſſitat voluntatē qui
libere poſſit in malū. ergo nec pcti inclina
tio neceſſitabit quin poterit vitare maluꝫ
Confir. ¶ Et ꝯfirmat᷑. Quia quod eſt ineuitabile:
nō eſt imputabile. ergo ſi pctōr nouū pec/
catū vitare nō poſſet: ſibi imputari nō de
beret. Iſta materia nō eſt ad p̄ſens: deſcē/
dendo ad ſpēm. ſꝫ ꝑtinet ad ea que poſtea
dicenda erūt de pctō actuali: ⁊ etiam forte
aliquo mō ad ſacramentū penitentię. de
quo quarto libro dictū eſt. Et ideo in gene
re ſiſtendo ſequendo auctoritates ſancto/
Cōclo 1. rum hę ꝓpōnes ponendę videt᷑. ¶ Prima
Peccator nō penitens cōtinue peccat con/
tinuatōne ꝓoris peccati. patꝫ ex ſecūda ꝑ
te ꝓmę ꝯcluſionis. quia ſemꝑ eſt gratia ſb
precepto. ⁊ ergo cōtinuatio peccati eſt cō/
ſeruatio animi in cōtrarium p̄cepti dei qđ
2 ſine peccato eſſe nō poteſt. ¶ Item q̄ de om
ni verbo ocioſo reddet rōnem: etiā de omni
tempore ſuę vitę dabit calculum. ergo q̄li
bet continuatio peccati computabit᷑ in pec
catum. ¶ Et tertio. Quia quāto continu/
3 atio lōgior: tāto ingratitudo maior ¶ Se
Cōclo 2. cunda. ꝙ continuatio peccati mortalis eſt
peccatum mortale. patꝫ. quia cōtinuatio
nō ponit ſpm extra ſpēm peccati formalit᷑.
et ergo ſi ante actus eſt mortalis: etiāꝫ po/
ſtea eſt mortalis. ¶ Et cōfirmat᷑. Quia ca/
Confir. pta quacunqꝫ continuatōe dimiſſis alijs
adhuc pro illa eſſet filius irę dei. ergo mor
talis. patꝫ conſeq̄ntia. quia veniale nō cō
ſtituit filium gehennę. ⁊ patꝫ aſſumptuꝫ.
quia ſi ad imaginationē deus oīa pec/
cata mortalia Socrati indulgeret: dēpta
continuatōe qualibet parua quā dare vo
lueris. ⁊ in illa animā Socratis tolleret:
Socrates eſſet filius irę: vt notum ē. Si
dicatur. ergo quodlibet peccatuꝫ mortale
durans per aliquod totuꝫ tempus eſſꝫ in/
tenſiue infinituꝫ. ⁊ ꝓbatur ꝯſeq̄ntia. quia
componeretur ex infinitis peccatis morta
libꝫ. quia infinite in eo tempore eſſent cō/
tinuationes: quarū quęlibet eſſet mortalis
Reſpōdeatur: negando ꝯſeq̄ntiā. quia al
bedo componit᷑ ex infinitis albedinibꝫ: et
tamen nō eſt infinita albedo: ⁊ generat᷑ in/
finitis ḡnationibꝫ partialbus i albedinis
tn̄ tota albedo eſt finita: ⁊ continuū cōpo
nitur ex infinitis magnitudinibꝫ: ⁊ tamē
non eſt finitū: ita peccatum intenſiue fini/
tum componit᷑ ex infinitis peccatis mor/
talibꝫ partialibꝫ: ⁊ tamen totū eſt finituꝫ.
De talibꝫ rōnibꝫ alias dicet᷑. ¶ Tertia pro Cōclo 3.
poſitio. Licet quodlibet mortale nouum
in quod peccator nō penitēs cadit volun
tarie cōmittat. tamē peccatum ꝯtinuatuꝫ
diu in genere ad aliud mortale neceſſitat
ſecluſa ſpēali preuentiōe diuina. patet per
auctoritates ꝓus dictas. ¶ Et patꝫ ſimili Simile
tudine conuenienti. quia vbi multi ſūt ſco
puli in mari ⁊ naucleꝛus impeditus ⁊ de/
bilitatus multi venti vehemētes impellen
tes in ſcopulos fortiores ductore ⁊ ipſius
nauis defenſore: neceſſario periclitatur na
uis: licet nō neceſſario cōtra hunc ſcopulū
quia fortaſſis a quolibet vno rector nauis
quāuis debilis poſſet p̄ſeruare. tamē a mł
titudine debilis exiſtens non poterit cuſto
dire. Sic eſt de peccatore nō penitente. eſt
eīn in eo demon ſuggerens: caro impellēs
mundus alliciens: voluntas oberrans et
rōnem obfuſcans. ſola aūt cōſcientia ⁊ ſu
perior pars rōnis rectrix nauis oībus his
remurmurans que debilior exiſtens his ſi
ab vna tētatōe hominē preſeruauerit: ſta
tim in aliam cadet: multitudini tentatio/
num reſiſtere nō valens occurrentiū imp/
uiſe. ⁊ hoc iuſto iudice deo permittente i pęnā
penitētiā negligenti. ¶ Ad rōnes. Ad pri Ad 1
mam patꝫ ex dictis. quia licet libero arbi/
trio cuilibet in ſe reſiſtere valeat: tamē i ge/
nere longo tempore reſiſtere nō pōt: ſꝫ cur
ſum communē. verūꝫ eſt ꝙ dono gratuito Ad 2
ſpēali fortaſſe poſſet. ſed eſt rarum. ¶ Eodē
modo ad ſcđam ꝙ licet reſpectu cuiuſlibet
ſingularis dari ſit in p̄tāte pctōris nō cō/
ſentire: tamē non eſt in poteſtate ſua i ge/ ad ꝯfir.
nere ſic exire. ¶ Ad confirmatōem. ꝙ ad/

miſſo q per aliquod tempus abſtinere poſ
ſit: ⁊ q ex hoc aliquid boni habitus gene-
retur nō ſequitur q continuare poſſit: ab-
ſente gratia. Ratio. quia deſideriū augetur.
et ratio laborans contra multos ſuperabitur.
Aut ſi perſeueret: voluntas illecta ↄſenti-
et tentatōni. Sicut ſi quis poſſet ſuſtine-
re pondus per aliqđ tempus: debilitatus
tandem cadit. Sic etiā voluntas: eſto q
abſtinendo aliquo tempore cum bono cōti-
net: quia tamē abeſt gratia leues reddēs
paſſiones: tandem tentatōni ↄſentiet. qđ
enim prohibitū eſt niſi gratia nos ſuſtineat
facere volumus omni mō. Et ergo abſti-
nentia ſine gratia ſepe auget conatum: aut
ſuperuenit noua paſſio improuiſa: qua ſubi-
Ad 3 to ↄſentimur in pctm̄. ¶ Ad tertiā. q ē p-
pter carentiā gratie ⁊ inclinatōem in ma-
lum ſimul: qz dilectio redderet faciles paſ-
ſiones: et deum haberet defenſorē: ⁊ proni-
tas ad peccandū cum habitu malo vehe-
menter impellunt. ⁊ ſic parua vis defenſi-
Ad 4 ua ⁊ magna virtus impulſiua. ¶ De primo
homine nō eſt ſimile: quia nō habuit fo-
mitem ad malum. Item habuit iuſticiā
originalem defendentē qua poterat ſtare:
nō ſic eſt poſt lapſum. Nec ſimile eſt de ca
ſu a gratia: q ē in ptāte nr̄a. qz ec cūcharitate
mācet pronitas ad malū vſqz ad ↄfirmati-
onē i bono. qz mācet lex carnis ⁊ defectibilitas
volūtatis: ſed nō eſt ſic de hoīe in pctō pdu
Aliter rante. ¶ Poſſet etiā dici q deus hoc iuſte p
mittat ad impenitētie penā. qz ſine ſpecia
le p̄uentione tentatōibꝫ reſiſtere nō vale-
mus. Additur q ſic pctm̄ ad malū neceſſitat
neceſſitate ↄn̄e: ſic gratia ad bonum: ſꝫ ne
ceſſitate ↄſequentis nō ſimiliter. qz in gra
tia nō ↄfirmatus ex ſe ex ea cadere pōt: ſꝫ
peccator ex ſe ad gratiam reſurgere nō po
Ad ↄfir teſt. vt poſt dicetur. ¶ Ad confirmatōem di-
citur q illud quod eſt ſimpliciter ineuitabi-
le nō imputatur. ſed quod ex mea culpa ē in
euitabile poſt culpā vel ex cōtinuatōe cul
pe que eſt libere cōtracta vel ↄtinuata mi
hi merito imputatur. qz in ptāte mea fuerat
me ab hac impotentia pſeruare. Ut ebrio
duplices debentur increpatōes. vt habetur iii.
ethicorum. Hoc de .ij. articulo.

Quantū ad terti-

um articulū. reſtat videre. Utrū exiſtens
extra gratiam de cōgruo poſſit mereri pri-
mā gratiam. ¶ Pro quo ſciendū eſt q aliqm Notā .1.
mereri aliquid de ↄgruo eſt quādo ex qli-
tate opis facti ſibi nō debetur illud: ſed ſolū
ex liberalitate dantis attenta q̄litate ⁊ libe
ralitate ipſius ⁊ pēſata q̄litate opis qđ fac
operans. Sicut meritū de condigno dici
tur qđ debetur pro ope facto: ſic q ſi nō dare
tur: opanti fieret iniuria. Un̄ in merito de
condigno ille apud quē meretur quis debi-
tor redditur merētis. ſed in merito de con
gruo nō. ¶ Secūdo eſt notandū. q homi Notā .2
nē aliqđ mereri apud deū ſiue de congruo
ſiue de cōdigno p̄t itelligi dupl'r. Uno mo
do reſpectu opis quod qs facit: ⁊ modi eiꝫ
quē facit. Alio mō in ordine ad diſpoſiti-
onē dei diſponētis bn̄facienti dare p̄mi
um ⁊ deficiēti ſuppliciū. ¶ Tertio eſt notā- Notā .3
dum. q loq̄ poſſumus vel de hoīe in ſtatu
nature integre. ſ. exiſtenti in originali iuſti
cia: vel de hoīe in ſtatu nature lapſe. puta
poſt cōmiſſum peccatū. ¶ Quarto eſt no- Notā 4
tandū q in ſtatu nature lapſe item dupl'r
loqui poſſumus. Uno modo vtrū ex pu-
ris naturalibꝫ de cōgruo poſſit mereri gra
tiā. Alio mō: vtrū hoc poſſit p p̄ueniens
dei adiutoriū. ¶ Quinto eſt notandū q Notā .5
in ſtatu lapſo exiſtēti extra grām ſunt mul
ta impellētia ad peccatū. ſola ratio recta:
et cōſcientia trahentia ad bonū. vt in p̄ce-
dēti articulo dc̄m eſt in ſolonibꝫ rationū
factarum cōtra vltimā cōcluſionē: in pbatio
ne tertie ppōnis. ¶ Sexto eſt notandum Notā 6
q ex puris naturalibꝫ hō nō poteſt reſiſte-
re ſufficiēter tentationibꝫ ⁊ eas ſupare. pa
tꝫ p btm̄ Auguſtinū in epl'a ad Paulinū
nolanū epiſcopū ſcribentē de iudicio pale-
ſtino facto cōtra Pelagiū: ſic: q quādo cō
tra tentatiōes illicitas dimicamus: qꝫuis
illic habeamus ppriam voluntatē: nō ta
men ex illa: ſed ex adiutorio dei noſtrā p-
uēire victoriā. ¶ His p̄miſſis vi mihi has
ppoſitōnes pbabil'r cōcedēdas eſſe. ¶ pria Cōclo .1.
Quāuis ex benigna dei diſpoſitiōe p bōis
operibꝫ a deo detur premiū: tamē in ordine
ad opantem ⁊ eius opandi moduꝫ ſm ſe
cōſideratū nullum exiſtit meritū. Proba
tus p̄ma pars. qz diſpoſuit dn̄s vnicuiqꝫ
dare iuxta opera ſua. Apoc. ij. ¶ Declaratur
ſecunda pars. quia ex donis que quis ac- ſcd̄a ps
cepit cōſiderando eum vt accipientē nul-
luꝫ eſt meritū ad recipiēda vlteriora: ſꝫ cō
ſiderando opa homis inquantum fiūt ab eo
et modū operandi eius reſpectu: ipſe habꝫ

ſe per modum recipiētis bona ſiue dona.ḡ
ꝛc. patꝫ maioꝛ.quia recipiendo dona non
merek quis recipe vlterioꝛa ſm ſe:licet foꝛ
te ex oꝛdinatōe vel diſpoſitōne dantis.qꝛ
recipe nō eſt mereri.ꝛ minoꝛ patꝫ.qꝛ hō eſ
ſe agere moduꝫ opandi ꝛ pficere recepit a
deo.ꝛ ergo licet faciat bonū:quid aliud fa/
cit:niſi ꝙ bene vel bonum facere a deo rece/
pit? Juxta illud apli pme ad Coꝛinth.4.
Corre.1 Quid habes qđ nō accepiſti? ¶Coꝛrelari
um ex ſcđa parte. Quāto quis ampli⁹ a/
bundat in gratia ꝛ meritoꝛijs opib⁹: tan/
to dei amplioꝛ debitoꝛ noſcit inſtitut⁹. ptꝫ
qꝛ tāto plura accepit:nihil ei habet qn il/
lud accepit. oīa ſiqdem noſtra bona ſūt
Cōcl'o 2 ipſius dei gratuita dona.¶ Scđa ꝯcluſio.
quāuis homo in ſtatu nature integre nō
potuerit grāꝫ mereri de cōdigno.potuit ta
men ex diſpoſitōe dei mereri hāc de ꝯgruo.
pma pars patꝫ.qꝛ etiā ſi totū quod ex eis
que accepat impleuiſſet:ꝛ ſtādo victoꝛ fu
iſſet tentatoꝛis.tn̄ dn̄s eius debitoꝛ nō fu/
iſſet.ergo nō meruiſſet de cōdigno. Itē do
minus nō dando ei grām nullā ei feciſſet
iniuriā.ḡ nō meruiſſet de condigno.¶Se
ſcđa ps cūda pars ꝯcl'onis ptꝫ.qꝛ dn̄s diſpoſuit
homini dare gliam. ergo etiā ſi victoꝛ fu/
iſſet tentatoꝛis meruiſſet grām.tenet con/
ſeqntia.qꝛ qui pꝛoductus eſt ad alicui⁹ fi
nis cōſecutōem:ꝛ facit qđ in ſe eſt:ꝛ nō eſt
impeditus aliunde:merek de ꝯgruo recipe
re media ad illius finis aſſecutōnem.mo
do hō pductus fuit vt acciper gliam.ꝛ vt
angeloꝝ repararet ruinā:vt dicit mgr̄ in lr̄a
teſtimonijs Gregoꝛij ꝛ btī Augu.ergo ſtā
do cum iuſticia oꝛiginali de ꝯgruo meruiſ
ſet grām tanꝗ mediū ad glie ꝯſecutionē.
Itē ſtanti ꝛ vincenti fuiſſꝫ finalr̄ data glo
ria.ergo grā.ꝯſequētia tenet: iuxta legem
dei oꝛdinatā.qꝛ nemini dabik glia ſine grā
et vltra.ergo hanc homo de cōgruo meru/
iſſet ſtando:ꝛ in mādatis dei foꝛtiter perſe
uerādo.¶Tertia ꝯcluſio. Sicut in ſtatu
Cōcl'o 3 nature lapſe hō nō pōt mereri pmā grām
de cōdigno:ita nec pt mereri ex puris na/
turalib⁹ ſiue ex his q̄ hāc ſequunk eius na
turā de ꝯgruo. pma ps ſeqꝛ ex pma pte cō
cl'onis pcedēꝫ. qđ em̄ nō potuit i ſtatu na
ture integre:ħ min⁹ pōt in ſtatu nature la
ſcđa ps pſe.¶Scđa ps pbak ſic.Hō ex puris na/
turalib⁹ nō pōt reſiſtere tentatōib⁹. ḡ nec
de ꝯgruo mereri grām.tenet ꝯn̄a.qꝛ minuſ
eſt reſiſtere pctō moꝛtali ꝗ mereri donū ſu

pernaturale.an̄s ptꝫ per ſextū nota.¶Se 2
cūdo ſic. Hō poſt lapſum ex dei influentia
gn̄ali nō pōt de cōgruo mereri pmā gratiā
ergo nec ex puris naturalib⁹.ꝯn̄a tenet.qꝛ
idem ē dicere.ex puris naturalib⁹ ꝛ dei in/
fluentia cōmuni.An̄cedens pbak.qꝛ ex i/
fluentia gn̄ali homo poſt lapſum nō pt ſe
cōuertere efficaciter ad deū.ḡ nec mereri de
cōgruo.ꝯn̄a tenet.quia ad minus ad me/
ritū requirik cōuerſio homīs ad deū. an̄ce
dens ptꝫ.qꝛ qui debet cōuertere ſe efficaci/
ter ad deū:optet ꝙ deus inſpiratiōe ſpēali
eum trahat. Juxta illud Joh.vj. Neo po
teſt venire ad me:niſi pr̄ qui miſit me:tra/
xerit eum.Mō hmōi tractus nō ſūt ex dei
influentia generali.vt in q̄rta ꝯcl'one pmi
articli dc̄m eſt.Jđo Hieremye vlt.dr.Cō
uerte nos dn̄e ad te:ꝛ couertemur.Et ſup
plicat ecclīa.Volūtates nr̄as qm̄s domi
ne aſpirādo pueni.qꝛ ſine ſpēali dei pꝛeuē/
tione nihil poſſumuſ boni.¶Tertio ſic.In 3
omī actu ex puris naturalib⁹ pctōꝛ vacat
cōmodo ſuo.ḡ nullo tali merek de cōgruo
grām.nota eſt ꝯn̄a.ꝛ an̄s ptꝫ. qꝛ poſt lap
ſum volūtas ad carnē infectā inclinaturꝛ
et ſibi eſt affecta.eo ꝙ lex carnis ſine ſpecia
li dei adiutoꝛio ſupari nō pōt:vt dictuꝫ eſt
¶Quarto pꝛobak hec pars auctātib⁹.pri 4
mo Aug.de bono pſeuerātie dicētis.Gra
tia nō dak ſm merita:ſꝫ ſm ſacratiſſimā ꝛ
iuſtiſſimā dei voluntatē.Scđo eiuſdeꝫ li
bꝛi.lxxxiij.q. q.lxxvj.Nemo arbitrari de/
bet ſuis pꝓꝛijs meritis ſe veniſſe ad donuꝫ
iuſtificatiōis. Tertio auctē mgr̄i diſ.xxvj
ca.ix.illius gratie q̄ voluntatē hoīs ſanat
vt ſanata legē impleat:nulla merita pce/
dunt.Quod pbat auctē aplī:ꝛ eius rōne
quia ſi meritis darek:iam grā nō eſſet. vt
arguit aplus ad Roma.iij.¶Quinto ſic. 5
Ex puris naturalib⁹ nō adiutis puentiōe
ſupnaturali maioꝛ eſt ptās carnis trahen
tis ad malū ꝗ rōnis trahētis ad bonum.
ergo illis nō pōt quis mereri ꝛc.ꝯn̄a nota
eſt.quia illa ſibi derelicta trahunt ad ma/
lū:ad quod eſt inclinatio maioꝛ.ꝛ an̄s pa
tet.quia poſt lapſum an̄ grām (vt dc̄m eſt
in q̄nto notabili.ꝛ in articl'o pcedēti) caro
ad malū pellit:demon ſuggerit: mūd⁹ ad
hoc allicit:volūtas extra grāꝫ in malo cō
tinuato pſiſtit vſqꝫ ad grām excluſiue ꝛ ra
tionē inferioꝛē debilem reddit. Nihil au/
tem ex naturalib⁹ puris pctō reluctat:niſi
ſupioꝛ pars rōnis.ſ.cōſciētia malo reſiſtēs

⁊ ei contradicens. hec autem ſine gratia ⁊ alijs ſpecialib⁹ preuentionib⁹ dei debilior exi/ſtit predictis trahentib⁹ ad malū. ergo cō
Cōclo 4 cluſio eſt vera. ¶ Quarta ꝯcluſio. Quamuis nullus ex naturalib⁹ puris pͥmā gratiam poſt lapſum etiā de cōgruo valeat ꝓ/mereri. poteſt tñ hanc de ꝯgruo ſpecialibus dei auxilijs gratis datis ſibi quis mereri. ptꝫ pͥma pars ex ꝯclōnis pcedentis parte
Scda ps ſecūda. ¶ Scda pars ptꝫ. Quia preuēta volūtas tractu diuino ſequēdo illū tractū vt dicat cum filio prodigo Luce. xv. Pater peccaui in celo ⁊ coram te: iā nō ſum dignus vocari filius tuus. fac me ſicut vnū ex mercenarijs tuis: meret de congruo: adiuta hac preuentiōe grām. g. ⁊c. pͥma nota ē. et añcedens apparet. quia ꝯgruū eſt vt pr miſericordiarū penitenti filio ſua preuentione adiutor miſericordiā poſtulāti det oſculum pacis. ſcꝫ grām recōciliatiōis. ⁊ vt ſu/per collū eius cadat. ſcꝫ leue iugū ſue dilectōis ei imponat. vt dicit gloſa Luce. xv.
ꝯaliter ¶ Quod patet ex alio. Quia deus pluſ eſt miſericors q̄ malicia pcti ꝓditiua acce/ptationis gratie. ergo que preuenīēdo ad ſe trahit: cōgrue gratie circuit indumēto. vnde ſup illo vbo. Fac me ſicut vnū ex mercēnarijs tuis. dicit. Diſtat inter ſeruū mercēnariū ⁊ filium. ſeru⁹ eſt qui timore pene pſentis vl' future tempat ſe a vicijs. Mercēnari⁹ qui ſpe ⁊ deſiderio regni celorū. Fili⁹ eſt qui amore ipi⁹ boni ⁊ ꝟtutū ſuccenſ⁹ qc/quid eſt illi ꝯrium toto ſtudio deteſtatur Vnd prodigus cū reuerſus famis formidaret ſupplicia: iam ſeruus factus ſtatuꝫ mercenarij iam cogitans de mercede cu/piebat. Sequit ad ꝓpoſituꝫ. Sed pater occurrens nō cōtentus in mora concede/re vtroqꝫ gradu citius decurſo pſtine filiorum dignitati reſtituit. nec iam de merce/de conductoris: ſed de hereditate facit cogitare parentis. ſcꝫ gratie infuſione que facit heredes regni. ergo per preuentionem dei ⁊ liberum arbitriū pōt quis mereri grti
Obiectio am de congruo. ⁊ hoc erat ꝓbandū. ¶ Sꝫ forte dicet. Plus mali facit peccator puenitus dei auxilio: q̄ boni. ergo adhuc de cō/gruo nō videtur mereri pͥmam gratiā. cō/ſequentia tenet. quia vtiqꝫ qui meretur e/tiam de congruo debet facere plus boni q̄ offenſionis: illi apud quem meretur. ⁊ an/cedens patet per dicta in pcedenti articu/lo. quia vſqꝫ ad grām continuat peccatū mortale. quod pͥus eſt q̄ omnis preuentio diuina: ſecluſa gratia. quia quelibet continuatio peccati mortalis eſt mortal'. ¶ Re/ Solō
ſpōdetur. cōcedendo añcedens. et negando conſequentiā. ⁊ ad probationē dicitur q ad mereri de cōgruo nō optet q hō faciat plus boni ⁊ operis deo placentis q̄ continuatiōem diſplicentem: dum tamē hoc eſt cum diſplicentia agentis. Nam ſicut qui in foſſaꝫ cecidit: ſua grauitate plus reſiſtit extrahenti: q̄ ad ſui extractōem ſuis virib⁹ faciat. tamē congruum eſt cum efficaciter liberer coageret vt eſſet extra: fortis liberator exiſtens extra euꝫ de foſſa trahat Ita etiam benigniſſimus ille deus preueniens tractu ſpūali pctōrem plus peccati pōdere deorſum tendentem q̄ ſua opa ad gratie conſecutionē facere poteſt: quia ta/men attritus eſt ⁊ tractus ad grām anhe/lat: congruū eſt vt ipm de ſeruitute peccati eripiens ad gratiaꝫ reaccipiat. Et in h concordare videntur mihi opiones magiſtrorum meorum. Nam illi qui dicunt q peccator ex puris naturalib⁹ poſſit mereri primam grām de congruo: intelligunt cōcluſionem iam poſitam. ſcꝫ q ex illis ſpeciali dei auxilio preuentus. Qui autem dicūt contrarium: intelligunt conclōnem tertiā: ſcꝫ q non ex naturalib⁹ puris a deo ſpecialiter nō adiutis. Hoc de. iij. ar.

Conſequenter in

quarto articulo videndum eſt de queſito ſcꝫ Utrum opa facta ex gratia de cōgruo vel de condigno ſufficienter mereant eternam gliam? ¶ Pro q̄ ſciendū ē q doctores nrī de h ſunt varij. ¶ Durād⁹ em vr velle Opio. 1
q nō. ſili dñs Jacob⁹ de euerbaco. ¶ Magiſter Tho. de argē. dic q ꝯſiderato meri/ Opio 2.
to nro vt a nob ē: nllo mō ē ꝯdignū vita eterna. Scdo. q ꝯſiderato ope nrō ⁊ merito: vt iformato grā ſpūſſcti ⁊ ab ea pcedente pncipalr opante ſpūſancto ⁊ nob coopantib⁹ poſſum⁹ de cōdigno mereri vitā eter/nā. ¶ Petr⁹ de harā. dicit q cōdignū importat equalitatē dignitat'. ⁊ hec eqlitas Opinio 3
dicit poteſt dupliciter conſiderari. ¶ Uno modo q ſit equalitas ponderis vel quantitatis. ⁊ iſto modo dicit q meritum nrm vel demeritum non eſt equale vite eter/ne. Unde ſic ex gratia non meremur vitam eternam de ꝯdigno: nec demeremur

penam eternā de condigno. Alio mō pōt
hec conſiderari equalitas vt dicat̄ iuſticie
vel pportionis. ⁊ hoc modo dicit ꝙ pſeue
ranter vſqꝫ in finē offendens deum deme
ret̄ de cōdigno penā eternā. Et qui pſeue/
rāter ſeruit ei: eſt dignus gloria eterna. q̇a
ſicut ſe habet meritū ad facultatē merētis
ſic illud premiū ad facultatē premiantis.
Hec opinio quaſi in ſentētia eſt eadē cum
Notā. 2 opiōne magiſtri Thome de argēti. ¶ Se/
cundo eſt notandū hic: clarius has ſentē/
tias exprimendo: ꝙ opus eſſe meritoriū vi
te eterne pōt intelligi dupl'r. Uno mō: q̇a
tale eſt ex parte ſui vel ſm ſe: vel ex gr̄a co/
operāte. Alio mō improprie. ſ. qꝛ dei diſpo
ſitiōe liberaliter acceptante. ⁊ ex illa diſpo
ſitione liberali tantū p̄miare diſponente p
opere ſic facto. Et eſt modus min⁹ propri
Notā 3 us. nō ꝙ opus tantū ſit: ſed ꝙ acceptatio
diuina ipm tantū reddit. ¶ Tertio eſt no/
tandū. ꝙ hec dei acceptatio p̄ncipalit̄ di/
gnificat opa noſtra ex fide chriſti et meri/
to ipius. Chriſtus em̄ p pctis omniū ſatiſ
fecit quo ad ſufficientiā. ⁊ ſuo merito ape/
ruit regni ianuā. vt hec in tertio dicentur:
ſuccurrēte ipius gr̄a. Unde diſcipl'is ſuis
dixit. Ego ſum vitis: vos palmites. nō po
teſt palmes ferre fructū: niſi māſerit in vite
Cōcl'o 1. ſic vos niſi in me māſeritiſ. Joh. xv. ¶ Qui
bus p̄miſſis ſit hec p̄ma ꝯcluſio. ꝙ cōſide/
rando opa noſtra ſm ſe: vel etiā put ſūt ex
gratia coopante nō ſunt opera meritoria
vite eterne de ꝯdigno. Hoc apparet ex au
ctoritate apli allegata poſt oppoſitū. Et
patet per rōnem. qꝛ nullus pōt conſtituere
deum debitorē ſuū. ergo de cōdigno nul/
lus pōt mereri etiā per quātācunqꝫ gratiā
gl'iam de cōdigno. tenet ꝯſequētia. qꝛ con
digno merito illi apud quē eſt meritū: vl'
in ordine ad quem debitor fit merentiſ: vt
in p̄cedenti articulo dc̄m eſt. an̄cedens eſt
beati Auguſti. ij ꝯfeſſionū dicētis. ꝙ deus
reddit debita nulli debens. Et ptꝫ per rōnē
quia dictū eſt in ſecūda parte p̄me ꝯcluſi/
onis ⁊ in correlario ei⁹ articuli p̄cedentis.
quāto plus in his habet: tanto dei ampli
or debitor eſt ex donis aūt receptis quibꝫ
quis fit debitor nō videt̄ de cōdigno mere
ri: vt adiiciat̄ ei gloria maior ſaltem ſm ſe
et hec que recepit in ſeipis cōſiderata. De
quo btūs Bernard⁹ in ſmone de annūcia
tione dn̄ica dic̄. Credere opter ꝙ vitā eter
nam nullus poterit bonis opibꝫ p̄mereri.

Nec talia ſunt operū merita vt propter ea
debeatur vita eterna ex iure. Et ſequitur.
ſb̄dendo cauſam que dicta eſt: omnia no/
ſtra merita dei dona ſunt. ⁊ idō homo ma/
gis ppter merita debitor deo eſt. ¶ Cōfir/ Confir.
mat̄ hec ratio. quia ſi de cōdigno ex opib⁹
gratie ⁊ libero arbitrio etiā quātūlibet ma
gnis opatis deberet̄ vita eterna: tūc deus
illi iniuriā faceret ſi ſibi vitam eternā non
tribueret. ⁊ ſic deus ex magnis datis bōis
cogeret̄ ſb̄ iuſticia addere ampliora quod
ratio nō capit. Unde aplus ad Roma. xi
Quis prior dedit illi ⁊ retribuet̄ ei? q. d. nul
lus. ¶ Secūdo ſic. Nulli debet̄ de cōdigno 2
amplior retributio ppter bona gratuite ei
data. ſꝫ om̄ia que facere pōt viator etiam
a quātalibet gratia quādo ea facit: ſūt do
na gratuite ei data. ergo de condigno pro
illis nō debetur ei gloria. ꝯſequētia nota ē
et maior ſimiliter. minor ptꝫ per btm̄ Au/
guſtinū ſup pſalmū. xxxij. dicentē. Neqꝫ
em̄ ei. ſ. deo aliquid mutuū comodamus:
vt debitorem teneamus: cū ab illo habea/
mus quicq̇d ei offerimuſ. ¶ Tertio ſic. om 3
nia opa viatoris nō ſufficiūt p eterna vita
cōſeqnda. ḡ p ea nō meret̄ de cōdigno. cō/
quētia nota eſt. qꝛ in merito cōdigno tātū
debet valere meritū q̄tū valet ad p̄miuꝫ.
ſic em̄ erit cōdignū. an̄s eſt bti Aug. ſuper
pſ̄. xxxvj. dicētis. Miraberis eternū dari
p parui opis labore. nā vtiqꝫ frēs p eterna
requie labor eternus ſb̄eundus erat. nec ta
mē ſufficiēs fuiſſet ad tm̄. ¶ Cōfirmat̄. q̇a Confir.
q̇ neq̇t ſoluere ea q̄ tenet̄: nō p̄t aliq̇d vltra
de cōdigno mereri. ſꝫ null⁹ ex opibꝫ bonis
p̄t ſoluere ea q̄ tenet̄. igit̄ maior pꝫ d̄ ſe. Et
minor pꝫ. qꝛ q̄nto pl⁹ bōi facit: tāto ampli
us recepit. qꝛ oīa recepit: vt an̄ allegatū ē.
Un̄ ſaluator i euāgel'. Cū feceritiſ oīa q̄ po
teritis dicite ſerui inutiles ſum⁹. ¶ Correl'. Corre.
ex iſta rōne. Tal'ē obligatio creature ad de
um: ꝙ q̄nto pl⁹ ſoluit tāto pl⁹ tenet̄. pꝫ per
rōnē. qꝛ q̄nto pl⁹ ſoluit tāto pl⁹ de merito
hꝫ ⁊ bōis opibꝫ. ⁊ ḡ tāto pl⁹ dꝫ. ¶ Quarto 4
ſic. Viator i vita p̄nti nō meret̄ de ꝯdigno
nec p̄t mereri de ꝯdigno: vt nunq̄ꝫ cadat a
gr̄a p vita p̄nti. ḡ nec gl'iam. tenꝫ ꝯn̄a. q̇a
h̄ min⁹ eſt: ⁊ nō ineſt. q̄re nec id qđ mai⁹ ē
inerit. an̄s pꝫ. qꝛ ſi h̄ mereret̄: tūc ampli⁹ a
gr̄a nō poſſet cadere: niſi d̄s iniuſte cuꝫ eo
ageret. hoc autē falſum eſt de cōmunibus
viatoribꝫ. ¶ Quinto. Quia decedens in
mortali eſſet dignus vita eterna in caſu. 5

falſitas patet. ꝯſeq̄ntia ꝓbaṫ. qꝛ p̄ðe ꝙ añ
caſum fecerat bona opera illa ſm̄ ſe ſunt
condigna vite eterne. ergo cum hoc bonuȝ
iam habeat: videṫ ꝙ illud perdere nō vale
at: etiam ſi cadat in pctm̄. quia ſibi debeṫ
de condigno. ergo ex rigore iuſticie. Diceṫ
forte: ꝙ perdiderit meritū peccādo. Reſpō
deṫ ꝙ ex hoc ſequereṫ ꝙ deus equale pecca
tum dupliciter grauius in vno puniret ꝗ̄
in alio. falſitas videṫ manifeſta. ꝛ probaṫ
cōſeq̄ntia. quia ſi Socrates meruit de cō
digno vitam eternā. ponaṫ ꝙ cadat pecca
to b: ꝛ Plato eodē vel ſimili vel equali q̇
nunꝗ̄ vitam eternaȝ meruit. tunc exꝗ̄ pec
cata ſunt equalia: equales erunt pene ſen
ſus. Et ſi ſic: tunc Socrates in duplo pl⁹
puniṫ ꝗ̄ Plato. patȝ ꝯſeq̄ntia. quia puni
tur perditōne boni eterni ꝛ cōſecutōne pe
Corre 1 ne eterne. ¶ Correlarium. Aliq̄s apud ali
quem pōt aliq̄d de cōdigno demereri apd̄
quē de condigno ſm̄ ſe nequit mereri. ptȝ
quia pctōꝛ apud deum de condigno pōt
demereri peccando mortaliṫ: ꝛ non pōt de
condigno apud eum mereri: vt dicit con
cluſio ꝛ rōnes facte. ergo. patet maior. q̄a
peccatum mortale de cōdigno demeretur
vt auctor eius plectaṫ pena eterna. qḋ pa
tet. qꝛ deus ipm̄ illa pena punit: ꝛ tamē
citra condignū punit Iuxta illud Luce p̄
mo. Et miſericordia eius a ꝓgenie in ꝓge
nies timentibꝫ eum. Vel illud pſalmi. Et
miſericordia eius ſup omīa opa eius. Si
ue ſup illud Prouerbioꝝ. xx. Clemētia ro
borabiṫ thronus regis. nō aūt eſſet clemē
Scdo 2 tia: ſi nō citra condignū puniret. ¶ Secū
da cōcluſio hmōi opera pn̄t dici vite eter
ne meritoria de cōdigno: ex acceptatōe di
uina originaliter ꝓcedente ex merito paſ
ſionis chriſti. ꝓbaṫ ſic. quia finaliter ī gra
tia pſiſtentes digni ſunt vita eterna. vel ꝗ̄
pro qualitate opeꝝ. ꝛ h̄ nō: ꝑ ꝯdōnez pre
cedentē. vel ꝑ dei acceptatōem: ꝛ habeṫ ꝓ
poſitū. igiṫ ꝯcluſio vera eſt. ꝯña nota. Et
maior ptȝ ꝑ illud Apocal'. iij. Ambulabūt
mecū in albis: qꝛ digni ſunt. vbi ponit ſal
uatoꝛ aliquos dignoſ vita eterna. Et apo.
p̄me ad Ti. iiij. De reliq̄ repoſita ē mihi co
rona iuſticie quā reddet mihi dn̄s iuſtus
iudex. videṫ velle ꝙ deus iudex iuſtus red
det ꝑ opibꝫ ſuis ſibi coronā iuſticie. i. glo
riam. quod non eſſȝ niſi aliq̄ modo eſſent
opera de condigno vite eterne meritoria.
pbal' 2 ¶ Secundo. Quia deus pōt facere homi
nem dignū vita eterna. et nō melius ꝗ̄ ex
acceptatōne operum talium. ergo. ⁊c. ma
ioꝛ patet per illud oratiōis que aſcribiṫ be
ato Ambroſio. Summe ſacerdos et vere
pōtifex. ⁊c. quo dicit ſic. Scio ꝙ tu me po
tes facere dignum: qui ſolus potes facere
mundū de immundo conceptum ſemine
¶ Sed cōtra dicetur. Sequereṫ q' deus fi Cōclo 1
eret debitoꝛ alicui⁹ pro talibꝫ opibꝫ ad dā
dam vitam eternā. falſitas patȝ per aucto
ritates ad hoc ꝓus allegatas. patȝ conſe
quētia per ꝯdōnez. quia ex acceptatōe me
renṫ de condigno. ergo ex acceptatōne fa
ciunt deum debitorem. ¶ Secūdo. Quia
deus tunc iniuſte faceret ſi hmōi opa non 2
premiaret vita eterna. hoc falſum: vt ꝓus
eſt argutū. tenet tamē ꝯſeq̄ntia. quia q̇ nō
reddit premiū de condigno deſeruitū in
iuſte agit cum deſeruiente. ¶ Tertio. quia
quicquid aliquis aſſequiṫ ex ſola liberali 3
tate dantis hoc nō mereṫ de condigno. ſȝ
grām opera eius et gl'iam ſequentē ex eiſd̄
ſolum homo aſſequitur ex liberalitate dā
tis. igitur. Patet maioꝛ de ſe: vt videtur.
Et patet minoꝛ. quia philoſophus. viij.
ethicoꝝ dicit: ꝙ deo ad condignū nemo
retribuet vnꝗ̄. ergo quicquid boni q̄s cō
ſequitur a deo: hoc non eſt ex merito ſed
ex dei liberali dono. cum non ad cōdignū
poſſit retribuere pro mīmo bonorum ac
ceptorum. ¶ Quarto. Quia gloſa ſuper il 4
lud ad Romanos. vj. Gratia dei vita e
terna dicit. ꝙ maluit dicere. gratia dei: vi
delicet vt intelligeremus deum ad vitam
eternam ſua miſeratōe nos perducere: nō
ex noſtris meritis. ¶ Reſpondetur ad pri Ad 1
mam. Primo dicunt quidam. quāuis ex
origine qua nos deus a ſeruitute peccati
liberos fecit hoc contulerit puro liberali
dono. tamen poſtꝗ̄ dedit nobis ſpirituȝ
ſanctum inhabitantem in nobis qui eſt
ſpiritus libertatis: non eſt inconueniens:
deum aliquo modo fieri nobis debitoreȝ
ex liberali ſuo promiſſo: quo promiſit cre
dentibus in ſe vitam eternam. ¶ Aliṫ eti Aliter
am poteſt dici: ꝙ meritum condignum ex
qualitate operis conſtituit euȝ apud quē
meretur: debitorem premij deſeruiti. Sȝ
merituȝ dignum quod in ſe ꝛ ſm̄ ſe nō eſt
meritum: ſed liberale donum eius apud
quem eſt meritum et a quo tā alte accep
tatur liberaliter et miſericorditer: vt merē
tem reputet dignū vita etn̄a: nō ꝯſtituet

eum apud quem meretur debitorem. ſꝫ mi
ſericordem ex clementia qua ſic acceptat.
ſaluatorem. Et per hoc eſt ratio ſoluta. q̇a
ad formã negãda eſt p̄ma ɔſeq̄ntia. ⁊ ad
ꝓbatõem dicit̃ ꝙ meritũ de cõdigno ex ac/
ceptatõne ſola accipiẽtis nõ ɔſtituit acci/
Ad 2 pientẽ debitorem. vt dc̃m eſt. ¶ Ad ſc̃dam
eodẽ modo negãdo ɔñam. ⁊ ad ꝓbatõeꝫ
ꝙ ſi nõ redderet p̄mium de ɔdigno deſer/
uitũ ex p̲te deſeruiẽtis: tunc iniuſte faceret.
ſed ſi nõ reddat p̄miuꝫ de ɔdigno deſerui
tum ex acceptatõe ſua liberali nõ iniuſtuꝫ
fac: q2 licitũ ẽ ſibi non dare illud: eo ꝙ ex p̲
Ad 3 te op̲antis nõ eſt deſeruitũ. ¶ Ad tertiam
eodẽ modo ɔcedit̃ minor. ⁊ neget̃ maior ꝙ
illud nõ meret̃ de cõdigno ex acceptatiõe
p̄miantis. ſed bene ɔcedit̃ ip̃a ex p̲te op̲an
tis vel op̲ationis. ⁊ h̄ eſt pro p̄ma ɔclõne
Ad 4 ¶ Ad quartã dicit̃: ꝙ illa gloſa cum textu
nõ plus volũt: niſi ꝙ homo ex naturalibꝰ
ſine grã nõ p̄t mereri gliam. ⁊ h̄ eſt veruꝫ
cũ hoc tamẽ ſtat ꝙ h̄ poſſit ex acceptatiõe
Cõclõ. 3 diuina etiã de cõdigno. Tertia ɔclõ. ope/
ra facta ex gratia merent̃ vitã ęternã de cõ/
gruo ex liberali dei diſpoſitõe qua diſpoſu
it ea ſic p̄miare. p̲ꝫ ſicut. ſc̃da pars quar/
tę ɔclõnis articuli p̄cedentis. cõgruũ eniꝫ
ẽ vt deꝰ det gliam diligentibꝫ ſe. ⁊ ita face
re diſpoſuit. Hoc de. iiij. arti.

Ad rationes prin

Ad rationes p̄n. cipales. ¶ Ad p̄mã cõtra ſuppoſitũ. ꝙ de/
us dans alicui p̄mã grãm dat eã tunc di
gno. q2 per grãm quã dat: facit eũ dignuꝫ
qui ante erat idignꝰ. ⁊ neget̃ ɔſeq̄ntia. dat
eam digno. ergo hoc meruit. q2 nõ ex me/
rito dignus eſt. ſed ex grã dei quã accipit.
¶ Ad ſc̃daꝫ. ꝙ opera facta ex fide informi
Ad 2 nõ merent̃ iuſtificatõem de ɔdigno. quã/
uis poſſint de cõgruo. q2 fides eſt ſpeciale
donũ dei p̄ueniens: ex quo cũ aliĳs interio/
ribꝫ tractibꝫ dei quis p̄t mereri p̄mã gra/
tiã de cõgruo. vt in q̄rta ɔclõne tertĳ arti/
culi dictum eſt ¶ Ad illud apli. Fides me
2 ret̃ iuſtificatõem. dr̃ ꝙ hoc itelligit̃ de fide
formata. illa ſcꝫ grã: ſiue illa op̲ando me/
ret̃ iuſtificatõem vlteriorẽ. Etiã fides eccle
ſię quę nũq̄ eſt informis meret̃ iuſtificati/
onẽ baptiſatorũ liberali dono dei ⁊ merito
Ad 3 paſſionis ſaluatoris. ¶ Ad tertiam. ꝙ ma
ior fundat̃ in fundamento falſo. quia op̲e
ra ex voto facta magis ſunt debita q̄ ſi ſie/
rent ſine voto: ⁊ tamẽ etiã ſunt magis me/
ritoria. quia pluribꝫ fiunt circũſtantĳs bo
nis. ¶ Secundo dicit̃. ꝙ eſto ꝙ ita eſſet vt 2
dicit̃: ꝙ h̄ eſſet verũ quãdo fierent cum cir
cũſtantĳs quibꝫ talia poſſunt mereri. hoc
autem nõ eſt ſic de operibꝫ extra charitateꝫ
factis. ¶ Ad tertiam. ꝙ ille qui diu orat: ⁊ Ad 3
poſt cadit in mortale: nõ orauit perſeuerã/
ter: ⁊ iõ nõ cadit ſb̃ illa auctoritate Mat/
thei. vij. Unde cũ cadit ingratus fit. et er/
go ſi reſurgit: ex ſola miſericordia dei retra/
hentis eum de fouea damnationis: redit.
¶ Ad quartã. neget̃ añcedens in ſtatu na/ Ad 4
turę lapſę: ⁊ ad probatõem poteſt dici ꝙ a
poſtolus loquat̃ ibi de gentilibꝫ cõuerſis
ad fidem: rep̄hendendo iudeos qui con/
tentioſe ꝓpter legem quam in patribꝫ ſuiſ
receperunt: reputauerũt ſe illis potiores eſ
ſe apud deum. Et ſic patet ꝙ nõ eſt ad prę
ſens. quia hmõi opera legis fecerũt ex fide
ſuſcepta cum gratia. q̄uis legem ſcriptaꝫ
nõ habebant. ¶ Adhuc ſi de gentilibꝫ ve 2
lis intelligere in lege naturę viuentibꝫ: in
fide tamẽ chriſti quę ſimul currebat cũ le/
ge veteri: ⁊ in qua ante publicatõeꝫ legis
chriſti gentes poterant ſaluari. iterum pa
tet ꝙ nõ ſit ad preſens. quia iſti iterũ ope/
ra legis implebant ex gratia. ¶ Sed ſi ter 3
tio modo velis intelligere de gentibꝫ quę
legẽ naturę nõ debite obſeruabant ſic phi
loſophi i fide mediatoris nõ fundati tũc
diceret̃: ꝙ iſti licet in moralibꝫ legẽ obſ̃ua
bant quo ad p̄cepta ſc̃dę tabulę. quod eſ
ſe p̄tuit ex aliquo dono gratis dato: vt in
ſecũdo articulo dc̃m eſt. Tamẽ hmõi gen
tes nõ ſeruabãt p̄cepta p̄mę tabulę. puta
pręceptũ de credẽdo in deũ: ⁊ de exiſtẽdo i
gratia. vt in ſc̃do articlo dictũ eſt. q̄uis ip
ſi erãt ſibi lex: quo ad p̄cepta moralia: ⁊ iõ
iſti nõ merebant̃ gliam. vt in ſecundo arti
culo dc̃m eſt ¶ Ad auctẽm quę aſſumitur Ad au/ctoritã
ex Deut. dr̃ ꝙ mandatũ dilectõis nõ dici
tur eſſe ſuper hominẽ: ſic ꝙ homo in ſp̃oñ
poſſit gratia dei adiutus ad quã diuinis in
ſpiratõnibꝫ quis p̄t ſe diſponere. vt in q̄r
ta ɔclõne tertĳ articuli dc̃m eſt: nõ ex na/
turalibꝫ puris h̄ poſſit adiplere vel mereri
gratiam primam. ¶ Ad ſecundam proba Ad 2
tionem antecedentis dicitur ꝙ poſt lapſũ
ex puris naturalibꝫ obfuſcata eſt ratio. vñ
in ſola carnalia tẽdens tali ſyllogiſmo nõ
aſſentiret niſi aliq̄ dono dei gratuito p̄ueniẽta
per illud ſup̲ carne aliq̄ mõ eleuaret ¶ Se

cūdo ꝙ ſi aſſentiret adhuc volūtas niſi eā
pꝛeueniret vt reſiſteret inclinationi carnis
3 non ſm illam eligeret. ¶ Tertio ꝙ preuen/
ta ratio cum volūtate in pῗs hmōi dile/
ctioni ex naturalibꝫ cum illis donis gratu
itis aſſenſerūt. ſ3 in hoc mandatū dilectio
nis dei ſup omnia nō impleuerūt. qꝛ nec fi
dem nec charitatē habuerūt. que tn̄ cade/
bant ſb p̄cepto. quia erāt de neceſſitate ſa/
lutis. Et ergo hec ratio recta ꝛ electio ſm
eam. ſcilicet dilectio dei ſequens eam nō
tranſcendebant naturalia hominis: nec
eis merebat gr̄a: nec gl̄a. Sic etiā p̄mi pa
rentes ꝛ angeli in p̄mo inſtāti ſue creatōis
deū ſup oīa diligebāt dilectōne natura
li. nō tn̄ meritoꝛia vite eterne. qꝛ nō ex gr̄a
gratū faciente. Et hec plixe dicta fuerant
ad ꝯfir. in ſcdo articlo queſtiōis. ꝛ aliq̄liter tacta i
queſtiōe. xx. p̄mi libꝛi. ¶ Ad ꝯfirmatiōem
dr̄. ꝙ homo ex naturalibꝫ integris potuit
adimplere mādata: lic3 nō meritoꝛie. ſicī
ſcdo articlo dc̄m eſt. ſ3 poſt lapſum ex pu/
ris naturalibꝫ nō pōt. ꝛ negeť ꝯn̄a. ğ neceſ/
ſitatꝰ ē ad peccādū: itelligēdo de pctī con/
tinuatōe. qꝛ dn̄s vt pius pr̄ q̄ vult oēs fili
os ſuos ſaluos fieri: interioꝛibꝫ admoniti
onibꝫ p̄uenit voluntatē: q̄s ſi q̄s ſequiť cū
ea diligētia qua pt̄: de ꝯgruo mereť gr̄am.
quā etiā dn̄s dabit. Et ğ lic3 ſibi derelicta
pctm̄ ſtabiliter in gn̄e vitare nō poſſet: ta/
mē p̄ueńta gratuitis donis dei ad gratiā et
legē libertatis quibꝫ pōt vitare pctm̄: veni
Ad 5 ſuam re pōt: ꝛ ido ſi nō fecerit: ſibi ipurať. ¶ Ad
quintā. ꝯcediť an̄s. ꝛ negeť ꝯn̄a. qꝛ etiam
nō ſequiť. ex libera volūtate pōt q̄s in foſſā
cadere. ğ etiā libera volūtate pōt de ea ex
ire. Et ad pbatōem ꝯn̄e ꝯcediť an̄s ad bo
nū itellectū. ꝛ ꝯn̄s: ꝙ habet fieri circa ide3.
qꝛ circa hoīem ꝛ eius volūtatē. ſ3 nō ſeq̄ť:
ꝙ ppter hoc illud ſbiectū poſſit vtrūq3 in/
differenter facere. ſicut q̄uis caliditas ꝛ frigidi/
tas habeant fieri circa aquā: nō opoꝛt3 ꝙ
aqua poſſit eodē mō ſe actiue hr̄e ad cale/
Ad 6 facere: ſicut ad infrigidare. ¶ Ad ſextā. ne
geť an̄s: loquēdo ppꝛie de cōtritione. et ad
pbatōem ꝯcediť: ꝙ pctōꝛ ex puris natura
libꝫ vel ſola influentia gn̄ali non poſſit ſe
ſufficiēter diſponere ad gr̄am. pōt tn̄ hoc
per gratuitas dei p̄uentōes quas dominꝰ
dat ſingulis adultis: ſaltē de ꝯgruo: ſi eas
imitentur. cōſequēter etiā conceditur. ꝙ deꝰ
iuſtificat gratis. quia gratis pꝛeuenit vo/
b luntate3 impij tractu ſuo. ¶ Secūdo gra/
tis tribuit ei vt huic tractui nō ponať obi
cem: ſed imitando de ꝯgruo recipiat iuſti
ficatōem: quam etiam poſtea gratis dat.
¶ Et cum inferť. ergo eſſet acceptoꝛ pſona 1
rum: ſi acceptatōem pſone voces electōe3
vnius ad gl̄iam: ꝛ nō alterius. ꝯcedendū
eſt ꝯn̄s. quia vt dr̄ ad Roma. viij. Quos
p̄deſtinauit ꝯfoꝛmes fieri imagīs filij ſui.
hos vocauit: iuſtificauit: ꝛ magnificauit.
nō em̄ eſt volētis neq3 currentis: ſ3 miſerā
tis dei iuſtificatio impie volūtatis. vt ha
beť ad Roma. ix. ¶ Alio mō poſſet dici ac 2
ceptoꝛ pſonaꝝ. quia ppter bonū qđ in per
ſona eſt: ſm qđ pſona eſt: vnā accipet ad
gl̄iam. ꝛ aliam nō. vt ꝙ in gr̄a decedentes:
libere vnā btı̄ficaret: ꝛ aliā nō. vel ꝙ vna3
gentē eligeret equalibꝫ p̄paratōibꝫ recipe
re ad gl̄iam. ꝛ aliam nō. ꝛ hoc modo vult
ſcriptura ꝙ nō eſt pſonarum acceptoꝛ. q̄a
nō ſolū in iudeis: ſed etiā in gentibꝫ p̄pa/
rantibꝫ ſe ad gr̄am: gr̄am infudit. ꝛ hoc
vult textus Actuū. x. ¶ Ad ſeptimā. ꝙ ad Ad 7
meritū gr̄e de cōgruo in ſtatu nature lapſe
nō ſufficit ꝙ homo faciat om̄e qđ in puris
ſuis naturalibꝫ ē. ſ3 req̄riť aliq̄d vltra om
nes vires naturales. ſc3 fides. ꝛ ad fidem
diuina p̄uentio trahēs voluntatē ad fidē
et negeť conſeq̄ntia ꝙ damnandi iniuſte
damnarenť. qꝛ licet ex naturalibꝫ gratia3
conſequi nō poterant: tamē inſpirationes
diuinas imitando ſaltem cū venerūt ad
vſum rōnis eam ſibi de cōgruo mereri po
tuerūt. quas qui ſequi recuſant: iuſte pro
peccatis ſuis ꝛ illo contemptu eternis ſup
plicijs afficientur. ¶ Ad confirmatōem ne ad ꝯfir.
geť an̄cedens: quia impoſſibile eſt ꝙ volū
tas ſe ad deu3 p penitentiā ſiue attritionē
vertat: niſi p̄us deus ad eam conuerſus
eam per miſericoꝛdiā ſuam ꝛ interioꝛē tra/
ctu3 ad ſe trahat. ¶ Et ad auctoꝛitatē ad 1
illā Zacharie p̄mo. Conuertimini ad me ꝛ
ego ꝯūtar ad vos. dicūt q̄da3 ꝙ intelligiť
nō ꝙ voluntas ante ad deum vertať q̄3 de
us ad eam. ſed ꝙ non ſit cōuerſio volun/
tatis ſine ea. ¶ Et ergo clariꝰ poteſt expo/ 2
ni. ꝙ ſenſus domini ſit. conuertimini ad
me: ſequendo interioꝛes pꝛeuentiōes me/
as quibus voco a ſtatu culpe: et ego con/
uertar ad vos: infuſione gratie. ¶ Ad ali/ 3
as tres auctoꝛitates de eccleſiaſtico: ꝙ ille
loquanť de homine nature integre. vt dic
gloſa ibidē. et ille tot habebat dona ꝙ po
tuit ſtare ꝛ p̄mam gr̄am de ꝯgruo mereri

ex illis que accepat. Secus eſt de homine
poſt lapſum vbi ablata ſunt gratuita pri
4 mi hois ꝛ naturalia vulnerata. ¶ Ad au/
ctoritatē de puerbijs d2. ꝙ homis eſt ppa/
rare animū: imitādo diuinas inſpiratōes
ꝛ tractus. ꝛ cum illis ſe diſponere ad grām
nō tn̄ ex naturalibꝫ puris animū ſuffic p/
Ad 1 parare. ¶ Deinde rn̄det ad rōnes factas ꝯ
ꝯ qſituꝫ queſitū. ¶ Ad pmaꝫ. ꝙ illud qđ a iuſto iu
dice daī p merito: ꝛ p qualitate meriti cō/
ſiderati ſm ſe h̄ meruit de cōdigno. ſed ſic
nō eſt de glia. ¶ Alio mō quod a iuſto iu/
2 dice daī p merito: nō ex dignitate meriti:
ſed dignificatōe liberalis acceptatiōis dā
tis hoc: nō optet eum cui daī de cōdigno
meruiſſe. ſed ſufficit ipm h̄ acceptatōe ꝛ li/
beralitate iudicis obtinere. Et ergo in iſto
ſenſu negeī maior. Ad pbatōeꝫ cū diciī ꝙ
iuſtus iudex dans iuxta opa nō videī da
re infinitū magꝰ meritū ꝙ̄ meruit. Dī ꝙ q̄ꝫ
uis deus det iuxta opa: hoc nō eſt intelligē
dū ꝙ deus pcise pmiat iuxta valorē operꝫ
ex parte merentis ꝛ gratie: ſed iuxta acce/
ptationē opeꝝ bonoꝝ: ꝛ iuxta deteſtatōem
operū maloꝝ: ſm quā ſtatuit ea miſcditer
eſſe pmiāda vel puniēda. ꝛ ex hoc excedit
omne meritū q̄tum eſt ex pte opis gratie
et volūtatis quibꝫ quis mereī. hec em̄ ſūt
dona dei in homie quibꝫ ex pte recipientis
ſm ſe nō debeī premiū vlteriꝰ: ſed bn̄ ex ac/
ceptatōe dei. ¶ Ad ſcđam qn̄ diciī. Sicut
Ad 2 ſe habet pctm̄ ad gehennā: ſic opus meri/
toriū ad gliam: ſi intelligaī ꝙ oīno ſis in rō
ne meriti. negeī hec maior. Uex eſt tam̄ ꝙ
ſicut peccato quis gehennā: ſic ope bono
nō meretur gliam ſm ſe: ſꝫ bene ex dei acce
ptatōne de cōdigno. Ad pbatōem eius ꝙ
per meritoriū opus homo mereī gliam: h̄
eſt verū. ſed hoc nō imputaī opanti pnci/
paliter: nec gratie pncipalr: ſed deo accep/
tanti. Q, aūt pctm̄ mereī gehennā: h̄ im/
putaī opanti. qꝛ ex ſe pt cadere de ꝯdigno:
nō aūt pōt ex ſe etiā cū gratia mereri de cō
2 digno: ſed dei acceptatōe. ¶ Scđo etiā eſt
hic alius defectus. quia pmiū ſemp daī vl
tra cōdignū. pena aūt citra ꝯdignū. qꝛ cle
mentia dei mitigaī vt minꝰ puniaī q̄ꝫ ex o/
pere demeruit. Et g̃ nō eſt mirū ꝙ peccato
de cōdigno mereaī penā. ꝛ nō mereaī ope
re bono gliam ſm ſe. ¶ Et tertiū eſt hic. qa
3 per pctm̄ hō offendit ſpōte ꝛ ergo ad iuſtū
iudicem offenſionis de ꝯdigno ſpectat eā
deꝫ reformare: ſed nō ſic de merito. Totū

em̄ meritū eſt donū dei gratuitū. ꝛ g̃ ex pte
ſui de cōdigno nō mereī bonū maiꝰ. ¶ Ad Ad 3
tertiā per idem ꝙ vex eſt ꝙ grā plus poſſit
in eſſe meriti in ordine ad deū acceptantē
ſed in ordine ad voluntatē opantē nege/
tur. maior. quia ex eo ꝙ grā ꝛ opa bōa que
ſunt dei dona: recepit ab eo liberaliter dan/
te: nō mereī dona potiora de cōdigno. Sꝫ
bene p pctā que ex ſe deficiēdo ꝯmittit me
reī pena iuſti iudicis pctm̄ illud miſericor
diter reordinātiſ. Nec eſt ſile. qꝛ peccare ex
ſe pōt ꝛ ergo d̄ mereri de cōdigno ex ſe: ſꝫ me
reri ex ſe nō pōt: ſed ſolo dei dono. g̃ etiam
nihil pmij glorie mereī de cōdigno. ¶ Ad Ad 4
quartā ꝯcediī de lege ordinata dei maior
et ꝯcluſio ꝙ de eadē lege agens ex gratia ē
dignus vita eterna. ſed non ex ſuo merito
de condigno: ſꝫ dei acceptatōne ꝛ liberali
dono: ſaltē ſm preſentē iuſticiā. ꝛ ſic illa ra
tio arguit pro ꝯclōne ſecunda. ꝛ nō eſt cō/
tra pmam. Si diceret. ponamus ꝙ deus
nō acceptet actū factū ex grā: ad vitam e/
ternā Tunc in hoc caſu diciī ꝙ iſte nec eſt
dignus vita eterna nec pena eterna: ſꝫ ha
bet ſua bona gratuita quibꝫ nō demeretur
penā: nec etiā ſm illū ſtatum mereī gliam
quia p legem poſitam abs te deus nō acce
ptat opus factū ad gliam. ꝛ dcm̄ eſt ante:
ꝙ ſine dei acceptatiōe nō pōt quis mereri
gliam. Si petaī. quid ergo de tali fieret?
Diciī ꝙ illud qđ deo placeret. poſſet eniꝫ
eum dominus ſemp in tali ſtatu in pſenti
vita cōſeruare. ¶ Ad quintā dico ꝙ exiſtēſ Ad 5
in grā ꝛ opans ex ea nihil glie ex parte ſui
et grē mereī de cōdigno. q̄uis bene de cō/
gruo. quia oē qđ ſic facit vel habet boni
eſt gratuitū donū dei: vt dcm̄ eſt. vn̄ ex h̄
ꝙ deus ſibi hec liberaliter dedit aliq̄ vltra
condignū dignus erit. Et cum diciī. tunc
opera et gratia nō eſſent bona. ꝛc. negetur
ꝯn̄a. immo ſūt maxima bona homis i or/
dine ad finē. quia q̄uis de ſe de cōdigno
nō ſint meritoria: ſunt tn̄ ſupme pfectōes
aīe p ſtatu vie. ¶ Poſſet etiā dici ꝙ ꝗs me Aliter
reaī gratie incrementū ꝛ bonoꝝ habituꝫ
pfectōem iuxta iuſtā diſpoſitōeꝫ dei qua
diſpoſuit ex bonis opibꝫ pducere ꝛ pfice/
re bonos habitus. Sed h̄ eſt dei liberali
dono. ſicut liberaliter dat bonū velle ꝛ bo/
num pficere. ꝛ ſic adhuc hoc illa nō merē/
tur d̄ condigno. ¶ Ad hoc aūt qđ aſſumi cōſeq̄nt.
tur ꝙ merenī denariū diurnū Matth. xx.
diciī ꝙ hoc eſt ex dei acceptatōe ꝛ liberali

diſpoſitione.nō ex parte eoꝝ de cōdigno.
Ad auctem Anſelmi dicētis. ꝙ nihil pōt
eē ſufficiēs p̄miū amoꝝ ex caritate.ꝛc. Di/
cit ꝙ ipē velit ꝙ deus ſit illius dilectōis p̄/
miū:ſua ꝓpria libralitate ꝛ acceptatōe
ad ꝯfir. nō ex merito cōdigno ipius grē. ¶ Ad cō
firmatōez nego maiorē ꝙ remuneret ea de
terminato p̄mio d̄bito creatē rōnali ex ſua
iuſticia.nō em̄ ex noſtra iuſticia:ſed ex dei
gratia dat vita eterna. Juxta illud ad Ro
ma.vj. Grā dei vita eterna.nō em̄ pōt de
1 us eſſe debitoꝛ alicui⁹. Ad ꝓbatōem eius
ad glo.ſup illum locū p̄me ad Ti.iiij. di/
centē:ꝙ deus ſit iuſtus in remunerādo. d̄r
ꝙ illud nō intelligit de iuſticia cōmutatia
cū in opib⁊ noſtris bonis nihil deo demus:
pro q̄ per cōmutatōez debeat nob premiū.
2 ¶ Secūdo etiā ꝙ non ꝓprie intelligit de
iuſticia diſtributiua:qua pro meritis pre
mia diſtribuun t:iuxta proportōem meri
toꝝ vel ꝑſonaꝝ merentiū apud eum:cum
nullus bene opando ſm ſe ꝛ ſm ſtatum a/
liquid de cōdigno mereat:ſ; poti⁹ d̄o ma
iori obligatōe aſtringit.qꝛ maioꝛa bōa re
Concl. cepit. ¶ Ex quibus ꝯcludit ꝙ iuſtus ſit in
remunerādo.quia iuſta diſpoſitōe ſua di
ſpoſuit ex gratia acceptatōis min⁹ meritū
maiori p̄mio coronare:nō iuſticia debiti:
ſed grā ꝛ diſpoſitōe bn̄placiti diuini. Eo/
Ad 6 dem mō dicat de glo.pſal.allegati. ¶ Ad
ſextā; cōceditur ꝙ ꝓ actu bono det dignū
premiū:nō ꝙ opans hoc meruerit de con
digno:ſ; ꝙ ex acceptatōe diſpoſuit tm̄ me
renti em̄ tribuere de corona. Et ido negēt
vltima ꝯn̄a q̄ infert:ꝙ ergo viatoꝛ hoc de
condigno meruerit.qꝛ qd̄ eſt ſui actus di/
gnū premium:nō eſt ſuo merito:ſ; dei ac/
ceptatione:ꝛ actū illū diſponente p̄miare
tali p̄mio. ¶ Ad rōnes poſt oppoſitū hē q̄
arguūt pro ſuppoſito ſunt ꝓ dictis in ter/
tio articulo.mgr̄ em̄ vult ꝙ nō de ꝯdigno
nec de cōgruo poſſit q̄s ex naturalib⁊ me/
reri p̄mā grām:nō tamē negat q̄n hoc poſ
ſit de cōgruo ꝑ gratuitā dei p̄uentionem.
¶ Ad rōnem arguentē ꝓ q̄ſito d̄r:ꝙ aplus
velit ꝙ homo nō poſſit de cōdigno mereri
glīam ꝯſiderādo opa eius q̄ facit:vl' quē
patit ſm ſe.nō tamē vult negare q̄n opera
talia poſſet eſſe vite eterne meritoꝛia:ea ac
ceptante deo. Hoc de q̄ſtione.

Ecimonono

D quenitur circa diſtinctōem tri/
geſimā ꝛ tres ſeq̄ntes. Utrū ſicut peccatū
oꝛiginale eſt cōcupiſcētia ſic in homīes cō
muniter natos tranſeat a parentib⁊ vt a/
nime equalis macula? Que q̄ſtio vnū
ſupponit.ſc; ꝙ pctm̄ oꝛiginale ſit ꝯcupia.
Et duo querit. Primū vtrū in oēs homi/
nes cōiter natos trāſeat a parētib⁊. Secū
do vtrū in omīb⁊ ſit eq̄lis macula. ¶ Cō/ ꝯ ſuppō.
tra ſuppoſitū arguit ſic. Pctm̄ oꝛigīale nō arguit. 1
eſt cl'pa.ergo nō eſt ꝯcupiſcētia.ꝯn̄a tenet
qꝛ omīs cōcupia videt eſſe culpa.an̄cedēs
probat ſic.quia culpa nō ieſt a natura: cū
nō ita poſſit vitari.ſ; pctm̄ oꝛiginale ineſt
a natura. ¶ Cōfirmat rōne Juliani hereti/ Confir.
ci. Ubi ex vna pte eſt oīmoda innocentia
ex alia pte parentū ꝯiunctio meritoꝛia: ex
tertia natura bona ꝛ de⁹ optimus:nll'a po
teſt eſſe culpa.ſed ita eſt in paruulo q̄ na/
ſcit.igit.ptz maioꝛ vt videt.qꝛ ꝑ q̄s rimas
ingrederet culpa inter tot innocētie p̄ſidia
et ptz minoꝛ.paruul⁹ em̄ qui naſcit in vte
ro adhuc ſeipm̄ nō ſentit.ꝛ g̃ q̄ztum eſt ex
eo oīno innocēs exiſtit.patz ſcd̄a pars. qꝛ
parētes Johānis baptiſte matrimonialit
cōiungētes ſe pro ipius gn̄atione vitā eter
nā meruerunt.tertia nota eſt.qꝛ deus ē op/
tim⁹ ꝛ natura bona. ¶ Secūdo probatur 2
an̄cedens ſic. Si culpa eſt:vel eſt in coꝛpe
et hoc nō.qꝛ coꝛpus nō eſt ſuſceptm̄ culpe
Uel eſt in an̄ia:ꝛ ſi ſic:tūc aīa a deo crearet
mala.qd̄ nō vid̄r eſſe cōueniēs.ꝛ ptz cōſe/
quētia.quia creādo infundit ꝛ ſic naſcitur
hō.g̃ ſi pro tunc eſt in culpa:nū q̄z fuit ſine
culpa.g̃ in creatōe ſua eſt in culpa.g̃ a deo
creat in culpa.falſitas cōſeq̄ntis ptz.qꝛ vi
dit deus cuncta que fecerat: ꝛ erant valde
bona Gen̄.ij.c. ¶ Tertio ꝓbat an̄s.qꝛ non
vid̄r ꝙ ſimus in culpa quā vitare nō poſ/ 3
ſumus.cū ſm btm̄ Augu.om̄e pctm̄ ſit ſic
volūtariū:ꝙ ſi nō eſſet volūtariū:iā nō eēt
culpa.modo cū pctm̄ oꝛiginale inſit a na/
tiuitate:ipm̄ vitare nō poſſum⁹.g̃ nō vid̄r
eſſe culpa. ¶ Et quarto. Quia ſi culpa eſt:
hanc habem⁹ a parētib⁊.ſed hoc nō ē poſ/ 4
ſibile.ergo maioꝛ nota eſt per mgr̄m in l'ra
di.xxxj.c.vij.dicentē.ꝙ ido vocat oꝛigīale
minoꝛ ptz per illud Ezechiel.xviij. Filius
nō poꝛtabit iniq̄tatē patris. Foꝛte dicetur
ꝙ loquat de actuali.ꝛ ſi ſic:ꝓpoſitū habet
ꝙ cum oꝛiginale in Adam fuit:nullus no
ſtrū poꝛtabit illud. Item ſcd̄o. quia nihil
habemus a patre in quo poteſt eſſe culpa.
ergo nō trahimus ab eis culpā. paret an̄/

cedēs. q2 nō habemus a parētibꝫ niſi cor/
pus. in quo quia eſt ſine rōne nullo mō pt
5 eſſe culpa. ¶Quinto. q2 non vidꝫ ꝙ a ſim
pliciter bonis cauſis neceſſario ſit malum
culpe. Mō oēs cauſe humane origis ſūt
hmōi. ḡ ab his nō eſt neceſſario malū cul
6 pe. ¶Sexto. Quia omē quod imediate ē
a deo: eſt bonū valde. Gen. ij. Mō homo
et omē qđ eſt ab eo ab origine: imediate ē
a deo. ſcꝫ tam aīa ꝙ corpus. ḡ ſunt valde
bona. ergo aīa ab origine nō videt̄ eſſe in
arguit̄ 2 culpa. ¶Scđo pncipalr arguit̄ ſic. Si pec
catū originale eſſet ↄcupia: tūc a deo ime/
diate poſſet eſſe pctm̄. ↄns eſt falſum. 7 p/
batur ↄña. q2 volo ꝙ deus faciat hominē
de limo terre de nouo: nō infundendo ſibi
iuſticiā originalē: ſꝫ eum ſuis naturalibꝫ 7
gñali influentie relinqndo: quero vtrū in
eo ſit pronitas carnis ad peccādū: vl' nō.
Si dicit̄ ꝙ ſic 7 iſta vtiqꝫ nō eſt ab homie
ſequit̄ ꝙ eſt a deo. ḡ ſi infirmitas carnis vo
cata ↄcupiſcētia eſt pctm̄ originale 7 clpa:
ſequit̄ ꝙ pctm̄ imediate ſit a deo. Si dicit̄
ꝙ nō: 7 quomō poſſet hoc eſſe ꝙ caro dere/
licta ſibi nō inclinaret̄ in bonū ſuū puta in
opa nutritōis 7 gñationis. cum ſepe recta
ratio hec opa prohiberet. qđ em̄ natuꝫ eſt
ex carne: caro eſt. 7 ergo etiā qđ caro eſt: ea
arguit̄ 3 appetit que ſunt carnis. ¶Tertio. qa tex/
tus dicit ad Roma. vij. Pctm̄ opatuꝫ eſt
in me omnē ↄcupiam. idem aūt nō fac ſe/
ipm. Idem videt̄ velle Beda dicēs. ꝙ qt/
tuor nobis ex pctō inflicta ſunt. ſcꝫ īfirmi
tas: ignorātia: malicia: 7 ex his cōflata cō
cupiſcentia. ḡ pctm̄ pcedit ↄcupiam. Idē
vid2 velle Anſelmus de ↄceptu ↄginali di
cens. ꝙ pctm̄ originale eſt carētia ōbite iu
ſticie. hec aūt nō eſt ↄcupiſcētia. Et quar/
to probat̄ per rōnem vt videt̄ facientem fi
dē. q2 originale deletur in baptiſmo: 7 ↄcu/
piſcētia nō. ḡ. ptꝫ maior Iohā. iij. 7 Mar
ci vltio. Qui crediderit. 7c. 7 minor nota ē
per experientiā 7 per mgr̄m in lr̄a diſ. xxxij
manet em̄ ↄcupiſcētia poſt baptiſmū l ex/
Ↄ1 qſitū ercitiū. ¶Scđo loco arguit̄ ↄ pmū qſitū.
arguit̄. 1. ſcꝫ ꝙ nō in omes homines cōmuniter na/
tos trāſeat a parētibꝫ. q2 parētes baptiſati
nō vident̄ poſſe gñare puer in pctō origi/
nali. ḡ pars negatiua qſiti va. ↄña nota.
aūcedēs pbat̄ pmo. q2 nemo pōt dare qđ
ipſemet nō hꝫ. Aug. in li. de libe. arbi. ſꝫ ba
ptiſatus nō hꝫ originalē culpā. ḡ 7c. ¶Se
arguit̄ 2 cundo. Quia Adā eo ꝙ nō habuit origi/
nalem iuſticiā nō potuit eā trāſmittere in
filios. ḡ eodem mō qui nō hn̄t originalē
culpā nō mittūt eam in poſteros. mō ba/
ptiſati nō habent originalē culpā. ¶Ter/ arguit̄ 3.
tio. q2 fortior ē lex gr̄e ꝙ culpe. ḡ qntū pōt
lex clpe i poſteros eē malos: tantū pōt lex
gr̄e i poſteros eſſe bonos: ſꝫ oēs q naſcūt̄ ex
reis pctō originali naſcunt̄ in culpa origi/
nali. ḡ omnes qui naſcunt̄ ex iuſtificatis 7
gratis naſcent̄ ſine culpa. ptꝫ maior ex di/
ctis. q2 nō minus pōt gr̄a ꝙ culpa. pꝫ mi/
nor de ſe. ¶Et quarto. Quia licet i morbis arguit̄ 4
corpalibꝫ hereditarijs infirm9 generet in/
firmū. tn̄ ſi ſanetur gñat ſanū. ḡ etiā ſic erit
in ſpūalibꝫ. ḡ cum baptiſati parentes ſint
ſanati videt̄ ꝙ generēt ſanos. ¶Deinde ar Ↄ 2 qſitū
guit̄ cōtra ſcđm queſitū. ſcꝫ ꝙ pctm̄ origi/ arguit̄ 1.
nale nō ſit in oībꝫ equale. q2 ↄcupiſcentia
nō eſt in omībꝫ equalis. 7 ſm mgr̄m ē pec
catū originale. igit̄. ptꝫ maior. q2 nō equa
liter cōcupiſcūt colerici 7 flegmatici. mior
nota eſt. ¶Scđo ſic. Quia pctm̄ origina/ 2
le ſm mgr̄m ſequit̄ libidinoſam motionē
7 ↄcupiaꝫ que ē in ↄceptu pueri. Mō no
tū eſt: hec nō eſt in omnibꝫ eqlis. igit̄ ma/
ior eſt mgr̄i diſ. xxxj. ſcđi. c. iij. et btūs Au
guſtin9 in li. de nuptijs et ↄcupia dicit. ꝙ
libido trāſmittit originale pctm̄ in plem.
et minor nota eſt. plus em̄ ↄcupiſcit ad li
bidinē 7 maiorē pruritum habet carnis iu
uenis ꝙ ſenex: 7 in multis alijs. ¶Tertio. 3
Quia egritudo corpis ſuſcipit mag' 7 mi
nus. ergo 7 egritudo mentis ſiue carnis.
Modo pctm̄ originale eſt lāguor carnis
quare. 7c. ¶Sꝫ p pte affirmatiua ſuppo/ p. ſuppō
ſiti eſt mgr̄ diſ. xxx. c. vij determinās ꝙ pec
catū originale ſit ↄcupiſcētia. nō tn̄ mot9
actualis: ſꝫ aptitudo que eſt ad motū ta/
lem. Et in. c. viij. ad h̄ adducit auctē Au/
ſtini in libris de pbis apoſtoli omel. xcviij
hoc manifeſte expmentis ſic dicētis. Sp
eſt pugna in corpe mortis hui9. q2 ipa cō/
cupiſcētia cū q nati ſum9 nūqꝫ pt finiri: ꝙ
diu viuim9. q2 manifeſte innuit: pctm̄ (cū
quo nati ſum9) eſſe ↄcupiam. 7 ad hoc ad
ducit mgr̄ plimas auctes: qs nō recito. et
ſemp ſupponit iſtud: vſqꝫ ad. xxxiij. diſti
ctōem excluſiue. ¶Pro pmo qſito. ꝙ i om p qſito
nes cōmuniter natos trāſeat a parētibus
eſt mgr̄ eadē diſtinctōe. c. ix. dicēs. ꝙ pctm̄
origiale in oēs cōcupiſcētialr natos itrauit
adducens ad hoc auctoritatem bti Aug
libro pmo de baptiſmo paruulor. 7 eſt la

tis cito pꝰ ꝑncipium dicentis. Adam pꝛe
ter imitatõis exemplū: occulta etiā tabe
carnalis ꝯcupiſcentię ſuę tabificauit in ſe
p̄ q̄ſito omes de ſtirpe ſua venturos. ¶ Sꝫ pro ſecū
do quęſito: ꝙ in omes intrauit ęqualiꝛ. ꝓ
batur. quia in omībꝫ ante baptiſmū diſce
dentibꝫ pari pęna punitur. ergo in omībꝫ
eſt ęquale. tenet ꝯña. ⁊ añcedens eſt mgr̄i
diſ. xxxij. in fine in his ṽbis: dicẽtis: ꝙ licꝫ
paruuli naturalibꝫ donis alij pꝛę alijs pol
leāt. tamē ante baptiſmū a corpe diſcedē
tes pęnam ſortiunꝛ. ⁊ hoc erat añs. Et vi
detꝛ rõe māifeſtū. qꝛ pctm̄ origiale ē pctm̄
naꝛę q̄ ē i oibꝫ ęq̄lꝛ. Iſta q̄ō ꝑma de pctō ori
ginali eſt ſatis ſcrupuloſa: ⁊ idō qꝛ tempꝰ
nō habēt ſingula ſic expediret ꝑquirēdi di
cēda in tribꝫ vltimis articlis medijs pro
babiliꝛ dicā me determinatiōi ecclię ⁊ ma
giſtroꝝ meorū ſi alicubi aliter dico: q̄ꝫ do
ctores ſancti humiliꝛ ſbmittēdo. Quo pꝛę
miſſo diuido q̄ſtionē in q̄nqꝫ articlos bre
ues. Primus erit de eo q̄d tangiꝛ in ꝑmo
argumēto. Utrū pctm̄ originale ſit culpa?
Scd̄s. dato ꝙ ſit: quō intrauit in mūdū.
Tertius de ſuppoſito: vtrū ſit ꝯcupiſcen
tia? Quartus vtrū oibꝫ cōiter natis inſit
a parentibꝫ? Et quintus: dato ꝙ ſic: vtrū
omibus inſit ęqualiter?

Quantum ad pri
Notā.1. mū ſuppono ꝙ omnis deformitas ꝑ qua
aīa rea ę ęternę mortꝭ eſt culpa. Hęc ē ma
nifeſta. qꝛ iuſtus dñs in omībꝫ vijs ſuis:
nūq̄ꝫ ęterna morte dānaret anīam in q̄ nlꝛ
lam repiret culpā. Nō em̄ clemēs deus pę
nā ingerit: niſi hanc miſericordi ſua ſente
Notā.2 tia culpa ꝓmeruerit. ¶ Scd̄o pꝛęmitto ꝙ
omes nō renati ⁊ ſic decedētes dānanꝛ ęt
naliter. ſic ꝙ nunq̄ꝫ videbūt faciē diuinaꝫ:
ſꝫ ęternā dāni ſbeunt pęnā. pꝫ Ioh. iij. ni
ſi q̄s renatus fuerit: nō pōt videre regnuꝫ
Cōrlo 1. dei. ¶ Ex quo infero correlarie. ꝙ puulꝛ an
te baptiſmū decedētibꝫ infligiꝛ pęna ętna:
Cōrlo. 2 ſaltē damni. pꝫ. qꝛ nō ſunt renati. ¶ Se
cūdo infero. ꝙ in eis ſit q̄dam deformitas:
rōne cuiꝰ a regno ꝓſcribunꝛ. pꝫ. qꝛ nunq̄ꝫ
iuſtuſ iudex eos a regno ſuo latiſſimo pro
ſcriberet: niſi in eis aliquā deformitatꝭ ma
culā ſuo regno nō ꝯgruam inexiſtere reperi
Cōrlo 3 ret. ¶ Ex his ſequiꝛ ꝯcluſio rñſalis ad pri
mū articulū. ꝙ pctm̄ originale eſt culpa. ꝓ
batur ſic. quia omīs deformitas qua aīma
rea eſt mortis ęternę eſt culpa. ſed peccatū
originale eſt deformitas qua anima rea eſt
mortis ętnę. ergo. ⁊c. maior eſt ſuppoſitio
ꝑma. ⁊ minor eſt poſita in ſcd̄o correlario.
¶ Secūdo ad hoc ſunt auctoritates. Pri Ad auctoritã.1
mo dic̄ ꝓpheta pſalmo l. Ecce in iniq̄tati
bus ꝯceptus ſum: ⁊ i pctīs cōcepit me ma
ter mea. Quē textū neceſſariū eſt expōi de
pctō originali. ⁊ ſic exponit eum glo. ¶ Se 2
cundo. Quia aplus dicit. ꝙ per inobedien
tiā vnius homīs pctōres ꝯſtituti ſunt mlꝛ
ti. ad Roma. v. pctōres aūt non ſunt ſine
culpa. ¶ Tertio. Quia dicit ſanctꝰ Augꝰ. 3
xiij. de ciui. dei. ca. xiiij. ꝙ Adam ſpōte dep
uatus gn̄auit filios depuatos. depuatꝰ au
tem nō eſt ſine culpa. ¶ Item btūs Augꝰ 4
xxiij. capitu. de fide ad Petrum dicit. Fir
miſſime tene: ⁊ nullatenꝰ dubites: omneꝫ
hoīem qui per ꝯcubitū viri ⁊ mulieris con
cipiꝛ: cū originali naſci pctō. Sequiꝛ. im
pietati ſbditū: mortiq̄ꝫ ſbiectū. ḡ culpę. ſe
quiꝛ. Et ob hoc natura irę filiū naſci. de q̄ 5
apl's dic̄. Eramꝰ em̄ ⁊ nos naťa filij irę. Itē
quinto ad h̄ eſt auctas beati Aug. ij. li. de
gratia xp̄i ⁊ pctō originali dicẽtis. Prolē
ream facit originis viciū: etiā ſi in parentē
reatus eiuſdem vicij remiſſione ablutꝰ eſt
peccatoꝝ. viciuꝫ originis dic̄. ergo culpa. 6
¶ Sexto auctē venerabilꝛ Anſelmi de con
ceptu ṽginali ca. xxvj. dicẽtis. Cum dam
natur infans pro pctō originali: nō dam
naꝛ pro pctō alieno. ſed ſuo. nā ſi nō ſuuꝫ
haberet peccatū: nō damnareꝛ. ¶ Septio 7
ſuper illud Exodi. xiij. Primogenitū aſi
ni. dicit Gregoriꝰ. Omes in pctīs nati ſu
mus ex carnis delectatōe cōcepti: culpā ori
gialē nobiſcū traximꝰ. Ad hoc mgr̄ adduc̄
pl'es auctes ſanctoꝝ diſ. xxx. ca. vj. ¶ Et ꝑt
formaꝛi ratio ſic. Omnis deformitas dā rōe ꝓbaꝛ
nabilis aliquo mō volūtaria ē culpa. pec
catū originale eſt deformitas aliquo mo
do volūtaria. ergo eſt culpa. ꝯſequẽtia te
net. Et maior pꝫ. quia licet pctm̄ ſiue de
formitas poſſit eē in naturalibꝫ ex defectu
diſpoſitiōis cōuenientis vel additōne ali
cuius cōdicionis diſcōuenientis quę non
eſſet culpa. vt declarat philoſophꝰ. ij. phi
ſicoꝝ de monſtris naturę. tamē quādo hu
iuſmodi deformitas eſt volūtaria aliquo
modo: tūc habet rōnem culpę: vel nō eſt ſi
ne culpa. Et minor ꝙ pctm̄ originale ſit de
formitas. pꝫ per apoſtolū ad Rom. v. di
centem: ꝙ per vnū hominem in omes ho

mīnes mors pertranſijt:in quo omnes pec/
cauerūt.nō aūt poſſet intrare mors ſine de
formitate:teſte beato Aug.hypoſtaticō re
ſpōſione qnta dicentē. Si pctm̄ paruul⁹
nullū naturalr̄ ꝯtraxit natus:cur breuis
dieꝝ ſorte mortis aſtringit̄.ſequit̄ ad ꝓpo
ſitum.q2 vbi pctm̄ nō eſt: vtiq3 mors eſſe
nō debet.dictū eſt em̄ per pctm̄ mors .ḡ ſ3
errorē veſtrū iniquus eſt de⁹:vt mori par/
uulum patiat̄:nō habentē pctm̄ per quod
2. poſſit vita ꝓuari.¶Sed ꝙ voluntariū ali
quo modo ſit:⁊ nō ſolū deformitas:ſ3 vo/
luntaria deformitas.pt3.q2 dic̄ gloſa.In
quo oēs peccauerūt in q̄ hoīs peccauerūt
vl'in quo pctō oēs peccauerūt. Nā om̄es
erant in lumbis illius hoīs volūtarie pec
cantis:oēs ſuo pctō volūtario maculā vo
lūtarie aliq̄ mō lic3 nō in ſe:tn̄ in ſua radi/
Corre. ce ſbierunt.¶Correlarie ſequit̄.ꝙ peccatū
originale exq̄ eſt culpa:ꝙ vel eſt poſitio ali
cuius debiti nō ineſſe:vel ꝓuatio alic⁹ de
biti ineſſe:vel ſimul vtrūq3:⁊ hoc ī creatu/
ra rōnali.p3.q2 oīs culpa eſt ī ſola creatu/
ra rōnali.⁊ nō aliter q3 altero illoꝝ modo
rū. Hoc de ꝓmo articlō.

Quantū ad ſecū/
dum articulū.ſc3 ad inquirendū:quomō
pctm̄ originale venit in mundū:vbi ſic ꝓ
miſi:proteſtor me nihil velle aſſerere: ſ3 ſo
lum ꝓbabiliter procedere ſupponēdo me
dictis magiſtroꝝ meoꝝ ⁊ ꝑſertim matris
eccleſię ſi aliq̄d dixerim minus bn̄ ſonās:
Cōclō. 1 ſicut in queſtiōis diuiſione ꝓmiſi.¶Quo
premiſſo ſit ꝓma ꝯcluſio hec. Si deus for
maret nunc hoīem de terra ⁊ aīam ratio
nalē ſibi infunderet ſolū:ſc3 ſine donis ſu/
pernaturalib⁊:iſte homo formatus eſſet ſi
ne omni ſcia:ſine omni ꝟtute volūtatis ī/
fuſa vel acq̄ſita.paſſibilis in aīa ⁊ in cor
pore ⁊ mortal'.pt3 ꝓma pars.q2 vnde ha/
beret ſciam:cum nunq3 habuiſſet aliquā
cognitōem ſenſus.nec etiā haberet infuſā
rōe ꝓbat ¶Unde in forma ſic arguit̄. Talis homo
nō haberet ſciam ex ſuis naturalib⁊ acq̄ſi/
tam:nec ſua naturalia ſequētē ex influētia
dei communi.nec etiā ſupnaturaliter īfu/
ſam.ergo nulla3 haberet ſcientiā.tenet cō/
ſequētia.quia ī imaginabile eſt ꝙ haberet
creatura ſcientiā:niſi altero illoꝝ modorū
probatur añcedens.quia ꝙ nō acquiſitā
patet.quia iam ꝓmo eſt nec adhuc habu
it cognitionem ſenſus nec phantaſmata
per quę in nobis acquirit̄ ſcientia:cū iā ꝓ/
mo ponatur productus.¶Pat3 ſecunda ſcda ps.
pars.ꝙ nō ſequentem aīam per generalē
dei influentiā.q2 gnālē dei īfluētiā ſup aī
mā:vt in ꝑcedente queſtione dictu3 eſt: ſe
quunt̄ potentię ⁊ nō act⁹.vt inclinatio vo
luntatis in bonum:⁊ intellectus in veru3.
Unde phus.iij.de anima.Intellect⁹ poſ
ſibilis eſt in ꝓncipio ſui eſſe vel eſſe homi/
nis ſicut tabula raſa in qua nihil eſt depi
ctum.Patet ꝙ nō infuſam.q2 illa eſſ3 do/
num ſupnaturale:quę om̄ia ſecluſa ſūt in
limitatione ꝯclōnis.¶Eodem modo de/ de ꝟtute
claraf ſecūda pars ꝙ nō haberet virtutem
in voluntate.quia nō haberet ſciam acq̄/
ſitam.quia ꝟtus illa ꝑſupponit ſciam ītel
lectus directiuā voluntatis:quā (vt dc̄m
eſt)nō habet.Nec ſeq̄ntē naturā volunta
tis influentia dei cōmuni.q2 illam non ſe/
quunt̄ habitus voluntatis.ſed potētię et
aptitudines naturales ad bonū.Nec etiā
īfuſas.quia hę eſſent dona ſupnaturalia.
ꝙ paſſibilis eſſet in corpe.pat3.q2 indige
ret cibo ⁊ potu pro ſui ſuſtentatōī. Itē cor/
pus ſuum nō eſſ3 glioſum:quare ergo nō
pateret̄ a frigore vel calore: S3 ꝙ in aīa
eode3 modo pat3.q2 poſſet cognoſcere cō
ueniens ⁊ diſcōueniens a quib⁊ afficeret̄
circa corpus:⁊ ſic delectari mente vel triſta
ri.Sed ꝙ eſſet mortalis:ſequit̄ ad ꝑcedē/
tem.quia ex quo alterabilis eſſet:etiā mor
talis eſſet.cum alteratio finaliter tēdat ad
corruptionem ⁊ gnātiōe3. Itē materia ap
peteret in eo aliā formā:quā cōſequeretur
finaliter:niſi deus ſpēaliter ꝓhiberet. Ite3
quid cōſeruaret ipm̄ a ſenectute vel a mor
te:cū eſſet cōpoſitus ex cōtrarijs.Et cōfir/
mat̄ illa pars ſatis apparenter.quia etia3
primus homo fuiſſet mortuus in paradi/
ſo:ſi nō fuiſſet vſus ligno vitę.ergo a forti
ori iſte.cōſeq̄ntia tenet.quia iſte nō habe
ret tanta ſupnaturalia dona:imo nullū ꝓ/
ter ꝓncipia intrinſeca ſicut ꝓmus hō. an/
tecedens eſt dictum ante in queſtiōis.xij.
iſtius ſecundi tertio articulo.¶Correlariū Corre
Staret hominē pati pęnā:imo mortem
et nunq3 peccaſſe.patet ex ꝯclōne.q2 ſi tal'
homo ſic productus poneretur ad ignem
vel aquam:per ꝯclōnem alteraret̄ et pate/
retur:imo ⁊ patiendo moreret̄:etiā ſi nun/
q3 peccaſſet ¶Forte dicetur.ꝙ non deceret inſtãtia.
pietatem dei hominē ſic producere:⁊ nul
lis dotibus donare vel dotare.ergo impoſ

ſibile eſt quod in ↄclõne ponit̃.patꝫ conſe
quẽtia.quia deus nõ poteſt facere niſi qđ
decet.Secũdo.iuſticię diuinę repugnat:
ꝙ pęna eẽt ſine pctõ.ergo etiã ei repugnat
ꝙ homo pateret̃ ⁊ moreret̃ ⁊ non peccaſſet.
Solõ ¶Reſpõdetur hic.ꝙ deum ſic ꝓducere ho
minẽ nõ implicat:prout de ſe notũ eſt. ⁊ er
go hoc deus põt facere.¶Item Adę pro/
ducto virtutes ſciẽtias ⁊ iuſticias ⁊ cętera
hmõi vtiqꝫ addidit volũtarie ⁊ libere.⁊ ǵ
potuiſſet eum ꝓduxiſſe ſine illis:⁊ ita poſ/
ſet adhuc.⁊ credo ꝙ nulli theologo dubi/
Ad for. um ſit ɋn deus hoc poſſit.¶Et idõ ad for/
mã nego añcedens ꝙ hoc nõ deceret deuꝫ
ſi faceret.qꝛ dñs dat ſicut ſuę eſt miſericor
dię ſua dona.Et ergo ſi hominẽ vellet ĩ pu
ris naturalibꝫ ꝓducere ⁊ ex illis cõſequen
ter educare:nulla in hoc eſſet indecẽtia. ſꝫ
homo eſſet vſus donis naturę.ſ. anię ⁊ cor
poris ⁊ ꝑfectionũ naturaliũ ↄſequentium
ad ea:nec poſſet congrue neqꝫ ipe neqꝫ ali/
us pro eo de deo dicere:niſi ſicut domino
placuit ita factũ eſt:ſit nomẽ dñi bñdictũ
Ad 2 ¶Ad ſcđam dico.ſicut dixi in q̃ſtiõe.xx.ꝑ
mi ꝙ de potentia abſoluta dei deus poſ/
ſet ꝓducere hoiem in pęnis ſenſus etiaꝫ q̃
nũqꝫ peccaſſet.¶Scđo dico.ꝙ ſi ita fieret
deus nõ infligeret pęnã mortis ꝑ pctõ:ſꝫ
ſequeret̃ naturã:ſicut etiã om̃is caro ania/
liũ reducitur finaliter in elementa de qui/
bus formata eſt:q̃uis nunq̃ꝫ peccauerint
Ex quo patet ꝙ deus penã non induceret
punitiuã pcti ſine pctõ: ſed bñ ſequenteꝫ
Cõclõ 2 naturã.¶Secũda ↄcluſio videt̃ mihi ꝓ/
babilis:ꝙ in tali hoie ꝑueniente ad vſuꝫ
rõnis vel prodeunte in opa rõnis caro cõ
cupiſceret cõtra ſpm̃:etiã ſuppoſito ꝙ nũ/
q̃ꝫ cõmiſiſſet pctm̃.Probat̃ ſic.In illo ho
mine eſſent cognitões ad ↄ̃riã inclinãtes
quaꝝ vna eſſet ad bonuꝫ carnis.⁊ alia ad
bonũ mentis.ǵ cõtrarietas carnis ad rati/
onẽ.ↄſequentia eſt manifeſta.Et añs ap
paret.qꝛ cognitio ſenſitiua inclinaret ad
delectabile ſenſus pro ſalute indiuidui vł
ſpeciei:⁊ ratio recta ſępe ĩ cõtrariũ.ergo añ
cedens veꝝ.cõſeq̃ntia nota eſt.⁊ añcedens
paret.qꝛ vtiqꝫ cognitio ſenſitiua incliãret
ad ea quę ſenſui đlectabilia forent.qꝛ hoc
eſt eius officiũ.ɋa ad hoc a natura indita
eſt aniali.Qꝫ aũt ſępe ratio recta inclina/
ret in ↄ̃rium.patꝫ.quia ſtat ꝙ illud qđ ap
paret delectabile ſenſui:eſſet rõni rectę cõ
trariũ.vtputa ocioſitas ſomni:vitatio la/
boris in ſpeculãdo vel alijs.Uel quia ſenſ⁹
nõ cõparat pręſens futuro:ſtat ꝙ inclina/
ret ad mulierẽ nõ ſuã.et alia hmõi q̃ recta
ratio deteſtaret̃:vel ex lege ꝓhibente vel eti
am ex ſola rõe.qꝛ fornicatio ſimplex ẽ pec
catũ morale ⁊ deteſtãda ex rõne naturali.
q̃uis nunq̃ꝫ eam ꝓbuiſſꝫ lex diuia.¶Nã Notã.
hanc dicere licitã ex rõne naturali:eſt p̂di
care hoc.ſ.ꝙ ſm rõnem naturalẽ licet mu/
lierẽ ſe ↄiũgere cuilibet viro idĩnter:⁊ ex cõ
ſeq̃nti ſibi licere neſcire cui⁹ eſſet infans. ⁊
ſic periret cura viroꝝ de pueris:et mulieres
nõ ſufficerẽt:⁊ deficeret educatio pueroꝝ ⁊
tandẽ ciuiũ.abſit ꝙ hęc dicam⁹ nõ cõtra/
ria rõni.¶Item facilius ꝓbat̃ ↄcluſio.qꝛ ta
lis ſupcalefactus forte cognitõe ⁊ appeti/
tu ſenſitiuo appeteret aquã frigidã multã
ex vehemẽtia caloris:⁊ certũ eſt ꝙ ratio re/
cta ſępe ꝓhiberet.dicẽdo:inducet tibi ęgri
tudinẽ vel mortem.¶Correlariũ.Princi/ Corre 1
pia intrinſeca homis nõ dotata donis ſu/
pernaturalibꝫ q̃uis nunq̃ꝫ cõmiſerit aliqđ
pctm̃:ſequit̃ cõtrarietas appetitus ſenſiti
ui contra rõnem.ſequit̃ ex cõcluſione.ɋa h
nõ eſſꝫ cõmiſſum pctm̃.⁊ tamẽ appetitus
ſenſitiuus eſſꝫ in rõnis rectę ↄ̃riũ.¶Secũ 2
dum correlariũ.ꝙ naturalia hominis ſibi
derelicta ⁊ nõ dotata ꝟtutibꝫ cohibentibuſ
ea ad rectã rõnem ſequit̃ ↄ̃rietas appetit⁹
ſenſitiui cõtra rõneꝫ etiã ante pctm̃.ſequi
tur ex p̄cedenti.Nec videt̃ mirũ.qꝛ in vno
homine cõiungunt̃ anialitas ⁊ vita ſpũa/
lis.hęc autem ſibi inuicẽ aduerſant̃ ſm cõ
ditiones vtriqꝫ cõueniẽtes:niſi per diuinã
gr̃am vel dona ſupaddita in vnionẽ ratio
nis rectę aliqualr̃ adunent̃.¶Tertiũ corre 3
lariũ.ꝙ in homine ſic ꝓducto eſſet cõcupi/
ſcentia appetitus ſenſitiui ↄ̃ rõnem rectã
etiã citra peccatũ.ſequit̃ ex p̄cedenti.qꝛ hu
iuſmodi ↄ̃rietas ↄcupiſcentię ↄtra rõneꝫ
ſequit̃ naturalia homis ſibi đrelicta.vt di
ctum eſt.¶Sed in ↄ̃riũ hui⁹ ↄclõnis ⁊ il
orũ correlarioꝝ inſtat̃ fortiter.¶Prĩo ſic. Cõtra 1
qꝛ ↄcupia eſt pctm̃.ǵ nõ eſt poſſibile ꝙ ſeq̃
tur naturalia homis q̃ nõ peccauit.ↄſeq̃n
tia nota ẽ qꝛ ſi oppoſitũ ↄ̃ntis dat̃ cũ ante
cedẽte:tũc ſtabit ꝙ pctm̃ ſtabit in hoie: et
nõ ab homie.qđ eſt ponere deũ eſſe aucto/
rẽ pcti añs eſt mgr̃i.c.vij.diſ.xxx.dicẽtꝫ: ꝙ
cõcupiſcentia ſit pctm̃ originale.ǵ eſt cul/
pa.put dcm̃ eſt in articlõ p̄cedẽti.Idẽ diſ.
xxxi.c.ij.¶Scđo ꝓbat̃ idẽ.qꝛ glo.ad Ro/ 2
ma.vj.ſup illo ꝟbo.Nõ em̃ regnet pctm̃.

dicit. Si vis victor eſſe tyranni: atq; iner
mem inimicũ inuenire: nõ obedias concu
piſcentię malę. ſi ergo mala eſt: peccatũ eſt
2 ¶ Secũdo ſic. Cõcupiſcentia eſt effectus
pcti. ergo nõ eſt ante pctm. ꝯſequẽtia tenꝫ
quia effectus nõ eſt ante ſuaꝫ cauſam. an
cedens patꝫ ad Roma. vij. vt allegatũ fu
it in vna rõne ante oppoſitũ. pctm opera
3 tum eſt in me omnẽ ꝯcupiſcentiaꝫ. ¶ Ter
tio ſic. Quia tunc ſequeret. ꝙ cõiunctio li
bidinoſa maris ⁊ feminę ſequeret naturã
lia integra. falſitas ꝯſequẽtis patet ꝑ ma
giſtrũ in littera diſ. xxxj. c. iij. dicẽtis. ꝙ an
te pctm vir ⁊ mulier ſine incentiuo libidi
nis poſſent ꝯuenire: ⁊ eſſet thorus imacu
latus: ſed iam poſt pctm̄ nõ valꝫ fieri car
nalis copula abſq; libidinoſa ꝯcupiſcen
tia que ſemꝑ viciũ eſt. ꝓbatur tamẽ conſe
quẽtia ꝑ tertiũ correlariũ. qꝛ in homine ꝓ
ducto ⁊ ſuis naturalibꝫ derelicto eſſet cõ
cupiſcẽtia etiã citra pctm. ergo cõcupia ſe
quereť naturalia ĩtegra. ergo feruor libidi
4 nis. ¶ Quarto ſequereť. ꝙ deꝰ ꝓduxiſſet ho
minẽ filiũ irę ſiue dãnatõis ęternę ſine ſua
vel parentũ culpa. falſitas patet. probať
tamẽ ꝯſeqñtia. quia ꝓduxiſſet eum cũ ta
li cõcupiſcẽtia: ⁊ iſta ꝯſtituiť filios irę: cuꝫ
ſit carnalis. De qua dic apoſtolꝰ. j. Cor.
xv. Caro ⁊ ſanguis regnũ dei poſſidere nõ
5 poſſunt. ¶ Quinto. Parentes ſic ꝓducti
ſine ſuo pctõ generarẽt filios ęternę dãna
tionis. falſitas patꝫ. quia ſi nõ peccauerũt
parẽtes: tunc paruuli nõ peccauerũt in pa
rentibꝫ. nec etiam peccauerũt in ſe. quõ er
go immenſa dei pietas in ipis cauſaꝫ mor
tis quõlibet inueniret? Et ꝓbať tamen cõ
ſequẽtia. quia dic mgr̃. c. vij. diſ. xxxj. ꝙ iõ
in paruulis ſit pctm̄ originale. quia viciõ
ſa lege originis. ſ. carnis libidinoſa concu
piſcentia concipiuntur. Modo per corre
lariũ tertiũ: hęc ꝯcupiſcentia eſſet citra pec
catum. ergo ⁊ hęc libidinoſa carnis cõceptio
ergo paruulꝰ cum pctõ ꝯciperet. quomõ ergo
Confir. nõ eſſet filius irę? ¶ Et ꝯfirmať. Quia ſi ꝑ
uuli nati morerenť: cui ciuitati aſcriberenť
nõ ſuꝑiori. qꝛ vtiq; nõ eſſent in charitate.
quia in ꝯcupiſcentia concepti carnales eſ
ſent. ſi inferiori ſcilꝫ damnandorũ: habeť
Nota. propoſitũ. ¶ Pro ſolõne iſtorꝫ. quia ſm ve
ritatem facilia ſunt eſt aĩaduertenduꝫ ꝙ
dñs ꝓducens hominẽ ſibi ſeruũ ex duabꝫ
naturis in ꝯria bona tendentibꝫ. quorum
vnũ erat vere homini bonũ. ſcꝫ propter obe
dire deo: ſuiſq; ꝓceptis obtẽperare ſciens ꝑ
tes hominis generali influentię derelictaſ
ad ꝯria tendere gratuite iuſticiã eis addi
dit originalẽ: has partes in vnitatẽ ſerui
cij dei ſine rebellione promptificanteꝫ pro
ſe ⁊ ſucceſſoribꝫ ſuis: vt in queſtione. xij. di
ctũ fuit quã perdere nõ poterãt de lege or
dinata. niſi dei ꝓceptum tranſgrediendo
Et hac exiſtente ſine omni dolore viuerẽt:
contemplationis dulcedini vacarent ⁊ nl'
lam carnis rebellionem vel inordinatuꝫ li
bidinis motum aliquatenus ſentirẽt. qm̃
iuſticiã originalem ſiml' tempe ꝓducte ho
minis naturę protinus infudit. precepta
dedit de ſeruandis faciendis atq; vitan
dis. quibꝫ ſeruatis pueris ſuis addita fu
iſſet. vt in illa queſtione dcm̃ eſt. Hec aũt
iuſticia originalis nõ erat in eis a natura:
vel a gñali dei iñfluentia. ſed grã dei gratu
ita corporeã carnẽ ⁊ ſpũalem creaturã ani
mã videlicet rõnalem in ſummã vnioneꝫ
ſeruicij dei dulciſſimę coniungens. Quę
etiã tunc cecidit ſb̄ precepto. quia ſi ñ pec
caſſet homo: nõ fuiſſet ꝯmiſſa: ſed omĩbꝫ
infantulis genitis infuſa. ¶ Si dicať: ꝙ Dubiũ
hęc fuerit donuꝫ naturę. quia vt dictũ eſt:
omnibꝫ addita fuiſſet. Modo ꝙ aĩa ſe
quiť indiuidua ſpeciei: naturã vniuerſalẽ
illius ſpeciei ſequi videť: ⁊ ſic eſſe natura
le. ¶ Rñdeť ꝙ quandoq; diciť natura inte Solo
gra: nõ quo ad corpus ⁊ aniam ſolum: ſꝫ
etiã quo ad dona: nõ ꝯſequentia gñali in
fluentia dei aliquod eorꝫ: ſic ꝙ ſine eis eſ
ſe poſſint: illis ſuꝑaddita. Et ſic poſſꝫ lar
go nomine dici ꝙ in illo ſtatu iuſticia ori
ginalis qꝛ omnibꝫ addẽda ſi ſteriſſent fu
iſſet aliquo modo a natura in ipis. tamẽ
vere ⁊ proprie erat donũ dei gratuitum ho
minis: ex dono dei naturalibꝫ hoĩs ad bñ
eſſe conceſſum. Vnde Luc. x. homo dr il
lo dono ꝑ latrones ſpoliatus: naturalibuſ
remanentibꝫ: ſꝫ plagatꝰ. ¶ Per hoc ſoluũ
tur rõnes ¶ Ad ꝑmam dr ꝙ aptitudo ad Ad i
concupiſcendum ⁊ cõcupiſcibitas in ho inſtãtiã.
mine ſic ꝓducto: vt dic ꝑma cõcluſio: nõ
eſſet pctm. quia naturam eius ſequereť in
nata eĩn eſſet voluntas inclinabil' ſuę car
ni: ⁊ poſſet ei libere conſentire. Actus autẽ
illius poſſet eſſe pctm: ſi eſſet rectę rõni cõ
trarius: vel legi dei. ¶ Ad magiſtrũ dicen Ad i
tem: ꝙ cõcupiſcẽtia eſt pctm. Dr ꝙ h ſit ve ꝓbatiõꝫ
rum: ante baptiſmum de homine deſcẽdẽ
re per propagatõem ſeminis ab Adã cũ

libidinoſa concupiſcentia vbi nõ eſt ſpeci
alis ꝑſeruatio. quia Ade pro ſe ⁊ poſteris
ſuis pcepta fuit obſeruatio originalis iu/
ſticie. que hanc cõcupiſcentiã prohiberet.
Et ex hoc vbi in tali homine non baptiſa
to cõcupiſcentia repitur: pctõ imputatur.
ſcʒ ꝑuationi iuſticie originalis debite ineſ/
ſe: vt poſtea dicet. Secus ſi homo ſic pro
ductus eſſet ⁊ hoc donum non accepiſſet:
nec ad illud habendũ exiſteꝛ obligatus
Ad.2 pbatõeʒ ¶ Ad illud gloſe ad Roma. vj. Nõ obedi
as concupiſcẽtie male. Dicit ꝙ in nobis ẽ
mala: etiã poſt baptiſmũ: nõ qꝛ peccatuʒ
ſed qꝛ incitat ad peccatũ. Et eodeʒ modo
poſſet in eis eſſe mala: nõ in ſe: qꝛ ad bo/
num finem indita. ſcʒ ad ſalutẽ idiuidui
quo ad guſtum. ⁊ ſpẽi quo ad tactũ. ſʒ q̃a
inclinaret ſepe in ꝯrium rõnis. nõ tamẽ eſ/
Ad 2 ſet in illis culpa: nec in nobis poſt baptiſ
mum. ¶ Ad ſcõm. ꝙ aplus ad Roma. vij
dicens. ꝙ cõcu piſcẽtia eſt effectus pecca/
ti: loquitur de actuali cõcupiſcẽtia quibuſ
cõcupiſcimus cõtra legem dei: que dicit ef
fectus peccati. quia eſt effectus pcti origi/
nalis vel fomitis ex eo derelicti. In tali ta
men homine q̃ eſſet pductus in caſu pri/
me cõdĩonis aptitudinalis cõcupiſcẽtia:
vel habitualis nõ eſſet effectus pcti: ſed ĩ
eo eſſꝫ natura quod in nobis poſt baptiſ
Ad 3 mũ eſt fomes pcti ¶ Ad tertiũ. ꝙ per natu
ralia integra vel intelligunt corpus ⁊ ani
ma cũ iuſticia originali ſupaddita que in
omnibꝫ fuiſſent ſeruata innocẽtia: ⁊ tũc ſic
ſumẽdo neget ꝯſequẽtia. qꝛ ſtante innocẽ/
tia vel origĩali iuſticia: ſecluſa foret lex car
1 nis. Et ſic loquit mgr̃ diſ. xxxj. ꝙ poterãt eſ
ſe in thoro abſqꝫ libidine: hoc iuſticia ori/
2 ginali faciente. Alio mõ p naturalia inte
gra pñt intelligi corpus ⁊ ania hoĩs ſic p/
ducti ſuis viribꝫ gñali ĩfluẽtia dei ſola gu/
bernata ⁊ nõ viciata per pctm̃: ſic ponit ca
ſus ꝑme ꝯdĩonis. ⁊ ſic cõcedit ꝯña ⁊ conſe
quens. quia hmõi naturalia integra ſeq̃re
tur maris ⁊ femine prurit⁹: ⁊ ꝯiunctio libi
dinoſa. ſed iſta nõ eſſet pctm̃. qꝛ eſſet pro/
hibita: ſed ſeq̃ns natura. dum tñ aliũde
3 nõ eſſet ꝯria recte rõni. Ad hoc aũt quod
magiſter dic. ꝙ ſemp ſit viciũ: ẽ locutio cã/
lis. id eſt ſemp ex vicio originali in nobis.
quia ſi ſteriſſet homo in ꝑma iuſticia: fuiſ
ſet libido ſecluſa. ¶ Vel dic magiſter ꝙ eſt
4 ſemp vicium. i. carnis maculatiua in ple
vnde cõtrahit viciũ originale in aĩe infu
ſione. ſed hoc eſt: quia deſcendentes ex A/
dam tenent ad iuſticiã originalem. qꝛ ipe
pro omnibꝫ eã recepit. ¶ Et ergo niſi per ſa 5
cramentũ nõ habentibꝫ indulgeat: ei⁹ ab/
ſentia filij ſunt eterne dãnationis. ¶ Se/ 6
cus in homine pducto mõ expreſſo in pri
ma ꝯdĩone: cui hec iuſticia nõ fuiſſet addi
ta: ⁊ ſic nõ eſſet ligatus ad eius obſeruati/
onẽ. vñ ſua ꝯcupiſcẽtia nõ eſſet pctm̃ nec i
teruenieꝰs libido in nuptijs debito mõ ce
lebratis: nec etiã in ſua prole. ¶ Ad q̃rtaꝫ Ad 4
neget ꝯña. concedit tñ ꝙ pduxiſſet euꝫ cũ
tali cõcupiſcentia: ſed illa nõ ꝯſtituet fili/
os ire: niſi in obligatis ad iuſticiã origina
lem: ſicẽ erat Adam ⁊ filij ex eo deſcẽdẽtes.
Et cum dicit ꝙ fuiſſet carnalis: cõceditur:
et ido ſic exiſtens niſi addita ſibi gr̃a non
eſſet filius regni. vñ ſicut talis homo niſi
peccaret nõ eſſet filius ire: ita etiã niſi gra/
tiam ſibi dñs daret nõ eſſet fili⁹ regni: iux
ta legem cõmunẽ nunc exiſtentẽ. ¶ Ad q̃n Ad 5
tam neget ꝯña. ⁊ ad probatõem conſeq̃n/
tie dicat: ꝙ magiſter loquit de paruulis ex
Adam per ꝯcupiſcentiã carnis deſcenden/
tibꝫ. qui (vt dcm eſt) obligant ad iuſtici/
am originalẽ quã in ꝑmo ſuo patre pdide
runt. Et ſic habent ꝯcupiam iſtam aptitu
dinalẽ ſine illa iuſticia originali. ideo au/
tem libido parentũ in eis macular carneꝫ
que reddit animã infuſam promptaꝫ car
nalia deſiderare ad cuius ꝯrium tenet. Et
ſic filij ſunt ire: niſi eis per ſacramentũ ba/
ptiſmatis vel ei pporcionabile indulgeat
Secus eſt homine genito in caſu ꝑme cõ
dĩonis qui ad illam iuſticiã nõ teneretur:
et ido libido cõceptus filio ſuo nõ impu/
taret ad mortem. ¶ Ad ꝯfirmatõem de p/
uulis taliũ hominũ ſi morerent cui ciuita Ad ꝯfir
ti aſcriberent. Dicit hic ꝙ tales nulli ciuita
ti duaꝝ finaliũ eſſent aſcribendi: iuxta le/
gẽ dei ordinatã. Nõ ſupme. qꝛ ſine gratia
Nõ etiã infime. qꝛ ſine pctõ originali ⁊ a/
ctuali. Et ſile eſt de ꝑmo hoie ſi mortu⁹ eẽt
ante pctm̃ qñ ſolũ habuit gr̃am grat dã/
tã ⁊ nõ gratũ facientẽ. ſ. iuſticiã originaleꝫ
vbi fuiſſet deputatus. recte ſic de his puul
ita de eo. Poſſet ergo dici ꝙ forte domi/
nus talẽ puulũ mori nõ pmitteret: niſi ve
nientẽ ad vſum rõnis. ⁊ ſe ad deũ vl a deo
determinantẽ. Scdo. ꝙ ſi pmitteret: euꝫ re
ſuſcitare poſſet: vel alr ſecũ agere ſic ſue ſa/
piẽtie abyſſo videret expedire. ¶ Tertia cõ Cõcl͛o 3
cluſio. Si Adam fuiſſet pductus ſine iu

ſticia originali ꝛ alijs donis gratuitis ſuis
naturalibꝰ additis ꝛ ſoli gn̄ali influentię
dei derelictus.ipe fuiſſet ſine ſcia ſine virtu
te paſſibilis corruptiue in aĩa ꝛ in corpo
re mortalis ꝛ cum aptitudinali ꝯcupiſcē
tia.patet.quia talis eſſet homo q̄ nunc p
duceret ſine additis donis gratuitiſ,vt di
cit ꝯcluſio pͥma ꝛ ſecunda. ꝛ ergo eadē rō
ne Adam.patꝫ cōſequentia.quia contra
ria hoꝝ nō ſequunt gn̄alem influentiaꝫ:ſꝫ
dona dei gratuita.ꝛ ergo Adam ſine ḡtui
tis pductus ĩ naturalibꝰ ſibi derelictus oĩ
Confir. bus illis ſb̄ditus extitiſſet.¶Cōfirmat.q̄a
2 ſi naturaꝫ que nō peccauit:oppoſita illoꝝ
ſequerēt:tunc adhuc homo ſic pductus ſi
ne illis eſſet:ſecluſis donis gratuitis dei ad
ditis naturalibꝰ.cuius oppoſitū dicunt pͥ
3 me due ꝯcl'ones.¶Tertio ꝯfirmat h̄ ideꝫ
quia ſi aĩam ꝛ corpus Ade ſecuta fuiſſent
oppoſita dictoꝝ in ꝯcl'one cum gn̄ali dei ĩ
fluentia q̄ꝫdiu nō peccauit:tūc fruſtra fuiſ
ſet ſibi addita iuſticia originalis.pbat cō
ſequentia.quia rectitudo fuiſſet viriū infe
rioꝝ ad rōnem rectā ꝛ voluntatis ad deū
ſine illa.ꝛ hec erāt opa originalis iuſticię.
fruſtra ergo fuiſſꝫ naturalibꝰ ſuperducta.
4 ¶Et q̄rto.quia ſi oppoſita dictoꝝ in con
cluſione ſequerent gn̄alem dei influentiaꝫ
ſine donis gratuitis ꝛ ptes naturę.hō exi
ſtens in gratia hęc haberet.qđ falſum eſt.
et pbat ꝯn̄a.qꝛ hꝫ naturalia.ſ.corpꝰ ꝛ ani
mā rectā per gn̄alem influentiā ꝛ nō impe
dientē culpā.imo eſt in ſtatu magis expe
dienti ad vitam ęternā:q̄ꝫ fuit Adam añ
pcm̄ cū nō fuerit in gratia gratū faciente
falſitas ꝯn̄tis manifeſta eſt.¶Et q̄nto.qꝛ
5 homo ablatis gratuitis oĩa illa pdidit:et
tn̄ naturalia ſibi māſerūt:ꝛ gn̄alis dei in
fluentia:imo ꝛ ſpūales inſpirationes ſibi
additę fuerūt:ꝛ tn̄ nullum iſtoꝝ obtinuit
ſaltē in ea pfectione qua añ habuit ipm.
ḡ iſta nō habuit:niſi ex donis dei gratuitiſ
additis ſuę naturę p̄ter gn̄alē influentiaꝫ
ꝯn̄a nota eſt.qꝛ ſi aliunde habuiſſet ḡtui
tis ablatis:ꝛ gn̄alibꝰ influentijs a natura
remanentibꝰ:nō iſta pdidiſſet.añs ē māi
obiectio feſtū.¶Forte dicet.Juſticia original' erat
tunc de gn̄ali dei influētia ſup homis na
turam.ḡ ipa nō erat aliqđ donū gratuitū
ſupadditū naturalibꝰ p̄ter gn̄alē influen
tiā.cōſeq̄ntia tenet.ꝛ añs ptꝫ.qꝛ h̄ videt de
influētia dei gn̄ali:qđ pro oībꝰ datuꝫ eſt:
ꝛ oīa indiuidua ſpēi cōſeq̄t:ſic riſibile ho
Solō minē.¶R̄.q añs nō ſit veꝝ.Nā in para

bola ſaluatoris Luc.x.hō đ:ſpoliatꝰ gra
tuitis.qꝛ iuſticia origiali denudatꝰ eſt per
pctm̄.Et ad pbatōem đr:q ad hoc q all
q̄d ſeq̄t gn̄alē influentiā dei ſup aliquam
ſpēm:nō ſufficit q ſit datū vni indiuiduo
ꝛ poſſit dari oībꝰ:vel ſit datū vt de omībꝰ
niſi ſeq̄ret illā ſpēm inſepabilr.vel potētiā
eius q̄ eſſet inſepabil'.¶Jn ſili.vt ſic riſi bi Simile
le ſeq̄ret hoīem inſepabilr:ꝛ ridere qđ po
teſt abeſſe ſeq̄t potētiā inſepabilē.ſ.ridēdi
Nō ſic erat de iuſticia origiali reſpectu ho
minis.qꝛ nō ſeq̄bat aliq̄m potētiā inſepa
bilē ab hoīe:ſicq in hoīs ptāte eſſet medi
ante illa potētia in iuſticiā originalē.Un
de ſi oēs hoīes eēnt in charitate nō ppter
h̄ ſeq̄ret charitas influētiā gn̄alē dei.Jtē ſi
pͥmis pentibꝰ fuiſſet data charitas p ſe et
oībꝰ ex eis deſcēſuris:nō ppt h̄ ſeq̄ret gn̄a
le influentiā dei:vt notū ē.¶Ex hac ꝯcl'oe Correl.
infero correlarie.q naturalia pͥmi hoīs fu
iſſent ſibi ꝯ̄ria in appetēdo ſibi derelicta cū
gn̄ali dei influētia.ſeq̄t ex ꝯcl'one.qꝛ fuiſſet
in eo ꝯcupiſcibilitas etiā añ pctm ſecluſis
ḡtuitis dei donis.¶Scđo ifero q ſic domi Corre 2
nus fec̄ hoīem in naturalibꝰ pfectū:ita do
nis ḡtuitis in eiſdē fecit eū rectū in ſe ꝛ ad
deū.pꝫ.qꝛ ſupadditōe iuſticię originalis 3
¶Tertio infero q p hāc iuſticiā origialeꝫ
habuit rectitudinē volūtatis ad deū:ple
nā ſciam agibiliū:plenā obediētiā viriū i
ferioꝝ:ꝛ oīs motiōis inordiatę carētiā.pꝫ
qꝛ nullū iſtoꝝ habuiſſet:niſi donis ſpāli
bus dei.ſ.v̄tute iuſticię original'.¶Quar 4
to infero:q in pͥmo hoīe mirabilr ꝛ ſpālit
apparuit dei oīpotētia ꝛ beniuolētia.Oī
potētia in h̄ q ea q̄ naturalr ad diūſa ꝛ in
ꝯ̄ria aliq̄ mō tendūt.ſ.appetitū ſenſitm̄ ꝛ
rōeꝫ rectā v̄tute q̄litatis infuſę.ſ.original'
iuſticię rāto federe ſociauit:vt vſqꝫ ad pec
catū excluſiue fuiſſet coꝝ plena ꝯcordia:
ſine q̄libet ꝯtrouerſia.Et beniuolētia:q ho
minē ſuis ſuicijs deputatū in q̄bꝰ erat ho
mis salꝰ:donis ḡtuitis.ſ.originali iuſticia
liberauit a q̄libet impedimēto etiā ſuę natu 5
rę ſibi derelictę ĩnato.¶Quīto ifero q iuſti
ciā originalē homi dedit p ſe ꝛ omībꝰ filijs
ſuis ex eo naſcētibꝰ ſiue naſcēdis:ſi ſteriſ
ſet.Dcm eſt de h̄ ſatis in q̄ſtiōe.xij.ꝛ patꝫ
Gen.j.vbi ſtatim poſt bn̄dictōem q̄ vide
tur fuiſſe in iuſticię originalis collatōne ꝛ
alioꝝ donoꝝ:p̄cepit eis.Creſcite ꝛ multi
plicamini.ꝛc.q̄ſi diceret.bn̄dictōem dedi vo
bis quā filijs veſtris imptior:ideo creſcite.
ꝛc.¶Jtē mgr̄ in lr̄a diſ.xxxj.ca.iij.dic:q ſi

ne peccato fuiſſet thorus immaculat⁹ qui
nunq̄ nequit eſſe ſine cõcupiſcẽtia. qđ nõ
videt̃ eſſe ſolũ accipiendũ de p̄mis paren
3 tib⁹: ſed de omnib⁹ ab eis gn̄andis. Et ter
tio. quia pueri puniunt̃ ꝓ iuſticie p̄me per
ditõne. qđ nõ fieret niſi illam Adam ſtan
te fuiſſent accepturi. ¶ Sed ꝯ iſtam con/
cluſionẽ ⁊ eius correlaria videt̃ fortiter poſ
Inſtat. 1 ſe inſtari. ¶ Primo ſic q2 ante pctm̄ caro n̄
fuit corruptibilis. g̃ etiã ſine ꝯcupiſcentia
⁊ impaſſibilis. tenet ꝯn̄a. q2 in incorrupti
bilib⁹ nõ eſt paſſio nec ꝯcupĩa: vt videtur
cum finis paſſionis ſit gn̄atio ſb̄alis q̄ in
incorruptibilib⁹ nõ habet locũ. eo ꝙ gene/
ratio vnius eſt corruptio alteri⁹. vt habet̃
p̄mo de gn̄atõe. An̄s eſt bti Aug. xiiij. de
ciui. dei. c. iij. dicẽtis. nõ fuit corruptio cor
poris: que aggrauat cauſa p̄mi pcti: ſ3 pe
na. nec caro corruptibil' aĩam peccatricẽ
2 fecit: ſ3 peccatrix aĩa carnẽ corruptibilem
fecit. ¶ Scđo. Si tam aĩa q̄ caro a p̄nci
pio ante pctm̄ erat facta: ſine oĩ peccato
⁊ vicio. g̃ nõ fuit in carne ſibi derelicta vici
um ꝯcupiſcentie ꝯtra ſpm̄. ꝯn̄a vid2 nota
et an̄s eſt mgr̄i diſ. xxxij. c. ix. dicẽtis. ꝙ de/
us erat corpa de materia ⁊ p̄ncipio ſine vi/
cio facta fingẽs. vbi pt3 mũdicia corpoꝝ.
ſequit̃: aĩas de nihilo creãs: eaꝝq̄ coniũ/
ctione hoĩem ꝑficiẽs. ſequit. cũ itaq̄ vtra/
q̄ hoĩs natura a deo ſine vicio ſit iſtituta.
3 ecce habet̃ ibi an̄cedens. ¶ Tertio ſic. q2 ſe
queret̃ ꝙ nõ plus fuiſſet natura ĩtegra an/
te pctm̄ q̄ poſt pctm̄: oppoſitũ oẽs dicunt
et pt3 ꝯn̄a. q2 natura hoĩs an̄ pctm̄ nõ
erat niſi aĩa ⁊ corpus: ⁊ hec ſibi derelicta
per ꝯcl'onez ⁊ correlaria fuiſſent tũc prona
ad peccandũ. ⁊ cũ ꝯcupiſcentia ſic nũc. er/
Confir. go nõ plus nunc q̄ tunc. ¶ Et ꝯfirmat̃. q2
ſm̄ iſtam imaginatõem pctm̄ in nll'o ma/
culaſſet natura. falſitas ꝯn̄tis pt3 Luc. x.
q2 pctm̄ vulnerauit naturalia. ⁊ ꝓbat̃ ꝯn̄a
quia natura ante pctm̄ fuit cũ ꝯcupiſcen/
tia: ⁊ ita eſt poſt. Eſto em̄ ꝙ pctm̄ abſtule/
rit gratuita: tñ dimiſit naturalia in ſua cõ
ditõe ꝓpria. ſc3 in ꝯcupiſcibilitate quã ee
4 hẽbãt an̄ peccatũ ¶ Quarto. q2 tũc de⁹ ho
minẽ in naturalib⁹ feciſſet impfectũ: et in/
firmũ. falſitas cõſequentis pat3. quia hu
iuſmodi impfectio ⁊ infirmitas ſunt pena
peccati. ⁊ non videnť ſequi naturã. tamen
conſequentia tenet quia naturalia homi/
nis fuiſſent nata ſibi inuicem contrariari
vt dcm̃ eſt. ergo fuerũt quo ad bene ee ho/
minis impfecta ⁊ infirma. ¶ Iſtis non ob
ſtantib⁹ ⁊ conſimilib⁹ videt̃ mihi ꝙ ꝯclu/ ꝯfirma/tio ꝯclu.
ſio cum correlarijs vera ſint. quia vid2 mi et corre.
hi ꝙ pax naturaliũ. ſcil3 rõnis ⁊ appetitus
ſenſitiui nõ ſequebat̃ animã ⁊ corpus ho/
minis. conſiderando ea ſm̄ ſe. ſed ſolu3 in
erant rõne originalis iuſticie. que quãdo/
q̄ dicit̃ de integritate nature: nõ q2 erat a/
liquid naturaliũ hoĩs neceſſariũ ad ei⁹
eſſe: vel ſequens inſepabiliter aĩam ⁊ cor
pus hominis vel aliquod eoꝝ: ſed q2 erat
donum gratuitũ dei p̄mis parentib⁹ ꝓ oĩ/
bus ex eis naſcituris datum ſi non peccaſ
ſent. quod etiã donum voluntatẽ rectifica
uit ad deum ⁊ pacificauit ad rõne3 rectã
totum conatum omniũ inferioꝝ virium.
¶ Et illo ſuppoſito reſpõdetur ad motiua
¶ Ad p̄mũ ꝙ an̄cedens ſit falſum. ⁊ ad be/ Ad 1
atũ Auguſtinũ ꝙ nõ plus voluerit: niſi ꝙ
caro ex donis dei potuerit nõ mori. ſed ani
ma peccando p̄uauit eam illis donis. pro/
pter quod nunc neceſſitata eſt ad mori. et
hoc ſufficit magiſtro ad ſuũ propoſitũ. ſc3
ꝙ ideo anima rea dicit̃ illo pctõ quod vi/
tare de lege cõmuni nõ poteſt. quia pecca/
tum originale ortum habuit ab anima ⁊
nõ a carne. ¶ Ad ſcđm placet. ꝙ tam ani Ad 2
ma q̄ caro erant a p̄ncipio ſine vicio: ⁊ ꝙ
in carne nullum erat vicium. nec cõcluſio
dicit ꝙ in ea erat viciũ ſeu etiã potẽtia ad
concupiſcendũ ſtante originali iuſticia. ſ3
hec p̄uatio actualis concupiſcentie nõ e/
rat in carne a natura: ſed ex originali iuſti
cia. ¶ Ad tertiũ. negetur conſeqńtia. et ad
probatõem dicit̃: ꝙ licet natura hominis Ad 3
ante peccatũ non erat niſi anima ⁊ corpus
ſicut poſt. tamen ante peccatu3 erant fede
re pacis iuſticie originalis ꝯiuncte ambe
nature: ſic ꝙ illa ſtãte non potuit caro vel/
le vel mouere contra ſpiritum. Et ergo tũc
dicitur fuiſſe integra. quia integre ad dei
ſeruitium tendebat. ⁊ non ad ſeruiciũ car/
nis. ſed poſt peccatum caro cõcupiuit ad
ſua bona: ⁊ non ad bonum ratõnis. Et er/
go tunc natura vulnerata dicitur. quia il
lud quod carnem ſequitur ſm̄ ſe derelictã
ſibi: vulnus eſt mentis ſiue ſpiritus. Ab h̄
autem ante peccatum per donum dei e/
rat caro preſeruata. Nec poterat in con/
trarium ſpũs: illo dono remanente. ¶ Et 1
ideo tunc integra dicitur fuiſſe natura nõ
ex ſe: ſed dei dicto dono. p⁹ pctm̄ aũt vul 2
nerata d2: nõ quoniã ea habuit poſt: que

ſunt carnis:ſed q꞉ tunc traxit caro ad vnū
puta ad carnalia:⁊ ſpūs ad alia ſcꝫ ad di
uina. hec aūt naturaliū ad diuerſa tendē
ad ꝯfir. tia dicit eoꝝ vulnus.¶Ad ꝯfirmatōꝫ di/
cit ꝑmo ꝙ pctm̄ nr̃aaꝫ maculauit:q꞉ donū
2 iuſticie origial' debitū ineſſe abſtulit.¶Se
cundo.ꝙ ꝑmoꝝ parentū naturā macula/
uit.q꞉ naturali potētie carni qua ſibi dere
licta ꝯcupiſcit aduerſus ſpm̄ fomitē peccā
di nouum ſequentē pctā actualia paren/
tum illoꝝ addidit. Inclinatio enī carnis
ad malū nō ſolum poſt pctm̄ in ipſis fuit
ſm̄ diuerſitatē illam qua caro nata eſt fer
ri in aliud ꝙ̄ ſpūs.ſed etiā addita fuit di/
ſpoſitio mala actualis derelicta ex actibꝫ i/
terioribꝫ quibꝫ peccauerūt mouēs carnem
ad ſimilia appetēda.:iuxta phi textum. ij
ethicoꝝ.Ex malis opibꝫ fiunt mali habi
tus.Et ergo negeť ꝑma ꝯn̄a.Ad ꝓbatio/
neꝫ eius dicit ꝙ natura ante pctm̄ nō erat
cum ꝯcupiſcētia actuali ſic poſt.Secūdo
ꝙ ꝯcupiſcibilitas que fuit in ea ſibi dereli/
Ad 4 cta nō poterat in ꝯtriu̇m rōnis:regulata iu
ſticia originali.⁊ ergo non eſt ſimile.¶Ad
quartā negeť ꝯn̄a.⁊ ad ꝓbatōem.concedi
tur naturalia hoīs ſibi derelicta ſibi inuicē
ꝯtrariꝛ:nec ex hoc infirmus fuit homo vel
imꝑfectus.q꞉ ſil' dedit ſibi deus donum qđ
ea indiſſolubili federe ad bonum ſociauit
eo ſtante.Et ſic ex donis gratuitꝭ ꝑfectus
erat ⁊ firmus.ꝙ̄uis naturalia ſua ſibi di/
miſſa eum reddidiſſent infirmū.¶Quar/
Cōclo 4 ta ꝯclio.Sic Adam hō ꝑmus iuſticiam
originalē ꝑ ſe ⁊ oīibꝫ ex eo naſcituꝛ ſuſce/
pit:ſic eius abſentia ipm̄ ⁊ omnē natuꝫ ex
eo cōmuniter reum mortis inſtituit. Pri/
ma pars ptꝫ ꝑ q̄ntū correlariū ꝯclonis ꝓ/
cedētis.Et ſcđa ps ꝑ illud Gen̄.ij.c.De li
gno ſcie boni ⁊ mali ne comedas:q̄cunqꝫ
die ex eo comederis:morte morieris.i.reꝰ
eris mortis eterne:⁊ neceſſitatus ad mortē
tꝑalem.Et patet rōne.quia iuſticia origi/
nali ablata ⁊ ipe ⁊ oīs ex eo nati fuiſſent
mortales quo ad corpus:⁊ carnales q̄ ad
aīam.ſꝫ trāſgreſſio ꝓcepti abſtuliſſꝫ iuſti
ciam originalē.ḡ feciſſet eū mortalē q̄ ad
corpus.Maior pꝫ ꝑ dicta in q̄rta ꝯclōe
q꞉ īpaſſibilitas pene nō fuit in eo ex natu
ra:ſꝫ ex dei grā ⁊ originali iuſticia.vt i ea di
ctū eſt.Minor pꝫ.q꞉ original' iuſticia vel
innocētia nō potuit ſtare cuꝫ aliq̄ pctō.vt
ſcđa ps dčm eſt:nec mortali nec veniali.¶Sed ꝙ
eū ꝯſtituerit reū mortis eterne:pꝫ.q꞉ pec/
catū originale fuit in eo actuale ⁊ mortale
q꞉ fuit volūtaria auerſio a deo ad creatu/
ram.¶Et tertio ꝙ poſteros:ptꝫ.q꞉ ꝯſtitu/ tertia ps
it eos debitores mortis tꝑal'.q꞉ ad minꝰ re
duxit eos ad carentiā iuſticie origial' quā
amiſſam in p̄te nō poterāt de lege ordina/
ta filij recupare.q꞉ eam p̄r ḡnationis tem
pore nō habuit.¶Sꝫ ꝙ mortis eterne.pꝫ q̄rta ps.
quia feciſſet eos plꝰ debitos carni ꝙ̄ deo.⁊
ſecūdo.q꞉ deus omnē inuentū extra grati/
am ⁊ originalē iuſticiā de lege ordinata de
creuit ꝓſcriptū a delicijs paradiſi celeſtis
cum moreret':ſic omnē ſine iuſticia origia/
li ꝓſcripſit de terreſtris paradiſi delicijs pro
vita p̄ſenti.ḡ cum filios iuſticia originali
ꝑuauit ⁊ grām gratū facientē dare nō po
tuit.reos eterne mortis inſtituit.⁊ hoc fu/
it ꝯcluſio ꝓbanda.¶Ex hac ꝯclone ſequi Cōra 1
tur ꝙ pctm̄ originale hoc mōītrauit i mū
dum.quia Adam originalem iuſticiaꝫ ꝑ
ſe ⁊ oīibꝫ ex eo ḡnandis a deo recepit quā
deus pro vitāda morte tēpali gratuite hu/
mano generi cōtulit:⁊ ad eiꝰ obſeruatōeꝫ
ſb debito mortis eterne hoīem in ſe ⁊ ſuis
ſucceſſoribꝫ voluit obligari:quā q꞉ volun
tarie ꝑdidit:ꝑmo ſe deinde oēs ex eo com
muni mō naſcendos ad carnali mori coe
git ⁊ debitores inſtituit mortis etne.ptꝫ ex
ꝯclone.Q꞉ eīm ꝑ oībꝫ eā recepit:dic ꝑma
ps ꝯclonis.Sꝫ ꝙ reū mortis eiꝰ carentia
reddidit:dic ſcđa ps ꝯclonis.q꞉ deus eiuſ
p̄ſentiā vl' grām exigit in oībꝫ ex eo natꝭ:ſi
nō debeāt eſſe debitores mortis etne.¶Se
cundo ſequit' ꝙ ꝑmus hō iuſtiſſime hiſ pe Cōre 2
nis ſbiacuit.pꝫ.q꞉ ſi ſol' naturalibꝫ receptꝭ
ꝓuaricatꝰ eēt legē dei:has penas meruiſſet
ḡ cū p̄ter naturalia tāta recepit gratuita:⁊
adhuc ſtare recuſauit.merito ⁊ ꝯgruiſſime
ꝓ tāta ingratitudine penis his ſbiacuit tꝑa
libꝫ:⁊ etnis ſbiacuiſſet:niſi ꝑ miſcđiaꝫ me
diatoris ad gliam rediſſet. Hoc de ſecun/
do ar.ſit ꝓbabilr dcꝫ nihil aſſerēdo temer'

Quantū ad terti/
um arti.ſ.ad videdū vtꝝ pctm̄ origiale ſit
ꝯcupia:Ubi ꝑmo videre volo q̄d ſignifi
cet nomē ꝯcupie.⁊ de duplici dubio.Se/
cūdo de iſto ꝑncipali in q̄ſtiōe ſuppoſito.
Quo ad ꝑmū ē ſciēdū ꝑ q̄d nōis:ꝙ ꝯcu/
piſcētia p̄t capi tripl'r.¶Uno mō ḡnalr ꝓ 1
deſiderio actuali vl' hituali.⁊ ſic nō ſumiť
hic.q꞉ ſic nō plus dicit ꝙ̄ bonum .Unde

bonũ eſt ↄcupiſcere iuſtificationes dei. iux
ta illud pſalmiſte. Cõcupiuit aĩa mea de
ſiderare iuſtificatõnes tuas in om̃i tẽpore
pſalmo.cxviij. Inſup deus dicit̃ ſic concu/
piſcere in bonũ. pſal. xliiij. Audi filia ꝛ vi
de ꝛ inclina aurẽ: quia ↄcupiuit rex. id eſt
2 magno deſiderio dilexit ſpẽm tuam. ¶ Se
cundo capit̃ ſpẽaliter reſtricta ad malũ. et
dicit̃ ↄcupiſcentia actualis inclinatio fa/
cta mediante cognitiõe in aliqđ quod eſt
cõtra mandatũ dei. Uel ſic vt philoſophi
dicunt. quod eſt ↄtra dictamen recte rati/
onis. Et hec eſt paſſio actual' ſequens co
gnitõem actualem ſenſus de apparẽti bo
no Et h̃ mõ iterũ manifeſtũ eſt: ꝙ pctm ori
ginale nõ eſt ↄcupiſcentia. qꝛ hec ↄcupi/
ſcentia eſt actualis motus. modo pctm̃ o/
riginale nõ eſt actus vel motus. qꝛ tunc eſ
ſet actuale. Et hoc dic̃ mgr̃ diſ. xxx. c. vij.
ꝙ pctm̃ originale nõ eſt actualis concupi
ſcentia vel actus. ¶ Tertio modo cõcupi/
3 ſcentia capit̃ pro pronitate ad ↄcupiſcen/
dum ↄtra mãdata dei vel rectũ dictamen
rõnis. Et de hac ↄcupiſcẽtia poſſet eẽ du
bium ad p̃ſens. Utrũ hec in malũ habi/
tualis vel actual' ſit pctm̃ originale? Tũc
nõ irrõnabiliter dubitat̃. in qua pte aĩe
nobis inſit hec pronitas ↄcupiſcendi cõ/
Notã.1 tra mandata dei. ¶ Pro cuius ſolõne pre
mitto: ꝙ in illis ſunt potentie in quibꝰ for
maliter nati ſunt eſſe actus. Et non curat̃
ad p̃ſens: vtrũ ſint in illis tranſitiue vel in
tranſitiue. quia nõ refert. iſtud eſt manife
ſtum. quia actus nõ eſt niſi ꝑfectio poten
tie reducte ad actum vt in eo eſt potentia
viſiua in quo natus eſt eſſe actus vidẽdi.
Notã.2 ¶ Secundo ſuppono ꝙ actus ↄcupiſcen
di cõtra rectam rõnem ſeu ↄtra dñi man
data ſequit̃ cognitõem ſenſitiuã. Nam ra
tio deprecat̃ ſemꝑ ad optima. vt dic̃ phũs
in ꝓmo ethicoꝝ. ſed quod aduerſat̃ ratio
ni eſt appetitus ſenſitiuus. ibidẽ. Mõ ap
petitus ſenſitiuus ſequit̃ ↄgnitõem ſenſi/
Notã 3 tiuã. per quid nominis. ¶ Tertio ſuppono
ꝙ cognitio noſtra ſenſitiua eſt in toto ↄpo
ſito ex anima ꝛ corpore. patet. quia ꝓduci
tur a nobis mediante ſpẽ ſenſibili que ẽ ex
tenſa. ergo nõ põt eſſe indiuiſibilis. qꝛ ſpe/
cies diuiſibilis nõ eſt aptum inſtrumẽtũ
ad agendũ in rem indiuiſibilẽ. Item tũc
cognitio ſenſitiua eſſet ita ſimplex ſic noti
cia intellectiua. quia ſoli intellectui inhe/
reret. ergo nõ eſt in ſola anima. Nec etiã
in ſolo organo corporeo. quia tunc corpus
plus ſentiret ꝙ̃ anima: quia ſenſationem
magis in ſe haberet ꝙ̃ anima. Modo ſen
tire eſt ſenſatõem in ſe habere. Item ↄgni
tio ſenſitiua eſt nõ ſolum in organo: ſꝫ eti/
am in ꝓncipali potentia ſenſitiua que ẽ a/
nima. Patet itaqꝫ ꝙ ↄgnitio ſenſitiua nõ
eſt in ſolo organo ſic ꝙ nõ in aĩa: nec ĩ ſo/
la anima ſic ꝙ nõ in corpore. ſequit̃ igit̃ ꝙ ẽ
in compoſito ex anima ꝛ corꝑe. et hoc ẽ ꝓ/
poſitum. ¶ Ex his ſequunt̃ ꝓpõnes reſpõ/ Cõclo.1
ſales ad dubiũ. ¶ Prima propoſitio. con/
cupiſcẽtia aptitudinalis ſiue ↄcupiſcibi/
litas vel etiã pronitas ad ↄcupiſcendũ
proprie ꝛ ꝓmo eſt in toto cõpoſito: ſiue in
carne ſenſitiua: prout caro ſignificat cõpo
ſitum ex anima ꝛ corꝑe. Probat̃ ſic. in eo/
dem eſt in quo eſt actus ↄcupiſcendi prio
ſed ille ꝓmo eſt in cõpoſito. igitur. ꝛc̃. ma/
ior nota eſt per ſuppoſitõem ꝓmã. et mi/
nor patꝫ. quia in illo eſt actus ↄcupiſcẽdi
in quo eſt cognitio ſenſitiua. Sed cogni/
tio ſenſitiua eſt in cõpoſito. igitur ptꝫ ma/
ior. quia ille actus concupiſcẽdi immedia
te ſequitur actum cognoſcendi. vt dicit ſe
cunda ſuppoſitio. ꝛ minor patꝫ per ſuppo
ſitõeꝫ tertiã. ¶ Secunda cõcluſio. ꝙ hec cõ Cõclo 2
cupiſcibilitas ſecũdario eſt in voluntate.
probatur ſic. quia in illo eſt ſecũdario qđ
ſecundario natum eſt concupiſcere contra
dei mandata. ſed hoc eſt voluntas. ergo.
ꝛc̃ patet maior de ſe per ꝓmã ſuppoſitio/
nem. quia in eis ſunt potentie in quibꝰ a/
ctus. patet minor. quia voluntas nata eſt
condeſcendere appetitui ſenſitiuo ꝛ eadẽ
concupiſcere que appetitus. quia natura
lis eſt inclinatio voluntatis ad carnẽ. iux
ta illud. Nemo vnq̃ꝫ ſuam carnem odio
habuit. Item philoſophꝰ ꝓmo politicoꝝ.
Uolũtas ꝓncipat̃ appetitui ſenſitiuo ꝓn
cipatu politico ſiue ſicut dominꝰ ſeruo li/
bero. manifeſtuꝫ eſt autem ꝙ ꝓnceps ſiue
dominꝰ ſepe ſeruo libero cõdeſcẽdit. ¶ For
te dicet̃. ꝙ cum ↄcupiſcentia ſequat̃ cogni obiectio
tionem ſenſitiuã ꝛ voluntas non: ꝙ concu
piſcentia nõ poſſit eſſe in voluntate actu/
alis: quare nec potentialis: contra conclu
ſionem. ꝛ tenet ↄſeq̃ntia ꝑ ſuppõnẽ ꝓmã.
¶ R. ꝙ a cognitõe ſenſitiua per viã ſurrep/ Solo
tionis fit ſilis cognitio intellectiua ↄ quã
pugnat rõ recta. vt añ dcm̃ eſt in q̃ſtiõe de
volũtatis libertate. ꝛ hãc ↄgnitõꝫ itellectiuã
p̃t ſeq̃ volũtas. p̃t enim ſe iclinationi quam

facit ſibi intellectus: mediante vaga co/
gnitione ſenſus de delectabili vel triſti cõ
formare. et ſic concupſcere. Unde ad for/
mam dicitur. ꝙ concupiſcentia appeti/
tus ſenſitiui immediate ſequitur cogniti/
tionem ſenſitiuam: ⁊ eſt in compoſito. me
diate aũt ⁊ ſecundario eſt in volũtate me/
diante cognitõne intellectiua ſequente co
Cõclo 3 gnitõnẽ ſenſus. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Cogni
tio ſenſitiua ⁊ diſpoſitiões corporeę quibꝫ
ipa fit in nobis ⁊ naturales diſpoſitiones
cum obiecto delectabili: triſti: vtili: vel ho/
neſto ſunt cauſę ↄcupiſcentię actual' patz
qꝛ iſta faciũt i nob ↄcupiam. qꝛ imediate
Corre.1. ſeqt iſta. vt dcm eſt in .ij. ſup. ¶ Correlari
um. Cauſalr ↄcupiſcentia actualis ẽ in co
gnitõne ſenſitiua ⁊ diſpoſitionibꝫ ⁊ orgãis
ſenſitiuis. et in obiecto. pz ex ↄcluſione. qꝛ
iſta ſũt cauſę actualis ↄcupiſcẽtię: per cõ/
Corre. 2 cluſionem. ¶ Scdm correlariũ. Concupi/
ſcibilitas ſeu aptitudinalis ↄcupiſcẽtia in
eſt nobis inqꝫtuz nati ſumus moueri ⁊ af
fici cognitõne ſenſitiua. ⁊ cauſis quibꝫ ip/
3 ſa in nobis fit. ¶ Tertiũ correlariũ. Cõcu/
piſcibilitas ſeu pronitas ad ↄcupiſcẽduz
ſm naturã nõ eſt pctm̃. ſed ſm legem dei.
patz. quia ineſt ſm naturã: ⁊ ido niſi dñs
obligaſſet nos ad donum iuſticię origia/
lis in nobis habendũ: nõ eſſet peccatũ: vt
in ꝑcedenti articulo dcm eſt. Scdo. quia
in baptiſatis nõ eſt peccatũ: ſed pęna: vt
magiſter dicit in littera diſ. xxxij. ca. vj. q̃/
modo aũt hęc ex lege ſit pctm̃ poſtea dice
4 tur. ¶ Quartum correlariũ. Qui vult non
cõcupiſcere abſtineat a ſenſatõe ↄcupiſci/
bilium. ſequit ex concłone. quia ablata cã
nõ ponitur effectus. Und orat propheta.
Auerte oculos meos ne videant vanitatẽ
pſalmo. cxviij ¶ Quintũ correlariũ: etiaz
5 al's poſitum. Periculoſum eſt frequenta/
re ſpectacula. patz. quia vident ↄcupiſcibi
lia: quoꝝ cognitio cauſa eſt ↄcupiſcẽtię vt
dicit ↄclo. ¶ Secundũ dubiũ eſt h. Utrũ
Cõclo 4 concupiſcentia ſuſcipiat magis ⁊ minus.
¶ Ad quod reſpõdet per ꝓpõnes faciles ex
dictis. Prima eſt quarta pmę partis arti/
culi. ꝙ ↄcupiſcentia actualis ſuſcipit ma/
gis ⁊ minus. patz per experientiã in nobis
Secundo. qa cauſę eius. vt ſenſatio ⁊ co/
gnitio ſuſcipiũt magis ⁊ minus. ergo ma
gis ⁊ minꝰ poſſunt coinclinare. ergo cõclu/
ſio vera. Et tertio. quia dicit philoſophꝰ. x
ęthicoꝝ. Concupiſcentię opatio auget co/
natum. ¶ Correlariũ. Surgentibꝫ in nob Corre.
cogitatõnibꝫ malis ſtatim eſt ab eis diſce
dendum. patet. qa ↄtinuate cogitationeſ
augerent ↄcupiſcentiam. ¶ Forte dicetur 1
ab aliquo Fortaſſe minus pręcipitauit ſe
vt ardeat. nihilominꝰ hũilr recurrat ad iuo
cationẽ nominis Jeſu cum plena ⁊ propę
fragilitatis recognitiõe ⁊ cum propoſito p
cauendi occaſiones pctõrum. et eſt efficax
remediũ. quia quicũqꝫ inuocauerit nomẽ
domini: ſaluus erit. Johelis. ij. ¶ Uerum 2
eſt: ꝙ iſtud faciendũ eſt: anteqꝫ inualeſcat
cogitatio mala ⁊ ↄcupiſcentia ſbſecuta ni
mis fortificet. põt etiam (et bonũ eſt) ſemp
fieri: ſed forte expectando temeripm pręci
praſti. ¶ Secũda ꝓpoſitio et qnta primę Cõclo. 5
partis articuli. Cõcupiſcẽtia aptitudina/
lis in ſua eſſentia nõ capit magis ⁊ minꝰ.
patz. quia eſt ſbſtantia. eſt em̃ compoſitũ
ex anima ⁊ corpore. quod vocat appetitꝰ
ſenſitiuus: inqꝫtum natuz eſt appetere co
gnitiõe ſenſus. vel eſt voluntas inqꝫtũ na
ta eſt appetitui ſenſitiuo ↄſentire ſiue idẽ
cum eo velle. ¶ Tertia propoſitio. Concu Cõclo 6
piſcentia ſiue potẽtialis ſiue actualis i or
dine ad cauſas a quibꝫ nata eſt fieri cõcu
piſcentia actualis ſuſcipit magis ⁊ minꝰ.
patz. quia diſpoſitões ſenſitiuę ad ſenti
endum ſunt in quibuſdam meliores: i q̃/
buſdam deteriores. Item potentię vel im
potentię ſequentes totam cõplexionẽ no/
ſtram per quas alij ad alia nati ſumus. vt
habet. ij. ęthicorum ſuſcipiũt magis ⁊ mi/ Corre.
nus. ¶ Correlarium. Nõ omẽs homines
ęqualiter nati ſunt concupiſcere. pz. quia
cauſę ↄcupiſcentię ſuſcipiũt magis et mi
nus. vt dicit concluſio. ⁊ ad fortiores cau
ſas natus eſt ſequi fortior ęffectus. ¶ Se 2
cundum Correlariũ Nec omnes homi/
nes eiſdem cõcupiſcibilibꝫ ſunt ex ſua na
tura aptati. patz. quia impotentię natura
les inexiſtẽtes nobis non in oĩbꝫ ſũt eędez
ſiquidem alij ad auariciam. alij ad libidi
nem. alij ad ſuperbiaz. alij ad omnia vel
plura horum naturalibꝫ impotẽtijs affici
untur. ⁊ ita de alijs paſſionibꝫ ad q̃s poſ
ſunt eſſe impotentię naturales. ¶ Tertiuz 3
correlarium. Utile eſt homini ꝓſpicere ad
quę facile per naturalem impotentiã mo/
bilis eſt ⁊ ab illis ſe diſiungere. patz. quia
per illud poterit melius concupiſcentias
vitare. Uñ phs. ij. ęthicoꝝ hoc nõ tacuit
dicẽs. Cõſiderare aũt opz ad q̃ ipi facile

mobiles ſumus ꝛ in cōtrarium nos trahe re. multū eī abducentes in mediū ſcꝫ vir tutis veniemus. Uoco aūt impotentiam qualitatē a natiuitate inexiſtentē inclinā tem nos ad malum. Hoc de pma pte hu

Scda ps ius articuli. ¶ Uenio ad ſecundā partem ad videndū: vtrū ↄcupiſcentia aptitudi nalis ſit pctm̄ originale: Pro cuius decla ratiōe per modū ſuppoſitio... quis ꝓpoſitōes que apparēt mihi catho

Cōclō.1 lice. ¶ Et eſt pma earum hec. Pctm̄ origi nale nō eſt aliqua q̄litas poſitiua: vel ali quis actus poſitiuus introduct⁹ poſit⁹ vł repibilis in voluntate pueri iam nati ī vte ro: vel etiam in eius intellectu. probaī ſic. quia omni qualitate poſitiua ab his ſeclu ſa: adhuc ille puer eſſet in pctō originali. ergo nō eſt qualitas poſitiua vel actus po ſitiuus. ↄſequētia nota eſt. ꝛ añcedens pꝫ quia adhuc ille puer nec haberet gratiam nec iuſticiā originalē: quoꝝ alterum requi ritur ineſſe: ſi nō debeat eſſe filius ire ꝛ dā nationis ſaltem ſm pſentē iuſticiā. vel er go eſſet filius ire ꝓpter actuale. ꝛ hoc non

Confir. quia nō cōmiſit: vel ꝓpter originale: ꝛ ha betur ꝓpoſitum ¶ Confirmaī. Quia ſi eſ ſet poſitiua qualitas in aīa pueri: magiſ eſſet actuale q̄ꝫ originale. igiī ↄſequētia no ta eſt. ꝛ añcedens patꝫ. quia aīa recipiē do illam qualitatem actu eius receptiōe peccaſſet: ꝛ ſic nō cōtraxiſſet ipm̄ a paren

Cōclō 2 tib. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Nec pctm̄ ori ginale eſt aliqua diſpoſitio poſitiua vel ꝓ uatiua exiſtens in corpe: ſic ꝙ nō in aīa. probatur. qꝛ ſi ſic: non eſſet pctm̄. falſitas cōſequētis pꝫ. ꝛ ↄña tenet. qꝛ corpus non eſt ſuſceptm̄ pcti: ſecluſa pēa: cū pctm̄ ob ligatoriū ad pœnā eternā nō poſſit eſſe: ni

Confir. ſi in creatura rōnali. ¶ Et ↄfirmaī. qꝛ ſi op poſitū ↄclōnis eſſꝫ veꝝ: maxie pctm̄ origi nale eſſet illa imūdicies ſeminis que ↄtra hiī in ↄceptu ꝛ libidinoſa ↄiunctōe parē tum. Modo illud ↄñs nō eſt veꝝ: igitur. pꝫ maior. qꝛ ex ea habet pctm̄ originale vt dicit magiſter in lr̄a diſ. xxx. c. viij. hoc vo lens ex v̄bis Aug. de baptiſmo paruulo rū libro pmo. ꝛ mgr̄ allegat eam de verb apl'i omel. 98. dicētꝫ ꝙ eſt ↄcupia cuꝫ q̄ na ti ſumus. Et. c. ix. hoc idem diē. minor pa tet. qꝛ illa imūdicies eſt diu in vtero ante q̄ꝫ aīa infundiī: vt notū eſt: cuꝫ tñ tūc ibi

Cōclō.3 nullū eſt pctm̄. ¶ Tertia ꝓpō. videī mihi: ꝙ etiā pctm̄ originale non ſit formalr̄ illa

cōcupiſcibilitas vel pnitas carnis aīate ſiue appetitus ſenſitiui que eſt in ↄpoſito ex aīa rōnali ꝛ corpe. pꝫ. qꝛ ex dictis ī ſe cūda ↄclōne articuli pcedentis illa ↄcupi ſcibilitas poſſet ſtare in hoīe in quo nō eſ ſet pctm̄ originale: vt in hoīe ꝓducto qui nō obligareī ad eius ↄriū: vt in illa di

ctum fuit. ¶ Et ↄfirmaī. qꝛ ponamus ꝙ ꝑ potentiā dei ſupnaturalē aliq̄ qualitate ī fuſa rectificeī caro aīata: ſic ꝙ nullo mo do illa qualitate ſtāte poſſet appetere vel inclinare cōtra rectā rōnem ſil' non infun dendo volūtati iuſticiā originalē. nec gr̄iā gr̄ū facietē. ꝛ tūc ille puer ē ſine illa ↄcupi ſcibilitate. ꝛ tñ adhuc ē i pctō originali. igiī cōſeqn̄tia nota eſt. Et pꝫ maior. qꝛ caro ſa nata eſt tam quo ad actū q̄ꝫ quo ad potē tiā ſtante illa qualitate. Et minor pꝫ. q̄a adhuc iſte puer eſt filius ire. ꝛ nō ex actu ali: cum nō permiſerit. ergo ex originali. ꝙ ſit filius ire patꝫ. quia aīa eius careī tam gratia q̄ꝫ iuſticia originali: quoꝝ alterū de us requirit in homine q̄ nō eſt fili⁹ ire ſtā

te lege. ¶ Quarta ↄcluſio. Peccatū origi nale formaliter nō eſt poſitio alicui⁹ qua litatis debite nō ineſſe. pꝫ. qꝛ nec ī carnis aīa ſecluſa nec in volūtate: nec in ↄpoſi to ex aīa ꝛ carne. vt dicūt tres ↄclōnes ꝑ

cedentes. ¶ Forte diceī: ꝙ beatus Aug. di cit pmo libro de baptiſmo paruuloꝝ. ꝛ in libro de verbis apoſtoli omelia. xcviij. tra ctans de pctō originali: ꝙ ſemp eſt pugna in corpe mortis hui⁹. quia ipa cōcupiſcen tia cum qua nati ſumus: nūq̄ꝫ poteſt fini ri q̄ꝫdiu viuimus: quottidie minui pōt: fi nīri non poteſt. Sequiī. que autē eſt ↄcu piſcentia cum qua nati ſumus: ꝛ mdet vi cium vtiq̄ eſt quod paruulū habilē cōcu piſcere facit: adultum etiā ↄcupiſcentem reddit. mō talis ↄcupia eſt q̄d poſitm̄. er go ↄcl'io falſa Itē ſi ſit ꝑuatio: tūc non fa cit ↄcupiſcere: cū puꝝ nō ens, nulli⁹ ſit cā

effectiua. ¶ Scdo. qꝛ diē btūs Aug. in li. 2 de baptiſ. puu. ꝙ Adā pter imitatōis exē plū occulta etiā tabe carnal' ↄcupie ſue ta bificauit in ſe oēs de ſtirpe ſua vēturos. oc culta ꝑo tabes vtiq̄ ē poſitiua res. ¶ R̄. ad

pmā ꝛ ad auctē mgr̄i dicētꝫ ꝙ ē ↄcupia ꝛc. Ad 1 Di ꝙ nō loq̄ī de eo q̄d formalr̄ ē pctm̄ ori ginale. ſed magis loquiī de eo quod ma terialiter eſt: vel de eo quod ab eo eſt: vel quod cum ipſo eſt. Quia concupiſcentia ſtatim eſt poſita: ablata ipſa originali

iuſticia.⁊ imputata in peccatum ante ba/
ptiſmū:que nō eſſet peccatū ſi originalis iu
ſticia nō eſſet ſb precepto:vel ſaltem gra/
Ad 2 tia quo ad genitos ex Adam.¶Ad ſcđaꝫ
ꝙ Adam dicit occulta tabe tabificaſſe om
nes ex eo venturos nō formalit̄ alicuiꝰ ma
culę poſitione:ſed decoris ablatōne.ſcꝫ iu/
ſticię originalis.ſicut ſi datum ornatū vir
gini.puta ſignuꝫ ꝟginitatis macularet eā
Cōclō.5 decoris ablatōe:nullius tamē feditatꝭ po/
ſitiuę appoſitōne.¶Quinta ꝯcluſio ſeqt̄
Peccatū originale eſt formaliter priuatio
alicuius rei debite ineſſe.patꝫ.q2 cū ſit cul
pa formaliter:vt dictū eſt in pmo articlō:
⁊ omnis culpa ſit poſitio rei debitę nō ineſ
ſe:vel priuatio rei debitę ineſſe.⁊ pctm̄ origi
nale per ꝯclōnem quartā nō ſit formalr̄ po
ſitio rei debitę nō ieē:ſequit ꝙ ſit priuatio rei
Cōclō 6 debitę ineſſe.¶Sexta ꝯclō. Peccatū ori/
ginale eſt formaliter priuatio iuſticię origi/
nalis in homine cui tenet ineſſe. Probat
ſic.q2 formaliter eſt priuatio alicuiꝰ debiti i/
eſſe:per ꝯclōnem precedentē.⁊ nō poteſt dici
quid ſit illud niſi iuſticia original'.igit̄.pa
tet minor.q2 nō videt quid ſit.qđ omnis
natus ex Adam per cōmixtiōem carnaleꝫ
tenet hr̄e formaliter ⁊ nō hꝫ:niſi iuſticiaꝫ
originalē quā Adā p oībꝫ ſuſcepit.Ad qđ
eīm aliud obligaretur paruulꝰ ſancte ⁊ ca/
ſte genitus?Hec ꝯcluſio eſt etiā venerabi
lis Anſelmi in libro de ꝯceptu virginali.c.
ij.iiij.⁊.vj.hoc diffuſius determināt.¶Di
Cōtra 1 cet:immo tenet ad n̄ habere ꝯcupiſcentiā
quā habet:⁊ ergo quiddaꝫ poſitiuū habet
quod nō deberet habere.Scđo.quia tenet
habere plenā obedientiā viriū inferioꝝ ad
rōnem quā non habet.Tertio.q2 per om/
Ad 1 nes has ꝯclōnes nō eſt reſponſum ad arti
culū.¶Ad pmā dicit:ꝙ falſum aſſumatur
nō eīm tenet formaliter ad nō habere ꝯcu/
piſcentiā:cum illa maneat in baptiſatꝭ eti/
am ſanctis vſqꝫ ad mortē.vt dcm̄ ē ex au/
2 ctoritate btī Auguſti.pus allegata.¶Se
cundo etiā nō tenet eam nō habere ex iure
naturę:ſed ſolum ex dei precepto quo tene
tur habere iuſticiā originalē:vt in preceden
ti articulo dictū eſt.qua poſita:nulla ineſ/
ſet ꝯcupiſcentia.⁊ ſic per moduꝫ ſequelę te
netur ſolum illam habere:⁊ nō formaliter
Ad 2 ¶Ad ſcđam.ꝙ illam obedientiā tenet ha
bere inqꝫtum ſequitur vel includitur in iu
ſticia originali ante baptiſmū ⁊ nō aliter.
Et ergo quod formaliter tenet habere ⁊ nō
habet:eſt iuſticia originalis.¶Pro quo ē Ad 3
notandum:vt rūdeatur ad articulū i for/
ma:ꝙ iuſticia originalis hec tria videt̄ in
cluſiſſe.ſcilꝫ plenam rectitudinē voluntatꝭ
ad deum.ſcilꝫ talem qualis ꝯuenit natu
rę voluntatis.ſcilꝫ vt deum ſuper omnia
diligeret ⁊ omne aliud ad eius referret ho
norem. Secūdo plenā ſciam agendoꝝ.
quia dn̄s qui dedit voluntati iuſticiā:de/
dit rōni ſciam ipſius in agendis directiuā
vt ſupra dictum eſt in queſtiōe.Et tertio:
viriū inferioꝝ ad rōnem plenā obedien/
tiam:ſic ꝙ nulla erat nec poterat eſſe ten/
dentia in ꝯriū rōnis rectę.¶Ubi merito Dubia.3
queritur.Utrum he tres res fuerint diſti
cte vel vna qualitas ſic diuerſis noībꝫ no
minata?Secundo.vtꝝ omnes fuiſſent a
parentibꝫ filijs deriuatę?Et tertio. ſi om̄s
he vel aliqua ſint iuſticia originalis.Ad Ad 1
primā videt mihi probabilius:⁊ dcm̄ ē p
us:credo queſtione.xij.ꝙ he res fuerit tres
diſtincte qualitates:ſicut tres diſtinctas po
tentias pficiebant.ſcilꝫ iuſticia vel rectitu
do appetitus ad deum pficiebat volūta/
tem.ſcientia intellectum.⁊ tertia qualitas
appetitum ſenſitiuū ſiue carnē animatā na
tam ſi fuiſſet ſibi derelicta ꝯcupiſcere adū/
ſus ſpiritū.¶Ad ſcđam ꝙ dn̄s ſic dediſſet Ad 2
animā puero per creatiōem:ita etiā dediſ
ſet illi originalem iuſticiam:quo ad affe/
ctū.⁊ ſciaꝫ quo ad itellectum.⁊ ſi he due
ptes fuiſſent in filijs immediate a deo:ſic eti
am aīa coꝝ fuiſſꝫ ab eodē:ſic etiā dcm̄ ē an
te.Sed qualitas corpa rectificans carnē
in ordine ad deum:pbabiliter poteſt dici
fuiſſe infuſa a patre ſiue parētibꝫ. vt ſicut
ſine omī libidine ꝯueniſſent:ſic filios quo
ad carnē rectos:ſcꝫ nullā inordinatōeꝫ cō
tra rōnem habentes:ex ꝯiunctōe immacu
lata ꝓcreaſſent.hoc tn̄ donum (vt ex prece
denti arti.p3) parētes ſic infundere filijs:
nō ſequebat eoꝝ naturā:ſoli gn̄ali influē/
tia dei gubernatam ⁊ ſibi derelictam:ſicut
nec ꝯiunctio ſine libidine:ſed dono gratui
to dei ſuis naturalibꝫ ſuperaddito.¶Ad Ad 3
tertiam.ꝙ iuſticia originalis quādoqꝫ ſu/
mitur cōmuniter:tunc omnia hec tria in/
cludit.quandoqꝫ ſpēaliter pro ſola rectitu
dine voluntatis.hoc enim eſt ad placitū
ſic vel aliter vti volentis.¶Illis pmiſſis
ſit ſeptima concluſio hec.pctm̄ originale lꝫ Cōclō 7
formalr̄ ſit priuatio hoꝝ triū:tn̄ materialr̄ pt
dici ꝯcupiſcibilitas vl' pnitas carnꝭ aīatę

ad malum. p̄ma pars patet ex ꝯcluſione
ſexta. Et patet. quia formaliter eſt priua/
tio diſpoſitionum debitarū in eſſe. vt di
cit concluſio quinta. mō oīa hec debita
erant in eſſe: nam dn̄s p̄cepit p̄mo homi/
ni: oīa hec cuſtodiri p ſe ⁊ filijs ſuis in h̄
qd̄ dixit. De omī ligno paradiſi comede:
de ligno ſcientie boni ⁊ mali vide ne come/
das: quocunq₃ die ex eo comederis: morte
ſcd̄a p̄s moꝛieris. ¶ Sed ſcd̄a pars p̄bat̄ ſic. Illd̄
pōt dici pctm̄ originale quo ad materiā
ex quo tā₃ ex ſbiecto anie imputat̄. ſed h̄
eſt hmōi ꝯcupiſcibilitas. ḡ ⁊c. patȝ maioꝛ
ex quid nois. ⁊ ptȝ minoꝛ. q2 ſi de⁹ animā
produceret ⁊ eā carni ꝯcupiſcere valēti nō
cōiungeret: pctm̄ originale nō ꝯheret. q̄a
tunc nō cōſtitueret hoīem natū ex p̄rio pa
rente. Item ſi aiam crearet: ⁊ eā carni con/
iungeret ex Adam: nō tn̄ libidinoſa p̄cre/
atione: ſȝ ſpūſſancti op̄atōne ſupnaturali
ſicut factū eſt de carne ſaluatoꝛ nr̄i: nō fie
ret debitrix originalis pcti. ḡ ſola cōiuncti
one ad carnē ꝯcupiſcētialr̄ maculatā fit a/
nima maculata originali pctō. ¶ Tūc ſur
gūt dubia. p̄mū vtrū iſta ꝯcupiſcibilitas
ꝯſtituēs aīaȝ peccatricē ſit ſola caro vel ēc
Dubia 3 ſit aliqua qualitas addita carni. Secun
do. vtȝ hec q̄litas aliquā poſitiuā q̄lita/
tem ponat in aīa? Et tertio. Si de⁹ ho/
minē p̄duceret de digito patris miraculo/
ſe: vtȝ eſſet ille homo ſic p̄ductus ſub ori
ginali pctō? Et videt̄ ꝙ ſic. q2 caro ſua fu/
it ſb maſſa pcti in Adam. vid̄r ſimiliter ꝙ
nō. q2 pari rōne poſſet dici de carne pecca/
Ad 1 ti ipſius Ade: que fuit in xp̄o. ¶ Ad p̄mam
vid̄r mihi ꝙ ex cōmixtiōe libidinoſa parē/
tum quedā impotētia natural̄ īclinās ad
carnalia imp̄mitt ſemini. Ratio eſt. q2 nos
videmus ſepe ꝙ ex libidinoſa cōmixtione
geniti proni ſunt ad libidinē magis q̄₃ ca/
Cōre 1 ſti geniti. ¶ Vnd̄ ⁊ in p̄uerbiū impropera
tur filijs meretriciū matris. qd̄ vtiq₃ nō eſ
ſet: niſi expientia docuiſſet illegitime geni/
tos ad imitandā matris incōtinentiā eſſe
Cōre. 2. pronos. ¶ Item eccl'ia p̄hibet: p̄p̄rea ſine
diſpēſatōne illegitime genitos recipi in or
Addit̄ 1 dinē clericat⁹. qd̄ ex eodē habet ortū. ¶ Vi
det̄ itaq₃ ꝯcluſiue. ꝙ ꝯcupiſcibilitas carnꝭ
ſepe auget̄ aliq̄ īpotētia addita ex motu li/
bidinoſo parentū in coꝛ ꝯiunctōne. ¶ Et
poteſt rōne probari. quia nō minoꝛ eſt vir
rōne tus phantaſie matris ſup affectiōes coꝛ/
poris inſenſibiles q̄₃ ſenſibiles. Modo ſe

pe parentes imp̄mūt per ſuā phantaſiā
qualitates ſenſibiles. ergo poſſunt etiā i/
primere ſenſibiles. Patȝ maioꝛ. quia ead̄
eſt ratio: vt videt̄. ſi em̄ phantaſia matris
vel patris ſiue vtriuſq₃ imp̄mit qualitatē
et affectionē ſenſibilē fetui. quare inſenſi
bilē imp̄mere nō valeret: cum ip̄a inſenſi/
bil̄ ſit. Et minoꝛ eſt manifeſta. Legit̄ enīȝ
de muliere alba q̄ genuit ethiopē ex phan/
taſia matris ad figurā ethiopis d̄picti ad
pedem lecti. Itē ſepius macula illata ma/
tri apparet in puero qn̄ mater de hac phā
taſiat̄: ⁊ in eodē loco in q̄ fuit in matre. Et
Gen̄. 30. habet̄: Iacob poſuiſſe in aq̄s vir
gas iuxta colores quos deſiderabat in oui
bus: ⁊ iuxta hunc modū fetus fuiſſe colo
ratos. ¶ Scd̄o dicit̄. ꝙ etſi nulla hmōi i/ 2
potentia imp̄meret̄ adhuc aīa ei cōiun/
cta rea fieret pcti originalis eius cōiūctio
ne. quia de maſſa peccatrice genita libidi
noſa cōiunctōne parentū: ſententie com/
muni p̄mulgate ꝯ tales a dn̄o ſubiaceret
quia dn̄i eſt iudiciū de ſua creatura. q̄mo
do ergo hanc ſententiā euadere valeret: ni/
ſi vel dn̄s eā immutaret: vel hanc aīam
ſpēaliter ab ea p̄ſeruaret? Ad ſcd̄am vid̄r Ad 2
mihi ꝙ nō oporteat hanc qualitatem ſi/
ue naturalem impotētiā genitam in car
ne a parentibus aliquam qualitatē poſi/
tiuam de per ſe in anima generare. Ratio
quia non ad diuerſitatem complexionū
ſequitur diuerſitas qualitatū in anima.
ergo ⁊c. conſequentia nota eſt. ⁊ antecedens
patet. quia nō oportet ꝙ anima que a dō
creatur et infunditur indiuiſibilis diuer/
ſitate qualitatum coꝛporis in ſe varie diſ/
ponatur. loquendo de qualitatibus que
inſunt coꝛpori a natura. quāuis in oꝛdine
ad phantaſmata diuerſimode diſpona/
tur. ¶ Ad tertiam dubitatiōem dicitur. ꝙ
non. Peccatum nanq₃ originale deſcen/ Ad 3
dens ab Adam in filios ex coniunctione
anime cum carne peccatrice nō ſequit̄ niſi
eos qui ab eo deſcendunt ſm̄ traductio/
nem ſeminalem actiuam a patre. in qua
quia pruritus eſt libidinoſ⁹ caro deſeda/
tur: et ſoꝛtitur anima infuſa filij peccatū
patris: quod incurrit libidinoſa tranſgreſ
ſione precepti. pro his enim ſolum accepe
rat preceptū cuſtodie originalis iuſticie
qui ab eo per deriſionem actiuā ſeminis
exiturerant deſcenſuri. ¶ Ad rationem in Ad rōē
contrariū dico: ꝙ licet caro eius fuiſſȝ ſb in ꝯriuȝ.

Adam.tamen nõ ſequit̃ eam pctm̃ origia
le:niſi inq̃ꝫtum per actiuã deciſionẽ ſeminiſ
ab Adam deſcẽdiſſet. qđ nõ ẽ hic. quia in
hoc Adam pater vel parẽs ſe habet pure
paſſiue.⁊ ergo mandatũ obſeruatõis ori/
ginalis iuſticię ad talẽ ſe nõ extẽdit:ſic nec
ad hominẽ quẽ deus de terra nouiter gene
raret Hęc eſt ſententia btĩ Thomę pma ſe/
cũdę quę.lxxxi articlo q̃nto.

Quantũ ad quar

tum articlm̃ videndũ eſt. Utꝝ pctm̃ origi
nale omnibꝫ cõiter natis inſit a parentibꝫ
Notãs. ¶ Pro quo pmo notandũ:ꝙ per cõiter na
tos intelligo natos ꝑ ꝓpagatõem ſeminiſ
cõiunctione maris ⁊ fęminę ſpẽali priuile/
gio nõ pſeruatos. Unde in hac q̃ſtiõe de
cõceptõe vaſis aurei puri.ſcꝫ ꝟgis ⁊ matꝛ̃
dñi nihil intendo loqui.qꝛ de ea in ſequẽ
Cõclo 1. ti q̃ſtione fiet ſermo.¶ Quo pmiſſo eſt cõ/
cluſio m̃ſalis. ꝙ in omnes hoĩes cõmunit̃
natos ex pmis parẽtibꝫ tranſit pctm̃ origi
nale. Probat̃ ſic.primo aucte aplĩ ad Ro
manos. v. dicẽtꝭ. ꝙ per vnũ hominẽ mors
pertrãſijt in quo omẽs peccauerũt. Et prię
ad Corinth.xv. In Adam omẽs moriun
tur. Et Auguſtin⁹ ſup Johẽm ſmone.4.
Omẽs de illa radice veniũt de q̃ cãtat ge/
mens Dauid. Ecce in iniq̃tatibꝫ cõcept⁹
ſum.¶ Scđo. Quia omẽs cõiter nati na/
2 ſcunt̃ ſine gratia ⁊ originali iuſticia. ꝫ cum
peccato originali.ptꝫ ꝯña.qꝛ omnis in q̃
nec eſt gratia nec originalis iuſticia citra
baptiſmũ habet pctm originale.vel etiaꝫ
qꝛ in omĩbꝫ qui ſine pctõ debẽt naſci h̃ exi
gitur:vel ꝙ ſint in gr̃a gratũfaciente:vł in
originali iuſticia. quia ip̃a eſt debita ineſſe
in his qui ab Adam ꝓpagatõe ſemis de
ſcendunt. Añcedens eſt manifeſtũ.qꝛ cõ/
muniter nati nõ naſcunt̃ cũ gratia. qꝛ hoc
eſſet donum ſpẽale dei:in quo etiã Adam
nõ erat creatus.⁊ ſic talis nõ eſſet cõit̃ na/
tus. Etiã nõ naſcunt̃ cũ originali iuſticia.
quia pmi parẽtes eam ꝑdiderũt. vñ poſt
eos hanc nemo recepat mundũ introeun
do nec exeũdo. mutata eñ̃ eſt lex ei⁹¶ For
obiectio te dicet̃ ꝙ mors ſit pęna originalis pcĩ:et
1 hanc nõ omẽs ſbeunt ꝫ nec pctm̃.ꝯſequẽ
tia nota eſt.⁊ añcedens ptꝫ Gen.iij.ꝓ pri
ma parte. Et pro ſcđa parte patꝫ de illis q̃
erunt viui in aduẽtu dñi. quia illi (vt vi/
det̃) nõ morient̃. Iuxͣ illđ aplĩ.j. ad Theſ
ſal' iiij. Nos qui viuimus in aduẽtu domi
ni nõ pueniemus eos q̃ dormierunt.¶ Se 2
cũdo. Quia potenti⁹ eſt meritũ xp̃i ad vi:
uificandũ q̃ꝫ pctm̃ Adę ad mortificandũ
Sꝫ paſſio chriſti ſiue meritũ eius nõ om
nes viuificat:etiam nõ omĩbꝫ gr̃am dat.
ergo nec pctm̃ Adę omnibꝫ culpã dat nꝭ
omẽs mortificat.¶ Rñdet̃ ad pmã iuxͣ o/ Ad 1
pinionẽ ꝓbabiliorẽ:ꝙ mors in omẽs trãſi
et. Et ꝙ illi qui in aduentu xp̃i inuenient̃
viui. morient̃:⁊ ſimul cum alijs ſtatim p⁹
mortem reſurgent. de quo poſſet eſſe aliaſ
ſermo.¶ Scđo dicit̃. ꝙ ſi nõ morerẽt̃:tam̃ 2
eſt in eis reatus mortis. ⁊ ſic pctm̃ origina
le.pęna tm̃ auferẽt a deo mortis huius qui
põt etiã pctã condonare. De h̃ btũs Hie/
ronymus diuerſas recitat ſentẽtias in epi
ſtola ad Minereũ.¶ Ad ſcđam ꝯceditur Ad 2
maior.⁊ ad minorẽ dicit̃ ꝙ paſſio xp̃i om/
nes viuificat ⁊ omĩbꝫ gr̃am dat.⁊ omnis
culpę remiſſionẽ:etiã actualis ⁊ originalꝭ
qui in xp̃o ſpẽaliter generant̃:ſaltem ſm̃ p̃/
ſentem iuſticiã:ſicut Adam mortificauit
omẽs eos q̃ ex eo lege cõmuni carnalit̃ ge/
nerant̃ Sed ſicut Adam nõ mortificauit
eos q̃ ex eo pñt gñari ⁊ nõ gñant̃: ita meri/
tum paſſionis xp̃i nõ viuificat eos q̃ i xp̃o
nõ ſpũaliter gñant̃. Plus eñ̃ confert me/
ritum paſſionis xp̃i in eo natis in bonũ:q̃a
omĩs culpę remiſſionẽ etiã quo ad pęnã:
et cum h̃ gr̃am viuificantẽ:q̃ꝫ Adę deme
ritum ex eo natis in malũ. qꝛ ſolum vnaꝫ
de per ſe ingerit culpã.ſcꝫ originaleꝫ. Hoc
de q̃rto articulo.

Quantũ ad quin

tum articlm̃. puta ad ſcđm quęſitoꝝ.ſcilꝫ
ad videndũ. Utrũ pctm̃ originale in om
nes trãſeat ęqualit̃: Et cum pctm̃ origina
le ſit ⁊ culpa ⁊ pęna:põt quęſtio intelligi đ
vtroq̃ꝫ. vtꝝ ſcꝫ ęqualiter trãſeat in omnes
quo ad culpã ⁊ etiã quo ad pęnã. Et ſꝫ h̃
de duobꝫ videndũ eſt. ſcꝫ an trãſeat i om/
nes ęqualit̃ q̃ ad culpã.ſcđo vtrũ tranſe/
at i omẽs ęqualiter q̃ ad pęnã.¶ Quo ad Cõclo
pmũ eſt ꝯcluſio m̃ſalis. ꝙ in omĩbꝫ cõmu
niter natiſ pctm̃ originale eſt ęq̃le quo ad
ſuum eſſe formale. Probat̃ ſic. qꝛ in omni
bus cõiter natis puatio originał iuſticię ẽ
ęqualis. ergo pctm̃ originale quo ad ſuũ
eſſe formale.ꝯña nota eſt ex dictis in p̃ce/
denti articlo tertio. qꝛ formale eiuſ eſt pri/

natio illius iuſticie. añs pz. q2 illa in omi
bus equaliter nō eſt. q2 in nullo aliqd ei⁹ ē
totale autē nō eſſe nō ſuſcipit magis neqȝ
minus. ſicut nō magis eſt chymera q̄ȝ an/
Cōcl'o 2 tixps. ¶Secūda cōcluſio eſt. Quāuis p/
nitas ad ↄcupiſcendum nō ſit in omnib⁹
equalis: tn̄ in oib⁹ pctm̄ originale etiaȝ q̄
ad ſuū eſſe materiale inq̄tū eſt pctm̄: eſt e/
quale. pz p̄ma ps p dicta in tertia ↄcl'one
ſecūdi dubij p̄me ptis articuli tertij. quia
cauſe concupiſcentie in nobis ſuſcipiunt
magis ⁊ minus: ⁊ ad fortiores cauſas ſeq̄r
Cōtra 1. fortior pronitas ad ↄcupiſcendū. ¶Vnđ
colericus pronior eſt cōcupiſcere ea q̄ ſunt
carnis q̄ȝ melancolicus vel flegmaticus. ⁊
Corre. 2 ita in alijs. ¶Et nati cū impotētia natura
li reſpectu alicuius pcti ſūt pniores concu
piſcere ſm illud q̄ȝ ceteri reſpectu eiuſdem
nō impotētes. Probat̄ ſcđa ps. q2 pctm̄ o
riginale reſpectu ſui eſſe material' nō impu
tat̄: iuxta maiorē vel minorē pnitatem ad
cōcupiſcendū: ſȝ inq̄tū tractū p ppagati/
onē p̄mi hominis. Nō hoc in oib⁹ eſt eq̄le
equaliter eīn omes cōiter nati pducti ſūt
per ppagatōem ſemis a p̄mo hoīe: igitur i
q̄ztum pctm̄ eſt: in ſinglis equale eſt. Hoc
Notā. 1 de p̄ma pte articuli. ¶Reſtat videre: an q̄
ad pena ſit in omib⁹ equale. ¶Vbi eſt no
tandū: q pena peccati eſt duplex. ſcȝ pena
cōtracta ⁊ pena inflicta. Pena ↄcta pecca
ti eſt ipmmet pctm̄. Nā ome pctm̄ inquā
tū eſt pctm̄: intantū eſt pena. Vnde btūs
Aug. in libri ↄfeſ. Statuiſti dñe ⁊ iuſtuȝ
eſt vt omis vicioſus anim⁹ ſit ſibiipi pena
Et Boeti⁹ nr̄. 4. de ↄſol. phie hoc expreſ/
ſe ponit. q vtus eſt ſibi p̄miū. ⁊ viciū pena
Pena inflicta pcti dr̄ q eſt reordiātia pec/
cati. vt ſcȝ q̄ntum quis ſe exaltauit in deli/
Notā. 2 cijs: tantū habeat tormētū ⁊ luctū. et hoc
p ſeclo futuro Apoc. xviij. ¶Secundo eſt
notandum. q de pena pcti original' iflicta
poſſumus loqui dupl'r. Vno mō q̄ ad ſta
tum vite p̄ſentis. que pōt dici inordiatio
volūtatis: cecitas intellectus: ↄcupia car
nis: ⁊ ſequela penaꝝ i hac vita. Alio mo/
Cōcl'o. 1 do quo ad pena qua dñs ipm reordiabit
in ſeculo futuro. ¶Quib⁹ pmiſſis ſit pria
ↄcluſio. Pctm̄ originale quo ad penā cō
tractā q̄ inſepabilis eſt a culpa: in omib⁹ ē
equale in quib⁹ eſt. pz ex dictis. q2 tāta ē
pena contracta inſepabilis a culpa quan
ta eſt culpa. ſed in oib⁹ pctm̄ originale eſt
equalis culpa. g̃ in omib⁹ ē equal' pena cō
tracta. pz maior p p̄mū notabile. et etiaȝ
q2 q̄nta eſt culpa: tantū deordinat. ⁊ quā/
tum deordinat: tāta eſt pena. pz minor p
duas ↄcl'ones poſitas in p̄ma pte articuli
¶Scđa ↄcluſio eſt. Pctm̄ originale vid' Cōcl'o. 2
eſſe equalis culpa in ſingul': quo ad penā
inflictam vel infligendā intenſiue pro vi/
ta futura. pz. q2 in omnib⁹ puniet̄ mitiſſi
ma pena: vt dicit btūs Aug. in enchiridi
on. c. lxiiij. ſb his verbis. Minima ſane
pena eoꝝ erit: qui p̄ter pctm̄ qđ originale
traxerunt nullū inſup addiderūt. Et mgr̄
diſ. xxxiij. c. vij. dicit. q pro eo nullā aliaȝ
penā paſſuri ſūt: nec ignis nec p̄mis cōſci
entie: niſi q de viſione carebūt imppetuū 1
mō hec in omnib⁹ cū ſit pura p̄uatio vide
tur eſſe equalis. ¶Sed ↄtra arguit̄ ſic. q2 Obijcit̄ ↄcl'oni
dānandoꝝ p ſolo pctō originali pena erit
inequalis apud inferos intēſiue. g̃ ↄcl'o ē
falſa. ↄña nota eſt. ⁊ añs pbat̄. q2 priuatio
viſionis ineq̄liter puniet eos. igit̄. ↄña te/
net ⁊ pbat̄. q2 q̄nto damnū magis pcipit̄:
tāto plus affligit. ſȝ damnū p̄uationis di
uine faciei ineq̄liter ab eis pcipiet̄. g̃ ineq̄/
liter affliget eos. pz maior. q2 ſi damnuȝ
nō cognoſcit̄ nō affligit. ſi aūt cognoſcit̄: ſi/
cut apđ iferos cognoſcit̄: tūc tāto mag' af
fligit: q̄nto quis ſe cognoſcit magis bonū
pdidiſſe p pportionē ad ſuū ſtatū. minor
pz. q2 damnandoꝝ p pctō originali ali/
qui erūt illuminatioꝝ itellect⁹ q̄ȝ alij. ⁊ ta/
les ſcient ſe magis bonū pdidiſſe: in hoc q
ex demerito ſui patris pdiderūt viſionē dei
¶Scđo xpianoꝝ pueri in originali dece 2
dentes min⁹ puniunt̄ q̄ȝ gentiliū. igit̄ non
omniū eſt pena mitiſſima. ↄſequentia no
ta eſt. ⁊ antecedens apparet. quia parenteſ
huius pueri ſanctū habent propoſituȝ de
puero baptiſando: ⁊ ad chriſti fidem eru/
diendo. Et gentiliū paruuli ad cōtrariuȝ
fidei chriſtiane nō eſt autem impius de⁹
vt ſuis ſeruicijs mancipandū paruulum
equaliter puniat ſicut ſue fidei impugna
torem. ¶Tertio ſic. Si equaliter puniren
tur pueri chriſtianoꝝ ſicut gentiliū: lex no 3
ua eſſet durior lege antiqua. falſitas con/
ſequentis patet Johan. p̄mo. Lex p moy
ſen data: gratia ⁊ veritas per Jeſum xp̄m
probat̄ ↄſeq̄ntia. quia in lege antiqua nō
requirebat̄ de neceſſitate ſalutis circūciſio
niſi in octauo die. ergo infantuli aīa mor/
tui ante illum diem ſaluabatur in ppoſi/
to parentum de circūcidendo. modo in le

ge non a damnarẽt ęqualiter ſicut filij gẽ/
2 tilium.¶Secũdo opponit dicto bti Au/
gu. dicẽtis: q mitiſſima vel minima pęna
erit eorũ. Cõtra: eoꝝ pęna erit grauiſſima.
ergo pbat añcedens pmo. quia erunt i o/
dio dei modo hęc eſt grauiſſima pęna. er/
go ꝛc. pꝫ maior. qꝛ dicent deũ iniuſtũ eſſe
in eo q eos punit viſionis btificę puatiõe
ſine eoꝝ demeritis actualibꝫ. ꝛ ſic videtur
accipere odiũ dei: ſicut alij damnati. pro/
batur minor. quia odiũ dei ſecũ habet ver/
mem conſcientię: ꝛ intrinſecã deordinatio/
nem ꝛ tranquillitatis mẽtalis ablationẽ
hęc aũt prior eſt qꝫ omnis pęna ſenſus. ſic
pbaᷓ.2 eſſet caloris frigoris ꝛ cõſimiliũ.¶Secũ/
do pbatur hoc idem. qꝛ qnto aliqd magis
repugnat naturę creaturę rõnalis: tãto eã
magis affligit ſi cognoſcit eſſe tale. ſed pri
uari viſione btifica magis repugnat natu
rę creaturę rõnalis: qꝫ omnes pęnę ſenſus
ſimul ſumptę. ꝛ dãnati ꝯgnoſcent eam eſſe
talem. ergo illa eſt pęna grauiſſima omni
um pęnarũ: ꝛ maior qꝫ oẽs pęnę ſenſus ſit
acceptę. Patet maior. qꝛ cum dolor vel af/
flictio generet ex abſentia boni cogniti deſi
derabilis: inqꝫtũ cognoſcit eſſe tale: qꝫtũ
naturę cognoſcẽtis talis abſentia ẽ magis
repugnans ꝛ cognita eſſe talis: tãto magis
affligit. Patet minor. qꝛ viſio btifica ha/
bet ſe per modũ finis vltimi. mõ oĩ rei ſuꝰ
naturalis finis eſt cõuenientiſſimꝰ ꝛ natu/
raliſſimus. qꝛ conatus in finẽ etiam iſtoꝝ
naturaliũ eſt fortiſſimus conatus. g etiã
carentia maxime repugnat naturę creatu
rę rõnalis. tenet ꝯſeqntia. Et apparet añ/
cedens per illud bti Auguſti. credo. xj. cõ
feſſionũ. Feciſti nos dñe ad te: ꝛ inqetum
eſt cor noſtrũ donec quieſcat in te. Et pſal/
miſta. Quẽadmodum deſiderat ceruꝰ ad
fontes aquaꝝ: ita deſiderat aĩa mea ad te
deus. vbi exprimit deum eſſe finẽ vitę. Sꝫ q
erit cognitiua talis: pꝫ. quia paruuli reſur
gent in virum pfectum: ꝛ talis pſectim i fu
turo ſeclo ꝯgnoſcet ad quid pductus fuit
¶Tertio. Paruuli videntur ibi puniri pę
pbaᷓ.3 na ſenſus. ergo nõ mitiſſima pęna. tenꝫ cõ
ſequentia. ꝛ probat añcedens. Primo au
ctoritate bti Auguſti. libro de fide ad Pe
trũ dicentis. Firmiſſime tene ꝛ nullatenꝰ
dubites: paruulos qui de hac vita ſine ſa
cramento baptiſmi exeunt: ęterno ſuppli/
cio puniendos. ergo habent ſuppliciũ. qđ
Confir. videtur eſſe ſenſus.¶Et ꝯfirmat. quia vti

qꝫ nõ habebunt corpa glorioſa. qꝛ hoc eſt p
prium beatorũ. ergo naturaliter patientur
ab igne. Item caro eſt cauſa peccati aĩę.
ergo deberet magis puniri qꝫ aĩa pro origi/
nali. Et tertio. Nunqd punient tenebris:
apparet q ſic: qꝛ in iferno nõ erit mediũ il
luminatum. Et quarto. Veniali debet pę
na ſenſus. ergo a fortiori originali. tenꝫ cõ
ſequentia. quia maius pctm̃ eſt originale
añcedens ptꝫ per illud apli pmę ad Coꝝ.
iij. loquẽtis de venialibꝫ ꝛ dicẽtis. q cuiꝰ o/
pus arſerit: detrimentũ patietur. ipe tñ ſal/
uus erit: ſic tamen quaſi per ignẽ. Et quin
to. Nunqd aĩę erunt ocioſe: ſi igit aliqd
facient: ꝛ nequeũt laudare. Iuxta illud p
phetę Eſa. xxxviij. Neqꝫ mors laudabit
te. ergo vident vituperare: hoc nequit eẽ ſi
ne verme conſciẽtię.¶Pro ſolõne iſtoꝝ eſt Nota.
ſciendum. q qꝫuis aliqui doctorum nro/
rum videant velle paruulos puniri pęna
ſenſus. tamen maior ps tenet: q nõ. ꝛ q ſo
la pena damni. ſcꝫ puatõne diuinę viſio/
nis aĩa. corpus autẽ puatione dotuꝫ glo
rię. Cuiꝰ ratio eſt. qꝛ pęna dei pporcionat
culpę. Eſayę. xxvij. In menſura cõtra mẽ/
ſuram cum abiecta fuerit: iudicabit eam.
Modo pctm̃ originale eſt poſt corruptio
nem Adę viciũ naturę: ſine quacunqꝫ cul
pa actuali pſonę: iõ ſibi correſpõdebit pę/
na puationis viſionis diuinę faciei. q vi/
ſio erat bonũ: ad quod diſponebat origia
lis iuſticia: ꝛ qđ per additam gratiã conſe
cuta fuiſſet. Ex quo itaqꝫ illa ſola priuati
ſunt hac priuatiõe. ſ. pena damni ſola de
congruo puniunt.¶Ex quo cõſequẽt cor/ Corel.
relarie dicẽdũ eſt. q iſti nõ habebũt actu
le odium dei quia nõ habebant actuale
peccatũ in vita. vnde ergo produceretur in
eis: non a deo. quia hoc eſt formaliter pec
catum actuale. nec ab ipis. qꝛ pꝰ mortẽ nõ
poſſunt mereri nec demereri. Nõ illđ odi
um actuale eſſet grauiſſima pęna ad mi⁹.
¶Secundo ſequitur q cognitiões quas Core 2
habebũt: nõ erunt eis pęnę. qꝛ ſic haberẽt
vermẽ conſcientię.¶Tertio. q licet cogno 3
ſcant ſe nõ habere btitudinem: nec finẽ ad
quem producti ſunt: de hoc nõ dolebunt.
patet. qꝛ talis dolor eſſet pęna ſenſus quã
dei miſericordia i eis nõ admittit.¶Quar 4
to. q omnia pęnalia inferni nihil eis mo/
leſtię inferent poſitiue. patet. quia ſic ha/
berent pęnam ſenſus.¶Per hęc reſpõde/ Ad 1
tur ad rõnes factas.¶Ad pmam negãdo

añcedens. Ad pbationem negetur ꝙ pri-
uatio faciei diuine puniet eos positiue in-
ferendo dolorē. quia punirent pena sensus
quia omis dolor illatus anie damnate vo-
catur pena sensus. Ad probationē ante-
cedentis dicit ꝙ licet damnū cognoscant
et stat: ꝙ vnus magis et alius minus. tamē
hmōi cognitio dei dispositōne nullū infe-
ret eis dolorem. quia scient ꝙ sibi non debeat:
nec dñs volet coagere: cum hmōi cogniti-
one ad alicuius doloris illatōem. Et ideo
ratio fundat in falso fundamento. scilicet ꝙ
quāto damnū plus pcipit tanto plus affli-
git. hoc enim nō erit ita in talibus. quia positiue
Ad 2 nullum dolorē habebūt. ¶ Ad scdam nege-
tur añcedens. et ad pbationē eius dicit ꝙ
bonum ppositum parentū vel malū pōt
ipis prodesse vel obesse: sed nō pueris nō-
dum vsum rōnis habētibus nō baptisatis.
nihil enim pnunc preseruat ab originali: ni-
si renasci: nec aliquid grauat tal' pueri pe-
Ad 3 nam quod faciūt parentes. ¶ Ad tertiā.
neget cōseqntia. et ad pbationē dicit ꝙ na-
tis infantibus sufficit p positum parentum.
sed si in vtero mortui fuissent: tunc sic nūc
fuissent filij ire. Ex vtero aūt in lege noua
nō dat mora sicut nunc. quia sine omni peri-
culo pōt puer baptisari: etiam solo capite
vterū matris egressus: et in aqua tepida i
nullo pueri offensiua: similit et a qualibet
Ad 2 psona. ¶ Ad scdam negetur ꝙ eorū pena
erit grauissima. vel etiā ꝙ pena dāni erit
grauissima in paruul. quis eius perceptio
in his qui eam incurrūt ex pprijs actibus
erit fortissima omiū penarū sensus. Et ad
probatōem neget ꝙ erunt in odio dei. et ad
probatōem dicit ꝙ nō dicent deum esse in-
iustum. nec aliqua cognitōem habebunt
talem. scz eis dolorem inferentē. sicut etiā
nullū actuale pctm̄ pmiserūt. Scient enim
eis deberi visionem beatificā. et ideo penalis
dolor in anīa: vl' detestatio diuine ordina-
tōis vel odiū dei in eis nō surget: cū actu-
2 ale pctm̄ nō habuerint. ¶ Ad scdam pba-
tionē añcedentis credo ꝙ illa ratio probet
ꝙ in dānatis pro peccato eorū actuali: in-
ter omnes penas sensus est grauissima pe-
narū cognitio sui damni. Iuxta illud Sa-
pientie quod dicturi sunt dānandi. ꝙ erra-
uerunt a via veritatis. s. ducente ad gl'iā
et lumen iusticie nō luxit nobis. Iusto enim
iudicio dei ex actuali eorū auersiōe cognoscēt
quantitatē damni. et ex eius cognitōe sur-
get vermis cōscientie grauissim' deo cum
cognitiōe illa hunc in eis pducente. Sic 3
autem nō erit in mortuis solo peccato ori-
ginali. qa ibi ex quo nō propria cognitiōe
se auerterunt: nec deus cum cognitiōe sui
damni volet concurrere ad productōem
alicuius in eis actualis doloris: sz potius
cōsiderationis ꝙ eis ille status nō debea-
tur: et sic sine dolore esse. ¶ Ad terciā neget Ad 3
añcedens. Ad pbationē pmam: ad illud
beati Augustini dicit ꝙ loquat de suppli-
cio large. prout puatio visionis diuine vo-
catur suppliciū. ¶ Ad scdam probationē. 2
ꝙ paruuli nō habebūt corpa gloriosa in in-
ferno: et ideo nō habebūt corpa impassibi-
lia ex virture resistētis: sed habebūt corpo-
ra impassibilia ex defectu agētis. qa ignis
et aqua post diē iudicij cessante motu ce-
li nō aget propria ꝟtute. quia nullum corp'
aget post sm virtutē nature: sed solū aget
vt instrumentū reordinatū culpe seruiens
diuine iusticie que reqrit ꝙ vbi non fuerit 3
actualis culpa etiā nō sit pena. ¶ Ad ter-
tiam ꝙ psentia tenebrarū aspectus demo-
nū et cetera hmōi sicut fetor etc. nullū inge-
rent eis dolorē ex quo nō actualiter pecca-
uerit. hmōi enim quāuis sm suā naturā peno-
sa sint. tamē quia penam nō inferunt: nisi
inqntum dominus vult eis coagere nullā
penam possunt infligere his qui nō cōmi-
serūt actuale domino nō coagente. ¶ Ad
quartā dicit: ꝙ dpa potest dici alia culpa Ad 4
maior dupliciter. Uno mō quantū ad grā-
tiam qua puat vel cum qua nō stat. et sic
originale est maius veniali. quia non stat
cum gratia. Alio mō in ordine ad volun-
tatē que actualr peccat. et sic veniale ē ma-
ius. quia plus habet de volūtario. Eodem
modo inequalitas pene est duplex. Uno
modo dicit pena maior durabilitate. et sic
maior debet originali: qa eterna. Alio mō
acerbitate et sic veniali debetur maior: sz tē-
poralis. ¶ Per hoc ad formā concedit an-
tecedens: et negetur pseqntia. et ad proba-
tionē dicit ꝙ originale est maius qntū ad
priuatōem gratie: ideo sibi debet maior pe-
na duratione. nō autem maius: sed mai'
in ordine ad voluntatē. ¶ Ad quintam. ꝙ
cognitiones habebunt quibus cognoscēt se Ad for.
esse natos in peccato originali: et scient eis
deberi penam damni. Sed ꝙ hec pgnitio
nō ingeret eis aliquē dolorem: eo ꝙ sciēt si-
bi gl'iam nō deberi: immo ꝙ deus non vult

ꝙ hec cognitio aliquem dolorem eis infe/
rat poſitiue: nec cum ea agere ad hmōi do
obiectio loris illationē. ¶ Forte dicetur. ꝙ extra de/
um cognoſcunt vel diligunt eum vel odi
unt: vel habent ſe indifferēter. Nō pmū3
quia vide ꝙ ſtatui damnatoꝝ repugnet
dilectio dei. Nec ſcōm: vt dcm̄ eſt. immo
ſi ſcōm. ergo vermis cōſcientie inerit. Nō
tertiū. quia quomō erit voluntas indiffe/
rens reſpectu ei⁹ quod ſcit poſſe ſibi bonū
Solo. facere ꝛ nō facit. ¶ Reſpōdet vt dictu3 eſt
ꝙ deum nō odient: immo vt auctorem ſui
eſſe ꝛ ſue cognitōis naturali affectione di/
ligent aliquo modo. Nō em̄ vide inconue/
niens ꝙ cum ſtatu pene damni ſtet dei di
lectio naturalis. qa omne ens naturali di
lectione diligit deum plus ꝙ̄ ſe: vt dictum
eſt in pmo. ſic etiā nō videt aliquid incō/
ueniens ſola pena damni dānatos dili/
gere deum dilectōne voluntatis ſup ſe: et
revereri vt dominum. ꝗuis nō meritorie.
Cōclo 3 ¶ Tertia cōcluſio. Aliquis paruul⁹ punie
tur maiori pena ꝙ̄ alius extēſiue. pat3 de
illo qui citius morit. ille em̄ longiori pena
Cōclo 4 torquet ab ante. ¶ Quarta cōcluſio. Vi/
det ꝙ paruuli poſſint inequali pena puni
ri quo ad ſtatum pſentis vite. pat3. qꝛ di/
uerſaꝝ cōplexionū ſunt et fortitudinum.
Vñ aliqui grauius leduntur in natiuitate:
aliqui minus grauiter: aliq magis delica
obiectio te ſuſtentant: aliqui minus: ſicut patet in
infantulis diuitum ꝛ egenorū. ¶ Sed di
cetur. Cum omēs he pene ſint pene infli/
cte pro peccato originali: quō iuſtus deus
ſic inequaliter punit omīno equale pecca
tum? quia ipm̄ (vt dcm̄ eſt) in omnibus ē
Solo equale. ¶ Poteſt videri ꝙ hec abyſſali ſue
ſapientie relinqueda ſint. Scdo ꝙ in hoc
deus nulli facit iniuriā. quia cum hō ſpon
te ſua impaſſibilē ſtatum in ſtatū paſſibi/
lem mutauit ſequentē eius naturā dotib⁹
originalis iuſticie priuatā: inequales pe/
nas temporis ſm ꝙ ſue placuerit ſapiētie
naſcendis ex ipſo varie prouidit. Nec eſt q
ex rōne conqueri poſſit. quia quicqd de pe
nis tempis tollit: ſua liberali miſericordia
facit. cum pctōri ſoli pro meritꝭ debeat pe
na: ꝛ deus nullius debitor exiſtat. Jucūda
ergo gratis dat. penoſa vt cõmōderia ſta/
tui: vni plus: alteri min⁹ miſericordia ſua
relaxat: ſicut ſua immenſitas nouit pleni⁹
expedire. cui⁹ ratio nō eſt q̄reda. Hoc de
q̄nto art.

Ad rationes prin

cipales. ¶ Ad pmā3 que eſt contra ſuppo Ad 1 pnci.
ſitum: neget antecedēs. ꝗuis etiam cōſeqn/
tia nō valeat. nō em̄ optet (vt patuit in q
ſtione) omnē cōcupiſcentiā eſſe culpam. ꝛ
pſertim in pmo ꝛ tertio articulis. Ad pri/
mā pbatōem eius dicit ꝙ culpa nō inſit a
natura: put eſt a deo inſtituta: ꝛ ido in pri
mis parētib⁹ nō fuit culpa: etiā ſi dñs fe/
ciſſet eſſe ſine donis gratuitis naturalibus
ſupadditis: ad quoꝝ obſeruatōem volu/
it pmū hominē pro ſe ꝛ poſteris obligari:
cōcupiſcētia nō fuiſſet culpa. qꝛ tunc fuiſſ3
natura ſibi derelicta: ꝛ ido cōcupiſcibilitas
nō fuiſſet imputata. Nunc aūt quia hoc
donū erat ſupadditum ꝛ excluſiſſet cōcupi/
ſcentiā. ꝛ ad eius habitōem vel gratie ob
ligat homo ſb pena mortis eterne: ideo ex
hoc originale factum eſt culpa. Et cu3 di/
citur ꝙ nō pōt euitari. dicit ꝙ ver3 eſt quo
ad prolem. ſed pmus parens potuit. ꝛ qa
voluntarie in ſe totam maſſam humane
nature per cōmixtōem carnis ex eo generā
dam pcepti tranſgreſſiōe fedauit: ido ma/
culata caro ab eo cōtracta libidine hoc fa
ciēte animā ream mortis inſtituit per cul/
pam eius a parētib⁹ tractā. ¶ Ad cōfirma Ad cōfir
tionē ad rōnem Juliani nego maiorem.
quia dico ꝙ cum parentū actōe meritoria
paruuli inqꝫtum eſt ex parte ſui oimoda i
nocētia bonitate nature ꝛ deo immēſo ſtat
puerum concipi in peccato ex eo quia con
cipitur ex ſemine libidine maculato: rōne
cuius aīa cum coniungit ei maculā tra/
hit obligatoriā: ex carne fedata. ꝛ debitrix
fit ad imaginē regis habendam. ſc3 origi/
nalem iuſticiā habendā vel gratiā quam
Adam pro omnib⁹ ex eo naſcendis ſuſce
perat: quā quia nō habet peccatrix ꝛ in cul/
pa exiſtit. ¶ Sed dubitat. Ponat ꝙ Adā Dubiu3
genuiſſet filiū ꝛ ꝙ deus a motu libidino/
ſo ſiue pruritu carnis pſeruaſſet nunquid
iſte fuiſſet ſine pctō originali? ¶ Reſpōde Solo
tur ꝙ niſi hunc deus pſeruaret ſpēalit ad/
huc debitor eſſet mortis eterne. Ratio eſt
quia per propagatōe3 actiuā de carne pec
catrice natus eſſet. Et quāuis caro libidi
ne patris preſeruatōne dei nō eſſet macu
lata: ex quo tamen traductōe ſeminali pa
tris actiua infunditur cōcupiſcentiā tra/
hit que ad culpā imputatur. ¶ Ad ſcdā3 Ad.2
poteſt dici: ꝙ formale ipſius eſt in anima:

eo modo quo priuatio eſt in ſbiecto.q2 eſt
ꝑuatio originalis iuſticie.quia hec impu
tatur.Et hec quo ad ſuuȝ ꝑncipale eſt in
voluntate.materiale ipius eſt in ꝯpoſito
ſcilȝ in carne aniata concupiſcibili. vt di/
1 ctum eſt in tertio articlo.¶ Ad improba/
tionē cum dicit ꝙ corpus nō ſit ſuſceptiuū
culpe.Dicit ꝗȝ verū ſit:ſecluſa anima. non
tamen eſt incōueniēs concedere ꝙ in ꝯpo
ſito vt in appetitu ſenſitiuo ſit pctm̄ veni
ale:vt magiſter cōcedit in littera.Et ita e/
tiam nō eſt incōueniens cōcedere ꝙ in eo
2 ſit pctm̄ originale quo ad ſuum eſſe mate
riale:vt dcm eſt in tertio articlo. ¶Ad im
probatōem eius cum dicit:ꝙ ſi ſit in ania
ania a deo crearet mala.poteſt negari con/
ſeqntia.Et ad probatōem cōcedit ꝙ nun
ꝗȝ fuerit ſine culpa.Hec autem culpa non
eſt a deo:ſed a carne per ꝓpagatōeȝ ſemi/
nis maculata. ⁊ ab Adam effectiue ⁊ vo/
luntarie mādatū dei tranſgrediente pro ſe
et omnib⁹ filijs ſuis lege cōmuni ab eo de
3 ſcēdētib⁹.Anima em̄ creat bona.¶Quia i
ꝗȝtum eſt a creatore eſt bona.ſed inꝗȝtū re
cipit in carne infecta ⁊ taliter diſpoſita. ꝙ
quecunqȝ aīa ſibi infundit illa debitrix ſit
iuſticie original' quā nequit habere ex trāſ
greſſione ꝑmi parentis:⁊ ſic fit mala.Et ꝗ
licet ſimul tempe ſit anima:⁊ eam eſſe ma
lam:tamē ꝑus natura eſt eam eſſe a deo:et
4 eſſe bonam in ordine ad cauſam.¶Et exē
plificat magiſter in littera.vt ſi a mundis
manib⁹ pomū poneretur ad manus imū/
das.Vn̄ hec cōſeqntia nō valet.a creati/
one ſua eſt immunda.ergo a deo creat im/
Ad 3 munda.quia hoc eſſet eius immundicieȝ
retorquere in deum a quo nō eſt.¶Ad ter
tiam neget maior.⁊ ad ꝓbationē ꝙ pecca/
tum debet eſſe voluntariū:poteſt dici ꝙ be
atus Auguſti. loquit de actuali. vel ſi de
omnib⁹ debeat intelligi:tunc dicat ꝙ bea/
tus Auguſtin⁹ velit:ꝙ omne pctm̄ eſt vo
luntariū:vel in ſe vt in actuali.vel ī ſua ra
dice vt de originali.quod in Adam(q̇ fuit
eius radix)extitit voluntarium ⁊ actuale.
¶Ad quartam .nego minorem.⁊ ad illḋ
Ad 4 Ezechiel.18.Filius nō portabit iniquita
tem patris. Dicit ꝙ hoc intelligit quando
nō eſt ꝑticeps peccati patris. Mo actua/
lis peccati patris noſtri inꝗȝtuȝ ex lumbis
eius generatione actiua patris omnes
propagati ſumus: omnes ſumus partici
pes. quia totam maſſam humane natu

re ſic ab eo deſcenſuram defedauit.⁊ ergo n̄
eſt ad propoſitum auctoritas iſta.quia h̄
filius particeps eſt iniq̇tatis patr.¶ Ad 2
illud quo dicit:ꝙ nihil habemus a patre:
in quo poteſt eſſe culpa.dicit ꝙ licet in car
ne quā habemus a patre.ſecluſa ania ne/
queat eſſe culpa.tamē in ea poteſt eſſe ma
cula ⁊ defedatio rōne cuius anima ſibi in/
fuſa contrahit culpam.Et ita eſt hic.ſicut
ſi puruȝ vinū ponatur in vas immundū
corrumpitur ſtatim:⁊ fit impuꝝ.¶Ad q̇n Ad 5
tam dicit.ꝙ a ſimpliciter bonis cauſis nō
eſt neceſſario malum culpe in ſe.ſed bene
poteſt a cauſis mundatis a culpa in pro
lem quā producunt eſſe nō inꝗȝtum mū/
date ſunt:ſed inquantū vicioſam originē
a ꝑmis parentib⁹ contraxerunt.ſic em̄ nō
tranſfundunt culpam.ſcilȝ inꝗȝtum bona
vel munda.ſed inꝗȝtum ſm id quod ī eis
fuit immundū ꝓducunt filium.nō em̄ ꝓ/
ducunt renati renatum:ſed ſolū vt nati ꝓ
ducunt natum.Nec generāt ſȝ quod ba
ptiſati ſunt regeneratōne ſpūali.ſed inq̄n/
tum ex Adam nati ſunt generatōe carna/
li.Et ſic ꝓducunt ſm id quod ante in ſei/
mundū ⁊ malum habuerunt: ⁊ idō eoruȝ
filij mali ⁊ immūdi erunt.¶Ad ſextam cō
ceditur maior.⁊ neget minor.quia in ho/ Ad 6
mine eſt culpa:que nō eſt imediate a deo
Item in homine eſt caro feda que non eſt
a deo immediate vt talis.Et ad probatio
nem minoris dicit.ꝙ licet caro ſiue corpuſ
ſit a deo inꝗȝtum ens.tamē inꝗȝtum imun
dum nō eſt a deo: ſed a voluntarate ꝑmi
hominis deficientis pro ſe ⁊ omib⁹ ſuis po
ſterioribus¶Ad ſcdam ꝑncipalē neget ma
ior ſiue illa cōditionalis.Ad probatōem Ad 2
admittitur vt in ſecundo articulo dcm eſt
ꝙ in tali homine cōcupiſcentia nō eēt pec/
catum ⁊ eſſet illa concupiſcentia ex cōiun
ctōne duorū naturalium natura propria
ad diuerſa tendētium:quādo ſunt ſibi de/
relicta ¶Sed ſecus eſt de homine cui de
us dedit virtutem harū partium vnitiuā: 2
et modo ſb̄ precepto quo eam deberet obſ
uare vt nunqȝ ineſſet concupiſcentia:tam
ꝓ ſe qȝ pro poſteris ſuis. Cum em̄ hec vir
tus voluntarie perditur:tunc homo ſe et
poſteros ſuos ad naſalia ſua ſibi derelicta
ſua ſpōte dermiat.vn̄ cōcupia ī eo ſurgēs
ex carentia dicte virtutis vnientis carnē cū
ratōne in ſe et poſteris ſuis animam ma
culat.Et ideo illa eſt peccatuȝ materiale.

vt in tertio articulo dictum eſt. cum aĩa
ex ea rea conſtituatur: cum carni macula/
Ad 3 tę coniungit̃. ¶Ad tertiam. ꝙ apoſtolꝰ lo/
quitur ibi de cõcupiſcentia actuali quam
facit pctm̃ originale: inclinando in cõtra
rium bonorũ ſpiritus ſiue anime rõnalis
vel rectę ratõnis. Et ergo concupiſcentia
aptitudinalis facit omnẽ concupiſcentiã
actualem: vel per ſe vel adiuta obliqua ra
2 tione. ¶Eodem modo dicat̃ ꝙ Beda loq̄
tur de cõcupiſcentia actuali: q̄ eſt pęna pec
3 cati originalis. ¶Uel poſſet dici. ꝙ loqua
tur de peccato originali formali. ſcꝫ de pri
uatione originalis iuſticię. quia hęc dicit̃
facere concupiſcentiã carnis. nõ q̄a eam
proprie faciat: cum ꝓuatio nõ ſit proprie
cauſa productiua. ſed q̄a ſi originalis iu/
ſticia ineſſet: nulla cõcupiſcentia eſſet. ſic
abſentia nautę dicit̃ cauſa ſbmerſiõis na/
uis. quia eius pſentia ſi eſſet: eſſet cauſa ſa
lutis. Et ita loquit̃ venerabilis Anſelmꝰ:
de conceptu ꝟginali. ¶Ad quartã. reſpon
Ad 4 det̃ ꝙ origĩale deleat̃ in baptiſmo quo ad
ſuum eſſe formale: ſic ꝙ deinceps in tali ho
mine ꝓuatio iuſticię originalis nõ impu
tatur ad pctm̃ propter infuſionẽ grẽ gra
tum facientis ex merito paſſionis chriſti.
2 ¶Secundo. ꝙ cõcupiſcentia etiã deletur
quo ad eſſe culpę. q2 nõ imputatur poſtea
in culpã. ſed nõ deletur: q̄uis remittat̃ in
eſſe pęnę. manet em̃ poſt in exercitiuꝫ. vt
dicit magiſter in littera. Et ideo poteſt con
cedi ꝙ concupiſcentia non ſit formalr̃ pec
catum originale: ſicut dc̃m eſt in tertio ar
ticulo. ſed ea eſt materialiter. ⁊ vt ſic dele/
tur in baptiſmo ſic ꝙ poſt non imputet̃ ad
culpam. ¶Deinde reſpondet̃ ad ratõnes
Ad 1 q̄ſitũ factas contra ꝓmum quęſitum. ¶Ad pri
Ad 1 mam negando añcedens. Ad probatio/
nem dicit̃: ꝙ aliquis bene dat qđ in ſe for
maliter non habet. dum tamẽ eius cauſã
in ſe gerit. vt vinum bonũ in aliquo diſpo
ſito ad febres. licet in ſe nõ ſit ęgrum: tam̃
generat ęgritudinem. Et ita caro munda
ta per baptiſmũ generat carnem maculatã
per motum ſuũ libidinoſum. nõ em̃ gene/
rat renatum. ſed non niſi ſemel natuꝫ. Et
ergo nõ generat inq̄ztum baptiſata: ſed i/
quantũ ante baptiſmũ fuit originali cul/
pa defędata. quia ſm id ip̃a generatio fit
a p̃re: et ſi ſit illa generatio in ſe munda: ta
meꝫ pater nõ poteſt generare niſi immun
dum: propter maſſam peccati a qua gene

rat: ⁊ ſic includit virtualiter reſpectu gene
randi aliquid immundũ. Sicut q̄uis
radius ſolis mundus ſit: tamen rem fędã
mũdam nõ reddit. Et granum tritici mũ
dum nõ generat granum niſi cum palea.
¶Ad ſecundam. ꝙ nõ ſit ſimile de origĩa Ad 2
li iuſticia ⁊ de culpa. q2 in culpã Adam per
ſe cadere potuit: pro ſe ⁊ om̃ibꝫ alijs. quia
radix erat arboris totius humani generis
ſed in iuſticiã originalem peruenire nõ po
tuit per ſe: nec eam habuit a ſe: ſed dei dono
¶Secundo ꝙ etiã ip̃e eam nõ tranſfudiſ 2
ſet. vt in quęſtiõe. xij. dc̃m eſt. ſed deus eaꝫ
filijs gratis intuliſſet: ſi eam pater non a/
miſiſſet. ¶Tertio. ꝙ licet iuſtus ſit per ba/ 3
ptiſmũ: tñ vt dcꝫ ẽ hęc iuſtificatõ tm̃mõ ſu
am reſpicit perſonam: ⁊ ideo non ex ea pro/
lem generat iuſtam: ſed immundã ſm im
mundiciẽ carnis quã ante baptiſmũ ha/
buit: ⁊ ſm quam ab eo actus generatõnis Ad 3
procedit. ¶Ad tertiã. ꝙ admiſſa maiore ꝙ
fortior ſit lex gratię ad reddere actũ bonũ:
q̄ꝫ lex culpę ad reddere eum malum. tamẽ
quęlibet lex ſuã virtutem habet reſpcũ ho
rum quibꝫ datur. Iuxta illud apoſtoli ad
Roma. iij. Scimus quoniã quęcunq lex
loquitur: his qui in lege ſunt loquit̃. Mo
do lex gratię data in baptiſmo eſt donũ p/
ſonale: ⁊ ideo per eam nõ poteſt iuſtificari p
les. quia nõ eſt data pro lege. Sꝫ lex cul/
pę originalis iuſta pęna dei ꝓmulgata eſt
in patre pro ſe ⁊ filijs ab eo carnalit̃ deſcen
ſuris. Et ideo neget̃ conſequentia ꝙ tm̃ po
terit lex gratię in poſteros eſſe bonos. q2 iu
ſticia patri nõ eſt addita pro prole: ſꝫ pro
ſua perſona in ſe: ſicut lex culpę in poſteros
eſſe malos. quia illa eſt inflicta pro ſe ⁊ oi/
bus poſteris. ¶Ad quartam. ꝙ ſpũalia iu Ad 4
ſta pęna dei inflicta magis adherent ſpũa
libꝫ q̄ꝫ defectus carnales carni. ⁊ ergo eſto ꝙ
eſſet verum qđ dicit minor adhuc non eſt
ſimile. ¶Secũdo dicit̃ ⁊ melius. ꝙ ſi mor/ 2
bus carnis ſanatur: tunc ſanus reddit̃ ho
mo pro ſe ⁊ omnibꝫ actibꝫ carnis. vñ iſta
ſanatio eſt cõmunis ſibi ⁊ filijs. Sꝫ mor
bus ſpũalis in patre nõ curatur niſi ꝑ pa
tre tm̃. Et ergo cauſa infirmitatis ſpũalis
manet adhuc in patre: reſpectu generandi
filij. ¶Et ideo non eſt ſimile. q̄uis etiaꝫ mi
nor ſit falſa. quia regulare eſt: ꝙ licet para 3
lyſis ſanet̃ in patre: ꝙ adhuc reperiet̃ i filio
vel quandoq in filio nõ: ſed in nepote. ſic
ea philoſophice ſolent tradi: verum eſt ꝙ

Ad 1 de hoc non eſt ad pñs. ¶ Ad ratões fa
3 q̃ſitũ ctas contra ſcđm queſitum. ¶ Ad primã
dicit q̃ verum ſit quod aſſumit. q̃ cõcupi
ſcentia in ordine ad ſuas cauſas nõ eſt ęq̃
lis. ⁊ verum eſt q̃ ipa eſt pctm̃ originale q̃
ad ſuum eſſe materiale. et ergo de vi ſermo
nis poſſet concedi q̃ peccatum originale
materiale nõ in omnibus ſit ęquale. ſed ta
men inq̃ntum cõcupiſcentia eſt pctm̃: i oi
bus eſt ęqualis. quia nõ imputat in pec
catum: niſi inq̃ntum habet in filio: genera
tione actiua patris libidinoſa: rõne cuiuſ
caro filij datur maculata. Modo iſtud ẽ
ęquale in omnibꝫ. q: hoc modo omeſ cõit
ęqualiter nati hanc concupiſcentiã cõtra
xerunt. quia omnes deſcenderunt propa
gatõne ſeminis a pmis parentibꝫ ⁊ actiua
generatione ſui patris: ⁊ nõ minus vnus
q̃ alter. Et de hoc ſatis dictum eſt in cõ
Ad 2 cluſione ſecunda q̃nti articuli. ¶ Ad ſecũ
dam patꝫ per idem. q̃a peccatũ originale
nõ ſequitur quãtitatẽ conatus patris: vel
cõcupiſcentię libidinoſę: vel etiã pronita
tis infuſę in carnem prolis. ſed ſequitur de
ſcenſum a pmo parente: actiua propaga
tione ſeminis maculati. Modo hoc eſt ę
quale in omibꝫ cõmuniter natis. ¶ Ad ter
Ad 3 tiam pceditur q̃ ęgritudines actuales mẽ
tis. vt electiones ⁊ cõcupiſcẽtię actuales ſu
ſcipiunt magis ⁊ minus: ſed originalis ę
gritudo nõ. quia pura priuatio eſt omimo
da: vt dcm̃ eſt. ⁊ in hac nõ eſt magis ⁊ mi
nus. ſicut etiã in vera cęcitate corporis nõ
reperitur magis ⁊ minus. quia nõ eſt vnuſ
plus cęcus q̃ alter. quia nõ plus caret vi
ſu q̃ alter. cum nõ habere viſum non ſuſci
piat magiſ ⁊ minus. ¶ Et ſic eodem modo
2 deſcendiſſe a patre coitu infectiuo carnis
hoc nõ ſuſcipit magis ⁊ minus. ſed in om
nibꝫ eſt cõmune. ⁊ ſm hoc culpa origĩalis
dicitur eſſe peccatum materiale ⁊ in omni
bus ęquale. ¶ Ad rõnes poſt oppoſitũ di
cit q̃ magiſter: btũs Auguſtinus ⁊ alij nõ
velint: niſi q̃ pctm̃ originale eſt cõcupiſcen
tia quo ad ſuũ eſſe materiale. ⁊ hoc dictũ
fuit in ſecũda pte ſeptimę pclõnis ſecũdę
partis. iij. articli. ¶ Auctoritates q̃ allegã
tur p alijs q̃ſitiſ ſũt p dictis in. iiij. ⁊. v. ar.
De hac q̃ſtione.

Vicesimo q̃
v ritur. Utrũ virgo Maria
ianua celi ⁊ domina mũdi in originali pec
cato fuerit concepta? Et arguit pmo q̃ ſic arguit 1.
ſanctoꝝ ſolenniũ auctribꝫ. Pria eſt apoſto 1
li ad Rom. iij. dicẽtis. Mors in omneſ p
tranſijt in quo omes peccauerũt. Et ibidẽ.
Omes peccauerũt: ⁊ egent grã dei. Et pri
mę ad Corinth. xv. In Adam omes mo
riuntur. ¶ Secunda eſt Auguſtini in li. đ 2
fide ad Petrũ c. lviij. dicentiſ. Firmiſſime
tene: ⁊ nullatenus dubites: omnẽ hoiem
qui per concubitũ viri ⁊ mulieris concipit:
cum originali peccato naſci. Ecce quomõ
nemo excipitur. cum itaq̃ virgo benedicta
ſit coniunctõne ſuorum parentuꝫ genita:
videt ſequi q̃ ſit nata in peccato originali.
¶ Tertia: Auguſtin⁹ in libro de baptiſmo 3
paruuloꝝ dicit. q̃ ſolus chriſtus fuit ſine
peccato: ⁊ nullum membroꝝ eius. Cũ ita
q̃ virgo Maria ſit pncipale inter mẽbra
chriſti: videt ſic fuiſſe ſb pctõ illo. ¶ Quar 4
ta: Auguſtini ſuper Johannẽ ſermone q̃r
to: exponentis illud verbuꝫ Johãnis ba
ptiſtę. Ecce agnus dei ⁊c. dicentis: q̃ omſ
ex illa radice venerunt: ⁊ ex illa propagine
de qua cantat gemẽs Dauid. Ecce in ini
quitatibꝫ conceptus ſum: ⁊ in peccatis cõ
cepit me mater mea. ⁊ ſbdit q̃ ſolus ille a
gnus ſit qui non ſic venit. ¶ Quinta Au 5
guſtinus cõtra Julianũ dicentem: q̃ Iſa
ac quia ſterili matre genitus nõ eſſet cõcę
ptus de originali peccato. aſſertiue contra
eum dicit. Ego autem propter ſanam fi
dem ex eadem cõcupiſcentię volũtate cõ
cęptum etiã Iſaac dico: ex qua omes con
cipiuntur: vno ſolo excępto ex hoc malo p
quẽ liberamur a malo. ¶ Sexta. xiij. de tri 6
ni. c. xiiij. tractans illud pſalmi. Solus i
ter mortuos liber: dicit pręfatus pater Au
guſtinus. ſolus chriſtus liber eſt de debito
mortis. quia ſolus ſine peccato. nã mors
inflicta eſt propter peccatum. ¶ Septia.
ſuper pſalmo. In te domie ſperaui dic idẽ: 7
ſolus chriſtus ſine peccato venit. omnes
eñ peccauerũt ⁊ egent gratia dei. ¶ Octa 8
ua Hieronymi ſup illud pſalmi. xxj. De
manu canis vnicã meã: ſic dicit. Unica ẽ
anima chriſti: quia ſola ſine peccato: et a
pctõ imunis. ¶ Nona Ambro. in hexa. 9
li. j. ſolus chriſtus ſine peccato: ſol⁹ ſine va
nitate. ¶ Decima Leonis papę ſermone
de natiuitate domini dicẽtis. Inter filios 10
hoim ſolus chriſtus innocens natus eſt.
quia ſolus ſine carnalis concęptus pollu

11 tione factus eſt homo. ¶ Undecima vene rabilis Anſelmi in .ij. libro Cur deus ho/ mo. c.xv. ait. Uirgo vnde aſſumptꝰ ē chri ſtus in iniqtatibus ꝯcepta eſt: ⁊ in pecca/ tis concepit eam mater eius: ⁊ in origina/ li peccato nata eſt: quoniā ⁊ ipa in Adam
12 peccauit: in quo omes peccauerūt. ¶ Duo/ decima beati Thome .iij. parte ſum. q. .iij. articlo pmo dicit expreſſe ꝙ btā virgo fue
13 rit concepta in peccato originali. ¶ Trede/ cima ē beati Bernardi i epl'a ad lugdunē ſes dicentis: ꝙ feſtum conceptionis Ma rię nō eſſet celebrandū: eo ꝙ ꝯcepta fuit i pctō originali. De auctes ⁊ plures ꝯſimi les ſonant pro parte affirmatiua queſtio/
arguit ratione: 1 nis. ¶ Secundo arguit ſic. Quia ſi fuiſſ; ſine peccato concepta: non indiguiſſet re/ demptōne facta per chriſtū. falſitas conſe quentis patz. quia dicit Actuū .iiij. ꝙ non eſt aliud nomē datū hominib;: in q̄ opor tet nos ſaluos fieri. Et ptz ꝯſequētia. qa ſi nunq̄ fuit filia irę: ſed ſemp gratię ⁊ dile ctionis: etiā ſine morte chriſti fuiſſet ſal/ ua. membrū eni ſemp ſanū nunq̄ eget me
concordat auctas 12 dicina. ¶ Et eſt ratio bti Thomę pma .ij. quę. lxxj ita determinātis. Un̄ dicit ꝙ ſicut pctm̄ actuale trāſit a mala volūtate i om nia mēbra exterioꝛa exeqntia illd. ſic ex pec/ cato pmi parētis traducit culpa origialis ad omes illos q̄ mouent ab Adā motiōe
ſecunda rō gn̄atiōis. ¶ Tertio ſic. Quia ſi ſic: videt ꝙ virgo nō idiguiſſet baptiſmate chriſti. fal ſitas patet p illud Joh. iij. Niſi qs rena/ tus fuerit ex aqua ⁊ ſpūſctō: nō pōt videre regnū dei. ⁊ tenet ꝯña. quia nō videt inſti/ tutus baptiſmus: niſi in remediū peti ori
tertia rō ginal'. ¶ Quarto arguit ſic. Quia ſpūſſan ctus purgauit virginē ad ꝯceptōe; ſalua toris. ⁊ nō de actuali qđ nō cōmiſit. ḡ de o/ riginali. ⁊ h̄ eſt ppoſitū. ptz maioꝛ p illud
quarta rō Dama. li. iij. c. iij. dicētis. Spūſſanctꝰ ſup uenit purgās ipam. ¶ Quito ſic. Btā ma ter ⁊ virgo aliqn̄ fuit ſine gratia. ḡ cū nun/ q̄ cōmiſerit actuale: videt ꝙ tūc fuerit i o/ riginali. ꝯſeqntia nota eſt. q2 poſt lapſu; ex lege omes homines habēt grām vl' cul pā. quia omis hō eſt filius irę: vel ſaluati onis eternę. añcedens apparet. q2 gratia pſupponit ſbiectum: cum ſit ab extra. ⁊ ex ꝯſeqnti ante eſt ſbiectum q̄ ipm ſit grātū. ergo beata virgo fuit pus q̄ grata extitit.
quinta rō et ergo aliquādo fuit ſine gratia. ¶ Sexto ſic. Beata virgo eſt nata cum carentia ori

ginalis iuſticię ⁊ obligatiōe ad habendā eam. ergo in pmo inſtanti ſui eſſe fuit ſub peccato originali. ꝯſeqntia tenz. q2 hęc ca rentia ⁊ obligatio ad habendā iuſticiā ori ginalē ſunt cauſę ſufficiētes peccati origia lis. quib; poſitis ponit effectus. añcedens ptz. ¶ Quia quo ad pmā partē ſolus adā 1
cum vxore ſua receperūt originalē iuſtici/ am. nullus enim poſt eum fuit in eadme. cum omes paſſi ſint doloꝛes vitę pſentis: il/ li iuſticię repugnātes. ¶ Sed ꝙ ipa fuerit 2
obligata ad habendā eam ptz. q2 vt dcm eſt in pcedēti queſtiōe art. iij. Adam ſuſce perat eam p ſe ⁊ omib; filijs ſuis. ¶ Septi ſeptima rō
mo ſic. Quia ſi nō fuit in pctō origiali ꝯ/ cepta: tunc equaliter fuiſſet in merito cu; merito xp̄i. vel equalis dignitatis cū hūa nitate chriſti. falſitas ꝯſeqntis ptz. q2 nō videt decuiſſe deum creare aliquā creatu rā reſpectu cuius chriſtus vt homo nō ha buiſſet pꝛogatiuā. pꝛobat tamē ꝯña. quia ęque imunis fuiſſ; a pctō ſic illa humani tas. cū ſine actuali ⁊ originali fuiſſet ſic il/ 3
la ¶ Scđo etiā. q2 ſicut illa humāitas fu it gratia plena: ita virgo maria. ¶ In op/ In oppoſitū
poſitū arguit ſic. Quia decuit eā eſſe pſer uatā ab originali pctō. ḡ ab eo fuit pꝛeſer uata. ꝯña tenet. q2 vt dicvenerabil' Anſel mus. Omē includēs indecētiā impoſſibi/ le eſt apud deū: etiā q̄ntulūlibet paruā. Et eſt manifeſtū. q2 pfectiſſimo omis imper fectio repugnat. Deꝰ aūt eſt in pfectōe im mēſus. vn̄ ⁊ ei ois impfectio repugnat. cō/ ſtat aūt ꝙ ois indecētia aliqua impfectio/ nē neceſſario icludit. q2 qđ oimode pfectū eſt: omi mō decēs ē. ¶ Añs pt3. q2 decēs eſſe notabil'
vid; nō mioꝛi puritate pduci hūani gn̄is ſimilitudo.
ſaluatricē q̄ pducta fuit eiuſdē gn̄is exter/ miatrix. ſ; Eua mr̄ nr̄a q̄ genꝰ hūanū ex/ minauit ſine oi pctō pducta ē. vt hr̄ Gen. ij. q2 facta ex coſta viri ſine pctō fuit. ḡ eti/ am decuit hūani gn̄is ſaluatricē: q̄ fuit vir go Maria ſine oi pctō pduci. ¶ In hac queſtione tres erunt articuli. Primꝰ erit de mō quo feſtū ſanctiſſimę virginis quo ad eius conceptione; introductū fuerit. Se cundus erit de ſuppoſitionib; ex quib; h̄ de congruo concludi poterit. Et tertius re ſpōſalis erit. Anteq̄ pcedā ad pꝛimu;: pꝛofeſſoꝛ ꝙ in hac materia tantę altitudi nis nihil determinatiue dicere ppono. nā vbi mater noſtra eccleſia dubium nō dter minat pſūptōis mapię foret: vt arundo ex

poſita et om̄i mobilis vento quicq̄ʒ deter
minatiue dicere q̄uis mō p̄ſumat. ſed ſo/
lum intendo illud dicere qđ de hac mate
ria pie credo: nihil temere aſſerēdo. Nam
doctores noſtri de hac materia varij ſunt.
1 ¶ Antiqui em̄ cuʒ beato Thoma affirma
tiuam queſtiōis partē ſine formidine aſſe
2 runt. ¶ Moderni aūt vniūſitatis pariſiē
ſis pręter p̄dicatores cōiter tenent queſtio
3 nis parteʒ negatiuā. ¶ Et ergo quicq̄d di
xero ſi mater noſtra eccleſia dubiū de hoc
diſcuſſerit. ſicut duxerit determinandū cre
dere paratus ſum. ⁊ quoad viuam firmiť
illi ſtabo.

Qua proteſtatiōe

pręmiſſa quā in ſingulis ſuppoſitionib⁊ ⁊
concluſiōib⁊ ſemꝑ deſidero p̄ſupponi. quo
Notā.1 ad primū ſciendum eſt. ꝙ in eccleſia galli
cana ex trib⁊ reuelatiōib⁊: quę etiā in lecti
onib⁊ ibidem in feſto ꝯcęptionis publice
1 leguntur: feſtum ꝯcęptōnis inductum eſt
¶ Quaꝝ vna fuit facta in mari cuidā ab
bati ad angliā nauiganti. cui ī extremo pe
riculo ꝯſtituto dēm legiť: ꝙ ſi voueret ꝙ de
inceps feſtum cōcęptōnis virgis Marię
2 celebraret eius meritiſ liberareť. vouit ⁊ ſal
uatus eſt cū omnib⁊ ſuis ſodalib⁊. ¶ Se/
cunda fuit facta duci normānoꝝ Guilel
mo qui tranſiens cū exercitu valido ad an
gliam pro acquirendo ſibi regno vſq̄ʒ ad
extremū periculuʒ ſuę claſſis ꝑducto: ſimi
li reuelatiōe ⁊ promiſſo liberatus ⁊ ad por
tum productus: totius regni anglicorū vi
3 ctor factus eſt. ¶ Tertia facta diciť cuidā
clerico btē marię valde deuoto qui ſinglis
dieb⁊ aliquid laudis ei cōſuerat decanta
re. quia celebrato matrimonio anq̄ʒ vxo/
ri coiungereť recordās ſe illo die nihil ſpā
le ad virginis laudē cecini ſſe: dimiſſa ſolē
nitate nuptiaꝝ ſol⁹ eccleſiā itroijt. cui cātā
ti coram imagine matris dn̄i antiphonā:
Tota pulchra es. virgo Maria apparu/
it. ⁊ rephęnſus ab eadem: quare ſi ipa eſſʒ
tota pulchra: ea p̄termiſſa duxiſſet vxorē.
et vt vxorem carnis dimitteret: ⁊ feſtuʒ cō
cęptiōiſ ei⁹ celebraret inſtruct⁹ ſecrete receſ
ſit. ⁊ ea poſtmodū diſponente patriarcha
antiocen⁹ effect⁹ eſt. Has tres reuelatōes
q̄ꝛ p̄mę duę corā mltis factę: ⁊ tertia eodē
mō ꝑ clericū reuelata: gallicana recipiť ec
cleſia. Vn̄ ꝯnter actū eſt. q̄ꝛ n̄ deceret vt pec
catrix ⁊ rea mortis ęt̄ne diuis laudib⁊ ex/
tollať. ꝙ fere ab oib⁊ doctorib⁊ ſacrę theo/
logię pariſien̄. ſtudij p̄terq̄ʒ a p̄dicatorib⁹
ſine originali pctō ꝯcepta: ſine aſſertōe tn̄
virgo Maria publice p̄diceť. ¶ Scđo eſt Notā.2
notandū. ꝙ nouiſſime btē Brigidę de ſue/
cia iam canoniſatę per papā moderuʒ q̄
fuit tempe Gregorij papę xj. vt ipa refert ī
reuelatōib⁊ ſuis: extitit reuelatū. eā ſiň pec
cato originali fuiſſe ꝯcęptaʒ. q̄ʒuis hoc de/
us noluerit manifeſtari. ¶ Tertio eſt notā Notā 3
dum: ꝙ hę reuelatōes nō faciūt fidem: ꝙ
ita ſit. quia nō ſunt ꝑ eccl'iam approbatę.
Et ergo nec ꝓpter eas nec aliq̄d poſtea di
cendoꝝ aliq̄s aliquā hui⁹ q̄ſtiōis partē aſ
ſerere debet anio ꝑtinaci. ne volēdo ꝟginis
gl'iam dilatare p̄ſumptōis vicio inuolut⁹
mortali crimine peccans grauiter offēdat
Hoc de p̄mo ar.

Quantū ad ſecū

dum ſciendū eſt. ꝙ mlti doctoꝝ antiquoꝝ
et modernoꝝ dicūt virginē bn̄dictā in pec
cato originali fuiſſe ꝯcęptā. plimi etiā mo
dernoꝝ: p̄ſertim vniūſitatis parien̄. dicūt
ꝯriū. ⁊ nō ſolū gallici ob ſup̄ dictas reue/
latiōes eis factas: ſed etiā Tho. de argen.
ex intentōe li. ij. di. xxxj. quę. vnica ar. vlti
mo. ⁊ li. iij. diſ. xxx. ¶ Primi aūt ſūt in du/ Pma
plici differētia. Quidā em̄: vt doctor ſubti 1
lis dicit ꝙ in inſtāti p̄mo ſuę ꝯceptōis fu
it in origiali ꝯcepta ⁊ in eodē mūdata. di
cit em̄ inſtās ꝯcęptōis diuidi in tria ſig: ⁊
in p̄mo ſigno fuiſſe in pctō originali. et in
ſcđo ſig̃ ſil' fuiſſe in gr̄a ⁊ in pctō q̄ ſiml' ſta
bāt ꝑ modū tranſeūtiū. ſ. gr̄a in fieri ⁊ pec/
catū in corrūpi. ⁊ in tertio ſigno fuiſſe mū/
datā ⁊ in gr̄a. ¶ Alij dicūt eā fuiſſe ī p̄mo
inſtāti in pctō: ⁊ poſt mūdatā. q̇ duplices 2
ſūt. q̄ꝛ q̇dā dicūt ꝙ ꝑ aliqđ totū tps lʒ bre
ue fūit ſb pctō originali. ⁊ poſt mundata.
Alij dicūt ꝙ ꝑ ſolū inſtās fūit ſb origina/
li pctō: ⁊ ſꝑ poſt ī gr̄a. ¶ Has aūt opiones Ad pro
imꝓbare nō curo: ſʒ de ꝯpatōne eaꝝ vī mi poſitum
hi ⁊ cuilibet pho: vt ęſtimo. ꝙ ſi virgo pōi
tur in originali concępta: probabilius eſt
ꝯnter dicere ꝙ ꝑ aliqđ breue tps totū fūit
ſb eodē q̄ʒ aliq̄ alioꝝ modoꝝ. Rōes ad h̄
breuitatis cā premitto. q̄ꝛ phicę ſūt ⁊ acu
tę: nec defuiūt mihi. q̄ꝛ ſpeculatię ſūt valđ
⁊ ſumunť ex rōnib⁊ phi. vj. ⁊. viij. phiſic.
¶ Quib⁊ p̄miſſis ſit p̄ma ſuppō. ꝙ omnis ſuppō.1.

hoīs nati ꝑ ꝯcubitū maris et feminę: ſic
ſuppono natam eſſe virginem duplex po
teſt dici temp⁹ cōceptōnis. p̄mum ſcꝫ tp̄s
cōceptionis ſeminis quod eſt in cōiuncti
one viri ⁊ mulieris pro ꝓcreatōne prolis.
et in hoc tempore dicit̄ puer concipi. q̇a ſe
mē ſuſcipit̄ q̄ corp⁹ pueri in vtero format̄ ⁊
organiſatur. q̄uis nō tūc: ſed ad ſex ſepti/
manas poſt in viro. vel in decima vel duo
decima vel circa in muliere aīa puero ſi/
ue corpori infundat̄. Scd̄m tempus cōcę
ptionis dicit̄ tempus quo aīa infundit̄.
Et nō intendo dicere ꝙ aīa infundatur
ſucceſſiue: ſed ſimul inſtantaneę in totum
corpus iam formatū. ⁊ de vtroqꝫ poſſet in
ſuppō. 2. telligi titulus. ¶ Secūdo ſuppono. ꝙ ſi de
p̄ma cōceptōne volumus intelligi titulū:
tunc eſt ſenſus. Utrū beata Maria fuerit
concepta ſine pc̄tō originali. id eſt. vtrū ſe
men de quo formatū eſt corpus eius bene
dictū fuerit p̄ſeruatū a macula: rōne cuiuſ
aīa ſibi infuſa pc̄ti originalis fit rea? Cer/
tum eſt em̄ ꝙ ꝓprie loquēdo in nullo ina/
nimato ꝓprie eſt pc̄m̄ originale: cum ob/
liget ad pęnā ęternā damni: cuius inaīa/
2 tum nō eſt ſuſceptm̄. ¶ Si vo ſecūdo mo/
do loqui velimus. tunc eſt ſenſus. vtrū a/
nima virginis in p̄mo inſtanti ſui eſſe ſine
peccato originali extiterit? puta qꝛ eam de
Ad ꝓpoſitum us in gratia gratū faciente creauit ⁊ infudit
corpori ab originali p̄ſeruādo. ¶ Et de iſto
ſecūdo eſt magis mihi ad p̄ſens/ potuit ei
btā virgo nunqꝫ fuiſſe ſub pc̄tō originali:
quāuis ſemen infuſum ex libidinoſa con/
iunctione parentū fuiſſet tale ꝙ ip̄m ſic ſu
ſceptum eſſet natū maculare aīam ſibi cō
iunctā. poſſet enim poſt a dn̄o purgari ab
hac macula. vel tempe medio. vel etiā in
anię infuſione: ꝙ ſimul ſemē vel corp⁹ for/
matū et ſic organiſatū ex eodem a cōcupi/
ſcentia mundaret̄: ⁊ aīa cum gratia ſibi i
funderet̄. tunc em̄ aīa nunqꝫ fuiſſet origi
naliter rea: ſed ſemper deo grata ⁊ accepta.
ſuppō. 3. ¶ Tertia ſuppoſitio. ꝙ deus aīam Ma/
rię ab origiāli macula p̄ſeruare potuit pa
tet. qꝛ vtiqꝫ hoc n̄ implicat contradictōnē
2 ¶ Secundo. quia potuit p̄ſeruare ſemē a
qualitate morbida: ex qua ſurgit anię cuꝫ
ſibi vnitur originalis culpa. ḡ ⁊c̄. ꝯn̄a no/
ta eſt qꝛ hęc libidinis qualitas morboſa i
ſemine eſt cauſa originalis culpę aīę infu
ſę. vt dc̄m eſt. Et an̄cedens ptꝫ. qꝛ illo mo
do oēs fuiſſent nati in paradiſo: ſi Adam
nō peccaſſet. modo ex Adę pc̄tō nulla ne/
ceſſitas impoſita eſt deo quin ſemē ęq̄ mū/
dum ab Adam potuit produxiſſe. ¶ Qd̄ Confir.
etiā pōt cōfirmari. qꝛ illa qualitas morbi
da eſt accidēs ſemini. nō em̄ fuiſſet in eo i
paradiſo. quare ergo nō poſſet deus pręſer/
uaſſe ſbiectū ab accidente q̄tumcūqꝫ na/
turę defectu nato ſequi ip̄m ſbiectū? ¶ Ter 3
tio. quia potuit ſemen infuſum etiā cum
morbida qualitate reddere purū ⁊ ſanum
ergo cōſeq̄ntia nota. q̇a ſemine ſanato nō
fuiſſet in eo cauſa infirmitatis. an̄cedens
patꝫ. qꝛ hoc potuit facere ante anię infuſi/
onem. ¶ Item hoc potuit facere in inſtāti 4
creationis anię. puta vt ip̄a veniens cum
magno charitatis ardore quo ſpūſſanct⁹
carnē mundaſſet ab om̄i cōcupiſcentię fer
uore. ¶ Quarta ſuppoſitio ꝙ deum hoc fa ſuppō 4
cere decuit. ſ. aīam virginis ab originali
macula p̄ſeruare. ¶ Perſuadet̄ p̄mo ſic. qꝛ 1
dicit venerabil' Anſelmus de cōceptu vgi/
nali. c. xviij. Decens nempe erat vt ea pu
ritate qua maior ſb deo nequit cogitari vir
go illa niteret: cui deus pater vnicū filium
ſuū quē ęqualē ſibi ab ęterno genituꝫ tan
qꝫ ſeip̄m diligebat: dare diſpoſuit modo
ſi peccato originali fuiſſet obnoxia: maior
puritas ſb deo poſſet cogitari qꝫ fuiſſet i vir
gine: puta ſi tanta fuiſſet ⁊ nunqꝫ ſub labe 2
culpę. ergo ⁊c̄. ¶ Secundo. quia hoc decu
it dei filiū obſeruare in propria matre ad
quēlibet purum hominē ſuo p̄cepto volu
it obligare. ſed dei filius quēcunqꝫ filiū ali
um vt matrē eius ꝓpriam nō ſolum a cul
pa quę damnat: ſed etiā a qualibet mino/
ri macula quę defędat q̄tū pōt p̄ſeruet: vo
luit obligare. ḡ h̄ decuit cū de culpa reſpc̄u
ꝓprię matris. pꝫ maior. qꝛ nō p̄cipit deus:
niſi ea q̄ decēt. ⁊ ḡ ea in actiōib⁹ ſuis iplet.
ptꝫ minor. qꝛ al's fili⁹ nō honoraret mr̄em ſuppō. 5
ſuā. ¶ Quīta ſup. magꝭ decuit deū virginē
matrē p̄ſeruare a macula mentis qꝫ a do/
lore corpis. pꝫ. qꝛ aīa hoīs eſt p̄ſtātior cor
pore. Itē qꝛ aīa eſt exp̄ſſior imago trīitatis
Itē qꝛ macula mētꝭ ſine ꝓportiōe grauior
eſt om̄i dolore carnis. ¶ Sexta ſuppō. ꝙ v ſuppō 6
go et mater pręſeruata eſt a lege commu/
ni punitiua: quāuis ſine qualibet expreſ/
ſa exceptione: p̄mę mulieri pro p̄mo pecca
to hominum inflicta. illa ſcꝫ Geñ. iij. In
dolore paries filios tuos. patet per Hie/
ronymū in ſermo. de n̄titate dn̄i di. neqꝫ ei
fas ē locū eſſe triſticię: vbi natalis eſt vitę

Et btūs Bernard⁹ dicit.ꝙ fuit ſine labore
grauida:⁊ ſine dolore puerpa ⁊ ſine corru/
7 ptione fecūda.¶Septima ſuppoſitio.ꝙ
ſponſa ſcꝫ ſancta mater eccleſia in aliq̄ ſuo
membro ſit tota pulchra.patet.q̄ꝛ al's nō
diceret de ea ſpūſſanctus. Tota pulchra
8 es amica mea.Cāticoꝝ.4.¶Octaua ſup
poſitio.ꝙ illud quod eſt aliquo tempe vi/
te ſue maculatū:nō eſt totum pulchrū.pꝫ
quia nō eſt ſimul pulchrū ⁊ maculatum.
Et hoc de.ij.ar.

Quantū ad terti/

Cōcl°.1 um eſt ꝓma cōcluſio. Veriſile eſt et abſqꝫ
formidine concedendū in cōceptione vir/
ginis fuiſſe conuentū maris ⁊ femine:quo
modo etiā cōmuniter gn̄ant homies.pꝫ
quia al's beata virgo nō eſſet nata ex pře ⁊
matre.ſed ſolum ex matre.qđ catholica fi
des reſpuit.eſſe em̄ ex matre ſine patre pro
Cōcl°.2 pꝛium eſt ſaluatoris.Vn̄ iſtud nō ꝯgruit
meritis virginis.¶Sc̄da ppoſitio.ꝙ veri
ſimile eſt ꝙ in hac caſtiſſima ⁊ bn̄dicta pa
rentū virginis coniunctione aliqua inter
fuerit carnis libido et carnis vt ſic aliqua
lis prurigo.patꝫ quia poſt lapſum hec eſt
lex nature:vt q̄uis ſine pccō vi ſacramēti
ſint viri et mulieris cōiunctio.tn̄ ſemp ad
eſt:vt videl':in membris ad hoc deputati
quedā pro pena ꝓmi peccati:carnalis de
lectatio⁊ carnis pruriginoſa libido.igitur
ꝯclo vera.ꝯn̄a tenet.⁊ an̄s patꝫ.q̄ꝛ hec a
Cōcl°.3 miſſa iuſticia originali fuit lex indita car/
ni.¶Tertia ꝯclo.Vidꝛ ꝙ ſemē receptum
in vtero matris de quo formatū eſt corp⁹
virginis:aliquo tp̄e erat cū q̄litate morbi
da.ſic etiā eſt de alio humano ſemine:ex q̄
generat' alius hō.pſuadet' ſic.quia vbi eſt
libidinoſa maris⁊ femine ꝯiunctio:ibi eſt
ſeminis morbidi vel maculoſi infuſio.ſed
in receptōe huius ſeminis in vtero matr'
erat maris ⁊ femine libidinoſa ꝯiunctio.
ergo ſeminis morboſi īfuſio.⁊ hoc eſt pro/
poſitū.ꝯn̄a tenet ⁊ maioꝛ eſt mgr̄i di.xxxj
ca.vij.dicētis.ꝙ pctm̄ originale ideo dꝛ ori
ginale:q̄a ex vicioſa lege origīs noſtre in
qua cōcipimur.ſ.carnis libidinoſa concu
piſcētia traducit'.vbi vult.ꝙ libido carna
lis accedens pr̄is ⁊ matris morbidā inge
rit q̄litatē ſeminis.Et.c.iiij.eiuſdē diſ.dicit
ꝙ caro que ꝯcipit' in vicioſa concupia pol
luitur ⁊ corrumpitur.ex cui⁹ cōtactu aīa

cum infundit':maculā trahit.minoꝛ ē con/
cluſio ꝓcedens.¶Correlariū.Si aīa vir Corre.
ginis infundenda carni debebat ſemp exi/
ſtere impolluta opus fuit vt via nature ꝓ
us in eius carne hec ſanaret' qualitas mor
bida.ſequit' ex ꝯclone.q̄ꝛ ſemē receptū exti
tit aliq̄ tempe cū qualitate morbida:cui⁹
cōtactu aīa fuiſſet maculata fomite pcti
et ergo ſi debuit remanere impolluta:pꝛio
opus erat vt caro de hoc morbo fieret ſana
¶Quarta ꝯclo ⁊ pn̄alis.Aīa v̾ginis nū Cōcl°.4
q̄ꝫ fuit ſb macula culpe original'.pbat' ſic.
Aīa v̾ginis fuit a tali macula pſeruata.
ḡ cōcluſio eſt vera.ꝯn̄a nota eſt.an̄s pbat' pbat'.1
ſic.q̄ꝛ ſi deus potuit eam pſeruare et decuit
eum hoc facere:tūc ſic fuit pſeruata.ſed de
us potuit eā pſeruare:⁊ eū decuit hoc face/
re.ḡ pſeruata fuit.ꝯn̄a nota eſt. Et maioꝛ
pꝫ.q̄ꝛ vt dicit venerabilis Anſelmus.q̄ꝫ
tūlibet paruū incōueniens eſt apud deū i
poſſibile.⁊ ergo q̄cq̄d decet eum facere:h̄
facit.minoꝛ pꝫ:ꝙ potuit.ꝑ ſuppōnē ter/
tiā.Sꝫ ꝙ eum decuit hoc facere:pꝫ ꝑ q̄r/
taꝫ.¶Sc̄do pbat' an̄cedēs ſic.Magis de pbat' 2
cuit deū pſeruare v̾ginē matrē a labe mētis
q̄ꝫ a dolore corpis.Sꝫ deus pſeruauit eā
a lege gn̄ali matrū parientiuꝫ doloris cor/
poris.ergo a fortiori pſeruauit eam a lege
cōmuni macule mentis.tenet ꝯn̄a et ma
ioꝛ eſt ſuppō q̄nta.⁊ minoꝛ eſt ſuppō ſexta
Vn̄ ſine exceptione dēm eſt ꝓme mulieri
in penā tranſgreſſiōis mādati.In dolore
paries filios tuos.ſicut ſine exceptōne di
ctū eſt Ade.Quocunqꝫ die ex eo comede
ris morte morieris.ſ.culpe.Si igit' a lege
cōmuni excepta eſt virgo.q̄uis ſine exꝑſſi
one a corpis pena:quare nō etiā exciperet'
de lege mortis.ſcꝫ aīe que eſt culpa.¶Ter
tio pbat' an̄s ſic.Spōſa in aliq̄ ſui pte de pbat' 3
bet eſſe tota pulchra:⁊ non eſſet hoc in ali
qua parte:niſi virgo ab originali fuiſſet p
ſuata.ergo.maioꝛ eſt ſeptima ſuppoſitio
Et minoꝛ patet.quia ſi fuiſſet aliquo tem
pore ſb peccato originali:tunc illo tempo
re fuiſſet maculata.ergo non fuiſſet ſpon/
ſa tota pulchra in virgine:per ſuppoſitio
nem octauam.Nec in chriſto.Quia ille
eſt ſpōſus ⁊ ergo licet ſit candidus et rubi
cundus et totus deſiderabilis.Canticorū
v.tamen hec nō eſt pulchritudo ſponſe.ſꝫ
ſponſi.Nec in aliquo alio.q̄a oēs aliȷ̄ rei
ſunt peccati actualis vel original'.⁊ ſic nul 4.pbat'
q̄ꝫ eēt ſpōſa tota pulcra.¶Sc̄do pbat' ꝯclo ſic cōcluſio

UNIVERSITA

quia niſi eſſet vera:ſequeret̄ ꝙ in futuro iu
dicio infimus angelus bonus appareret
cum maiori innocētia: ꝙ̄ celi regina ⁊ toti
us pudicicie dn̄a. ꝯn̄a vtiq; nō videt̄ bene
ſonare. Et ꝯn̄a tenet. quia nullus angel⁹
bonus vnq̄ fuit debitor eterne mortis pro
toto eue ſuo. ergo ſuus ſtatus tot⁹ eſt ſtat⁹ in
nocentie. Uirgo Maria ſi erat in pctō o
riginali: erat ꝑtunc eterne mortis filia: ſal
tem ſm̄ p̄ſentem iuſticiā. ergo cū ipa in futu
ro iudicio rep̄ſentabit̄ iuxta totū ſtatū ſue
vite: ipa rep̄ſentabit̄ pro aliq̄ tempe vt ma
culata vt mortis filia: vt in aīa nō iuſta
obiectio nec innocens. ¶ Sed dicet̄. In h̄ appare
bit maior filij ſui miſcdia: ex quo eā et om
Solō nes alios de maculis liberauit. ¶ Sed ſal
1 ua reuerētia nō videt̄ valere. Nam ꝑfecti
or eſt ſtatus innocētie ꝙ̄ reſurrectōis a cul
pa qui eſt penitentiū. cum hunc chriſt⁹ ſi
bi accepit: et in h̄ primū hoīem condidit.
Et nō eſt veriſile ꝙ propriā matrē in ſtatu
inferiori reliq̄t. quā mediatricē dei ⁊ hoīm
2 inſtituit. ¶ Secūdo etiā nobilius app̄et
ſua miſericordia in matre ſi eā ab origina
li macula quā ꝯtxiſſet nō p̄ſeruata p̄ſeruaſ
pbat̄ 3 ſet. ꝙ̄ ſi iam infectā renouaſſet. ¶ Ad hāc
eād ꝯclō etiā ꝯclōnem allegat̄ auctas bti Auguſti
ni in libro de natura ⁊ grā dicētis expreſſe
ſic. Cum de pctis agit̄: nullā de maria ṽgi
ne volo fieri queſtionē. Sed dicūt aliq̄. ꝙ
Auguſti. loquat̄ de actuali: ſed h̄ nō videt̄.
quia ſequit̄ in aucte. Un̄ ſcimus ꝙ ei plus
gratie collatū fuit ad vincendū ex omni p
te pctm̄. que cōcipere ⁊ parere meruit ipm
quē conſtat nullū habuiſſe pctm̄. ſi ergo rece
Rōne 3. pit munus vincēdi pctm̄ ex omi pte. ergo etiā
originale. ¶ Tertio ꝑncipaliter arguit̄ ſic.
Eccleſia ſcit ⁊ tolerat vbiq; celebrari feſtū
conceptōis. ergo videt̄ innuere ipam cōcepti
onē ſine pctō fuiſſe. ten et ꝯn̄a. q2 non tole
raret vt feſtum fieret debitrici mortis eter
ne: p eo tempe pro quo fuit debitrix. ante
Euaſio i cedens manifeſtū eſt. ¶ Sed dicūt aliq̄. ꝙ
anis licet vocet̄ feſtum ꝯceptiōis: tm̄ deberet di
ci feſtum ſanctificatōis. ſcz q2 celebrare ꝑ
mittit p tempe ſanctificatiōis eius in vte
Tollit̄ ro nobis ignoto. ¶ Sed iſtud nō vid2. q2
nuſq; in ſacra ſcriptura habet̄ ꝙ fuit ſan
ctificata de pctō originali. Sic habetur de
ſancto Hieremia: Hieremie ꝑmo. ⁊ de ſan
cto Johāne baptiſta: Luce ꝑmo. Et qua
re hoc ſcriptura nō expreſſit de ṽgine ſicut
de minorib9 ea? Certe videt̄ ꝙ ex eo: ne ma

trem dn̄i quādoq; ſb pctō fuiſſe aſſereret
quod in crimen leſe maieſtatis regine celi
aliquo modo redūdaret. ¶ Quarto argui R.4.
tur ex ꝑuilegijs datis ṽgini ſpēalib9. q2 vt
pie credit̄: ſine dolore ſoluit debitū carnis.
quod tn̄ eſt pena culpe. ergo ſicut nō ſbijt mo
riendo culpe ſuppliciū: ita nec naſcēdo in
ijt vinculū. ¶ Item ꝑcuſſus eſt paſtor ⁊ di 2
ſperſe ſunt oues. Ṽgo aūt aſtitit ⁊ ſola fidē
legis noue pleniſſimā per triduū obſerua
uit. Et nōne cui tantū eſt munus grē: vt i
ea ſola exiſteret eccleſia: q̄ntū ad fidem ex
plicitā: etiā d ꝯgruo datū fuit munus pre
ſeruatiōis a vīculo original' culpe? ¶ Cor Corre.
relariū ex cōclōne. pie credo ꝙ dn̄s ſil' hec
tria fecerit aīam matris puriſſimā cōdi
dit: grām gratū facientē ei indidit: ⁊ mor
bidā qualitatē carnis a carne ſecluſit: vt
a ꝑncipio infuſionis ſue munda foret ab
omi pcti macula ſic ſemp mūda ꝑſtitit ab
omi actuali culpa ptz ex ꝯclōne. ¶ Sz ꝯ inſtat̄ 1.
ꝯclōnem inſtat̄ ſic. Ubi aliquid ponit̄ qd
ſacre ſcripture videt̄ eſſe contrariū: oportz
ꝙ de exemptione pſone que a ſcripturis ex
empta p̄tendit̄: oſtendat̄ ꝑuilegiuz. Mo
do nullum priuilegiū videt̄ eſſe māifeſtū
de hoc ꝙ btiſſima virgo fuerit exēpta a pec
cato originali in ſacro canone expreſſum.
ergo hoc aſſerere eſt temerariū. maior no
ta eſt. minor ptz. quia nuſq; videt̄ in ſacra 2
ſcriptura poſitū. ¶ Secundo ꝯtra correla
riū ⁊ ꝯclōnem tertiā. q2 ſm̄ iſta: ꝑma cōce
ptio virginis fuit in pctō originali. conſe
quens videt̄ eſſe oppoſitū ꝯclōnis reſpon
ſalis. ⁊ probat̄ cōſeq̄ntia. q2 ſm̄ ea ſemē fu
erat morbidū vſq; ad infuſionē anime. ergo
cum dudū ante fuerat ꝯcepta: ante videt̄
fuiſſe cum carnis macula ⁊ ſic in originali
culpa. ¶ Et ꝯfirmat̄ fortius: q2 ſm̄ hec ad Confir.
minus incōuenienter celebrat̄ feſtū. cuius
ꝯ̄trium p̄tendit tertia ratio facta ad ꝯclōez
Et probat̄ ꝯn̄a. quia feſtum conceptōnis
celebrat̄ die infuſionis ſemis: de q̄ forma
tum eſt corpus ṽginis. modo per cōcluſio
nē tertiā hoc fuit ⁊ manſit morbidū: et per
correlariū vſq; ad inſtans infuſiōis aīe
excluſiue. ergo adhuc eccleſia ꝑmitteret ce
lebrari feſtum ṽginis pro die p quo ei ni
hil debebat̄ reuerētie et honoris. cū ſemini
morbido ⁊ ad maculam aīe diſpoſito ni
hil honoris debeat̄. tenet ꝯn̄a. Et an̄cedēs
pro ꝑma parte ptz. q2 feſtum ꝯceptōis ce
lebrat̄ ſeptimo Idus decembris: a quouſ

q̄ꝫ ad feſtum natiuitatis ꝟginis bn̄dicte: qđ celebrat̄ digne ſeptio Idus ſeptēbris: ſunt fere nouem mēſes q̄ ſunt tempus totum medium inter inſtans infuſionis ſeminis in vterū ⁊ tempus partꝰ ex vtero cōmuniū hominū: cum hoc ſit nouē menſiū regulariter. q̄uis breuius ⁊ etiā lōgius eſſe poſſit. ⁊ ſic feſtū celebrat̄ die infuſionis. qđ fuit p̄ma pars añcedentis. ¶ Ad has
Ad 1 rńdet̄ per ordinē. ¶ Ad p̄mā ꝙ aſſerere determinatiue eſſet pſumptionis: niſi eccleſia determinaret. ſꝫ credere h̄ ſb obedientia determinatōis eccleſie: nullū eſt pctm̄ nec periculū: imo ꝑpter motiua adducta pōt eſſe meritoriū. q̄ꝛ ad ꝟginis ſcđario et filij
2 ſui dn̄i dei noſtri ſit honorem. ¶ Scđo dr̄ ꝙ multa credunt̄ de ꝟgine nulla eſt mētio in canone ſacre ſc̄pture. vt ꝙ fuerit grauida ſine labore. ꝙ fuerit puerpera ſine dolore. ꝙ ſoluerit carnis debitū ſine pena. ꝙ aſſūpta ſit in corpe ⁊ in aīa. vt refert btūs Augꝰ ſermōe. iiij. de ſua aſſumptōe. ꝙ filius poſt reſurrectōem ſuā p̄mū apparuerit: de quo
3 nuſq̄ꝫ ſcriptura ſacra mentōeꝫ facit. ¶ Tertio dicit̄. ꝙ licet hoc ꝑuilegiū in ſc̄ptura ſacra nō ſit exp̄ſſum in ſpē. q̄ꝛ filius ſuus hoc voluit latere. ſatis tn̄ exp̄ſſum eſt in genere: cum dc̄m ſit: ſpōſam eſſe totā pulchrā: vt argutū fuit ad ꝯclonem. qđ non videt̄ poſſe referri quo ad totū tempus vite: niſi ad Mariam. cū ſecluſo chriſto q̄ ſpōſus ē nullus alius homo in toto tempe vite ſue pulcher ſit. Item in hoc ꝙ oībꝫ conſtat eam eſſe pſeruatam a gn̄ali lege dolorꝫ corporis in partu: ꝑpter qđ a fortiori cōcedendum eſt eā fuiſſe pſeruatā a dolore mētis
4 in ꝯceptu. ¶ Et quarto dicat mihi aliq̄s: vbi pſeruatā memorat eā ſacra ſc̄ptura in partu? ⁊ ego dicam: vbi eam pſeruatā exp̄mit in cōceptu? ¶ Dicet mihi ꝙ ſic nuper
Euaſio i anis mihi dixit q̄dam reuerēdus magiſter meꝰ ꝙ hoc ſcilꝫ pſeruatam eſſe a dolore corporis in partu exp̄ſſū ſit Luce p̄mo: cū angelꝰ ei
Tollit dixit. Aue. i. ſine ve. ¶ Et ego rńdeo. ꝙ angelus p̄ncipalius loquebat̄ ibi de ve mentis q̄ꝫ de ve corpis. ⁊ ſic auctas eſt pro me. Et ꝙ ita ſit ptꝫ per illud qđ ſequit̄. q̄ꝛ dicit Aue gratia plena. id eſt. ſine ve grā plēa. cōſtat aūt ꝙ grā in hac vita liberat ſp a ve mētis. nō ſemp aūt a ve corpis. Qđ etiaꝫ bene ptꝫ in ea: cū ipa ſb cruce filij ſui Symeonis gladio pforata merito de ſe dicere potuit. ne vocetis me noemi ⁊ pulchrā. ſꝫ vocate me mara. id eſt. amarā. q̄ꝛ valde repleuit me amaritudine oīpotēs. vt de ea ſcribit̄ figuratie Ruth. i. vn̄ pꝫ ꝙ ibi exp̄mi tur ſine ve oīs peccati. nō autē abſq̄ꝫ ve cuiſlibet ſupplicij. ¶ Et ſi dicat̄ ꝙ btūs Bernardus hoc exp̄mit ⁊ alij deuoti de ve doloris in partu. Et ego ꝯcedo ꝙ nec hoc negandū ſit. ſꝫ p̄ncipalius tn̄ intelligit̄ ⁊ congrue accipit̄ de ve ſpūalis malicie mundū condemnāte: qđ in p̄mis parētibꝫ fuit actuale ⁊ in ceteris originale. nō em̄ omnino eſt ſine ve: que q̄nq̄ꝫ debitrix eſt mortꝫ eterne. mutatū eſt em̄ in ea nomē Eue que oīum erat ꝯdēnatrix in Aue. q̄ꝛ illud ve paſſiōe filij ſui deletum erat: vt totius ſecli reformatrix. Et videt̄ angelꝰ voluiſſe ab ea ſecludere Eue maculā: ſic per aduerſariuꝫ ſecluſit ab ea eiuſdē macule debitā penaꝫ
¶ Ad ſcđam neget̄ ꝯña. ⁊ ad ꝓbatōem cōcedit̄ ꝙ ſemē fuerat morbidū. nō tn̄ fuit ſic eſſe pōt in eo pctm̄: cū nō poſſit eſſe pctm̄: niſi in creatura rōnali. Hoc tn̄ placet ꝙ caro ꝟginis citra infuſionē anīe ⁊ materia in qua nunc eſt eius anīa fuit q̄nq̄ꝫ maculata: ſine tn̄ culpa. ⁊ h̄ eſt exp̄ſſuꝫ in tertia cōcluſione. Vn̄ ſi teneat̄ ſn̄ia mgr̄i diſ. xxxij. in capl̄is vltio ⁊ penl̄. ꝙ oīm caro fuit in Adam: ꝯcedi pōt ſine errore ꝙ tūc caro chriſti erat ſb pctō actuali: ⁊ morbida etiaꝫ in alijs patribꝫ p̄cedentibꝫ ꝟginē vſq̄ꝫ ad circūciſionē maculata ꝓnitate mali. Licꝫ ex hoc nullū vnq̄ꝫ ꝯtxerit crimē. q̄ꝛ purificata fuit oīmode in ꝟgine: ⁊ de ea mltiplicatus purriſſimꝰ ſanguis: ꝓ dn̄ici corpis formatione. ¶ Ad ꝯfirmatōeꝫ. ꝙ eccl̄ia celebrat feſtū ꝟginis tpe infuſiōis ſemis: nō q̄ꝛ tūc ꝟgo erat ſctā: ſꝫ q̄a tūc parata eſt materia cui debebat infundi eiꝰ ſanctiſſima aīa. nec hoc erat aliq̄d incōgruū. freq̄nt̄ em̄ ornat̄ radix añ fructū. q̄ꝛ fructꝰ de ea ſpat̄ vtil̄ afuturꝰ. Vn̄ dr̄ ꝙ ꝑtunc nihil ei debebat̄ honoris. dr̄ ꝙ etiā memorie ꝟginis affuture debebat̄ honor: quā tot figuris ⁊ enigmatibꝫ añ eius ꝯceptōem ſpūſſanctꝰ declarauit in pr̄ibꝫ ⁊ ꝓphetis. ¶ Nō ḡ incōgruū ē ꝙ ſanctiſſime illiꝰ anīe infuſionē ſctā mat̄ eccleſia in die ꝯceptōis ſui corpis (quāuiſ adhuc inaīati) debitis honoribꝫ antecedat. Hoc de tertio arť.

Euaſio vana elidiitur

Ad 2 inſtātiā.

Ad ꝯfir

Corre.

His premiſſis reſpōdet̄ ad rōnes añ oppoſitū.

Ad 1. iꝫ tiū ante oppoſi.

Et p̄mo ad illas oēs auctes vſq̄ꝫ ad auctē Anſel. ꝙ il

le

le ītelligant̄ de hoīb᷒ cōiter natis: ⁊ nō ſpe/
ciali ꝓuilegio p̄ſeruatis a ſpūſancto quod
pie credit̄ de ꝟgine fuiſſe factū: vt dc̄m eſt
q̄ fuit 11. in quarta ꝯcl̄one. ¶ Ad auctē Anſelmi: ꝙ
illa ꝟba recitatiue ponit: ⁊ nō determinati
ue. loquiturq̨ in ꝑſona diſcipuli qñ refert
q̄ fuit 12 hec verba. ¶ Ad auctem btī Thome pōt
diciꝙ fuerit illius opīonis. nec em̄ adhuc
inoleuit cōis eccleſie feſtiuitas de feſto cō/
ceptiōis. ⁊ ergo hoc licite credere potuit. ſʒ
hoc nō cogit q̄n pie moderno tp̄e xp̄ifide/
les poſſint credere ꝯtrariū: nihil temere aſſe/
q̄ fuit 13 rendo. ¶ Ad auctem btī Bernardi in epi
ſtola ad lugdunēſes dicat̄ vel ꝙ fuit etiā
eiuſdē opīonis. qꝛ p̄ceſſerat btm̄ Thomā
vel ꝙ voluerit ꝙ infuſio ſemis non eſſet ce
lebrāda. quis ꝟginis matris ꝯceptio me/
rito debuit ⁊ potuit ab eccleſia venerabilit̄
Ad 1 celebrari. ¶ Ad rōnes factas. ¶ Ad primā
negādo ꝯñam. qꝛ redēptio xp̄i, magis ī ea
claruit q̄ſi in pctō fuiſſet ꝯcepta. Nā me
rito hui᷒ redēptōnis eſt ab omib᷒ peccat̄
actualib᷒ ⁊ originali p̄ſeruata. ⁊ ex ea oīm
carnē quā habuit grām ſuſcepit. Juxta il/
lud Joh. pmo. De cui᷒ plenitudine omnes
accepimus grām ꝓ gratia. Itē per idē me
Ad pro/ ritū apta eſt ei ianua regni. ¶ Ad ꝓbatio/
batōem nē dr̄ ꝙ nunq̨ fuerit filia ire. ⁊ tñ indiguit
redēptōe. qꝛ niſi illa fuiſſet: filia ire extitiſ/
ſet. qꝛ grām nō habuiſſet. gr̄a em̄ p̄ſuppo/
nit fidē redemptōis que eſt in chriſto Je/
ſu. nullus em̄ accepit grām niſi ꝑ fidēme
diatoris dei ⁊ hoīm actualē vel habitua/
lem. vt notū eſt. nobilius em̄ gen᷒ redēpti
onis eſt per grām a caſu mortis p̄ſuare: q̨
iā p̄cipitatū a ſtatu mortis reuocare. ¶ Ad
Ad 2 ſcd̄am rōnē negef ꝯña. ⁊ ad ꝓbatōēʒ dr̄: ꝙ
etiā apl̄i ⁊ diſcipuli ⁊ paul᷒ nō indiguerūt
baptiſmate ad delendū originale. qꝛ dele/
tū erat in ipīs ī eoꝝ circūciſiōe. Sʒ qꝛ xp̄s
p̄cepit baptiſmū recipi poſtq̨ baptiſatus
erat. ⁊ ꝗ ſi nō fuiſſent baptiſati cōtēpſiſſet
chriſti legē. ⁊ h̄ fuiſſet mortale. ¶ Credēdū
Cōre. eſt ꝗ ꝟginē matrē fuiſſe baptiſatā: nō vt in
ea deleret̄ aliqđ pcm̄ actuale vel originale
qꝛ nullū tale habuit. ſʒ vt ipleret ⁊ nō con
temneret legē quā fili᷒ ei᷒ p̄dicauit. Eodē
mō baptiſati ſūt apl̄i ⁊ diſcipl̄i oēs: licʒ nō
legat̄ vbi factū ſit: niſi de ſcto Paulo de q̄
h̄r Actuū. ix. ¶ Ad tertiā dr̄ ꝙ Dām. nō ve
Ad 3 lit ꝙ. ſ. ſ. ꝟginē purgauerit a pctō. ſʒ ꝙ p̄ſer
uauit ne incurreret pcm̄. qđ ſi ipē nō p̄ſer/
uaſſet ipa vtiq̨ incurriſſet. ſic Adam trāſ/
greſſione p̄cepti dr̄ ꝑdidiſſe grām quā tñ
nō hūit: ſʒ quā habuiſſet ſi ſteriſſet. ¶ Ad Ad 4
quartā rōnem neget̄ añs. Ad ꝓbatōēʒ cō
cedit̄ ꝙ gr̄a ſit ab extra ⁊ ꝙ ipā p̄ſupponat
ſbiectū via nature ꝓus: ſʒ non ꝓus tp̄e. ſic
lux ſolis p̄ſupponit ſbāʒ ſolis cui inheret
via nature ꝓor: ſʒ nō tp̄e. gr̄a ꝗ p̄ſupponit
ſbiectū. ſʒ nō oportet vt tp̄e grām antecedat
¶ Ad q̇ntā rōnem ꝙ lʒ ꝟgo nata vel cōce/ Ad 5
pta ſit cū carētia original̄ iuſticie. tñ nō fu/
ne gr̄a. ⁊ iō neget̄ ſcd̄a ps añcedētis. ſcʒ ꝙ
fuerit obligata ad habendā eā. Et ad pro
batōem ei᷒ dr̄. ꝙ Adam recepat eā ꝓ ſe ⁊
omibus filijs ſuis cū debito hn̄di eā in eiſ/
dē. niſi ſpēaliter fuiſſent ꝓuilegiati ad nō
habendū. ſic diuerſi diuerſimode fuerunt
Chriſtus em̄ dn̄s ⁊ deus noſter nō fuit li/
garus ad habendā eā ſpēali ꝓuilegio. tū
qꝛ legifer ⁊ dn̄s legis: tum qꝛ ꝯceptus ſine
ꝯcupiſcētia carnis. Sʒ Hieremias et Jo
hānes baptiſta q̨uis in ꝯceptu eoꝝ debi/
tores eius erant: tñ in exitu ab vtero nō fu
erūt debitores ad habendā eā. qꝛ iā in vte
ro grati fuerūt a ſpūſancto ſctificati. Be
ata virgo nō erat debitrix ad habendū. q̇a
cū gratia gratū faciēte ꝯcepta ⁊ ab oī ma/
cula p̄ſeruata ⁊ ampliori dono dotata. ſcʒ
gr̄a ꝯſtituēte filiā regni: qđ origīalis iuſti/
cia nō faciebat. ¶ Ad ſextā neget̄ illa cōdi Ad 6
cionalis ꝓ vtraq̨ pte. qꝛ licʒ fuerit cū gr̄ia
cōcepta. nō tñ cū equali grē xp̄i vel ſue a/
nime bn̄dicte. omīs em̄ gr̄a q̄ fuit in virgi
ne ⁊ omib᷒ p̄cedētib᷒ ⁊ ſequētib᷒ ſanct̄ fu
it de plenitudine gratie chriſti: de qua nos
omēs accepim᷒ grām ꝓ gr̄a. qꝛ lex ꝑ moy/
ſen data eſt. gr̄a ⁊ veritas ꝑ Jeſum xp̄m.
vt h̄r Joh. j. Nō aūt eſt ſic de gr̄a ꝟginis
que licet in ceteros redūdet xp̄anos: non
tñ in xp̄m. Et ad ꝓbatōnem ꝯcedit̄ ꝙ eq̄
īmunis fuit a pctō: q̨q̨ hoc fuit alio mō.
qꝛ xp̄s īmunis fuit a pctō a ſeipō ⁊ a natu
ra ꝓpria. ⁊ vt matrē p̄ſeruās ⁊ omēs alios
purificās. ꝟgo aūt vt a filio p̄ſeruata ꝑ ḡ/
tiā: ne aliq̄ pcī in ea eſſet macula. mō h̄ē
in filio valde excellētis dignitatis pre vir
gine ⁊ cūctis alijs. ¶ Ad ſcd̄am ꝙ plenitu/
do grē chriſti ⁊ ꝟginis nō fuerūt eiuſdem Ad. 2
rōnis. vt ꝓus dc̄m eſt. ſʒ xp̄i fontal̄ ⁊ virgi/ ꝓbatiōē
nis ad modū riui ex fonte redūdantis et
grām fontis ad ceteros deducētis. Et hec
nō eſt equal̄ eminētia in gratia dignitat̄.
Poſſet etiā dici ꝙ licʒ virgo fuerit gr̄a ple
na iā fecūdanda filio: ⁊ etiā a ꝓncipio ſue

benedicte cõceptõis: ꝙ tamē non erat hec oĩmode ſimilis repletio charitatis. ſed pͥmū eſt quaſi ſeminariū grē amplioꝝ. ſecūdū iam meſſis gratie plena fruge. ſolutio tamē ꝑoꝛ melioꝛ eſt. Ratio poſt oppoſitū ſi quid cõcludit: hoc eſt ꝓ dictis. Hoc de queſtione.

Queritur vigeſimoꝓmo circa diſtinctõe3 trigeſimāquintā ⁊ duas ſeqn̄tes.

Utꝝ ſicut oĩe pctm̄ aliquē actū icludit ſic circa ſuū ſbiectū aliqđ bonū excludat? Que queſtio vnū ſupponit: ſcilʒ ꝙ
arguit 1. oĩe pctm̄ aliquē actū includit. qđ probatur ſic. qꝛ niſi ſic definitio Auguſti. de pctõ: quā ponit. xxij. li. ꝯ fauſtū. ⁊ pōit a mgrõ diſ. xxxv. c. ꝓmo. nõ eſſet bõa. ꝯñs inconueniēs. ⁊ ꝓbaꝉ ꝯña. qꝛ btūs Aug. definit peccatū ꝑ actū. dicē em̄ ꝙ ē dcm̄ vel factū vl' cõcupitū qđ ſit ꝯ legē dei. mõ qđlibet iſtoꝝ ē act⁹: vt notū eſt. ¶ Scđo ſic. ſilis videꝉ eſſe
arguit 2 hītudo pcti ad habitū vicioſū: ſic eſt habitudo meriti ad ꝑturē. ſʒ nõ eſt meritū ſine actu. ergo nec peccatum vel demeritum ſine actu. pʒ maioꝛ. qꝛ pctm̄ vl' demeritū et meritū ſr̄ oppoſita ⁊ talia videꝉ ſe hīe ſilr̄ ad ſua ꝓncipia: qꝛ hñt fieri circa idē. ⁊ mioꝛ pʒ. qꝛ nullus mereꝉ niſi aliqđ agat. brauium em̄ debeꝉ currēti in ſtadio: ⁊ nõ dormiē
arguit 3 ti. ¶ Tertio arguiꝉ ſic. qꝛ ſi pctm̄ poſſet eſſe ſine actu: ſequereꝉ ꝙ poſſet eſſe nõ voluntariū. ꝯñs eſt ꝯ brm̄ Aug. in li. de libe. arbi ⁊ in li. de ṽa religiõe volētē: ꝙ oē pctm̄ ē adeo volũtariū qđ ſi nõ eſſet volũtariū nõ eſſet pctm̄. Et tñ pʒ ꝯña. qꝛ qđ põt eſſe ſine oī actu. h̄ põt eſſe ſine volũtate vel voluntate nihil agēte ⁊ ex ꝯñti nõ eſſe volũtariuꝫ.
arguit 4 ¶ Quarto. Si ſine actu poſſet eſſe: h̄ maxie eſſʒ ceſſando ab actu ad quē q̄s exiſteret obligat⁹. ſʒ hoc non vīdꝛ veꝝ. igiꝉ. maioꝛ pʒ. qꝛ tūc omittit. ⁊ minoꝛ patʒ. quia ſi ſic: tunc qui nunq̄ʒ opareꝉ actū debitū. ſcʒ nunq̄ʒ honoꝛet parētes ſemp peccaret. hoc aūt falſum eſt ⁊ iniquū dicere. null⁹ em̄ cõtinue peccare videꝉ. ¶ Quinto. Si ſine a-
5 ctu pura omiſſiõe poſſet quis peccare: ſeqꝛ reꝉ ꝙ quis peccaret cum nõ poſſet vti rõne falſitas cõſeqn̄tis patʒ. quia tunc a natura fatui vel furioſi peccarēt. quod valde impium eſſe videꝉ. ⁊ patʒ cõſequētia vltima quia nõ excuſanꝉ a pctõ: niſi qꝛ neq̄ūt vti rõne. ſi ergo hoc nõ obſtante adhuc quis peccat: iſti nõ excuſabunꝉ a peccato. ⁊ cõſequentia ꝓma probaꝉ. quia quare ad peccandū reqꝛreꝉ vſus rõnis: ſi pctm̄ poſſʒ eſſe ſine omni actu. ¶ Sexto. Sequereꝉ ꝙ q̄ 6
per aliquā horā obligareꝉ ad aliquē actū puta ad reuerentiā debitā impēdendā parentib⁹: ⁊ per illā horā dormiret: ꝙ infinite peccaret. falſitas cõſeqn̄tis pʒ. qꝛ ſic illud pctm̄ eſſet infinitū intenſiue. ⁊ ſic nullū illo poſſet eſſe maius. ꝓbatio ꝯñe. qꝛ illud pctm̄ omiſſionis eſſet ꝯpoſitū ex infinitis pctis omiſſiõis: quoꝝ quodlibet eſſet tantum quantū fuit pctm̄ omiſſiõiſ pro ꝓmo inſtanti pro quo tenebaꝉ ad electõem huiuſmõi reuerētie parētib⁹ impēdende. qꝛ infinita ſunt inſtātia in ipa hoꝛa in quoꝝ q̄libet teneꝉ ad illud. ¶ Septio. Si ſine a- 7
ctu põt quis peccare: erit dare caſū in quo q̄s ſp erit in gratia per totū temp⁹ vite ſue et tamē iuxta legē dei oꝛdinataꝫ erit filius moꝛtis eterne. falſitas pʒ. qꝛ ſi ſemp eſt in gratia: tūc finaliter eſt in grã. g̃ ſaluus erit Iuxta illud Math. xxiiij. Qui pſeuerauerit vſq; in finē: hic ſaluus erit. Et pʒ cõſequentia. ſi deus pcipꝛet locrati ꝙ in aliq̃ iſtanti citra moꝛtē eliceret actū a. ⁊ ſocrateꝉ ſemp eſſet in charitate. ⁊ ex charitate ageret opa ſua vſq; ad inſtans ſue moꝛtis: ſʒ omitteret a: tūc iſte ſemp eſſet in grã ꝑ totum temp⁹ vite ſue. qđ pʒ. qꝛ in quolibet inſtanti eſſet in charitate vſq; ad inſtās a et tūc nõ viueret. Et ꝙ tñ damnareꝉ: patʒ per aduerſariū. qꝛ in hoc ꝙ nõ elicuit actū a: ſcʒ in puro nõ agere peccauit moꝛtaliter ergo iſte damnabiꝉ qui tñ ſemp fuit ĩ gratia. ¶ Foꝛte diceꝉ ꝙ nõ ſtet ꝙ pro quolibet inſtāti vite ſue fuerit in grã ſtante caſu. et ꝙ nõ elicuerit a. qꝛ pceptū habuit de eliciendo a. ¶ Cõtra. qꝛ quolibet inſtāti ſue vite dato adhuc p⁹ potuit iplere illud pꝛeceptū. ergo in illo nõ pdidit grām. tenet cõſeqn̄tia. ⁊ pʒ añcedens. quia inter inſtās datū ⁊ ꝓmū inſtans ſue moꝛtis eſt temp⁹ mediū. ⁊ ĩ illo potuit elicere actū a. ¶ Octauo. qꝛ mgr̄ di ſ. xxxiiij. caplis. iiij. v. et. vj videꝉ velle ꝙ oĩe malū pſupponat bonū: in quo fundaꝉ. mõ pctm̄ omiſſiõis vnq; ē malum. videꝉ ergo ſupponere bonum in q̄ fundaꝉ. ¶ Nono. omne pctm̄ actuale conſiſtit in actu. modo pctm̄ omiſſiõis ē actuale: cum nõ ſit oꝛigiale. g̃ ⁊c. ¶ Decimo. q̄a vel pctm̄ vniuerſaliter ſupponit actuꝫ: vl' põt eſſe purū negatiuū? ſed nõ ſcđm. ergo

Solo obiectio
8
9
10

primũ.patʒ maioꝛ.qꝛ ſi nõ ſit purũ nega/
tiuũ:hoc iđo eſſe viđꝛ:qꝛ pſupponit actuʒ
defectuoſum.minoꝛ ptʒ.qꝛ purũ nõ agere
nõ includit aliquã rõnem mali.qꝛ tũc ina
11 nimato pctm̃ poſſet ineſſe.¶ Undecimo.
Uolũtas de nõ peccare ad peccare nõ viđꝛ
poſſe trãſire ſine ſui mutatõe.ſʒ ſi ſine actu
quis poſſet peccare:tũc trãſiret de nõ pecca
re ad peccare ſine ſui mutatiõne.igitur ꝛc.
ptʒ maioꝛ p articuluʒ pariſieñ.ſepius alle
gatũ.ꝙ nõ eſt trãſitus de ꝯdictoꝛio in ꝯdi
ctoꝛiũ ſine mutatõe media.pʒ minoꝛ.qꝛ ĩ
ꝯ miſſõʒ replicat. quo mutaretꝰ.¶Dices ꝙ in depditõne gra
tie.hoc non valet.qꝛ pditio grẽ nõ eſt cau
ſa eius.qđ eſt peccare.ſed effectus potius.
et ergo peccare eſt ꝓus via cauſe apũd vo
luntatẽ ꝗʒ gratie pditio ğ optet aliud mu
tare ponere in volũtate.vel trãſiret de con
tradictoꝛio in ꝯdictoꝛiũ ſine mutatõe me
12 dia.¶Duodecimo.qꝛ ſi volũtas nũc ẽ ſub
pctõ ꝛ ante nõ fuit ſb eodem:optet huiuſ/
modi cauſam aſſignare ex pte volũtatis.
ꝛ hec cauſa nõ põt poni niſi actus.igit ꝛc.
ptʒ maioꝛ.qꝛ ſic dicit phus.viij.phiſicoꝝ
ſi aliq̃d poſt mouet qđ ante nõ mouit:op
tet aſſignare aliquaʒ cauſam nõ motꝰ ſiue
quietis.ita ſi nunc eſt ſb pctõ ꝛ ante nõ fu
it:optet huius aſſignare aliquã cauſã.ſʒ
ꝙ hanc opteat ſe tenere ex pte voluntatis
ptʒ.qꝛ ſi eſſet penitꝰ ab extra:illa cauſa nõ
eſſet volũtati imputabilꝭ.¶Cõfirmaꝭ hoc
Confir. 13.aucti. idem tredecimo auctibꝫ.¶ Prima ẽ Au/
gu.in li.de vera religiõe dicẽtis.ꝙ nullum
1 pctm̃ cõmitti põt:niſi dum appetunꝭ que
chriſtꝰ ꝯtẽpſit:aut fugiunt q̃ ſuſtinuit:aut
ꝑcepit.Mõ appetere ꝛ fugere ſũt actꝰ vo/
luntatis.¶Scđa eſt eiuſdẽ li.83.que.q.
2 10.dicẽtis.Pctm̃ nõ põt alicui iuſte ĩpura
ri qui nihil fecit p voluntatẽ.¶ Tertia eſt
3 gloſe ad Roma.iiij.dicẽtis:ꝙ om̃e pecca
tũ actuale eſt ꝯcupiſcentia.Mõ pctm̃ o/
miſſionis eſt pctm̃ actuale.erit ergo cõcu/
piſcẽtia.erit ergo actus.¶Scđo querit q̃/
ꝯ q̃ſitum arguit. 1 ſtio.Utꝝ om̃e pctm̃ circa ſubiectuʒ aliqđ
bonũ excludat.¶Contra quod arguiꭁ ſic.
Exiſtẽtes extra gr̃am ſepe pctm̃ faciunt:ꝛ
tamẽ illud pctm̃ ab eis nullũ bonuʒ exclu
dit.ergo ꝛc.maioꝛ nota eſt.ꝛ minoꝛ decla/
raꭁ ꝑmo ſic.qꝛ ſi a talibꝫ pctm̃ aliqđ bonũ
excluderet:vel hoc eſſet gratie:vel naꭁe.et
nullo modoꝝ põt dici.ğ ꝛc.Patet maioꝛ
ſufficiẽti diuiſiõe.pbaꭁ minoꝛ ꝑmo ꝙ non
gratie.quia q̃ eſt in moꝛtali ante:nõ perdi
dit peccando gr̃am.quia non habet eam
nec nature.qꝛ naꭁalia etiã manẽt in dãna
tis.¶Scđo arguiꭁ ſic.Quia ſi peccatum arguiꭁ 2
excluderet aliquod bonũ a peccante q̃ an/
te perdidit gratiam.hoc maxime eſſet coꝛ
rumpẽdo naturã vel potentiã eius.ſʒ hoc
nõ facit pctm̃.ergo ꝛc.Ptʒ maioꝛ per bea
tũ Auguſtinũ.iij.de li.arbi.dicentẽ ꝙ na/
tura integra fuit inſtituta que per pctm̃ eſt
coꝛrupta.Probaꭁ minoꝛ.quia ſi vꝉ natu/
ra peccantis vel etiaʒ potẽtia eius coꝛrũpe
reꭁ per pctm̃:tunc poſt pctm̃ non maneret
eiuſdẽ ſpẽi cuius fuit ante.qđ falſũ eſſe pa
tet de ſe.ꝛ ptʒ cõſeq̃ntia.qꝛ coꝛruptio mu
tat ſpẽm.¶Scđo.qꝛ cõſtat ꝙ natura non patʒ.a
coꝛrũpiꭁ.qꝛ manet vt dcm̃ eſt.nec aliqua
potẽtia q̃ eſt in natura:ſaltẽ eius qui eſt ex
tra gr̃am.q̃a potẽtia rõnis vel intellectuſ
vel affectus nõ coꝛrũpiꭁ a pctõ:cum ſit eiꝰ
ſbiectum.nec a cõtrario.qꝛ ſbiectũ nõ cõ/
trariaꭁ foꝛme nec ꝓuationi.¶Et tertio.q̃a 3
quomõ aliqua potẽtia coꝛrũperet ſua pro
pꝛia actõe ſeipam:cũ qđlibet ens diligat
ſe pmanere:vt dicit cõmentatoꝛ ꝑmo phi
ſicoꝝ.cũ itaqꝫ pctm̃ ſit ꝓpꝛia actio potẽtie
anie:quõ eam coꝛrũperet:vel ipa ſe per pec 4
catũꝰ.¶Quarto.Si pctm̃ coꝛrũpit:vꝉ h̃
facit inq̃tũ actus.ꝛ hoc nõ.qꝛ ſic eſt quod
dã bonũ.bonũ aũt nõ videꭁ coꝛrupm̃ bõi
vel iq̃tum defoꝛme vel defectuoſum.et vt
ſic (vt dicit btũs Aug.)nihil eſt.quõ au
tem qđ nihil eſt potẽtiã coꝛrũpetꝰ.¶Qui/ 5
to.Quia vel om̃ia pctã equaliter coꝛrũpe
rent potentias vel aliqđ magis ꝛ aliquod
minus.nullo modoꝝ.igiꭁ ꝛc.Ptʒ maioꝛ
de ſe.ꝛ declaraꭁ minoꝛ.nõ põt eñ dici ꝙ om
nia equaliter.qꝛ quod magis eſt magiſ de
beret coꝛrũpere ſi coꝛruptiuũ ſit.Nec pt di
ci ꝙ inequaliꭁ.qꝛ quodlibet moꝛtale tollit
om̃ia gratuita ꝛ dimittit naꭁalia.¶Sex/ 6
to.q̃a ſi pctm̃ coꝛrumperet potẽtias vꝉ na/
turã:tunc maius pctm̃ magis deberet coꝛ/
rũpere.ꝯña nota eſt.qꝛ ſi cã eſt de p ſe cau/
ſa:maioꝛ cã maioꝛẽ cauſat effectum.Falſi
tas ꝯñtis ptʒ.qꝛ ꝗuis charitas ſit maioꝛ
inter ꝟtutes.ꝑme ad Coꝝ.xiij.tñ odium
ſibi oppoſitũ nõ videꭁ eſſe maximũ vicio
rũ.qꝛ deſpatio oppoſita ſpei:et infidelitas
oppoſita fidei maioꝛa ſunt mala ꝗʒ odiũ
qꝛ claudũt viã redeundi:qđ nõ facit odiũ
ergo maius malũ nõ tollit magis bonum
quia infidelitas tollit fidẽ:vt dictũ eſt:q̃
minoꝛ eſt charitate.¶Tertio ꝑncipaliter arguiꭁ 3.

arguit 3 ſic.qr inuenit᷑ pctm̄ omiſſiōis:ꝛ hoc non vi
det᷑ aliqđ bonū excludere in eo ꝙ de facto ē
extra grām.ḡrc.tenet ꝯñā.ꝛ ptꝫ maioꝛ.qr
ſicut pctm̄ eſt cōmittere ꝓhibita.ita pec/
catū eſt omittere debita.ptꝫ minoꝛ.qđ bo/
nū deberet demi a volūtate pctōꝛis ex hoc
ꝙ die dñico obdoꝛmiret matutinas ſine a
ctu volūtario p̄cedēte implicite vel expli/
ꝯ ſuppo. cite.¶Sed in ꝯriū ſuppoſiti arguit ex de
finitōe bti Ambro.de pctō in libro de pa/
radiſo:quā ponit mgr̄ diſ.xxxv.c.p̄io di/
centis.ꝙ pctm̄ eſt p̄uaricatio legis diuine
et celeſtiū inobediētia mādatoꝝ.mō in af
firmatiuis p̄ceptis h̄ pōt fieri ſine actu.
ergo ſuppoſitū falſum.maioꝛ nota ē.ꝛ mi
noꝛ ptꝫ.qr ſi p̄cipit᷑ alicui ſanctificare ſab/
batū:vel aliqđ aliud facere ꝓ certo tempe
ſi illo tpe nullū actuꝫ habeat:ille p̄uaricat᷑
legē diuinā:ꝛ inobediens eſt celeſtibꝫ mā/
2 datis.ergo ibi eſt pctm̄ ſine actu. ¶Ad h̄
pōt adduci illud Marci vlti.Qui nō cre
diderit:cōdemnabit᷑.nō credere aūt null⁹
3 eſt actus.¶Itē Jacobi.iiij.Scienti bonū ꝛ
nō facienti:pctm̄ eſt illi.Et certū eſt ꝙ nō ſit
illi pctm̄ qr ſcit:ſꝫ qr nō facit.ḡ nō facere:
pꝗſito qđ dicit priuatōnem actus eſt peccatum.
¶Itē pꝛo q̄ſito eſt mgr̄ diſ.xxxiij.c.iiij.di
cens.ꝙ malū eſt coꝛruptio vel p̄uatio boni
Et adducit ad hoc auctem bri Aug.in en
chiridion.c.vij.dicētis.Sicut em̄ moꝛbis ꝛ
vulneribꝫ coꝛrumpunt᷑ coꝛpa ꝙ ſūt p̄uati/
ones ei⁹ boni qđ dr̄ ſanitas.ita ꝛ aīaꝝ ꝙ/
cunqꝫ vicia naturaliū ſūt paſſiōes bonoꝛū
et paucis interpoſitis ſic dicit.Cū natura
coꝛrūpit᷑:iō malū eſt eius coꝛruptio:qr eā
qualicūqꝫ p̄uat bono.qđ probat ſtati ſub
dens.nā ſi nullo bono p̄uat nō nocet.no/
cet aūt ſumme pctm̄.adimit igit᷑ bonuꝫ.ḡ
Diuiſio omne pctm̄ aliqđ bonū excludit.qr alias
q̄ſtionis nō noceret.¶In hac q̄ſtione erūt tres ar/
ticuli.In p̄mo videbit᷑ de diffinitōne pec
cati quā ponit Augu.quō ſit intelligēda.
Scđo de ſuppoſito.Utꝝ in oī pctō actio
ſit neceſſario includēda:Et tertio de q̄eſi
to.Utrū in eodē ſemp veniat aliq̄ bōitas
mentis ipſius veneno ſeclu dēda coꝛrum/
pendaue.

Quantum ad pri/

mū eſt p̄mo notandū.ꝙ btūs Aug.xxij.ꝯ
Fauſtum definit pctm̄ ſic.Pctm̄ eſt dictū
Notā 1 vel factū vel concupitū qđ fit ꝯ legem dei
¶Pꝛo cuius intellectu eſt notandū p̄mo
ꝙ duplex eſt pctm̄.ſcꝫ actuale ꝛ oꝛiginale
De oꝛiginali dc̄m eſt ante ꝙ eſt p̄uatio iu
ſticię oꝛiginalis debite ineſſe.ꝛ de iſto nō
eſt ad p̄ſens.qr dicta definitio bti Augu.
vt mgr̄ dicit in littera:dat᷑ de pctō actuali Notā 2
nō cōiter de oī pctō.qr nō de oꝛiginali.¶Se
cundo eſt notādū ꝙ pctm̄ actuale homis
radicaliter p̄cedit ex defectu volūtatis vel
foꝛmalr̄.qr eligit ꝯ legeꝫ dei.vel qr omittit
quę agere deberet.vel imputatiue.ſcꝫ quia
volūtati imputat᷑:eo ꝙ diligentiā debitaꝫ
nō fecit.vt ſi adult⁹ careat fide mediatoꝛis
hęc infidelitas imputat᷑ ei ad pctm̄:ꝙ ta/
mē eſt p̄uatio habit⁹ intellectual̄.eo ſcꝫ ꝙ
volūtas nō fecit diligētiā ꝓ ſua ſalute q̄m
potuit.¶Tertio eſt notādū ꝙ volūtas de Notā 3
fectuoſe pōt ſe hr̄e duplr̄.in ſe quo ad act⁹
elicitos.ꝛ extrinſece quo ad act⁹ impatos
Intrinſece duplr̄.ſcꝫ omiſſiue.puta cū nō
vult qđ tenet᷑ velle.vt in ſeq̄nti articulo di
cet᷑.Uel cōmiſſiue.ſcꝫ cū vult qđ tenet᷑ nō
velle.Et eodē mō eſt in actibꝫ extrinſecꝭ ꝙ
omiſſiue quis pōt peccare ſi non faciat qđ
facere tenet᷑.Uel cōmiſſiue ſi faciat id ad
cui⁹ ꝯriū tenet᷑.Et vtrūqꝫ cōtingit duplr̄
ſcꝫ vel in v̄bis.ꝛ ſic vocat᷑ pctm̄ dc̄m.vl᷑ in
factis:ꝛ ſic vocat᷑ factū.¶Quarto eſt notā Notā 4
dum.ꝙ in pctō actuali duo ſunt ꝯſiderā/
da.p̄imū eſt q̄ſi materiale.vicꝫ act⁹ quo
peccat᷑.ſiue interioꝛ ſiue exterioꝛ.ꝛ iſtud do
ctoꝛes antiq̄ vocāt cōuerſionē ad ſe vel ter
rena.Scđm eſt circūſtātia act⁹ reddens
eū legi dei ꝯriū.ꝛ hęc eſt in pctō foꝛmale
et vocat᷑ a q̄buſdā auerſio.qr foꝛmale pec
cati in hoc ꝯſiſtit ꝙ q̄s a lege dei ſe auertit
¶Quinto eſt notādū.ꝙ hic per dc̄m dꝫ i/ Notā 5
telligi pctm̄ oꝛis.ſiue ſit ex eo ꝙ hō dicat
ea quę lex dei ꝓhibet dicere.ſiue ſit ex eo ꝙ
hō nō dicat ea ꝙ lex dei p̄cipit dici ꝓ tpe ꝓ
quo p̄cepta ſūt.vt ſi q̄s nō diceret hoꝛas
ſuas.Eodeꝫ mō intelligat᷑ de facto:ſiue ſit
act⁹ quē deus ꝓhibet.ſiue ſit p̄uatio actus
quē deus iubet ꝓ eo tpe ꝓ ꝙ eū iubet.Sic
etiā de ꝯcupito:ſiue ſit poſita electio ei⁹ qđ
iubet᷑ nō ꝯcupiſci:ſiue ſit defect⁹ electōis e/
ius qđ iubet᷑ eligi.¶Tūc illis p̄miſſis ē cō
cluſio r̄n̄ſalis hęc.Definitio pctī quaꝫ po Cōclo re
nit btūs Aug eſt dc̄m vel factū vel concu ſponſalis
pitū qđ fit ꝯ legē dei:eſt bona deſcriptio pec
cati actual̄.Pꝛobat᷑ ſic.Illa deſcriptio pec
cati quę dat explicite ꝑ ea ꝙ ꝯcurrūt ad e/
ius eſſe ꝛ ꝯuertit᷑ cū deſcripto eſt bona.ſed
hęc eſt h̄mōi.igit᷑ ꝛc.maioꝛ pꝫ.quia h̄ ſuf/

ficit ad bonā deſcriptõez ꝙ detur ꝑ ꝓprieta/
tes explicitas rei ⁊ ꝙ ſit cõuertibilis. et mi
nor pꝫ. qꝛ formale pcī eſt auerſio. vt dcm
eſt in q̄rto notabili. Et hoc tangit̃ in hoc
qđ dr̃ fieri ꝯ legem dei Et materiale eſt a/
ctus q̇ tripl'r põt diuerſificari. qꝛ vel ē oris
et ſic dr̃ dcm. vel opis: ⁊ dicit̃ factū. vel eſt
Cõclo.1. mentis: ⁊ dr̃ ɔcupitū. ¶ Sꝫ dicet̃ in ɔ̄triuꝫ
1 Primo. qꝛ q̇d in hac definitõe eſt genus?
2 Scđo nunq̇d pctm̄ opponit̃ actui bono
ꝓuatiue? ⁊ ideo deberet definiri ꝑ actuꝫ bo
3 nū. Tertio pctm̄ omiſſiõis non eſt aliqđ
4 iſtoꝝ. ¶ Quarto. qꝛ pctā intellect⁹. ſ. īfide/
litas ⁊ ignorātia ſb nullo iſtoꝝ vident̃ cõ/
5 prehenſa. qꝛ nõ ſūt ɔcupita. ¶ Quito nū/
quid eſt ſuꝑflua. qꝛ ſufficeret dicere: ꝙ ē cõ
cupitū. qꝛ ɔcupiſcētia videt̃ dicere oē pec/
catū. Juxta illud gloſe ad Roma. vij. ſuꝑ
illud v̄bum. ɔcupiſcentiā neſciebā eſſe pec
catū: dic̃ gloſa. bona eſt lex que dū ɔcupi/
6 ſcentiā ꝓhibet: om̄ia pctā ꝓhibet. Jtē ſcđm
extenderet ſe ad oia dicta ⁊ ɔcupita. Sex
to nūq̇d ſic q̇ ignorātia inuincibili ɔgno/
ſceret nõ ſuā peccaret. cui⁹ ɔ̄triuꝫ eſt an̄ di/
ctū in q̄ſtiõe de ignorātia. ⁊ apparet tñ: ꝙ
peccaret. qꝛ faceret factū qđ fit ꝯ legem dei
precipientē: nõ mechaberis Exo. xx. ¶ Se
7 ptio qm̄ pcī ſunt alie definitiões bone cū
hac nõ coincidentes. ergo videt̃ ꝙ vel ille
ſint male. vel hec. ɔ̄ña eſt nota. quia q̄z/
uis eiuſdē poſſint eſſe pl'es deſcriptiones:
oꝑtet tñ ꝙ ille ſint cõuertibiles. Et antece
dens pꝫ. qꝛ btūs Aug. in li. de duab⁹ a/
nimab⁹ definit pctm̄: ꝙ eſt volūtas retinē
di vel ɔſeq̄ndi que iuſticia vetat. Et bea/
tus Ambro. in li. de paradiſo dic̃. ꝙ eſt pre
uaricatio legis diuine ⁊ celeſtiū inobedien/
tia mādatoꝝ. Et octauo. nunquid pctm̄
8 erat ante legē? quomõ ergo dr̃ qđ fit cõtra
legē dei. pꝫ ꝙ ſic. qꝛ etiā ante legē poterat
hõ agere ꝯ dictamē recte rõnis: ⁊ ſic pecca
re. ¶ Rñdet̃ ad has. ¶ Ad ꝓmā ꝙ pctm̄ cū
¶ Ad 1 ſit ꝓuatio in q̄ꝫtū eſt pctm̄ ꝙ nõ eſt poſitiue
in genere: ſꝫ ꝓuatiue in eod eſt gñe in quo
eſt habitus quē ꝓuat. ſic quies eſt in eodē
genere in q̇ eſt moueri. ita peccare in eodeꝫ
genere in quo eſt bene agere vel meritorie
Et ſic pctm̄ reducit̃ ad gen⁹ ei⁹ qđ ē meritū
vel meritoriū: ſumēdo meritoriū cõit̃. Po
teſt tñ dici ꝙ extēdēdo nomē ei⁹ qđ ē aliq̇d
qđ innuit̃ in definitõe intelligit̃ loco gene/
ris. vt ſit ſenſus. eſt aliq̇d dcm vel factum
Ad. 2 ⁊c. qđ aliquid fit ꝯ legē dei. ¶ Ad ſcđam ꝙ
habitus tāgit̃ in h. ꝙ dr̃ fieri ꝯ legē dei. id ē
qđ fit alit ⁊ oppoſite q̄z deus ꝓcepit agere ꝑ
hois ſalute. ecce ibi tāgit̃ habit⁹ bñ agēdi
qꝛ lex dei ꝓcipit agere meritorie ⁊ ad ſalutē
vt pꝫ Math. v. Exo. xx. ⁊ Geñ. iiij. ſub te
erit appetitus tu⁹. ¶ Ad tertiā ꝙ peccatuꝫ Ad 3
omiſſiõis in mēte itelligit̃ ꝑ ɔcupitū. et in
voce ꝑ dcm ⁊c. vt dcm eſt in. v. notabi. vñ
Augu. in glo. ad Roma. vij. oꝑari et non
oꝑari ptes ſunt ad oꝑari. ita ꝙ in habitu
cõiter capto itelligit̃ ipe ⁊ ſua ꝓuatio oppo
ſita ſiue ɔformis ei. ¶ Ad quartā. ꝙ īfide/ Ad 4
litas ⁊ ignorātia ſb ɔcupito ſumunt̃. qꝛ a/
liquo mõ volūtaria ſūt. ſcꝫ qꝛ hõ nõ facit
diligētiā debitā: cū poſſit eā facere: et hoc
ſibi imputat̃ tāq̄z ɔcupitū. ¶ Ad q̇ntā ꝙ ꝑ Ad 5
cõcupitū intelligit̃ act⁹ interior q̇ nõ ſoluꝫ
eſt pctm̄ ⁊ ꝓhibit⁹: ſed etiā exterior: cū ſepe
ſit malicie cõuolut⁹. Ad illud glo. ad Ro
ma. vij. dr̃. ꝙ itelligat oē pctm̄ in h ꝓhibe/
ri tāq̄z in ſua radice. qꝛ ɔcupia eſt radix oī
um pctõꝝ. tñ etiā actus ⁊ dicta ſūt pecca/
ta: ⁊ g̃dus ⁊ ɔplētia pctm̄. q̇ Aug. enume/
rat vt diuerſos oſtēderet grad⁹ peccatorū.
Ad illud de facto dicit̃ ꝙ hic accipit̃ ſtricte
ꝓut ſignificat actus exteriores diſtictoſ cõ
tra v̄ba. ſepe em̄ quis iniuriā alteri⁹ eligit.
Scđo verb eā exꝓmit. Et tertio oꝑe ꝑfic̃
Et ſūt hic gradus tres pctõꝝ: quoꝝ ꝓm⁹ ē
grauis. ſcđus grauior. ⁊ tertius in illo gñe
grauiſſim⁹. Et hos exꝓmit definitio beati
Aug. ¶ Ad ſextā ꝙ nõ. qꝛ ignorātia inuin Ad 6
cibilis tollit formale pcī reſpectu ei⁹ q̇ ſic
ignorat. qꝛ nõ facit hoc ꝓut eſt ꝯ legē dei:
cū neſciat eā eſſe nõ ſuā. ¶ Ad ſeptiaꝫ. ꝙ il Ad 7
la ſcđa definitio Aug. ⁊c. veꝝ eſt: ꝙ nõ con
uertit̃ q̇ ad v̄ba cū iſta. qꝛ iſta definitio pec
cati eſt ꝑ effectū data in q̇ cõſiſtit peccatū
Jlla vero magis eſt data ꝑ cām formaleꝫ
pcī. qꝛ veꝝ eſt ꝙ nõ om̄e pctm̄ eſt act⁹ vo/
lūtatis interior poſitiu⁹ vl' ꝓuatiu⁹: ſed tñ
ē ab illo oē pctm̄ Et ita illa dfinitio eſt ma
gis cālis reſpectu pctõꝝ exterioꝝ. Sed tñ
ad mentē bti Aug cõuertit̃ cū iſta. qꝛ itelli
git̃ ſic. ē volūtas retinēdi vel cõſeq̄ndi q̇ iu
ſticia vetat: vel effect⁹ ɔſeq̄ns hāc volun/
tatē ſiue volitõem. Et eſt tūc ɔuertibil' cuꝫ
iſta definitõe. Definitio Ambroſij in ſen/
ſu coicidit cū iſta. qꝛ ꝓuaricatio legis diui
ne qm̄ eſt trāſgreſſio ꝓcepti: tm̄ valꝫ: ſicut ſi
diceret̃ inordinare dcm vel factū vel cõcu
pitū. Et celeſtiū inobediētia mādatoꝝ po
nit loco formal' cauſe qꝛ ſignat ꝙ nõ obedi

turp̄cipienti deo. Et h̄ Aug. exp̄mit cū dic q̄d fit ꝯ legē dei.i.q̄d fit nō obediēdo deo. ⁊
Ad 8 eſt idē ſenſus. ¶Ad octauā ꝙ lex capitur in diffinitōe Auguſtini. nō ſolū ꝓ his q̄ ꝓhibet lex ſcripta vetus ⁊ noua: ſ; etiā ꝓ his que ꝓhibet lex nature: mētib⁹ hominum diuinitus indita. ⁊ ſic omne pctm̄ eſt cōtra legē dei. Ratio em̄ recta eſt lex quā deus hominib⁹ naturalr̄ inſpirauit. Doc de p̄mo articulo.

Quantū ad ſecū-

dum articl'm reſtat videre de ſuppoſito q̄-
Notā 1. ſtionis. Utꝝ oē pctm̄ ꝯſiſtat i actu:. Pro quo p̄mo eſt notādū ꝙ oēs in h̄ cōueniūt: ꝙ nūc pctm̄ originale alic⁹ pſonę nō conſiſtit in aliq̄ ſuo actu: q̄uis ꝯſiſtebat in aliquo actu.ſ.p̄moꝝ parentū tāq̄ in ſua cau-
Notā 2 ſa. ¶Scd̄o eſt notādū q̄d etiā oēs ꝯcedūt ꝙ pctm̄ actuale cōmiſſionis.ſ.q̄ qs aliqd facit ꝯ p̄cepta negatiua. puta q̄d tenet̄ nō facere ꝯſiſtit in aliq̄ actu. q: nullus d: proprie cōmittere niſi eliciēdo actū quē tenet̄ nō h̄re. ⁊ ſic manet ſolū q̄ſtio dubia de peccato omiſſiōis. vtrū hoc ꝯſiſtat in aliquo
Notā 3 actu. ¶Tertio eſt notandū ꝙ de h̄ eſt manifeſtū ꝙ ip̄m cōſtat in actu omiſſo.ſ. p̄uatiue. puta q: omiſſiue peccat q̄ſ. q: actu omittit quē facere de⁹ vel lex p̄cipit. Et ex hoc vocat̄ pctm̄ actuale. q: fit ex omiſſiōe act⁹ S; manet difficultas. vtꝝ hō in pctō omiſſiōis poſſit̄ peccare nullū eligēdo actū?
4 ¶Quarto ē notādū ꝙ de h̄ doctores antiqui ⁊ moderni fuēr in duplici dīa. ¶Qui-
Opio. 1 dā em̄ dicūt ꝙ nō. ⁊ motiua eoꝝ ſūt tacta añ oppoſitū: arguēdo ad ſuppoſitū q̄ſtio-
Rō nis. ¶Et poſſet addi. q: ſi pura omiſſione poſſet qs peccare omiſſiue: ſeq̄ret̄ ꝙ aliqs dormiēs in p̄ncipio licite ⁊ exiſtēs i gratia dormiēdo fieri poſſet extra grām. ꝯñs ē falſum. q: dormiēdo nō eſt in ſua ptāte vitare aliqd q̄d tūc circa ip̄m accidit.
Rō ¶Itē dormiendo nihil voluntariū eſt in eo. ḡ nihil pcti. tenet ꝯña. q: oē pctm̄ eſt volūtariū. et añs p;. q: dormiēdo ſenſus ſūt ligati ſine quib⁹ nō eſt vſus rōnis. cum neceſſe ſit oēm intelligentē p̄hātaſmata ſpeculari. ꝓbat̄ tñ ꝯña. q: exñs in grā p̄t dormiendo negligere matutinas quib⁹ intereſſe tenet̄
Solo. ¶Forte dicet̄ ꝙ iō peccare d: dormiēdo q̄a potuit i vigilia vitare: ⁊ ſic agere ꝙ ñ omitteret. et ſic etiam volūtarie añcedent̄ peccare. q: ꝓ tūc potuit vitare. ⁊ ex h̄ iputat̄ ei

¶S; replicāt iſti ꝯ hāc r̄ſionē. q: iſtd̄ ē cōcedere ꝙ ipi volūt. q: ſi ex h̄ peccat ꝙ i vigilia potuit vitare ⁊ ſic agere vt ñ omitteret: tc pctm̄ omiſſiōis nō ē ex nō facere: ſ; ex facere i vigilia actū repugnātē actui ad quem hō obligat̄. Uñ ꝯcluſiue dicūt ꝙ oē pctm̄ ſiue ꝯmiſſiōis ſiue omiſſiōis cōſiſtit i aliq̄ actu. Ut ſi qs ñ vadit ad matutinas ſono p̄peditus: dicūt ꝙ peccauit i vigilia i illo actu q̄ ei igenit̄ ḡuis ſōn⁹ ad quē ſeq̄t̄ matutine neglectio. Eſt ḡ mēs eoꝝ ꝙ pctm̄ omiſſiōis ꝯſiſtat i actu ꝯmiſſo icompoſſibili actui debito marialr̄. ſ; i omiſſiōe act⁹ debiti formalr̄. Et ē opio ſb̄til' cui placet defēdat eā: mihi ñ vī ꝙ ſit vlrꝰ ſalua reuerentia ſolēniū doctoꝝ fouētiū hāc opionē. ¶Et iō ꝓ fūdamēto alti⁹ opionis p̄mitto ſuppōes veras: vt mihi videoꝛ: q̄ ſi ꝯcedūt̄ vī aliūd q̄ p̄dicta opio dixit. q̄ꝝ p̄ma ē iſta. volun- Opio 2.
taſ hūana p̄t ñ min⁹ obligari ad aliq̄ faciēda ꝓ certo tp̄e q̄ ad aliq̄ nō faciēda. p; q: p̄cepta affirmatia obligant ad facere ꝓ tp̄e ⁊ loco. ⁊ nō ē q̄ſtio q̄n pſbyt̄ ſecluſis ipedimētꝭ teneat̄ ꝓ craſtino die ad horas cānonicas: ⁊ canonic⁹ reſidēs etiā ſecluſis rōnabilib⁹ ipedimētꝭ ad itereſſe matutis in diluculo cātādis. ¶Scd̄a ſuppō. aliqs nō faciēdo vſq; ad ſōnū aliquē actū culpabilē imo meritorie agēdo poteſt has matutinas culpabilr̄ negligere. vl' etiā aliū actū ad quē obligat̄. Appet. q: poſſet ſedere in cōfeſſiōe vl' ꝯſilio ſctō: ita diu ꝙ ſperans ſe ſurrectuꝝ ñ expgiſceret̄. ⁊ tē ñ videt̄ aliquē actū demeritoꝛiū egiſſe: cū iſti act⁹ ſit boi ⁊ meritoꝛij. ¶Dicet̄ ꝙ imo peccat eo ꝙ nō ſatꝭ mane vadit dormitū. Scd̄o q: ſi res q̄ agit i vigilia tal' ⁊ tāta ſit ꝙ ex dictamine rectę rōnis lōgā vigiliā exigit: tūc p̄mittēdo matutinas nō culpabilr̄ negligit. S; hęc nō ſoluūt ſuppōnis rōnē ſiue caſum. certū eſt em̄ ꝙ ſępe in relicita eſt occupatio et nō tāta q̄n adhuc mācat obligatio ad matutīas qs tñ tal' fragilitate natę negligit. vſq; ḡ ad ſōnū nihil mali ſ; meritorie egit: ⁊ tñ negligētia reū cōſtituit. ḡ ſuppō fuit ꝟa. ¶Ad rōē ⁊ vl' euaſionē p̄mā cū d: ꝙ peccet ñ tēpeſtiue eūdo dormitū: ſecluſū ē. q: ſtat ꝙ ſat̄ moderato tp̄e ſe poſuerit et tñ fragilitate natę negligit. Itē nō ponere ſe dormitu nō ē act⁹: ſ; p̄uatio. Et ſi dicat̄ ꝙ electio vigiliarum ſit actus. R. ꝙ h̄ veꝝ ſit. ſed iſta eſt actus meritorius in dando conſiliū p̄ximo: vel audiēdo ꝯfeſſiōes vbi obiectio ſuppō. 1. 2 euaſioēs Ad 1

Pbaꝛ 2 ꝑiculū iminet.ſcđa eſt etiā ſecluſa.¶ Se
cundo ꝓbaꝛ ſup pō.qꝛ ſepe aliqͣs aliq̄ paſ/
ſione neq̇t dormire.ꝛ ideo occupatꝰ licitis
paſſionibꝰ ſeu actionibꝰ differt ſomnum.
ꝓbaꝛ 3 et poſt negligit matutinas.¶ Et tertio: ſe/
pe accidit horas ſuas ſolitas legere de ma
ne vſqꝫ ad nonas incluſiue.ꝑpeditos fini
tis ſextis meritorijs actōnibꝰ intēdere no
nas legere poſt prandiū.ꝛ ex ꝯſuetudie le
gendi ante prandiū: poſt prandiū non re
cordari: ꝛ negligēdo nonas alijs impletꝫ
horis ſe ponere dormitū.tunc vt ꝯſtat die
ſeq̄nti: iſte peccauit omittēdo ꝛ ꝑ nullū a
ctū poſitiuū.qꝛ om̄es quos egit actuſ toto
die erant boni. Et multi taleſ caſus poſſēt
poni vbi ꝯtingit negligi: ꝛ tñ oēs actus ꝑ/
Cõđo.1 cedētes erāt meritorij.¶ His ꝑmiſſis ſit ꝑ
ma ꝯcl'ſio hec.ꝙ ſepe pcti omiſſiōis cauſa
eſt actuſ ꝛ poſitiuꝰ.pꝫ.qꝛ qñqꝫ ꝑcedit actꝰ
malus.vt ſi q̇s de nocte ſe inebriat.ꝛ de ma
ne ex hoc ad matutinas quaſ audire tene
tur ſurgere nō valeat. Ul' etiā in actibꝰ bo
nis in genere vt ſi nimiſ diu i ſtudio ſede
at. Scđo etiā quādoqꝫ eſt actus ꝯcurrēs
inferens negligentiā.vt ſi ludo vacet quā
do diuinis intereſſe deberet. Itē actus inte
riores ſepe ſunt cauſa: qñqꝫ ꝯtemptus. vt
aliq̄ nolunt ire: qñqꝫ ex acidia: Electōnes
etiā qñqꝫ ex acidia facte ſr̄ cāe. vt audiētes
Cõđo 2 ꝑmū pulſū ꝛ ſopore ḡuati irato dormire eli
gūt¶ Scđa cōcluſio vꝫ mihi etiā vera.ꝙ
nulli iſtoꝝ in iſto actu poſitiuo peccāt pec
cato omiſſiōis.ptꝫ de ꝑmis.qꝛ inebriās ſe
de nocte poſſet excitari a ſocio.vel etiā de
ebrietate curari.ꝛ ſic nō omittere.ḡ inebri
endo ſe nō peccauit pctō omiſſiōis. Itē ſi
tunc moreretꝛ vel dānaretꝛ de omiſſiōe vl' nō
ſi nō: ergo eā nō cōmiſit.ſi ſic ergo deꝰ pu/
niret omiſſionē nō cōmiſſam. Itē in ſecū/
do caſu ꝗuis ludens omittat.aliud ē ta/
mē pctm̄ actuſ poſitiuus: ꝛ aliud eſt pctm̄
omiſſiōis: cū diſtincte ſint obligatōes ad
facere qđ omittit.ꝛ ad nō facere qđ cōmit
tit Eodē mō eſt in tertio ꝛ quarto caſu.nō
tamē nego ꝙ ſepe actꝰ poſitiuus reddaꝛ de
2 ꝓbaꝛ terior: qꝛ eſt cauſa omiſſiōis: vel natus eſt
eſſe eius cauſa.¶ Scđo ꝓbaꝛ ꝯcl'ſio gñali
ter ſic. Quia pctm actus ꝑncipalr ꝛ tota/
liter ꝯſiſtit in faciendo aliq̇d qđ lex dei ve
tat.ꝛ hoc nō ꝯſiſtit in ſe nec in aliq̄ ſui ꝑte
pctm omiſſiōis.ergo ꝯcl'ſio vera.tenet con
ſeq̄ntia. Et maior ptꝫ.qꝛ pctm actuale ꝗ
uis eo grauius ꝙ ex eo pulra alia mala ſe/
quuntꝛ: tñ nullū eſt eoꝝ.non em̄ fuit ebrie/
tas Loth eius inceſtus.ꝗuis eo erat ḡui/
or.qꝛ veriſilr hoc ex ea poterat ꝓuenire. Et
minor eſt māifeſta.qꝛ qui ludit ꝛ omittit:
duplr deficit.ꝑmo qꝛ facit qđ nō debet.ſe
cūdo.qꝛ nō facit qđ debet.¶ Tertia cōclu/ Cõđo 3
ſio. Om̄e pctm cōmiſſiōis ꝯſiſtit i aliq̄ a/
ctu. Probaꝛ.qꝛ nullus pōt trāſgredi ꝑce
ptū negatiuū: niſi faciēdo actum qui illo
prohibetꝛ. Sed om̄e pctm̄ ꝯmiſſiōis ē trāſ
greſſio ꝑcepti negatiui.igiꝛ.ptꝫ ꝯña de ſe.
ꝛ pꝫ.qꝛ dato ꝙ nullū actū faciat tūc pctm cō
tra ꝑceptū negatiuū nō intrat: ſed potius
ſeruat.minor ptꝫ inductiue.qꝛ nihil agit
nō furaꝛ: nō occidit: ꝛ ita in alijs.¶ Sꝫ cō obiectio
tra. Aliq̇s nō eligēdo dare pōt eſſe ociſor.
ergo ſine actu ꝑt intrare pctm̄ ꝯmiſſiōis.ꝛ
añs ptꝫ per illud Ambroſi.ſi nō pauiſti:
occidiſti.pone em̄ ꝙ ꝓximo tuo i extrema
neceſſitate ꝯſtituto peteti cibū nullū actū
in te formes.ꝛ ſic nō eligas dare cū poſſis
ꝛ ipē moriaꝛ.tu eū interfeciſti.¶.R.ꝙ in h̄ Solo
caſu peccaꝛ omiſſiue ſcḋm mādatū. diligas
ꝓximū ſic teipm.vel cōtra legem nature: h̄
facias alijs qđ tibi vis fieri.vel etiā ꝯtra
ꝑceptum affirmatiuū incluſum i hoc qđ
eſt.nō cōcupiſces rem ꝓximi. In hoc em̄ i/
cludiꝛ ꝙ debet vniciuqꝫ reddi qđ ſuū eſt in
tpe indigētie. Nō in neceſſitate oia ſunt
cōmunia. Et ergo ſi omitto dare: omitto/
qꝫ ꝛ electōem datiōis in iſto caſu omiſſiue
pecco: nō ꝯmiſſiue. Si aūt actū refutatio
nis formarē: tūc duplici pctō peccarē.ſcilꝫ
omiſſiōis ꝯ dcā ꝑcepta affirmatiua.ꝛ cō
miſſionis ꝯ ꝑcepta negatiua: nō occides.
nō ꝯcupiſcas rē ꝓximi tui.¶ Ad formā ḡ Ad ſor.
negeꝛ añs.ꝛ ad ꝓbatōē ꝙ in illo caſu iſte
nō ē ꝓprie occiſor nec mēte nec ore nͨ ope
Sꝫ canō Ambro.itelligiꝛ itepꝑtatiue.ꝙ
iſta omiſſio itepꝑtaꝛ eē occiſio ꝓpꝛ iniuriā
quā obmittēdo icurro nō eligēdo dare i i/
ſto caſu ꝓprio meo qđ ſuū ē.¶ Quarta con Cõđo 4
cluſio atqꝫ rñſal' ſeq̇ꝛ ex ſuppōnibꝰ.ꝙ pctm
omiſſiōis nō ꝯſiſtit neceſſario in aliq̄ actu
elicito vl' ꝯcurrēte vl' añte.ꝓbaꝛ ſic.ſi volū
tas ꝑdere ꝑt grāꝫ ꝑ ſolā omiſſionē oi actu
alio ſecluſo.tūc pctm omiſſiōis nō ꝯſiſtit i
aliq̄ actu.ſꝫ volūtas ꝑt ꝑdere grāꝫ ꝑ nudā
omiſſionē oi actu poſitiuo ſecluſo.igiꝛ. ma/
ior pꝫ de ſe.qꝛ nuda omiſſio nullū actū ſe/
cū portat.ꝛ ḡ ſi illa tollit grām: tūc illa eſt
pctm mortale.erit ergo pctm mortale ſine
oi actu elicito.minor declaraꝛ ꝑ ſuppōnē

ꝓmā voluntas pōt obligari ad aliq̄d faci
endū pro certo tempe. ⁊ cōtinuādo actus
bonos: p ſcđam ſuppōnez vſq₃ ad ſomnū
pōt per ſomnū hunc actuz ad quē obliga
tus erat culpabilr̄ negligere. quero ergo te
quādo iſte pdidit grām: vtꝫ in ſomno cū
omiſit? ⁊ ſi ſic habet ꝓpoſitū. vel poſt ſom
nū? ⁊ hoc nō. qꝛ omiſſio cōplet in ſomno.
ergo expreſſus iam pdidit grām. ergo nō
perdit eam poſt ſomnū. vel pdit eaz ante
ſomnū? cōtra: quia vſq₃ ad ſomnū ſp me
ritorie egit. ergo vſq₃ ad ſomnū potius au
xit grām q̄₃ eam perdidit. ergo ⁊c. ſeq̄t ita
q₃ ꝙ nec ante ſomnū nec poſt. ergo nec tpe
Confir. ſomni: ⁊ tunc in eo nullus actꝰ elicitus fu
it. ¶ Cōfirmat ſic. Sine omni actu elicito
bono vel malo poſſunt eſſe cauſe ſufficien
tes pcti omiſſionis. ergo nō neceſſe eſt i q̄
libet tali cōcurrere actū licitū. ꝯn̄a nota ē.
qꝛ poſitis cauſis ſufficiētibꝫ ſimul poſſibi
pbat añ le eſt poni effectum. Et probat añcedens.
cedens quia omni actu elicito circūſcripto per ꝓ
mā ſuppoſitōnem: adhuc filius tenet ho
norare parētes pro tempe ⁊ loco. da itaq₃
ꝙ nō faciat illis tempibꝫ ⁊ locis: reus erit
dehonorationis. ⁊ tamē ſecluſus erit om
nis actus elicitus. ¶ Scđo ſic. Manife
2 ſtū eſt ꝙ ſicut ſeruus hoīs pōt peccare contra
hominē trāſgreſſione p̄cepti poſitiui hoīs
ita ſeruus dei pōt peccare ꝯ deum poſiti p̄
cepti trāſgreſſiōe. Modo nō eſt q̄ſtio qui
ſine omī poſitiuo pōt ſeruus hoīs peccare
cōtra hoīem. igit ⁊c. ptꝫ maior de ſe. Et mi
nor parꝫ. quia ſi dn̄s p̄cipiat ſeruo ſuo vt
cras hora ſexta faciat actum a: et ponat ſe
dormitū eo magis mane. ⁊ ſeruus obediat
quo ad ꝓmū: ea intentōe vt implere vale
at hora ſexta actū a. nullum aliū forman
do in ſe actum eligēdo. ⁊ nihilominus ob
dormiat. quero a te: quādo hic ſeruus pec
cat cōtra hominē? vtrū in actu elicito q̄ eli
git dormire. et hoc nō. quia illud p̄cepit ei
dominꝰ. Uel q̄a ponens ſe dormitū eligit
ſurgere debita hora vt cōpleat actū ſibi p̄
ceptū hora ſexta? ⁊ h̄ nō. qꝛ hoc vult eū
dn̄s velle. Uel q̄a alium actū elicuit? ⁊ h̄
nō per caſum. Uel quia nō ꝯplet hora ſex
ta actū a ⁊ habet ꝓpoſitū ꝙ nllo actu po
ſitiuo: ſed nuda omiſſiōe actus debiti in
eſſe hic ſeruus debitor fit dn̄o ſuo homini
3 ergo eodem mō reſpectu dei. ¶ Tertio ꝯſue
uit argui ſic. Si pecactū omiſſiōis neceſ
ſario p̄ſupponit actū elicitū: ſic ꝙ ſine eo n̄
poſſit fieri. vel ergo omiſſio neceſſario ſeq̄
tur ad talem actū: vl̄ nō? Si dicit ꝙ neceſ
ſario ſequit: vel eſt malus actꝰ. ⁊ ſi ſic: tūc
nullꝰ poſſet peccare pctō omiſſiōis qui pec
caret duobꝫ pctis genere diuerſis. ſcꝫ vno
cōmiſſiōis ⁊ alio omiſſionis. eo ꝙ actus p̄
cedens quē neceſſario p̄ſupponit omiſſio:
ponit malus ⁊ de ſe culpabilis. Uel ille a
ctus eſſet bonus moraliter. ⁊ ſic tūc nō ſeq
ret ad eum neceſſario omiſſio. Uel eſſet a
ctus neuter. ⁊ hoc itez nō. qꝛ nō eſt actꝰ in
differens qui eſt via neceſſaria ad peccatū
omiſſionis mortale. Si dicit ꝙ nō neceſ
ſario ſequit omiſſio ip̄m actū. tamē nō poſ
ſet eſſe omiſſio niſi eſſet ille actus: arguit ſi
cut ꝓus. q̄a ſi eſt bonus: tūc bonū moris eſ
ſet neceſſariū ad pctm̄ mortale. Si ē ma
lus: tunc nō pōt quis peccare omiſſiue: q̄n
ſimul peccet alio pctō cōmiſſiue. qđ eſt ab
ſurdū ¶ Quarto. nōne omiſſiōes nude pu 4
niunt a deo? ergo ꝯclo vera. ꝯn̄a nota eſt.
et añcedens ptꝫ per ſcđam ſuppoſitiōem.
q̄a q̄ ponit ſe in charitate dormituz vt ſur
gat ad matutinas: ſi illis ſb̄ pena peccati
mortalis tenet in eſſe. ⁊ ex fragilitate obdor
mit ſine rōnabili cauſa excuſante ip̄m: cō
ſtat ſic decedentē eternaliter dānari. quia
omiſſio eſt mortalis: vt ſuppono. vel ergo
pro eo actu que elegit debita hora ſurgere
et hoc nō. quia ille fuit meritorius ⁊ debi
tus ex gratia ⁊ prudentia. Uel alio actu e
licito ante ſomnum. Contra quia cuꝫ gra
tia poſuit ſe dormitum. Uel pro omiſſiōe
qua non ſurgit. ⁊ habet propoſitū. ¶ Cor
relarium reſpōſale. Non omne peccatum Corre.
actuale eſt actus elicitus: nec etiam p̄ſup rāſale
ponens actum elicitum. parꝫ de peccato
omiſſionis per cōcl̄onem. ¶ Ad ratōnes o
piniōis in quarto notabili adductas. Ad Ad 1
primā: concedo ꝙ aliquis qui in gratia in in ꝯriuz
cipit dormire poteſt fieri in ſomno debitor
mortis eterne ſi obdormiat horāꝫ qua te
netur ad certum actum ſb̄ pena pcti mor
talis Ad improbatōem illius cum dicit.
ꝙ dormiendo nō ſit in poteſtate ſua vitare
Rn̄deo: ꝙ in vigilia erat in poteſtate ſua
vel tanta ſollicitudine ſe ponere ad dormi
endum ꝙ hora debita fuiſſet experrectus
eo ꝙ angelus ſuus debite diſpoſitū et ſol
licitum iuuiſſet et excitaſſet debito tempo
re pro debitum adimplendo. quod ſi nō
fecerit: iſtud non facere non eſt actus. ob
dormitio tamen ei imputabit. Scriptū ē

em̄. Angelis suis deus mādauit de te: scilꝫ quolibet viro iusto vt custodiāt te in omi

Ad 2 bus vijs tuis. ¶Ad scd'am improbatōeꝫ cōseqntis dico: ꝙ licet nihil dormiēte insit voluntariū formaliter: tm̄ dicit illa omissio volūtaria añcedent ob causam p̄dictam. scꝫ ꝙ debita sollicitudine ꝛ diuini adiutorij inuocatiōe debito tp̄e potuit excitari. et quia h̄ nō fecit qd' facere potuisset si voluisset: volūtarie dicit omisisse. Ad iprobationē illius negeſ eis ꝙ istud est cōcedere corū ꝑpositū. ꝛ ad ꝓbatōeꝫ cū dicūt. si ex eo dicit volūtariū qꝛ potuit sic facere in vigilia vt nō omitteret: tūc pctm̄ omissiōis erit ex facere vigilie repugnāti actui ad quem obligat: istud negat. qꝛ nō debita sollicitudine se reponere vel etiā nō inuocare adiutoriū dei pōt fieri sine omni actu elicito. s. nude se reponenti vt dormiat et impleat.

Obijcit ¶Iterū replicabit. Hec omissio matutinarū videt sequi actū ad minus. qꝛ actū quo voluit omittēs dormire: Dicit ꝙ istud ē sophisticū. nā in volēdo dormire nō peccauit tum qꝛ est de necessitate naturę. tum qꝛ potuit esse ꝓceptū. imo pro tempe cadit sb p̄cepto somnus. ꝛ ergo istū actum nō necessario p̄supponit. Et si p̄supponit eū: tamē isto nō perdit grām: nec peccat: cū ei hoc liceat. ꝛ ido pctm̄ omissiōis nō ē huic actui necessario annexū. nec etiā iste actus ē necessario p̄suppositus tanq̄ mediū per qd' peccat. omissiue. Hoc de. q. ar.

Quantū ad tertium

articulū videndū est de q̄sito. Utruꝫ oē pctm̄ aliqd' bonū a peccāte excludat? Ubi p̄mo volo videre modos quib' possit imaginari pctm̄ aliqd' bonū a pctōre secludere. Scd'o iuxta illos ad quęsitū rn̄dere. Et tertio p modū dubij inqrere: an multiplicatio pctōꝝ possit a pctōre oē bonū siue totum bonum depellere. ¶Quantū

Notā. 1 ad p̄mū p̄mo noto. ꝙ rōnabiliter peccatū potest imaginari secludere bonū a peccan-

1 te dupliciter. ¶Uno mō positiue. scꝫ ingerendo dispositōem malā promptificantē potentiā ad peccādū. hoc em̄ diceret secludere bonū. qꝛ dispositio inducta promptificat naturā pctōris vt deserat bonū et pronus sit ad malum. Sicut si venenuꝫ corpori ingereret: esto ꝙ nihil auferret in p̄ncipio: nihilominus dicit a corpe bonū secludi. eo ꝙ veneno disponit ad bonum naturę penitus expelli. ¶Secundo mō per pec- 2

catum posset intelligi a peccāte secludi bonum. quia pctm̄ ꝓuaret ab eo dispositōeꝫ bonam. ꝛ hoc magis videt sonare titulus. scꝫ vtrū aliquod bonum excludat: qd' ante fuit in peccante. ¶Secundo est notan- Notā. 2

dū. ꝙ triplex bonum possumus imaginari per pctm̄ tolli a peccante: s̄m triplex qd' cōtingit homini inesse bonū. scꝫ bonū gratię bonum naturę: bonū habilitatis siue prōptitudinis ad bonū. vt em̄ sepe dictuꝫ est: ratio superior cōit remurmurat malo. iuxta illud phi p̄mo ethicoꝝ. recte autē ꝛ ad optima depcatur ratio. ¶Ubi merito du- Dubiū

bitat. Stante ꝙ voluntas homis sit ei' anima intellectiua que per essentiā suam inclinat ad bonū. ꝛ intellectus sit idem in re cum eadē ania qui per essentiā suam inclinatur ad verū. vtrū preter istas habilitates naturales animę quę sunt ipę potētię p̄ncipales animę: ꝛ ipamet ania sint i homine alię habilitates ad bonum. puta aliquę dispositōnes supadditę tanq̄ potentię instrumentales inexistētes a natiuitate? ¶De quo dubio nihil asserēdo. qꝛ non Solō

audiui ipm multū tractari: videt mihi ꝙ sic. quę pōt esse p̄ma cōclusio hui' articuli quę probatur p̄mo auctoritatib'. deinde rōnib'. ¶Prima auctoritas ē philosophi 1

ij. ethicoꝝ. ca. v. dicentis: ꝙ tria sunt in anima: potentię: passiones: ꝛ habitus. modo manifestū est ꝙ passiōes ꝛ habitus inherēt aię. ḡ etiā sunt ibi potentię inherētes anię. tales aūt potentię nō sunt aia. quia ania nō inheret sibipi. ¶Scd'a auctas est 2

phi. vj. ethicoꝝ. c. penult. dicentis. Uidētur aūt singuli moꝝ natura inexistere aliqualiter. et em̄ iusti ꝛ tpati cōfestim a natiuitate habemus ¶Ex qua aucte arguit sic 3

Manifestū est ꝙ omnes homines habēt similes animas: sed nō omēs habēt similes habilitates ad bonū. ergo habilitates ad bonum distinguunt ab anima. cōseqntia nota. quia si nō tunc sicut in omnibus essent similes aie: ita in omib' essent similes habilitates ad bonuꝫ. Ancedēs pro prima parte patꝫ. quia omēs animę hominū sunt equaliter specialissime similes alias enim hic terminus homo esset gen' qd' null' adhuc vi dixisse. ꝛ etiā indiuidualiter similes cum sint sb̄stantię indiuisibiles que nō suscipiūt magis ꝛ minus. sed

minoꝛ ptꝫ. quia aliq̄ ad alia nati ſum⁹. ij.
Rōne.1. ethicoꝝ. c. vltimo. ¶ Scḋo pbaṫ hoc rōne
qꝛ ſi corpi homis certi cōueniūt a natiui/
tate ornatus vel etiā turpitudines: nō mi
nus videṫ ita eſſe de aīa. ſꝫ corpi hoīs cō/
ueniūt ornatus ꝛ etiā pctā diſtincta ad ip
ſo corpe. ergo ꝛ ipi anīe cōueniēt etiam or/
natus ꝛ defect⁹ diſtīcti ab ipa aīa. ꝯſeqn
tia tenet. Et maior ptꝫ. qꝛ aīa eſt actiua
oīm diuerſitatū ad quas deputanṫ orgāi/
ce diſpoſitōes corpis. ꝛ ergo videṫ hr̄e mi/
nores ornatus diſponētes eā ad agere pn
cipaliter q̄ꝫ corpus ad agere inſtrumētalr
vel ad pati. Et minor manifeſta eſt. quia
corpi inſunt diuerſe ꝯplexiones organice
et diuerſe qualitates pme. vt notū eſt. que
pbaṫ 3 omnia diſtīguunṫ ab ipo corpe. ¶ Tertio
videṫ ꝙ formis inaīatoꝝ vel viuētiū vi
ta vegetatiua ſint ꝟtutes addite diſtīcte
ab ipis. quare ergo non anīe intellectiue?
aīſcedens ptꝫ. qꝛ qualitates q̄ inſunt a to
ta ſpē ſequunṫ formā que dat eſſe ſpecifi/
cum. ꝛ diſtinguunṫ ab ea. ergo ꝛc. patꝫ cō/
ſequentia. Et aīs quo ad pmā partē ma
nifeſtū eſt. iō em̄ dicunṫ hr̄e talia a ſpecie:
que habēt illā ꝟtutē conſequentē ſuā for/
mā que dat eſſe ſpecificum. Et minor ptꝫ
qꝛ hmōi q̄litates ſuſcipiūt magis ꝛ min⁹.
vt ptꝫ in effectib⁹. ꝛ forma nō. Idem eniꝫ
vinū eſt vno tempe magis virtualr calidū
vt cū eſt in naturali vigore. ꝛ alio tpe mi⁹.
vt cū ſqualet. q̄uis forma ſbalis quā ſeqṫ
illa qualitas virtualr nec ſuſcipiat magis ne
Dubiū 1 q̄ꝫ minus ¶ Sꝫ diceṫ ꝯ ꝯclōnem. Vn̄ ve/
niunt he q̄litates ipi anīe: vtꝝ ſint ei con/
create? ꝛ hoc nō videṫ eſſe expreſſum. Vl'
veniūt ei ex cōiunctōe cū corpe? ꝛ hoc nō
videṫ. quia corpus neq̄t agere in aīam ſi
cut diuiſibile ꝺ ꝑ ſe nō pōt agere in idiuiſi
bile. ¶ Scḋo. qꝛ vel he abilitates in om̄i/
2 bus eſſent ſiles. ꝛ ſi ſic tūc oēs homīes eo/
dē mō inclinarenṫ. vel nō eſſent in oīb⁹ a/
nimab⁹ ſiles. ꝛ ſi ſic tūc deus nō crearet a/
3 nimas eq̄les. ¶ Tertio. qꝛ vel eſſent aufe/
ribiles ꝛ ſuſcipientes magis ꝛ min⁹: vl' nō
Si dr̄ ꝙ ſic. ḡ ſtaret aīam manere ſine a/
liquo hmōi ornatu: ꝛ ex ꝯn̄ti nō videṫ eſ/
ſe a natura. qꝛ nihil exiſtentiū a natura a
liter aſſueſcit. Si ſcḋm: tūc ſupfluūt. quia
ex quo nō pn̄t auferri nec remitti nec inten
di: videṫ ꝙ quicq̄d ꝑ eas ſaluatur: ſaluari
poſſit per ipam aīam: iſtis ſecluſis. ḡ ſu/
perfluunt iſte potentie. fruſtra em̄ fit per

plura quod eque bene poteſt fieri per pau
ciora. ¶ Ad iſtas tenendo ꝯclōnem poti⁹
mouendo q̄ꝫ aſſerēdo poteſt r̄nderi. ¶ Ad Ad 1
primā ꝙ hmōi qualitates in aīa ſūt du/
plices. quedā que ſunt ornatus anīe ꝛ vir
tutes naturales intellectus ꝛ voluntatis
quaſi ſeq̄ntes de lege cōi naturā eoꝝ. Et
fortaſſe probabile eſt dicere ꝙ he ſint ꝑfe/
ctōnes quas deus ſemꝑ anīe infundit eā
creando. vt ipē intellectus ꝑ ſua prompti
ficeṫ ad veꝝ. ꝛ volūtas ꝑ ſua abiliteṫ ad bo
num. Et he probabili⁹ videnṫ eſſe dicēde
ſimiles in ſingulis homib⁹. qꝛ in his que
ꝯſequunṫ ſic formā qḋ dat formā dat oīa
conſequētia ad formā. vt dic̄ cōmentator
viij. phiſi. Et ḡ he ponerenṫ aīme cōcrea/
te. nā cum deus dat formā hmōi etiā ſem
per pſtat. ¶ Scḋo pōt dici ꝙ alie ſint hu/ 2
iuſmōi q̄litates que ſibi cōueniūt natura
li cōiunctōne cū corpe. Et vocanṫ poten/
tie vel impotētie. ꝛ he nō ſunt eedeꝫ apud
omnes. quia diuerſitate complexionū hu
iuſmodi fiunt alie ꝛ alie. Et cum dicitur:
ꝙ corpus non poſſit agere in animā. dic:
ꝙ verum ſit de per ſe. Sed quia aīa na/
turaliter afficitur corpi. iḋo qualitatibus diſ
poſitiones ad quas corpus eſt diſpoſitū:
ſimiles qualitates inducunt menti infuſe
vt immundicia carnis pronitatē ad con/
cupiſcendū. viuacitas ſenſum aptū ad in
telligendū ꝛ hoc quo ad compoſituꝫ. Et
ſic ex illis cōiunctis per modū nature ſur/
gunt quedā qualitates. pme itaqꝫ ſunt cō
create. ſcḋe inducte a natiuitate ex coniū/
ctiōe anīe cū corpe. ¶ Ad ſcḋam ꝑ ideꝫ ꝙ
pme ſunt eedē apud oēs. ſcḋe nō. ſꝫ alie et Ad 2
alie iuxta diuerſitatē ꝯplexionū. ¶ Ad 3.
ꝙ qualitates cōcreate que ſequunṫ mentē Ad 3
q̄uis ſint remiſſibiles ꝛ debilitabiles. tn̄
nō ſunt in toto auferibiles: manēte mēte.
ſaltē in p̄ſenti vita de lege dei ordīata. qꝛ
ſunt potētie ſeq̄ntes naturā anīe. ſic frigi/
ditas ſequiṫ aq̄m. ꝛ ḡ q̄uis remittanṫ: mēs
hmōi q̄litates reducit ad aliq̄lē intēſionē
¶ Forte diceṫ. nūq̄d ꝯtinuat⁹ error poſſet
penit⁹ tollere potētiā naturalē īclinātē ad Dubiū
veꝝ. ꝛ ꝯtinuat⁹ act⁹ mal⁹ potētiā inclinā/
tē ad bonū. ¶ R̄. ꝙ nō. qꝛ lꝫ ītellect⁹ ſepe er/
ret. ꝛ fit ꝯſuet⁹ decipi: tn̄ nō errat aſſentien Tollit
do: niſi credēdo id qḋ credit eē veꝝ. Eodē
mō volūtas lꝫ cōtinuet malū: tn̄ nō ferṫ i
aliq̄d niſi ſb rōe boni. et ſic iſte potētie n̄ pn̄t
auferri. qꝛ lꝫ ex defecu potētiaꝝ pncipaliū

nō ferantᷣ in ſuum verū obiectū.tñ ſemper ferunt in id in qđ feruntᷣ:ac ſi eſſet eorū obiectū.et ergo nō tolluntᷣ.De de iſto dubio dixi nihil aſſerēdo:ſ; potius dando alijs
Notā 3 materiā cogitādi.¶Tertio eſt notandū ꝙ ex dictis notabilib; ſequitᷣ: pctm̄ poſſe ſecludere ab hoīe bonū:ad minus iſtis modis. Primo igerēdo diſpoſitōem malam promptū reddētē ad peccandū. Secundo auferēdo bonū.⁊ hoc tripl'r.q₂ vel bonū gratię.vel bonū naturę.vel bonū alicui⁹ po
Notā 4 tentię ſupadditę.¶Quarto eſt notādū: ꝙ pręter potētias diſponētes ad bonū naturaliter ſunt ſępe in hoīe habitus acq̄ſiti boni.alij a ỽtutib; theologicis.ſicut ſūt ỽtutes acq̄ſitę.qui habitus pn̄t ſtare cu; peccato mortali.nō em̄ optet ꝙ ſi q̄s omiſſiue vel etiā ex fragilitate vel ignorātia mortalitᷣ peccet:ꝙ habit⁹ bonus acq̄ſitus qui fuit in eo omīmode eſſet.qm̄ electio qua q̄s mortaliter peccat in inſtāti ꝯtingit.⁊ tam̄ nequit corrūpi habit⁹ in inſtāti. Hoc de ꝑ
Cōclō.1 ma parte articl'i.¶Quib; ꝑmiſſis ſit ꝑmū concluſio hęc. Semꝑ aīa aliq̄ mō corrūpitᷣ per peccatu;.Iſtā ꝯclōnem ponūt doctores ſancti.Un̄ btūs Aug⁹.iij.de libe.arbi.dicit. ꝙ natura integra fuit inſtituta.
2 ſed per pctm̄ eſt corrupta.¶Idem.xij.đ ciui.dei.c.xx.Uirtus eſt ƀ; naturā.pctm̄ autem ꝯtra naturā.hoc autē aliq̄ mō eſt corruptiuū naturę:⁊ eo₂ quę naťalr̄ ipam cō
3 ſequuntᷣ.ſic ſunt naturales potētię.Hęc etiā ꝯcluſio eſt phi.vj.ethico₂ dicētis. malicia eſt corruptiua ꝑncipij.i.pctm̄.⁊ maxime malicia incōtinētię corrūpit rectā intētionē vel ęſtimationē de vltimo fine q̄ eſt ꝑncipiū omniū agibiliū.Et tertio q̄a ho
4 mo per maliciā fit oīmode beſtialis: vt de beſtialitate habetᷣ in.vij.ethico₂.hoc autē nō eſſet niſi corruptōne aliqua₂ potentiarū anię hoīem ſup naturā eleuantiū beſtiarū.¶Scđa ꝯcluſio eſt.Quāuis nō opor
Cōclō 2 teat qđlibet pctm̄ mortale bonū charitatꝭ excludere.tamē ſtante lege eſt neceſſe primū pctm̄ mortale poſt grām totā charitatē tollere.pt; ꝑma pars.q₂ qui nullam habet grām:⁊ tñ peccat mortalr̄:nullā charitatē perdit.quia nullā habet. Scđa pars pt;.q₂ de lege cōmuni nō manet grā cum pctō mortali.⁊ loquor de neceſſitate condicionata:ꝙ hęc cōdicionalis eſt neceſſaria ſi hoc ſit ꝑmū pctm̄ mortale ſocratis poſt
Corre.1. grām:ipm̄ eius grām tollit.¶Correlarie.

nō oportet omne pctm̄ mortale tollere bonū gratię gratūfacientis.pt; ex ꝯclōnis ꝑma parte.¶Scđm correlariū.Primū peccatū mortale habētis grām ꝑus duorum malo₂ aliq̄ modo infinito₂ eſt cauſa.pt; quia vitam eternā tollit debitā ei q eſt ī gratia:⁊ pęnā ſempiternā ingerit facienti:ſaltem ƀm pſentē iuſticiā.Nō ꝑdere bonu; infinitū eſt aliquo mō malū infinitū. ſimiliter incurrere malū infinitū eſt aliq̄ mō etiam malū infinitū.¶Cōtra ſcđam partē ꝯclōnis dicetᷣ.Si ꝑmū pctm̄ mortale tollit grām:vel tollit grām quę eſt.⁊ hoc nō. q₂ ſic ſimul ſtaret cum gratia pctm̄ mortale.vel grām quę nō eſt:⁊ quomō id quod oīno non eſt:ab aliq̄ tollere aliq̄d valeret. ¶Rn̄detᷣ ꝙ idem eſt ꝑmū inſtās eſſe peccati mortalis ⁊ nō eſſe grę.nō em̄ pōt eſſe ſiľi gratia ⁊ in pctō mortali.¶Scđo ꝙ prius eſt grām nō eſſe ꝙ̄ actū quo quis mortalr̄ peccat īduci via naturę.ſic aduenīēte vno neceſſario recedit reliquū.vel etiā adueniente ꝑuatōe via naturę ceſſat habituſ.Et eſt ꝑmū inſtans eſſe ꝑuatōis:ꝑmū inſtās nō eſſe habitus.¶Ex quo tertio dicitᷣ ad formā ꝙ pctm̄ mortale ꝑmū ſequēs grām tollit grām quę tūc ꝑ mo nō eſt:ſed ante ī ſbiecto fuit:quā licet improꝑe dr̄ tollere. q₂ volūtas peccādo mortalr̄ q̄tū in ſe ē eā corrupit in ſe.eo ꝙ cu; pctō mortali illius gratię influxus remanere nō pōt:ſic n᷑ habitus cum ꝑuatione.¶Tertia ꝯclō eſt.ꝙ̄uis per nullū pctm̄ bonū naturę terminatiue ƀm ſe tollatᷣ minuatᷣ vel corrūpatᷣ in ordine ad aīam:ipm̄ tñ quolibet pctō commiſſionis per inductōem diſcōuenientē; polluitᷣ ⁊ indiſponitᷣ.Prima ps pt;.q₂ anima ƀ; ſe nec in toto nec in pte cū eas non habeat:pōt tolli vl' corrūpi per pctm̄:quo ad ſuam eſſentiā.igitᷣ ꝯcluſio eſt vera q̄ ad primā partē.ꝯn̄a tenet.Et an̄s eſt btī Dyoniſij.iiij.de diui.noi.volētis ꝙ etiā in demonib; naturalia manſerūt integra et incorrupta.Scđa ps pt;.q₂ in quolibet peccato cōmiſſionis ipe act⁹ ſeu cōmiſſio peccati ſecū ingerit aliquid mali habitus.ſc; diſpoſitōem inclinantē ad cōſimiles act⁹ malos:qualis fuit ꝑmus. quę diſpoſitio pōt vocari fomes peccati actualis ſine ꝓprij delicti.Et illa diſpoſitio polluit naturam intellectus ⁊ volūtatis.In q̄tū enim voluntatē ꝓꝓtiſicat ad malū:⁊ ex cōſequenti ad recte rōni ꝯueniendū exęcat ra

Right margin notes (beside the second column, top to bottom): Corre 1 · obiectio · Solo. · 2 · Ad for. · Cōclō 3

tionē rectā ꝙ minus pōt inclinare volūta
tem ad ſe. que ꝓpter fomitē illū effrenata
eſt aliquo mō. Scđo etiā reddit rōēȝ mi/
nus ꝑſpicacē ad ꝯquirendū paſſiōibꝰ ma
lis impeditā. Q, aūt ita ſit pȝ ꝑ illō phi
ij. ethicoꝝ. ex ſilibꝰ opibꝰ ſimiles habitꝰ fi
unt. Et experit ꝗlibet in ſe ꝙ ꝯmiſſio prio
ris mali ꝓ̄ptificat eū ⁊ inclinat ad cōſi/
Corre. mile malū. ¶ Correla. Pctm̄ actuale mor
tale ſupueniens exiſtēti in grā ſpoliat euȝ
gratuitis ⁊ vulnerat eū in naturalibꝰ. Pa
tet pͣma pars ꝑ ſcđam partē ſecūde ꝯclu
ſionis in q̄ dictū eſt. ſtante lege neceſſe eē
pͣmū mortale poſt grām omnē charitateȝ
tollere: Scđa pars pȝ ex ſcđa parte ꝯclu
ſionis tertię iā poſitę. q2 pctō mortali pec/
cans polluit ⁊ ꝓ̄ptificat ad malū per di
ſpoſitōem diſcōuenientē inductā quaȝ in
Dubiuȝ ducit pctm̄ actuale. ¶ Sed dicet. Utrum
Solo eſſentia anię hac indiſpoſitōe corrumpat.
1 Rñdeo ꝙ corrumpat ſbiectiue q̄ ad bñ eſ
ſe. id eſt tanq̄ȝ ſbiectū huiꝰ indiſpoſitōis.
ſicut vas in quod liquor imūdꝰ funditur
corruptū dicit ex fęditate liquoꝝ. q̄uis nl'
2 la pars ſit ſibi ablata. ¶ Scđo ꝙ indiſpo
3 nit ad ſua opa bona: vt dcm eſt ¶ Et tertio
vulnerat ipo. ſicut em̄ membrū vulneratū
neq̄t in opa ſibi debita ꝯuenięter. ita hmōi
indiſpoſitionibꝰ ania in affectōne viri bo/
ni ⁊ in cognitiōe debiti medij cōtinuanda
4 reddit impedita. ¶ Quarto ꝙ eſſencia ani/
mę hac indiſpoſitōe nō corrūpit termina/
tiue. puta ꝙ vadat de eſſe ad nō eſſe. ſȝ de
bene eſſe in male eſſe: ſiue de eſſe ſanuȝ in
eſſe ęgrū. vel de eſſe minus ęgro ad eſſe ma
Cōcl'o 4 gis ęgrū ¶ Quarta cōcluſio. Sic cōit pec/
catuȝ cōmiſſionis corpus cōmittētis ad
mortē ꝑpat ⁊ diſpōit: ſic de potētijs natura
libꝰ anię tollit aliq̄d ⁊ excludit. pͣma pars
ptȝ. q2 cū oīs inordinatꝰ animꝰ ſit ſibi pę/
na. vt dic btūs Aug. cura anię de cōmiſſo
pctō ⁊ ꝛmis conſcię redundat in corpꝰ ip/
ſum deſiccādo. Juxta illud ſapiētꝭ. Spūs
triſtis deſiccat oſſa. ¶ Scđa ps ꝓbat. quia
ꝓbat 2 quicq̄d inducit ipi anię diſpoſitōnem diſ
cōuenientē ad ſua opa hoc diminuit eiuſ
potentiā que eſt ad bñ agere. ſȝ q̄dlibet pec
catū actuale cōmiſſiōis inducit aīę diſpo
ſitōem diſcōuenientē. ergo ⁊c. maior nota
eſt. quia qđ inducit impotentiā diminuit
potentiā. ſic qđ inducit frigiditatē dimiſu
it caliditatē. añcedens patȝ ꝑ ſcđam pteȝ
Corre. 1. tertię concluſiōis. ¶ Correlarium. De ſūt
peccati cōmiſſiōis cōditiones. grām ſi iſit
penitus auferre. poſitiuā labem anię infer
re. potentiā ſupadditā anię diminuere. et
ſic aniaȝ in ſe oīmode defędare. ⁊ hęc quo
ad aniam ad intra. ſcđo corpus ad mortē
ducere citiorē. tertio quo ad extra eſt obli/
gare peccantē ad pęnā ęternā: ⁊ excludere
a vita ęterna. ſi ante fuit in grā. cōſtituere
euȝ ſeruū demonis: ⁊ pſcribere de patria vi/
tę cęleſtis. ¶ Scđȝ correlariū. Merito di/ Corre. 2.
ctū eſt pctm̄ mortale ſpoliare gr̄tuitꝭ. q2 grti
am ſi inſit tollit. vt dicit ſcđa ps cōclonis
ſecūdę. ⁊ vulnerare in naturalibꝰ. q2 natu/
rę anię vulnus infligit diſpōſitōe quam i/
fert diſcōueniēti. vt dcm eſt. ⁊ potētias ad
bonū minuit ⁊ corrūpit. Sed manet dubi
um de pctō omiſſiōis: qđ ſi fieret ſine actu
quomō hoc hęc faciat. ¶ Pro q̄ ſit q̄nta Cōcl'o. 5
cōcluſio. Licet pctm̄ omiſſiōis ad qđ non
cōcurrit actus: aniam nō vulneret poſitiue
ꝓuat tñ gratuitis: ⁊ vulnerat aniam aliq̄
mō ꝓuatiue ¶ Prima ps patȝ. q2 qđ in ſe
nihil eſt oino: hoc nihil poſitiue ipi anię i
gerit. nec etiā de potētijs eius naturalibꝰ a
liq̄d tollit. q2 purum nihil nulli aliq̄d au/
fert: inq̄tum nō eſt. ¶ Scđa ps ptȝ. quia 2 ꝓbat
tollit grām. nō em̄ ſtat aniam eſſe gratā ⁊
ex omiſſiōe debitricē eſſe mortis ętnę. For
te dicet. quomodo tollit cū purū omittere
ſine actu nihil ſit. Rñdeo ꝙ eundo ad vi
verbo ꝛ ꝓprie nō legere nihil tollit. vl' alia
hmōi. dr tamē tollere grām ipm pctm̄. eo
ꝙ gratia in ania corrūpit ex eo qđ quis o/
mittit id qđ tenet debite adimplere. ¶ Sȝ
tertia pars: ꝙ vulneret aniam aliq̄ mō pri ꝓbat 3
uatiue: ptȝ q2 nō omiſſio bonā diſpoſitio/
nē induceret: ⁊ potentiā anię ꝑficeret q̄ nō
inducit cuȝ quis omittit. ſic ergo vulnerat
inq̄tum diſpoſitio bona que per nō omiſ/
ſionē fuiſſet inducta ipm ſbiectū ꝓuat. ſic
abſentia nautę ſbmerſionis nauis dr cau
ſa. ¶ Poſſet etiā dici ꝙ ꝓuatiue vulnerat.
quia aniam omittentis in ꝯſpectu iudicis 2
ęternę morti obligat. Verȝ eſt ꝙ omiſſiōes
ex actu malo poſitiuo ortum habētes ipo
actu animaȝ vulnerant: modis exp̄ſſis in
duabꝰ concluſionibꝰ iam pͣmiſſis. Hoc de
ſecunda parte articuli. ¶ In tertia parte vi
dendum eſt: Utrū continuatōne peccato/
rum peccatum poſſit a peccāte omne bonuȝ
ſecludere. ¶ Ubi facile ꝓcedendo eſt pria
propoſitio. Peccatū poteſt ſecludere a pec
cante omne bonum gratię gratū facientis

paret ex ſecunda parte ꝯclōnis p̄cedentis
quia nō cōpatiunt̄ ſe: mortale pctm̄ ⁊ gra
Cōclō 2 tia gratum faciens. ¶ Scđa ꝓpoſitio. pec
catum bonū nature anīe peccantis nō pōt
tollere: nec determinatiue corrūpere ſm eſ
ſentiā ſcilz. q̄uis poſſit ip̄m corrumpere ſb
iectiue: vel vulnerare inducendo impotē
tiā vel pronitatē ad malū. Ptz per primā
partē tertie cōclōnis articuli p̄cedentis. qꝛ
cum hoc ſit eſſentia anīe que ꝑpetua eſt a
parte poſt: ⁊ indiuiſibilis. pꝫ. ꝙ nec pecca
tum eā terminatiue tollat: n̄ aliq̄d qđ eſt
de eſſentia eius. Scđa pars pꝫ per ſolōnē
Cōclō 3 dubij moti circa correlariū tertie ꝯclōnis
partis p̄cedētis: vbi dc̄m ē ꝙ ſic. ¶ Tercia
cōcluſio ſequit̄ correlarie. ſ. ꝙ pctm̄ nō pōt
tollere totum bonū peccātis: vel illđ ab eo
ſecludere. pꝫ ex ꝯclōne. quia nō eſt queſtio
quin bonū nature ſit aliqđ bonū peccantꝭ
quod pctm̄ nō pōt tollere: nec minuere ter
Cōclō 4 minatiue: vt dic̄ ꝯcluſio p̄cedēs. ¶ Quar
ta ꝯcluſio ⁊ m̄ſalis: Nō eſt poſſibile ſtan
te lege ꝙ pctm̄ in cōiter natis poſſit tollere
omnē potentiā additam anīe pro ſuo bo
no in ſtatu vite p̄ſentis. Voco aūt potēti
am qualitatē inexiſtentē a natura diſpo
nentē aniam ad bonū. ¶ Pro cuius decla
Notā 1. ratione eſt notandū. ꝙ homīes vſum rati
onis habentes ſunt in triplici differentia.
¶ Aliqui vocant̄ bene nati. ſcꝫ qui ob bo
1 nitate natiuitatis poſſunt attigere maio
res gradū ꝟtutis: qꝫ cōmunes hoīes. ſicut
credit̄ fuiſſe de ſancto Johāne baptiſta. et
de ſancto Hieremia: ⁊ multis alijs virꝭ ex
cellentiſſime ꝟtutis. ¶ Alij ſunt male na
2 ti. nō qꝛ natiuitas eoꝝ in ſe eſt mala. ſꝫ q̄a
tātas ipotentias hn̄t a natitate: ꝙſm eas
viuētes fiunt oīmode beſtiales ⁊ mali vl
tra gradū malicie quē homines cōmunit̄
nati poſſunt amittere. ¶ Alij dicunt̄ com
3 muniter nati. ſcꝫ qui nec habēt excellentē
natiuitatē bonā ſcꝫ dotatā naturalibꝫ po
tentijs quaſi ad optimū determinātibꝫ. n̄
etiā nimis malā ad beſtialitatē inductiuā
¶ Tunc ptꝫ concluſio de cōiter natis. qꝛ vt
ꝓbat̄ cō dc̄m fuit in p̄ma pte hui⁹ articuli: poten
clō q̄rta tia intellectus ad verū prōptificans quā
tūcūqꝫ i his erret itellect⁹: tn̄ i nihil fert̄ ni
2 ſi ſb rōne veri. ¶ Eodem mō potētia volū
tatis promptificās ad bonū in nihil vide
tur ferri q̄tumcūqꝫ cōmuniter natus fue
rit ⁊ fiat malus: niſi ſb rōne boni. ergo vi
detur ꝙ he potētie ſtante vita p̄ſenti nun

qꝫ poſſint in his ſimpliciter tolli. ¶ Scđo ꝓbat̄ 2
Quia bonū conſciētie ſcꝫ deteſtantis malū
in cōmuniter natis tolli nō videt̄: q̄n ſem
per aliq̄s maneat eius reniſus contra ma
lū. Et hec videt̄ eſſe mens btī Auguſti. in
enchiridion. c. vij. dicētis. animoꝝ quecū
qꝫ ſunt vicia naturaliū ſunt p̄uationes bo
noꝝ. quid eſt em̄ aliud quod dicit̄ maluꝫ:
niſi p̄uatio boni. bonum em̄ minui maluꝫ
eſt. ſequit̄ ad propoſitū. q̄uis quantūcun
qꝫ minuat̄: neceſſe eſt vt aliq̄d remaneat ſi
adhuc natura eſt nō em̄ cōſummi pōt bo
num qđ eſt natura: niſi ip̄a natura conſu
mat̄. Vel igit̄ in hac auctoritate loquitur
btūs Auguſtin⁹ de bono nature eſſentiali.
et hoc nō videt̄. qꝛ hoc nō pōt minui n̄ ex
tenſiue nec intenſiue. Vl̄ de potentia qua
promptificat̄ natura ad bonū: ⁊ ſi ſic: ha Dubiū
bet̄ ꝓpoſitū. ¶ Sed tūc manet difficltas ſiue đ ma
de male natis qui ex vicioſa natiuitate et le natis.
mala cōſuetudine ad beſtialitatē poſſunt
duci: vtrum in his potētie anīe omnimo
de poſſint tolli? Et videt̄ btūs Auguſti. i
aucte allegata velle ꝙ nō. Cōtrariuꝫ tn̄ vī
quia quomō eſſent oīmode beſtiales niſi
hmōi virtutes auferrēt̄. qꝛ vidꝫ ꝙ quādiu
manēant hmōi ꝟtutes: ꝙ aliquo mō do Notā 1.
leant de malo. ¶ Pro cuius ſolōne notari
pōt ⁊ mihi videt̄ ꝙ virtutes iſtas auferri
pōt intelligi dupliciť. Vno mō q̄tum ad
eſſentiā. Alio mō quo ad vſum eaꝝ verū:
pro quo homini eas dedit deus qui eſt: vt
intellectus aſſentiat vero ſimplr̄ nō appa
renti tam in agibilibꝫ q̄ ſpeculabilibꝫ. Se
cundo vt eligat bonum ſimplr̄. nō appēs Cōclō. 5
¶ Quo premiſſo ſit concluſio quinta ⁊ m̄
ſalis hec. ꝙ he potentie naturales nunq̄
auferunt̄ etiā in male natis quo ad earuꝫ
eſſentiā. Apparet ex dictis in p̄ma pte hu
ius articuli. qꝛ quātūcūqꝫ errat intellect⁹:
nulli tamen aſſentit niſi ſb rōe veri. Et q̄n
tumcunqꝫ declinauerit affectus a vero bo
no: nihil tamē eligit niſi ſub rōne boni. qđ
vtiqꝫ fieri nō videret̄ ſi he ꝟtutes eſſent pe
nitus abolite. Et hec videt̄ fuiſſe mēs bea
ti Auguſtini in auctoritate allegata: dicē
tis ꝙ bonum poteſt minui: ſꝫ nō conſumi.
¶ Sexta concluſio videt̄ mihi probabilis Cōclō 6
quā tamē nō pono determinatiue. ꝙ i ma
le natis he potentie addite anime poſſūt
auferri quo ad earum verū vſum: itm̄ vt 1
conſcientia ammodo nō remurmuret ve
ro malo: quāuis fortaſſe opinato. ¶ Sic ⁊ 2

intellectus per ſuam potentiā circa ꝟa agē
da nō eligat ea que vere ſunt agēda reſpe/
5 ctu finis.¶ Nec volūtas per ſuā eligat ve/
ra bona:ſed ſine qnocunqʒ cōtranilu volū
4 tas eligat id quod eſt ſimplr malū.¶ Et
ratio ſimplr conſentiat imo ita dicet. ptʒ
cōcluſio. qꝛ ſi aliquis pōt eſſe beſtialis ex
vicio in illo eſt ſic: vt hec cōcluſio dicit. ſʒ
aliqs pōt eſſe beſtialis ex vicio. igr̄. ꝯña no
ta eſt. ꝛ maioꝛ ſimilr. quia ex hoc beſtial' dr
quia ad modū beſtie nulla rōne recta du/
cit̄: ſed in omne cōcupitū (vel qđ peius ē)
imaginatū moꝛe beſtie ferat̄ ſine quocūqʒ
remoꝛſu. qa q̄diu remoꝛſus pſeuerat ma/
licia cōmunis hominis nō videt̄ exiuiſſe. et
minoꝛ ptʒ p phm. vij. ethico. qꝛ vt dicit ſa
piens Prouerb. ij. Aliqui letent̄ cū male
Confir. fecerit: ꝛ exultāt i rebꝰ peſſimis. ¶ Et cōfir
mat̄. Nō minus q̄ demotica q̄ eſt prudē/
tia naturalꝭ pōt auferri quo ad vſum: au/
ferri poſſunt quo ad vſum alie ꝟtutes na
turales. ſʒ demotica pōt auferri. g. ꝛc. con
ſeqntia nota eſt. Et maioꝛ ptʒ. qꝛ demoti/
ca eſt ingenioſitas in agibilibꝰ inexiſtens
a natura. vt dicit phs. vj. ethicorū. c. prio.
Et minoꝛ ptʒ. qꝛ aliq ꝛ multi ingenioſi ſūt
et tn̄ nunqʒ vera media ad btitudinem e/
ligunt: ſed ſemp ad aliquē finē terrenū ſi/
ue nō verum. de quibꝰ dicit̄ Hieremie. 4.
Sapiētes ſunt vt faciant mala: bene aūt
Cōclo I. facere neſcierūt. ¶ Sed dicet̄ ꝯtra ꝯclōnē
quintā. ꝙ vr̄ has potētias oio eſſe auferibi/
les: quia remiſſibiles ſunt: vt in pma par
te articli dictū eſt. quare ergo nō auferibi/
les. omis quippe remiſſio poſſet tm̄ conti
arguit̄ 2 nuari: ꝙ totius q̄litat̄ eſſet ablatio. ¶ Se
cundo dicet̄ cōtra ꝯclonē ſextā: ꝙ ſi he po
tentie ſic quo ad vſum ſūt penitꝰ in beſtia
libꝰ ablate: ſequi videt̄ ꝙ ſyndereſis poſſit
auferri. Nō cōſequens dicunt ſancti eſſe
falſum. ſcʒ ꝙ nunqʒ pro hac vita ſyndere/
arguit̄ 3. ſis extinguit̄. ¶ Tertio ſequeret̄ ꝙ beſtiales
de malis actibꝰ ſuis nō facerent ꝯſcientiā
et ex cōſeqnti nō peccarent. et ſic ex nimia
malicia cōſequerent̄ lucrū. pbatio pme cō
ſeqntie. quia ome quod eſt cōtra ꝯſcienti/
am edificat ad gehennā. glo. ad Roma.
xiiij. ergo per locum a cōtrario ſenſu: qđ nō
eſt cōtra conſcientiā: nō edificat ad gehē/
nam. ergo cum iſti extincto vſu cōſciētie de
nullo ſibi faciant ꝯſciam: in nullo peccāt.
¶ Quarto. quia ſi ita eſt ꝙ oimode poten
arguit̄ 4 tiaꝝ naturaliū beſtiales homies amitrūt
vſum. tunc videt̄ ꝙ in eis nō ſit ammō vſꝰ
rōnis. ꝛ ex cōſeqnti ꝙ peccare neqant: ſicut
nec beſtie: nec ſtulti a natiuitate. ¶ Ad has Ad 1
qꝛ veraciter nihil cōcludunt. ¶ Ad primā
ꝙ q̄uis he potētie remiſſibiles ſint: tamē
quo ad eſſentiā ſuā nō ſunt penitus aufe/
ribiles. Cauſa reddit̄ a pho pmo ethicoꝝ
dicente: ꝙ circa ꝟtutes nō eſt obliuio pro/
pter cōtinue viuere in ipis. ꝛ minus circa
potentias. qn cōtinue viuimꝰ in eiſdē. li/
cet ſepe nō ad bonum depuatiōe volunta/
tis: tamē ad apparēs bonum. qa potētijs
poſſumus bene ꝛ male vti: ꝟtutibus non.
¶ Ad ſcđam ꝙ in male natis ſyndereſis q̄ Ad 2
ad vſū pōt auferri: ſic etiā nulla eſt quo
ad vſum i fatuis vel furioſis. ¶ Ad aucto
ritates ſanctoꝝ dicētes: ꝙ etiā in quantū/
libet malis manet vſqʒ ad finē vite: loquū
tur de cōmuniter natis. ¶ Uel volūt ꝙ ma 2
neat vſqʒ ad finem vſus rōnis. qui ē finis
vite ciuilis. Modo nō eſt incōueniens ꝙ
male natus ad tm̄ ducat̄ mala cōſuetudi
ne: ꝙ vſus rōnis in eo nullus ſit: niſi ſim/
pliciter ſm impetū phantaſie. ¶ Ad terti Ad 3
am. cōcedit̄ cōſequens. Ad improbatōē
quādo infert̄ ꝙ nō peccarent: neget̄ ꝯſeqn
tia. Ad probatōem cōſeqntie dicit̄ ꝙ hec
conſequētia nō valeat. quicqd eſt ꝯtra cō
ſcientiā edificat ad gehennā. ergo quicqd
nō eſt cōtra conſciam nō edificat ad gehē
nam. Nec locus a cōtrario ſenſu ſemper te
net: niſi quādo aut vbi añcedens eſt ade/
quata cauſa cōſeqntis. nō eñ ſequit̄. ſi qs
adulterat̄: ille peccat. ergo qui non adulte
rat̄ nō peccat. pōt eñ alio mō quis peccare
q̄ adulterādo. Et ita añcedens nō eſt ad
equata cauſa cōſeqntis. ſic etiā pōt qs nō
ſolum peccare: qa agit cōtra conſciam: ſed
etiā quia agit illud de quo deberet ſibi face
re cōſcientiā. ¶ Ad quartā ꝙ ſi quis amit/ Ad 4
tit vſum rōnis ex ſua culpa peccat poſtea
faciēdo opa mala. qa cauſa eſt ſue impotē
tie. ſcʒ ꝙ rōne vti nō pōt. Hoc de tertia pte
huius articuli tertij. ꝛ de toto arti. iij.

His premiſſis re/
ſpodet̄ ad rōnes pncipales. ¶ Ad primā Ad. rōꝝ pncipa.
ꝑ ſuppoſito de diffinitōe Auguſti. dictū
eſt in pmo articlo: ꝙ ibi Auguſtinꝰ loqua
tur large de dicto. prout in affirmatōe iclu
dit̄ ꝓuatio oppoſita. ſicut etiā ſepe vſu lo/
quendi dicimus. vt ꝓ tacente dicimus cū

loqui deberet: male facis ꝙ nõ reſpondes.
Ad.2 ꝛc. ¶ Ad ſcđam. ꝙ nõ eſt ſimile de merito
et de actu vel habitu reqſitis ad ipm: ꝛ de
peccato reſpectu habitus vicioſi vel reſpe/
ctu actꝰ. Nã ad meritũ requirit integritas
omniũ circũſtantiaꝝ: ꝛ electio poſitiua vo
luntatis ſm eas. Ad peccare aũt ſufficit o
miſſio alicuius circũſtãtię debitę cõſidera
re. Et ido ſi quis ꝑ tempe ꝑ quo tenet: nõ
facit id ad quod tenet: etiã ſi nullũ actum
eliciat: peccat. vt dcm eſt. Ad probationẽ
maioꝛ dicit. ꝙ licet pctm̃ ꝛ meritũ ſint op/
poſita: tamẽ nõ ꝓpter hoc oportet ꝙ om̃i/
no fiant a ṗncipijs ſimilib⁹ in eod genere
Meritũ em̃ ſolũ vno modo cõtingit. De
meritũ aũt multis mõis. fit em̃ meritũ qꝛ
facit qđ debet eo mõ quo debet. Demeret
aũt plib⁹ mõis. vt ſi nõ faciat qđ debet. vel
faciat qđ prohibet. facile em̃ ẽ a medio bo
nę oparionis deficere: ſicut facile eſt ſagit/
tanti ſignũ nõ attingere. Difficile autẽ eſt
mediũ boni opis attingere: ſicut ſagittan/
ti ſignũ. ſic hęc tradit philoſophꝰ. ij. ęthi/
coꝝ. bonum em̃ omniũ circũſtantiaꝝ attẽ
dendaꝝ in ope exigit obſeruatõem malũ
aũt quolibet mõ omiſſa vna circũſtantia
debita protinus inſurgit. ¶ Ad tertiã. ſatꝭ
Ad 3 dcm eſt in ſcđo articlo. ꝙ quãdoq; pecca/
tum actuale nõ eſt voluntariũ formaliter
ſed añcedẽter. ſcꝫ qñ aliquis obligauit ſe
ad aliquẽ actũ certo tempe ꝛ determinato
loco faciendũ. ꝛ nõ facit diligentiã debitã
vt impleat ꝓmiſſum. ꝛ ido imputat ei ſcꝫ
quia volũtarie obligauit ſe ꝛ in poteſtate
ſua fuit ſe debite ṗparare: ꝛ nõ fecit. ¶ Ad
Ad 4 quartã ꝯcedit maioꝛ ꝙ hoc ſit ceſſãdo ab
actu pro tempe pro quo qs ad illũ actuꝫ
tenet. Et cum dicit: ꝙ tunc qui nũq; opa/
ret ſemp peccaret Rñdet ꝙ p̃cepta affirma
tiua in ordine ad actũ nõ obligãt ad ſem
per. ſꝫ pro tẽpe ꝛ loco. Et ergo nõ honora/
re parẽtes de ſe nõ dicit defectũ: quãdo eſt
purum negatiuũ. qꝛ de nocte cũ parentes
dormiũt: nõ optet eis honorẽ impendi. ſꝫ
nõ honorare ṗuatiue tentũ: puta pro tem
poꝛe ꝛ loco pro quib⁹ ipis ad honorẽ impẽ
Ad 5 dendũ tenet eſt pctm̃. ¶ Ad quintã cõceſ/
ſum eſt. ꝙ quis poſſit peccare in ſomno: cũ
tm̃ tunc nõ poſſit vti rõne. quia imputat ei
vt dcm eſt. Ad improbatõem illius dicit
ꝙ ſi aliquis a natiuitate eſſet fatuus vl' fu
rioſus nõ peccat. qꝛ nõ eſt in eo vſus liberi
arbitrij propter defectũ naturaliũ: ꝛ ideo

iſte nõ tenet ad p̃cepta legis. ſecꝰ eſt đ his
qui ad certa facere obligant: ꝛ ea omittũt
ſomno: nõ videt dubiũ quin peccẽt. ¶ Se 2
cundo đꝛ. ꝙ ſi quis fieret fatuꝰ vl' furioſus
ex ſua culpa: ꝙ opa quę in furia facit ipu/
tant eidem. Iuxta illud phi. iij. ęthicoꝝ
Ebrijs duplices debent increpatões. ſcꝫ ꝛ
pro offenſa vel cõmiſſo quę ꝑ eos euenit.
et ꝑ eo ꝙ ſe ad vtendũ rõne faciũt impotẽ
tes. ¶ Pro ſexto argumento eſt notandũ. Ad 6
ꝙ mandatum de honoꝛe parentum ꝛ alia Notã.1
affirmatiua reſpicientia actum exterioreꝫ
obligant ad velle ꝛ ad facere. Modo actꝰ
exterioꝛes nõ poſſumus adimplere in iſtã
ti: cum ſint motus vel nõ ſine motu: qui ẽ
ſemp ſucceſſiuꝰ. vt pꝫ. iiij. phiſicoꝝ. Vñ de
iſtis argumẽtũ nõ ꝓcedit. qꝛ diceret ꝙ nõ
honorãdo parẽtes actu exterioꝛi vl' nõ dã
do neceſſaria neceſſitato extiꝰ. et ita ĩ alijs
omiſſiue nõ peccat in iſtãti. qꝛ hmõi actus
in inſtanti nequeũt fieri. ꝛ ergo ſi de eis in
tenderet arguẽs: facile reſpõderet: negãdo
primã conſequẽtiã. ꝛ ad ꝓbatiõem neget
quod aſſumit: ꝙ illud pctm̃ eſt cõpoſitũ
ex infinitis ꝛc. qꝛ ꝑ primo inſtanti nlla fu/
it omiſſio exterioꝛ. cũ ipa reuerentia exteri
oꝛ nõ ſit nata fieri in inſtãti. vt dcm eſt. o/
miſſio em̃ eſt p̃termiſſio actꝰ debiti pro tpe
pro quo eſt debitus. nlla aũt reuerẽtia pa/
rentũ exterioꝛ eſt debita pro inſtanti: cum
nõ ſit in eo nata fieri. Sed difficultas ar
gumẽti veniet de omiſſiõe electõis interio
ris qua qs tenet eligere: impẽdere ſeruiciũ
vel reuerentiaꝫ parentib⁹. quia em̃ electio
poteſt fieri in inſtãti. vt ṗus eſt probatuꝫ
hęc omiſſio imputabit pro inſtanti pro q̃
nõ fit electio: et eſt debita fieri. ꝛ ſic viđꝛ ꝙ
iſto modo argum̃tũ habeat vigorẽ ¶ Pro Notã.2
cuius ſolõne notat ſecundo quod ſup̃ dcꝫ
eſt: ꝙ aliquis põt electõne interioꝛi mereri
in inſtanti: ꝛ ꝙ tantũ q̃tũ meret cõtinuan
do electõem illam per tempus. ſi em̃ qs e/
legerit in inſtanti velle per vnã horam p̃/
dicare paupib⁹ propter deum: tantũ me/
retur illa electiõe in ṗmo inſtanti electõis
ſicut ſi electõem cõtinuet per totam horã. Notã.3
Hęc dicta ſunt ſupius de merito. ¶ Ex q̃ i/
fert tertiũ. ꝙ ſi quis eligat in inſtãti incipi
enti horã pro qua tota tenet velle honora
re parentes: nõ honorare eos per illã horã
tm̃ peccat in ṗmo iſtanti horę ſic ſi illã ele
ctionẽ cõtinuaret per totã horã. qꝛ ſi moꝛe
retur: electio illa ſic puniret. Deus em̃ itue

tur cor. Et ergo iuxta quantitatē electiōis
in ordine ad tempus premiat de⁹ aut pu/
nit. vn̄ cōtinuatio illius electiōis p horaʒ
nihil addit demerito Et ergo ſi diceret ꝙ il
la cōtinuatio electiōis malę eſſet infinite
mala. Patʒ ꝙ nō ſequat̃. qꝛ nō cōponitur
ex infinitis electionib⁹ vl' infinitis peccatꝭ
quoꝝ quodlibet eſt tm̄ ſicut pma electio. i
mo oīa inſtantia ꝛ partes horę per quas
et quę cōtinuat̃ nō faciūt maius peccatū
qꝫ eſt in pmo inſtanti. nec aliq̄d addūt de
merito. Sed ponam⁹ ꝙ ſic eligat non ho
norare parētes: ꝛ nullū tempus ſibi prefi/
gat: tūc videt̃ ꝙ ſi pro futuro eligat: vt di/
cendo in mente. ego nūqꝫ volo honorare
parentes. tunc grauitas peccati vel deme
riti videt̃ ponderari iuxta temp⁹ vitę per
quod pn̄t parentes viuere. ꝛ erit electio tā
tū demeritoria ſm ſe in pmo inſtanti ſui eſ
ſe. ſicut ſi cōtinuaret̃ per totā vitam ſm ſe
q̄ꝫuis multis alijs pctīs inuolueret̃: conti
nuatiōe illius malę electōis: ipa tn̄ ſuper
pmā per vitā cōtinuata: nullū adderet ſm
ſe demeritū. Si aūt pro pſenti vel p futu/
ro cum pfixione tempis: reputabit̃ tm̄ ele
ctio mala: q̄nti eſſet demeriti per illud tem/
pus ꝯtinuata. Sʒ ponam⁹ ꝙ aliq̄s ſic eli
gat. ſi ego poſſem ſemp viuere ꝛ parentes
mei ſemp viuerent: ego nūqꝫ vellē eos ho
norare. nunq̄d hoc pcm̄ eſt infiniti deme
riti: q̄a ad om̄e temp⁹ ſe extendit. Item ſi
ſit finitū: penes quid attendet̃ eius quāti/
Solo tas: Reſpōdet̃ ꝙ ſicut meritū pp hęc dicē
tis. Oculi mei ſemp ad dn̄m. vel. Bn̄di/
cam dn̄m in om̄i tempe: nō fuit infinitū.
et ſicut ſi q̄s nunc eligeret. ſi ego poſſeʒ vi/
uere: ſemp vellem deo ex charitate ſuire:
nō eſſet infinitū. ita etiā iſta electio deme
ritoria nō eſt infinita. Sed quātificatur
1 iuxta tempus corn̄dēs vitę ipius eligen/
tis: ꝛ grauior reddit̃ ex circūſtātia tpis in/
determiati. ſm qd iſte nō poſuit terminū
2 ſuę electionis malę. Hęc tn̄ circūſtantia
ſcʒ cōfuſa ꝛ indeterminata nō intendit in
infinitū ipm pcm̄. qꝛ nō infinitū tempuſ
eſt apphenſum. Sicut ſi quis in cib⁹ veti
to eligeret infinite delectari nō propt̃ hoc
delectabitur infinite: nec eſt pcm̄ infinite
malum: ſed eſt electio mala iuxta q̄ntita/
tem tempis corn̄dentis actui vero vl' poſ
ſibili: ꝛ reddit̃ grauior ex mala circūſtātia
confuſa ſibi adiuncta. ¶ Ad propoſitū di
Notā 4 citur quarto: ꝙ hęc omiſſio quę ē ſine actu

eſt tanta cōputanda in rōne demeriti i p/
mo inſtanti: q̄nta eſt ipa omiſſio iſti⁹ ele/
ctionis per totā horam per quā deberet fi/
eri. ſicut electio poſitiua de nō honorando
parentes per iſtā horam eſſet tanti deme/
riti ſicut ipa cōtinuata p totā horā. ¶ Per Ad for.
hoc ad formā rōnis rn̄detur negādo cōſe/
quentiā. Ad probatōeʒ dicit̃ ꝙ omiſſio il/
lius electiōis in pmo inſtanti horę in q̄ te
net̃ habere electionē illam pro illa hora: ꝛ
nō habet: eſt tāti demeriti ſicut omiſſio cō
tinuata per totam horā. vt in quarto prę
miſſoꝝ dictum eſt. ꝛ ideo negeť ꝙ pcm̄ illi/
us omiſſionis eſſet compoſitū ex infinitis
non cōmunicantib⁹. ꝛc. Immo dicit̃ ꝙ ibi
ex parte omiſſionis nō eſt aliquod nouuʒ
pcm̄ plus in tota hora qꝫ in pmo inſtāti.
quia in pmo inſtanti eſt ita graue: ſicut eſ/
ſet ipa omiſſio per horam ꝯtinuata. q̄nti/
ficat̃ em̄ meritū electionis: vel etiā demeri
tum omiſſionis quę eſt in inſtanti: iux̄ q̄n
tatem tempis ad qd eſt electio vl' omiſſio
Et ideo dico ꝙ in nullo inſtanti ibi ex par
te omiſſionis eſt nouum pcm̄: ꝛ eſt idem
pcm̄ omiſſiōis continuatū per totam ho
ram ęque malū in pmo inſtanti ſicut ē cō/
tinuatū per horaʒ. ¶ Ad ſeptimā. Anche Ad 7
ſiodoren̄. concedit conſeq̄ntiā ꝛ conſeq̄ns
et ad improbatōem dicit vel diceret (vt ęſti
mo) ꝙ finit vitam pſentem in gratia ſiue
charitate: loquendo de fine incluſiuo. q̄a
in quolibet fine q̄ eſt pars vitę pſentis ha
bet grām. Sed nō finit eā in gratia: loquē
do de fine excluſiuo. ſ. de pmo inſtanti nō
eſſe: ſiue de inſtanti iudicij. tunc em̄ inue/
nitur ſine gratia ex omiſſiōe electōis act⁹
a quem ſemp potuit elicere: ꝛ nō elicuit. ꝛ
ergo tunc pus reus exiſtit. Et tunc ad au
ctoritatē Matthei diceret̃ ꝙ loquat̃ ſalua
tor: ꝙ qui pſeuerauerit vſqꝫ in finē excluſi/
uum vitę. gratiaqꝫ tunc in ipo inueniatur
ille ſalu⁹ erit. ¶ Alit̃ forte poteſt dici. ꝙ iſte
in hoc caſu in nulla vltima tota eſt in grā Aliter
quia licet in nulla vltima tota ſit ſine grā
qꝛ eſt i medietate pma illi⁹ vltimę in grā
ꝛ ſic in qualibet pterqꝫ in vltima. tamē in
nulla vltima tota eſt in gratia. ¶ Et ꝙ hoc
ſit ita apparet. qꝛ in qualibet vltima mor Probat
taliter peccat p omiſſionē: licet in nulla to
ta. ¶ Et eſt ſimile: ſicut ſphericū tāgit pla
nū in pte diuiſibili: ſʒ in nulla tota. Vel ſi
cut aqua tangit aerē ſm aliquā pfundita
tem: ſed ſm nullam totam. ¶ Per hoc ad Ad for.

foꝛmā argumenti negetur ꝑma cōſequen
tia:ꝙ hoc ſequať.ꝛ ad ꝓbatōem admit
tiť caſus.ꝛ negeť ꝙ ſemꝑ ſit in gratia.ꝛ ad
ꝓbationem ꝯcediť ꝙ in quolibet inſtan
ti ſit in gratia vſqꝫ ad inſtans a.ſed negeť
conſeq̄ntia.ergo in quolibet tēꝑe vſqꝫ ad ī
ſtans.quia aliquod tempꝰ eſt ꝓxmū in
ſtanti a:ſed nullū inſtans.Vn̄ in nullo tē
poꝛe toto continuato ad a eſt in gratia:eo
ꝙ in qualibet vltima ꝑdidit.

Irca diſtin/

ctionē trigeſimāoctauā que/
ritur cōſequenter.ꝛ eſt q̄ſtio
vigeſimaſecunda.Vtruꝫ ſi/
cut omniū bonarū voluntatū eſt idē finis
libere intentus:ſic libertas hominis p̄ci/
palius ſe teneat ex parte voluntatis q̄ꝫ in
tellectus? Que queſtio ſupponit ꝙ om
niū bonarū voluntatū ſit idem ꝛ vnus tm̄
arguiť 1. modo finis.¶Cōtra qď arguiť ſic.Diuer/
ſa ſtudia viuendi arguūt diuerſitarē fini/
um.Sed manifeſtū eſt ꝙ diuerſa bonoꝝ
ſunt ſtudia viuendi.igiť ꝛc̄.tenet ꝯſequen
tia.Et maioꝛ manifeſta eſt.qꝛ ad vnuꝫ fi/
nem ſola videť eſſe vna via recta.cum er/
go omnes boni vias habent rectas:ſi eoꝝ
ſint diuerſa ſtudia:diuerſi erunt fines ad
quos ducunt.Minoꝛ manifeſta eſt.qꝛ ī/
ter bonos aliqui ſunt religioſi:aliq̄ ſecula/
res.ꝛ inter ſeculares aliqui laici:ꝛ aliq̄ cle/
arguiť 2 rici:quoꝝ diuerſa ſunt ſtudia.¶Secūdo.
Quilibet bonus finaliť ſiue pro fine intēdit
ſuā btitudinē.Sed nō eſt eadeꝫ btitudo
omniū.ergo nec idem finis Maioꝛ nota
eſt.qꝛ btitudo eſt finis omniū opatoꝝ ab
homine:ꝑmo ethicoꝝ.Et minoꝛ patꝫ.qꝛ
btitudine ſancti Petri nō eſt btā aīa ſan/
arguiť 3 cti Pauli.¶Tertio ſic.qꝛ licitū eſt p̄ter de/
um intendere tempoꝛalia.ergo bonoꝛum
hominū poſſunt eſſe diuerſi fines.cōſeq̄n
tia nota ē.ꝛ an̄cedēs ptꝫ per gloſam ſuper
illud ꝑme ad Coꝛinꝫ.ix.debet in ſpe qui
arat arare:dicētē.p̄dicator qui coꝛda ape/
rit ad fidem debet arare in ſpem ſtipendio
rum tempaliū.¶Et ꝯfirmať.qꝛ Luce.xv.
Confir. dicit:ꝙ plures mercennarij ſunt in domo.
mercēnarius aūt diciť mercede conductꝰ.
ergo talis p̄ter deum intendit alium finē.
arguiť 4 ¶Quarto.Plures ſunt eiuſď hominis fi/
nes vltimi.ergo nō opoꝛtet omniū bono/
rum eſſe tm̄ vnum finē.cōſeq̄ntia nota.et

an̄cedens eſt dictū in quarta q̄ſtione ꝑmi
articulo ſecūdo.ſcꝫ ꝙ tria ſunt vltima ad
que tendit bonus homo.ſcilꝫ.deus.ip̄e.et
ſua btitudo.¶Quinto.Quia.xj.de trini. arguiť 5
ca.xviij.de paruis dicit btūs Auguſtinꝰ.
Alie atqꝫ alie volūtates ſuos pꝛopꝛios fi
nes habent.ꝛ loquiť ď bonis homibꝫ.ergo
poſſunt eſſe diſtincti fines bonaꝝ volūta/
tum.ꝛ aſſumit mgr̄ diſti.pꝛeſenti.xxxviij
¶Deinde queſtio querit.Vtrꝝ libertas ho
minis ꝑncipalius ſe teneat ex parte volū/
tatis q̄ꝫ ipius intellectus?¶Et arguiť pꝛi arguiť.1.
mo ꝙ ſic.Illi potentie cui ex ſua ꝓpꝛia po/
teſtate cōuenit determinare electōem pꝛin
cipalius conuenit libertas q̄ꝫ potētie cui hͦ
nō cōuenit.Sed voluntati ſm̄ ſuā ꝓpꝛiā
rōnem cōuenit determinare electōem ꝛ nō
intellectui.ergo ꝛc̄.Maioꝛ videť nota.et
minoꝛ ptꝫ per venerabilē Anſelmū in li.de
cōcoꝛdia p̄ſciētie dei cū libero arbitrio:di/
centis hoc in.c.vj.¶Secūdo ſic.Illa po arguiť 2.
tentia ꝑncipalius dat homī libertatē cui
om̄es alie potentie iure naturali tenentur
obedire:ꝛ que habet alijs p̄cipere.Sꝫ illa
in homine eſt volūtas:ꝛ nō intellectus vt
ſic.ergo ꝛc̄.Maioꝛ nota eſt de ſe.qꝛ pꝛeci/
pere eſt ꝑncipātis:obedire ſbiecti.vtꝫ pꝛio
et.iij.politicoꝝ.Et minoꝛ ptꝫ.quia ad nu
tum volūtatis moueńť omnia que ſūt ho
minis:nō ſolū ſenſibilia:ſed etiā ingeniū
rōnis.p̄cipit em̄ voluntas rōni vt ſpeculeť
¶Tertio ſic.Quia illa potētia eſt ꝑncipa/ arguiť 3
lioꝛ que nullo mō poteſt cogi vel libertate
ꝓuari in dando eſſe liberū.ſed volūtas eſt
hmōi.nō intellectus.Et minoꝛ dicta ē ꝑ/
us.ꝙ voluntas nequeat cogi.Et idem di
cit btūs Bernardus in de libero arbi.intel
lectus aūt cogitur p̄miſſis ad aſſentiendū
cōcluſioni.Item a voluntate vt diſcedat
a ſuo ꝓpoſito ꝛ ꝯſideret de eo qď imperat
voluntas.Vn̄ ratio voluntate nunq̄ꝫ co/
git:teſte btō Bernardo in de libero arbi.di
cente.Volūtati datus eſt intellectus vt ī/
ſtruat:nō vt deſtruat.deſtrueret autē ſi ei
neceſſitatē vllam imponeret.Item Anſel
mus in de libe.arbi.c.vij.dicit:ꝙ nihil ī ho
mine eſt liberius volūtate.¶Quarto.qꝛ ī/ arguiť4
tellectus inferioꝛ eſt volūtate.Igiť libtas
hominis ꝑncipaliꝰ eſt a volūtate.ꝯn̄a no
ta eſt.Et an̄cedens ꝓbať ꝑmo.qꝛ qui dep̄
cať eſt inferioꝛ eo quem dep̄cať.Nō intel
lectus dep̄cať voluntatē.qꝛ ꝑmo ethicoꝝ
cap̄.vlti.diciť.Recte et optima dep̄cať rō.

ꝓbat. 2 nō dicit ꝑcipit ratio. ¶ Secundo. qꝛ volūtas est ipiꝰ finis. iij. ethicoꝝ. ꝛ ergo habet se ad modū dn̄i sibi finē statuentis. Intellectus aūt habet se ad modū consiliarij: et de medijs ad finē cōgruētibꝫ consiliū dātis. mō dn̄s supioꝛ est. ꝛ consiliarius inferioꝛ. igit̄. ptꝫ minoꝛ. qꝛ intellectus hꝫ consilium ꝑbere voluntati quibꝫ pōt suū finē adipisci. quia consiliū est de medijs q̄ sunt ad finem per voluntatē statutū. sicut habet. iij. ethicoꝝ. que media inquirere spectat ad intellectū: cum consiliū sit questio resolutoria.

arguit. 5 ¶ Quinto. qꝛ volūtas omibꝰ eodem mō se habentibꝫ pōt in vtrūqꝫ oppositoꝝ. ꝛ intellectus nō. ergo ē liberioꝛ voluntas q̄ꝫ intellectus. cōseqn̄tia nota ē. et an̄cedens ꝓ pma parte est pus dictum in questiōe de libertate arbitrij. Et ꝓ secūda ptꝫ. quia intellectus omibꝫ eodē modo se habentibꝫ nō pōt eidem ꝓpōni assentire ꝛ nō assentire.

6 ¶ Sexto. qꝛ id quod inter potentias hominis magis habet modū ꝛ rationē finis: hoc est liberius. Sꝫ voluntas magis habet rōnem finis q̄ꝫ intellectus. g̃ ꝛc. Maioꝛ nota est per phm in ꝓlogo metha. dicentē. ꝙ liberuꝫ est quod est suimet grā. ergo qd̄ magis habet rōnem finis ad quod etiā alia oꝛdinant̄ liberiꝰ est ptꝫ minoꝛ. qꝛ intellectus oꝛdinat̄ in volūtatem tā q̄ꝫ in finē. Immo velle ꝑsupponit itelligere tanq̄ꝫ oꝛdinatū ad ipm. ergo ꝛc.

7 ¶ Septimo. qꝛ illa potētia est ꝑncipalr̄ factiua libertatis homis que pōt facere hoiem liberū ꝛ seruū. sed ita est de volūtate. ꝛ nō proprie de intellectu vt hmōi. igit̄ ꝛc. ptꝫ maioꝛ. qꝛ quod magis pōt facere libertatē h̄ magis videt̄ eam in se habere. Sꝫ ꝛ mioꝛ ptꝫ. qꝛ ꝟtutes ꝛ vicia sūt in ꝑtāte voluntatis saltē a ꝑncipio. scꝫ in fieri. vtꝫ ꝑ phum iij. ethicoꝝ: dicentē. ꝙ habituū dn̄i sumꝰ: saltē a ꝑncipio. Nō ꝟtus ꝛ viciū determināt liberū ꝛ seruū. vt hꝫ pmo politico. c. v.

Confir. ¶ Et ꝯfirmat̄. qꝛ volūtas videt̄ dn̄ari intellectui: etiā in iudicādo. ergo omi mō dn̄at̄ ei. ꝛ an̄cedens ptꝫ. vj. ethicoꝝ. vbi dic̄ philosophꝰ: ꝙ malicia volūtatis mentiri fac̄ scꝫ intellectū circa practica ꝑncipia

In ꝯriū ꝑsuppo. ¶ Sꝫ pro supposito est btūs Aug. xj. de trini. c. xviij. dicens. Alie atqꝫ alie volūtates suos ꝓprios fines habet. q̄ tn̄ referunt̄ ad finē illius volūtatis qua volumꝰ btē viuere. Ecce ꝙ oim dicit vnū finem. scꝫ btitudinē. Et. xiij. de tri. dicit: ꝙ oēs hoies conueniunt in appetendo vltimū finē que ē btitudo. Et idem videt̄ velle in li. pe sermōe domini in monte. dicens. Nō debemꝰ idō euāgelisare vt manducemꝰ: sed idō manducare vt euāgelisemus. vt cibus non sit bonū quod appetit̄. sed necessariū qd̄ adijcit̄. ergo vult ꝙ solum debet esse vnꝰ finis scꝫ btitudinis. nō autem alicuiꝰ rei tempalis. ¶ Itē Boetius. iij. de conso. prosa secūda. Omnis moꝛtaliū cura quā multipliciū studioꝝ laboꝛ exercet: ad vnū tn̄ btitudinis finē nitit̄ ꝑuenire. ergo vult ꝙ nō solum bonoꝝ: sed ꝛ omniū hominū sit tm̄ vnus finis. ¶ Ad hoc possunt adduci auctoꝛitates plēs. Quia Deute. vj. sup illd̄. Diliges dn̄m deum tuū: dicit glosa. Nō vult deus suū amoꝛē partiri: vt simul cuꝫ eo aliud diligamus. ergo nō vult ꝙ aliqs habeat plures fines. Item vult ꝙ omes boni habeāt eum pro fine. ergo omniū bonoꝝ vnus erit finis. Item glosa sup illud ad Philip. pmo. siue ꝑ occasionē dicit. q̄si quis a deo aliud q̄ꝫ deū querit: nō caste diligit. constat aūt ꝙ omnes boni caste diligunt. nō ergo a deo aliud q̄ꝫ eum querūt. ergo omniū eoꝝ est vnus finis.

¶ Sed in contrariū quesiti arguit̄ sic. nō videt̄ ꝙ potentia ceca sit ꝑncipalis causa libertatꝭ hominis. sed voluntas vt sic est ceca. ergo. ptꝫ maioꝛ. quia ꝺm btm̄ Aug. ductoꝛ cecꝰ vel speculatoꝛ cecus abusio est: nō principatꝰ ¶ Itē Math. xv. Cecus aūt si ceco ducatū p̄ster ambo in foueā cadūt. i. cecus dux pmo se: deinde secutores in foueā proijcit peccatoꝝ. minoꝛ supponit̄. ꝯ q̄situ arguit̄. 1.

¶ Scd̄o. qꝛ illa potentia est ꝑncipalius cā libertatꝭ hominis cui cōuenit sapia. 2 Sꝫ hec nō ē voluntas: sed intellectꝰ. vt notū est. ergo ꝛc. Maioꝛ ptꝫ. qꝛ sapiēs: eo ꝙ sapiens liber est. eius est em oꝛdinare ꝛ ꝑncipari alijs. Sꝫ minoꝛ ptꝫ per Senecā in epl'a. tu me inqs (dicentē) phie seruias oportet: vt cōtingat tibi vera libertas. Addit. hoc ꝑpm phie seruire libtas ē. Et epl'a. xxxvij. dicit. Ad hāc scꝫ sapiam te ꝯfer: si vis esse saluꝰ. si securus: si btūs. deniqꝫ (qd̄ maximū ē) si vis esse liber. Et sequit̄. si vis oia tibi subijcere: subijce te rationi: multos reges: si ratio te rexerit. Et Tullius in paradoxis dicit. sapientes liberos esse: stultos esse seruos.

In questiōe erūt duo articuli. Primus erit de supposito. Diuisio q̄stiōis.

vtrum omniū bonoꝝ ſit idem et vnꝰ finis
Scđs de queſito: vtrū libertas hominis
ꝑncipalius ſe teneat ex parte intellectꝰ ꝙ̄
voluntatis. Quo ad ꝑmū extendēdo mo
dicam materiā articuli: de duobꝫ volo vi/
dere. Primū: vtrū omniū hominū ſit idē
finis vltimus. Scđo de ſuppoſito.

Quantum ad pri/
mū eſt ſciendū: ꝙ de homīs fine quē intē/
dit actionibꝫ ſuis poſſumus loqui triplici
ter: ſm ꝙ in homine eſt triplex appetitꝰ q̄/
1 rū quilibet in ſuū bonū tendit. ¶ Primꝰ eſt
appetitus naturalꝭ q̄ fert in id qđ eſt bonū
ſine hoc ꝙ ꝑticulariter appetens id bonuꝫ
cognoſcit directꝰ a ꝯgnitōe ꝑma que regit
2 omēs naturas. ¶ Scđs eſt anialꝭ ſenſitiuꝰ
qui fert in obiectū mediāte cognitōe ſenſꝰ
⁊ in natura lapſa aduerſat recte rōni vt di
cit in fine ꝑmi ethicoꝝ. Et apl's ad Rom̄.
vij. hoc volens exꝑmere dixit. Inuenio le
gē volenti mihi facere bonū: qm̄ mihi ma
lum adiacet. ꝯdelector em̄ legi dei ſm inte
riorē hominē: video aūt aliā legē in mēbꝛꝭ
meis repugnantē legi mētꝭ mee ⁊ captiuā
tem me in lege pcti que eſt in mēbꝛis. ¶ Et
3 tertiꝰ eſt appetitus volūtatis q̇ ſequit co/
Notā. 2 gnitōem intellectiuā. ¶ Scđo noto ⁊ ſup
pono: ꝙ oēs homines ſint eiuſdē ſpēi ſpeci
Notā. 3 aliſſime eſſentialꝭ. ꝯceſſuꝫ eſt cōiter. ¶ Ter
tio noto ꝙ reꝝ vnius ſpēi ſpēaliſſime eſſen
tialis eſt finis ſimilis quē ſuis actiōibꝫ na
turalibꝫ intendūt. patꝫ. q2 in talibꝫ forme
agētes ⁊ actiōes naturales ab eis ꝓceden
tes ſunt ſimiles: ⁊ ille nō ſunt nate attige
re niſi ſil'es fines. ¶ Quarto noto ꝙ agens
Notā 4 naturale ſecundariū in ſua actiōe natura
li tria intendit. Unū eſt bonū obiectū cui
intendit aſſimilari. Scđm eſt ipm in eſſe
īdiuiduali vl' ſpecifico qđ cupit ī ſe perfici:
et in pfectiōe ꝯſeruari. Et tertiū eſt mediū
per qđ hec ſolent ꝯgrue adimpleri. vt in ḡ
uis actiōe ꝑmū eſt qđ intendit ſuo mō de
um. ſcđm ſe ⁊ ſuā ſpēm. Et tertiū ſuū locuꝫ
naturalem ⁊ diſpoſitōem ſibi cōuenientē.
¶ His ꝑmiſſis ſit ꝑma cōcluſio hec. ꝙ nō
Cōclō 1. tm̄ oīm hominū ſed etiā omniū agentiuꝫ
dependentiū eſt vnus finis obiectiuꝰ quē
ꝑncipaliſſime in ſua actiōe intendūt ⁊ cui
aſſimilari querūt. pꝫ per ea q̄ dicta fuerūt
in ꝑmo. certum eſt em̄ ꝙ hoc eſt deus: q̄ de
ſe dicit. Ego ſum alpha ⁊ o: ꝑncipiū et fi/
nis. Ad hoc ſunt auctoritates phie. Naꝫ
xij. meth dicit ꝙ mouet deus ſicut appeti
bile. id eſt. ſicut finis omniū aliorū. Et. ij.
de gnātione. c. penulti. dicit phus. ꝙ gnābi
lia nitunt aſſimilari ipi ꝑmo: ſm id quod
poſſunt. Et. ij. de anīa de opibꝫ viuentiū
et eſt in. c. iiij. dicit: ꝙ viuētia pfecta appe/
tunt gnātōem: quatinus ipi diuino parti
cipent ⁊ aſſimilent ſm id qđ poſſūt. Et eu
ſtratius ſup ꝑmo ethicoꝝ dicit: ꝙ eſt vnuꝫ
cōmune bonū ꝓpter qđ omīa humiliora
ſunt pariter ⁊ excellētiora. ¶ Scđo ꝓbat h̄ ꝓbat. 2
rōne. Id qđ omniū eſt optimū ⁊ in cuiꝰ aſ
ſimilatōe ꝯſiſtit pfectio naturaliter agen/
tiū: eſt finis omīs agentis ꝑncipaliter in/
tentus. ⁊ cui agētia q̄runt aſſimilari. Sꝫ
hoc eſt deus qui eſt vnus finis. ḡ ⁊c̄. conſe
quētia tenet. ¶ Et maior ptꝫ. q2 agētia na 1
turalia agunt ꝓpter bonū. q2 dirigunt ab
intelligētia diuina: deo ſcꝫ nō errāte: vt di
cit cōmētator. xij. meth. Et phus. ij. phiſi
coꝝ ꝓbat ſinguloꝝ naturā agere ꝓpter fi/
nē. q2uis illū finē nō cognoſcant. q̇d ergo ī
hunc dirigit: niſi intelligētia diuina? Et 2
minor manifeſta eſt. q2 qđ eſt optimuꝫ in
ſe: nō opꝫ ꝓbare ꝙ ſit etiā cuilibet rei de/
pēdenti optimū etiā pꝫ. quia ab eo omē bo
nū ſuū habet. ⁊ in eo ⁊ ab eo ꝯſuat. ¶ Cor Correl. 1.
relariū. ꝙ vnꝰ eſt finis vltimus ꝑncipalis
cuiꝰ gratia oīa agentia naturalia agunt ī
omī actiōe ſua: quā naturalr̄ faciūt. ptꝫ ex
cōcluſione. ¶ Scđꝫ correlariū. Oīs appe/ Correl. 2.
titus naturalis cuiuſlibet rei in oibꝫ his q̄
naturalr̄ ⁊ ſine ꝯgnitōe ꝓpria ſibi facit eſt
vnus vltimatus finis nūero. ſequit ex p̄ce
denti. ¶ Tertiū. Oim hominuꝫ eſt vnꝰ fi Correl. 3
nis in numero ꝑncipalꝭ quē intendūt in oī
ſuo agere naturali. pꝫ ex p̄cedentibꝫ. quia
ita eſt de deo: vt dcm eſt. ¶ Scđa conclu Cōclō 2
ſio. ꝙ agentia naturalia nobiliora nobili/
ori modo hūc intendūt. ⁊ etiam nobiliori
mō hūc attigūt: ꝙ̄ minꝰ nobilia in actiōe
ſua nāali. pꝫ ꝯdīo. q2 intētio nāalꝭ ſequit
naturaꝫ. et ergo q̄nto eſt natura nobilior
tanto ſua intentio eſt nobilior. et ergo pri
ma pars eſt vera: ꝙ nobiliori modo hunc
intendunt. ¶ Sed etiā patet ſecunda ps ſcđa ps
quia appetitus naturalis ſuo agere attin
git conſeruatōem ſui: ſiue in ſpecie: ſiue in
indiuiduo. ⁊ hoc quanto agens eſt perfe/
ctius: tanto etiā ſuū ꝯſeruari eſt nobiliꝰ ⁊
pfectiꝰ. ⁊ ḡ nobiliora ſua actōe pfectiꝰ deū
intēdūt: ⁊ ec pfectiꝰ eū attingunt. ¶ Forte obiectio

dicetur ꝙ omnia infinite a deo diſtant. et
ergo nō videt: vnum perfecti⁹ eum attige/
Solō. re ꝙ̄ aliud. ¶ Reſpondet ꝙ cōſeq̄ntia nō ē
bona. nō em̄ dicunt res depēdentes deū at
tingere formaliter: ſed aliquā bonitatē pti
cipatam ab ipo quā pfectiore ſua actione
perfectius attingit perfectiorē. ¶ Jtem dice
Dubiū tur: quomō demones qui pfectiſſime na/
ture ſunt cum ipi deo diſpliceāt in actōibꝫ
Solō ſuis perfectius attingūt deū. ¶ Ad qd vi/
detur reſpōdendū ꝙ demon quo ad natu
ram deo nō diſplicet. quia eā in eſſe produ
xit et ɔſeruat voluntarie. ⁊ reformat debi
ta pena pro cōmiſſa culpa. ⁊ illa natura ⁊
naturali inſtinctu demōes diligūt ſe ma/
nere in illa pfectōne naturali quā habent
et hoc a deo ɔſequunt quod eſt nobili⁹ eſſe
naturale ꝙ̄ aliud naturale eſſe quod con/
ſeruari ab ipo deo obtinent creature infe/
riores. n̄ em̄ naturali appetitu peccauit de
mon: nec aliq̄d peccare pōt appetitu natu/
Cōclō 3 rali. q: imediate a dn̄o gubernat. ¶ Ex iſto
ſequit tertia cōcluſio. Diuerſa agentia na/
turalia eo mō quo diuerſa ſunt: ſic diūſos
fines pfectibiles ſuis actōibꝫ a deo ſumūt
et etiā ſic in ſuis finalibꝫ actibꝫ diūſa ſunt
Apparet ɔcluſio. q: finis pfectibilis quē
a deo accipiunt: ſunt ipa in ſua eſſentia ſpe
cifica ⁊ numerali cōſeruari. Si ergo diffe/
runt agētia genere: ſumūt genere diuerſa.
quia ſe cōſeruari ⁊ ipa genere differunt: ſic
ſbſtantie ⁊ accidētia. Si ſpē: ſumunt ſpecie
diuerſa. vt oēs equi cōſeruari equum in
ſpecie ⁊ in numero: ⁊ omnes boues ɔſerua
ri bouem in ſpecie ⁊ in numero. Et ſi nume
ro ſolum differant: fines ſortiunt ſolo nūe
ro differentes. vt oēs equi cōſeruari ſpe
ciem equi qui eſt ſimilis in ſpē. ⁊ ſinguli eq̄
conſeruari ſe. qui eſt alius ⁊ alius in nume
ro in diuerſis eq̄s. ¶ Et ex hoc patꝫ ſecun/
Scđa ps da pars. q: diuerſoꝝ agentiū in genere a/
ctus genere differūt. vt ſbſtantie faciūt ſb/
ſtantias. accidētia faciunt accidētia. quā
uis etiā inſtrumētalr accidētia generēt ſb/
ſtantias. ſic de hoc alibi dcm̄ eſt. Sic bos
producit in ſpecie bouem. equus equū. et
ſinguli ſe ſingulariter ɔſeruāt ⁊ etiā ſingu
lariter differētes actiones faciūt. ¶ Corre/
Corre. 1. lariū. Singuloꝝ āgētiū depēdentiū ſunt
diſtincti fines q̄s a deo obtinēt: tā in pfecti
one ꝙ̄ in vltimata opatōe: recte eo modo
q̄ diſtinguunt. ſeq̄t ex ɔclōne. ¶ Scđꝫ cor/
Corre 2 relariū. Singloꝝ hoim finis quē q̄rūt a
deo pfici vltimate in ſuis actionibꝫ natu/
ralibꝫ eſt ſimilis in ſpē: ⁊ alius in numero.
ſequit ex cōcluſiōe. q: vltimate intendunt
ſe in eſſe ſpecifico ⁊ numerali ɔſeruari. et h̄
fit in ſinglis ſm eandē ſpēm ⁊ ſm aliō ⁊ a/
liud in numero. ſcꝫ ꝙ ſinglare eſſe indiui/
duale. ¶ Quarta cōcluſio. Singule ſpeci Cōclō 4
es pn̄t dici intendere eundē finē ſibi a deo
obtineri ⁊ etiā eundē obtinent in ſuis acti
onibꝫ naturalibꝫ ſm idētitatē ꝓporciōis.
ptꝫ. quia ſic grauia appetunt ſuū bonum ī
ſua ſpē: ita leuia ī ſua. Et ſicut ſpēs grauiū
obtinet a deo locum ⁊ diſpoſitiōes ſibi cō/
uenietes: ita leuia in ſua ſpē locum et diſ/
poſitōes ſibi cōuenietes. Et ita in alijs et
in ſingulis ſpēbꝫ identitas eſt ꝓporciōis.
q̄a c⁹libet ſpēi ſuum finale bonū a deo acce
ptum eſt. ſic ⁊ ſimili ꝓporciōe ſe habet ad
illam ſpēm: ſic cuiuſlibet alteri⁹ ſpēi bonū
ſe habet ad illā. Ut ꝙ̄ bonū eſt terre eſſe de
orſum ſimpliciter grauē frigidā ⁊ ſiccam ī
ſpē ſua: tam bonū eſt igni eſſe ſurſum leuē:
calidum ⁊ ſiccū in ſpē ſua. ⁊ ita in alijs. hec
dicta ſunt d̄ appetitu naturali. ¶ De appe De appe
titu aniali. q̄a etiā vt ſic regit in brutis ab titu aīa/
intelligētia nō errante poſſūt quaſi teneri li
ſiles ꝓporciones p̄ſertim reſpectu brutoꝝ
Jn hoīe vero q: ɔpoſitus eſt ex ptibꝫ eēn/
tialit diuerſis ſepe appetit⁹ anialis eſt ɔ̄ri/
us vero bono homis. vt in notabilibꝫ di/
ctū fuit. ¶ Tamē q: in illa materia ſum: ē Cōclō 5
quinta cōcluſio hec. Sepe in aniali appe
titus naturalis eſt in aliq̄d vt ī finē quod
anial appetitu aniali nō intendit. q̄uis p
id qd appetitu aniali intēdit ad id perue/
niat qd natural appetitus deſiderauit. pꝫ
¶ Quia in ɔiunctōne maris ⁊ femine bru 1
tis appetitus natural intēdit nouū indiui
duū ⁊ ſpēi ſalutē. quē nō intendūt anialia
appetitu aīali. q: cū ſenſitia ɔgnitio nō ſit
de futuris diſtātibꝫ. q: nō ē diſcurſiua a cā
ad effectū: anīalia bruta nō noſcūt futuꝝ
fetū: nec ex ɔn̄ti appetitu aīali intēdūt ipꝫ
¶ Silr hirūdo faciēs nidū intēdit artifi/ 2
ciū qd producit: ducēte natura. que natu
ra intendit excubatōem ouoꝝ ⁊ generati
onem ſimilis faciendas in nido. de quo/
rum nullo hirundo aliquid ſcit cognitio/
ne ſenſitiua. Patet ſecunda pars. q: natu
ra per opera ſenſus attingit ſuum finē. ſcꝫ
ſalutem ſpeciei ⁊ generationē noui anima
lis. ¶ Correlariū primū. ſepe in hoibꝫ appe Corre. 1
tit⁹ natal eſt in bonū ⁊ appetit⁹ ronali ɔ̄riū

patet in cōcubito illegitimo:vbi appetit᷾
naturalis intendit prolem.⁊ ſepe coniūcti
ꝓpter ſcandalū vellēt nō euenire prolem.
Corre.2. ¶Scđ3 correlariū. In om̄i coniūctōe ma
ris ⁊ fēie de ſpē hūana natura intendit bo
num pſertim in ordine nature factū quan
tuncūq3 cōiungētes ſe cōmittūt illicitum
Ptz pma pars.quia natura intēdit bonū
prolis.cū illa ſit finis natural' inſtitutōis
actus illius.p3 ſecūda.q2 qñ fit extra ma
trimoniū ſemꝑ eſt actus homini illicitus
Corre. 3 ¶Tertiū correlariū. Merito deus deteſtat
et punit:ſi qs femine ſine mō debito natu
re ſe cōiungit.vel alīs impedit bonū plis:
qđ natura intēdit.pt3.quia hoc eſt cōtra
deum:cōtra finē ⁊ ſalutē ſpeciei humane.⁊
tollit bonū nature.Leue eſt em̄ nō tñ ſim/
pliciter:ſed in ꝯpatione. Nā ⁊ fragilitati
aſcribit ſi cōiunctio ſit maris ⁊ femine:eti
Notā. am ex matrimoniū.q̄zuis ſit mortl'e.¶S3
tollere bonū hūane ſpēi a deo ⁊ nāta itētū.ſ.
indebito mō ꝯiunctōnis eſt deū prouoca/
re cōtra ſe.naturā vniuerſalē defedare.ſpe/
ciem ſuo fine puare.⁊ propriā naturā i ſe/
ipo turpiſſime maculare.Unđ ⁊ Geñ.xix
quādoq3 ciuitates pro iſto pctō igne ⁊ ſul
phure ſupplutis penitus in mare vtit.pu
eros cum parētib9 eterna morte pemit.Et
grauiſſimus mod᷾ punīēdi eſt qñ dñs h̄
pctm̄ homi in penā3 pro cōmiſſo crimine
aduenire pmittit.De quo apl's ad Rom̄.
pmo dicit.ꝙ p idolatria quā cōmiſerunt
illi qui deū cognouerūt ⁊ idola coluerunt:
deus tradidit illos in reprobū ſenſum: ⁊ i
paſſiones ignomie q2 innoiabiles ſūt he
paſſiones.Nā femine eoꝝ mutauerūt na
turalē vſum in eum qui eſt ꝯtra naturam
ſimil'r ⁊ maſculi relicto naturali vſu femie
exarſerunt in deſiderijs ſuis inuicē: maſcu
li in maſculos turpitudinē opantes ⁊ mer
cedē quā optuit erroris ſui in ſemetipis re
inſtātia. cipientes ⁊c.¶Sed diceret.quomō mulie
re in ſenio cōſtituta intendit natura prolē
cum ex ea ſterili iam facta ples neq̄at eue
2 nire:¶Scđo dicet ꝯtra correlariū.Tunc
eſſet graue pctm̄ viro ſe iūgere vxori ſue p᷾
q̄3 cōcepiſſet.q2 ſcit ꝙ mulier tūc nō conci/
piet.⁊ ſic bonū prolis impedit:qđ tñ natu
ra intendit.¶Tertio.q2 ſequeret ꝙ qui for
3 nicaret cum impgnata ceteris parib9 pec/
caret grauius q̄3 ſi ñ eſſet impgnata.¶Ad
Ad 1 primā ꝙ natura indiuiduales defectus nō
attendit.nō em̄ reſpicit directe in actibus

ſpeciei ſuꝑ defectus indiuiduales.Et ideo
dēm eſt ꝙ natura ſpecifica homis intēdit
in talib9 impotentib9 generare bonu3 pro
lis licet ob effectu3 indiuidualē fruſtret fi/
ne.¶Ad ſcđam.ꝙ muliere impgnata bo/ Ad 2
num eſſet abſtinere.ſi tamē petat debitum.
vel in remediū exhibeat ſeruato nature fe/
dere nō cōmittit peccatū propter virtute3
ſacramēti matrimonij qđ nō ſolum in pro
lem:ſed etiā in remediū ex larga diſpēſati/
one ſaluatoris eſt inſtitutū.¶Ad tertiam Ad 3
cōcedit cōſeq̄ntia ⁊ cōſequēs.nec habeo h̄
pro incōuenienti.¶Sexta ꝯcluſio.ꝙ licet Cōcl'o 6
intentio appetitus ſenſitiui i homine iq̄3/
tum ꝯſiderat ſm ſe in omnib9 homib9 ad
ſimilē finē tendat.tñ inq̄3tū diſtorta rōne
gubernat᷾ ad diuerſos fines ꝓperat.Pa/
tet pma pars.q̄a q̄ztum eſt ex parte ſui:in/
tendit in om̄ib9 ſalutē ſpēi ⁊ indiuidui de
lectationē.Patet ſecūda pars.q2 ratōe re
cta intendit cōformiter:diſtorta in vno i/
tendit vnū.puta bona vtilia.in alio aliđ.
vt notū eſt.Iuxta illud pme Ioh.ij.Om
ne quod eſt in mūdo:eſt cōcupiſcētia car/
nis.⁊c.Hoc de pma parte hui᷾ arti.¶In Scđa
ſecūda parte articli vidēdū ē.Utrū omni ps ar.1
um bonaꝝ voluntatū ſit idem tm̄ ⁊ vn᷾ fi/
nis:Ubi patet ex pcedēti parte articuli ꝙ
nō oporteat loqui de fine natural' appeti
tus.q2 de hoc ſatis dēm eſt in pma cōclu/
ſione hui᷾ articuli.Secūdo etiā nō opor/
tet dicere de fine appetitus ſenſitiui.q2 ſa/
tis de hoc dēm eſt in vltima cōcluſiōe eiuſ/
dem partis.Et ſic ſolum reſtat videre.an
ſit idem finis omniū bonarū voluntatu3
ex parte ſui.¶Secundo eſt notandum ꝙ Notā.2
tria eſſe vltima ſiue fines vltimos: diuer/
ſis tamē modis ipius homis:dictū eſt in
quarta queſtiōe pmi:articl'o ſcđo.Eſt em̄
finis vltimus obiectaliter qui eſt deus be
nedictus.Et eſt finis vltimus formaliter
qui eſt ipa beatitudo cōſiſtens in clara dei
viſione ⁊ fruitiōe.Et eſt finis vltim᷾ ſub/
iectaliter qui eſt ipe homo beatus:qui ſb/
iectum eſt btitudinis.Dictum eſt etiā ibi
dem:ꝙ duo vltima deſideranda ſunt pro
pter primū.ſcil3 propter deum. plus eni3
deum q̄3 tuam btitudinē vel q̄3 te eſſe bea
tū diligere ligatus es.¶Ex quo tertio poſ
ſet eſſe tertium notabile.Utrū in ſingulis Notā.3
harum generib9 cauſarū ſit vnus finis vl
timus omniū bonarū volūtatū:Ubi ſtati
appent cōclīones faciles.¶Pria ꝙ l3oim

bonarum voluntatū humanarū ſit idem
finis vltimus formalis quē intendunt ſi
cōplete nō habēt. vel quem poſſidēt ſi ha
bent in ſpecie ſpēaliſſima. tn̄ ſingularū eſt
p̄ma ps alius ꝛ alius finis in numero. ¶ Pria ps
patet. quia ſingularū bonaꝝ voluntatum
que adhuc completā btitudinē meritoriā
nō attigerunt: finis vltimus eſt beatitu/
do finalis meritoria. que in ſingulus eſt e
iuſdē ſpeciei: cum ꝯſiſtat in fidei ꝛ charita
tis opibꝫ. que omia videnꝫ eſſe eiuſdē ſpe/
ciei ſpēaliſſime vbicunqꝫ reperienꝫ. Eodez
mō ptꝫ de his qui pmiatorie bti ſunt. qꝛ i
omnibꝫ his viſio ꝛ dilectio ſiue fruitio ea
ſunt quibꝫ beati ſunt. que eiuſdē ſpēi ſunt
ſcōa ps ¶ Secunda ps ꝯcl̄onis patꝫ. qꝛ alia bea/
titudine formali btūs eſt Petrus in nūe/
ro. ꝛ alia Paulus: ꝛ in merentibꝫ eodem
mō. quia alia erit finalis dilectio in q̄ mo
rietur vnus in numero meritorie et com/
plete btūs ſiue finaliter. et alia qua alter.
Sicut em̄ diuerſoꝝ eſt alia ꝛ alia aīa nu/
mero: ita alia ꝛ alia fides. alia ꝛ alia cha/
ritas. ꝛ alia ꝛ alia dilectio ſm illam chari/
inſtātia tatem. ¶ Sed ꝯtra pmā partē cōcluſiōis
fortiter arguitur ſic quo ad viatores. quia
plus differūt fines meritoriꝫ deuoti pſby/
teri ꝛ deuoti militis q̄ꝫ duoꝝ militū de nu/
mero. ergo pſbyteri ꝛ militis differūt plus
q̄ꝫ numero. ergo ſpē. patꝫ maior. qꝛ habit⁹
formaliter pporcionanꝫ actibus. ꝛ ergo ſic
act⁹ finales diſtinguūtꝫ: ita diſtinguūtur
formales fines viatoꝝ. ¶ Et ex alio. qꝛ vti
2 q̄ꝫ nō in nudo habitu ꝯſiſtit humane vite
finis: ſed etiā in opatōne. Mō opatiōes
finales pſbyteri ꝛ militis plus differūt q̄ꝫ
finales opatōes duoꝝ militū. qꝛ militum
actus finales forte ſunt defenſiones i bel
lo: vel mors pro fide catholica cōtra infi/
deles. pſbyteri aūt actus finalis forsaſſe ē
oratio cum dilectiōe. Minor rōnis prici
palis ptꝫ de ſe. qꝛ militum duoroꝝ forma
les btitudines per ſcd̄am partē ꝯcluſiōis
Solo. ſunt diſtincte. ¶ Reſpondeꝫ ad hmōi rati
ones metaphiſicaleꝫ ꝙ felicitas meritoria
conſiſtat in fide ꝛ charitate finalibꝫ: ꝛ ope
ribꝫ ab eis pcedentibꝫ. que ſūt dilectio dei
ſuper omia ꝛ opa cōſeqntia. Et iſte dilecti
ones interiores in omibꝫ eiuſdē ſpēi ſunt ſi
cut ꝛ habitus charitatis infuſe ꝛ habituſ
2 fidei. ¶ Alia autē opa exteriora q̄ ab his
fiunt quātūcunqꝫ eſſentialr ſpē differunt:
tn̄ formalr idem ſunt in ordine ad rectitu

dinez rōnis ea in deum dirigentis. Et er/
go hmōi omia dicunꝫ in genere moꝝ vni/
us ſpeciei. quia vt meritoria ſunt ab eadē
virtute. ſ. charitate fiunt ꝛ in eundē finez
ſcꝫ in deum tendunt: vt poſt diceꝫ. Sic eti 3
am in virtutibꝫ moralibꝫ puta fortitudie
qnqꝫ expectaꝫ: quādoqꝫ aggrediꝫ quis ꝛ e/
tiā recte rōnis dictamine quandoqꝫ fugit
fortis. ¶ Et licet opa ſint diuerſa ſpecie in 4
eſſentia: tamē in genere moris ſimilia ſūt
ſpēaliſſime. quia circa idē obiectū formali
ter. puta terribile natū inferre dolorem ſen
ſui ꝛ a rōne recta dictante quid agendum
circa illud. ¶ Et ergo hmōi opa cōmenſu/ 5
rata rōni nō differūt in genere moris pluſ
q̄ꝫ numero. nec fuga ꝛ aggreſſ⁹ pl⁹ q̄ꝫ due
fuge. ſunt em̄ ꝛ iſte ꝛ ille cōformes recte ra
tioni circa idem obiectū formale debite ſyl
logiſanti. Per hoc patet ad formā dictū
eſſe ꝙ maior ſit falſa. qꝛ qualecunqꝫ ſūt bo
noꝝ opationes finales quibꝫ merenꝫ bea
titudinē omes ſunt eiuſdē ſpēi ſpēaliſſime
in genere actōnis meritorie. qꝛ a ſimili for
ma habēt eſſe meritoriū: ꝛ a ſimili ꝛ eodē Corre. i.
fine habēt hoc quod merenꝫ. ¶ Correlariū
Omniū gradnū eccleſie merentiū beati/
tudinē btitudines ſiue felicitates merito
rie ſunt ſimiles in ſpecie ſpēaliſſima eſſen/
tiali. quia in omnibꝫ ſimilibꝫ cauſis conſi Corre 2
ſtunt: vt dictū ē. ¶ Scd̄m correlariū. mar/
tyrum ꝛ ꝯfeſſorum ſunt ſimiles beatitudi
nes finales. ſimiliter virginū ꝛ coniugato
rum. ꝛ ita in aliis gradibꝫ eccleſie quibuſ/
cunqꝫ. pꝫ ex cōcluſione. ¶ Forte diceꝫ. Ta
men martyribꝫ debeꝫ aureola ꝛ non cōfeſ/ obiectio
ſoribꝫ. Scd̄o nunquid eſt aliud meritum
mortē p xp̄o ſuſtinētꝫ. ꝛ mortē aliud fugiē
tis etiam in ſpecie. quomō ergo ſtabūt cor
relaria. ¶ Rn̄deꝫ per ea que dicta ſunt. ꝙ Solo
aureola teneat ſe ex parte premij acciden/
talis. et correſpondet materiali ipſius meriti.
puta acceptatōni ꝛ paſſioni mortis p xp̄o
qđ in ſpē ſpēaliſſima etiaꝫ in genere meriti
eſt ſimile cū merito boni homis alr vitaꝫ
finiētis. qꝛ nec illud nec aliud eſt meritori/
um: niſi ex pte finis eiuſdez ꝛ grē cōſilis in
ſpē. ¶ Ad ſcd̄am p idē ꝙ alius actus exte/ Ad. 2
rior eſt martyriū ꝛ alius oratio vel op⁹ mi
ſericordie in proximū. ꝛ ḡnalr alia ſunt
hec opa meritoria: ſed formalr ſpēaliſſime
ſilia ſūt oia hmōi rōne forme ꝯſilis a q̄ ſūt
meritoria. ꝛ finis eiuſdem beatificantis i
quem tendunt. ¶ Scd̄a ꝯclo ꝯſilis pme

quãuis omnium bonarum voluntatũ huma narũ ſit idem finis obiectiuus in ſpē ſpecialiſſima ſingularum.tñ eſt alius et aliꝰ in nũero.pꝫ ſicut pcedens.qꝛ finis obiectiuꝰ voluntatis bone eſt ipa voluntas btã meritorie. et hec eſt ſimilis ſpēi in omibꝫ. pꝫ ſcōa ps vt ſcōa pars pcedentis.qꝛ ſinglarũ fines ſunt ipe volũtates beatę.et he numero diſtinguunt.¶ Tertia concluſio. Quãuis
Cōclo 3 eiuſdē volũtatis bone poſſint eſſe plures fines vltimi in diuerſis generibꝫ cauſarum. Jtē et pl'es fines in eodē genere cauſe ſubordinati:omniũ tñ horum in eadē volũtate bona et in omibꝫ bonis eſt vnus finis in nũero obiectiuꝰ ad quē omnes iſti tendũt: et propter quē oĩa alia ab illo deſiderant et fiũt
p3 1 ps ¶ Pꝫ pma pars per ſcōm notabile.qꝛ tria ſunt vltima cuiuſlibet bone volũtatis.ſcilꝫ vltimũ vltra qđ nõ querit aliqđ obiectũ. ſcꝫ deus bñdictus. Et vltimũ vltra quod nõ querit aliqđ ſibi adiectũ: vel aliquam formã.ſ.btitudo. hac em̃ habita volũtas nullã formã querit vlteriorē. Jtem eſt vltimũ vltra quod nõ querit aliud et aliter diſpoſitũ propriũ obiectũ.ſ.ipe homo cũ eſt
p3 2 ps beatus.¶ Patꝫ ſecũda pars per magiſtrũ in litterã diſ.xxxviij.c.vj.dicētis ex intentione: q pdicatoris comedētis diuerſi ſũt fines ſbordinati in eodē genere cauſe.ſ.in genere volitiõis formalis.ē em̃ volitio comeſtionis pter volitionē euãgeliſatõis. Et eſt in eo volitio euãgeliſatõis ppt volitionē btitudinis formalis Et volitio formalis btitudinis pter velle et querere de
p3 3 ps um.vt magiſter innuit.¶ Sꝫ tertia pars pꝫ.quia deus eſt omniũ horum fiuium ſicut et omniũ bonarum voluntatũ finis. ſic dcm eſt in pmo que.iiij.cum eo ſolo ſit fruẽdũ: vt deducit magiſter in pmo libro diſ.pma nec eſſet voluntas bona viatoris:niſi actu vel habitu ſe et omia ſua ad deũ diſponerꝫ per modũ finis btificantis. Vñ ſaluator.
Corre. Primũ querite regnũ dei.Math.vj.cap. ¶ Correlariũ. Omniũ bonarum voluntatum eſt tm̃ vnus et idem finis vltimus obiectiuus.ſcꝫ deus.et ſic ſuppoſitũ queſtionis eſt verum.pꝫ ex vltima parte ꝯclõnis.¶ Sꝫ
Dubiũ tunc eſt dubiũ de malis volũtatibꝫ finalit que ſecludunt a cõione bonorum. De quibꝰ dr Apoc. vltimo. Foris canes et venefici et impudici et homicide et idolis ſeruiẽtes. et omnis qui amat et facit mendaciũ: vtrum
Solo etiã harum ſit vnus et idem finis? ¶ Ubi pmo apparet mihi q omniũ earum ſit idē finis in genere.ſcilꝫ btitudo vel felicitas.
¶ Et ſi dicat.q tamē nullã earum videmꝰ attingere btitudinē:nec meritoriã nec pmiatoriã. ¶ Rñdet q verum ſit.tñ cuiuſlibꝫ hꝰ volũtatis finis eſt btitudo.qꝛ intendit eã quilibet em̃ hoc ſibi eligit p fine quo ſe credit felicem fore:ſi hoc ſufficiēter attingere poſſet. et q̃uis errãtes in inuijs eam nõ attingant:tñ pter eam agunt et eã intẽdũt. obiectio
¶ Forte dicet. Alicuius talis voluptas eſt vltimus finis.ġ nõ btitudo.¶ Dicendũ mihi videt q btitudo nõ ſit finis quē attigit.ſed tñ eſt finis quē vltimate intẽdit in genere.eſtimat em̃ voluptate poſſe btē viuere. et ſic in gñe appetendo eam appetit btitudinē.qꝛ eam reputat btificare. Et ergo ꝯña nõ valet.voluptas eſt finis quem intendit.ġ nõ btitudo in genere.qꝛ intendendo in gñe btitudinē:in ſpē querit voluptatē exiſtimãs eam eſſe optimã.¶ Se Oppōit et ſoluit 1
cundo videor mihi q malarum voluntatum fines formales quos in ſpē itēdũt ſunt diuerſi ſpē formalr.pꝫ.qa aliqs voluptatem aliqs honorē: et aliquis diuitias ſibi p finevltimo ſtatuit.et ſic finales electiões voluntatũ earum diuerſe ſpē fiunt iuxta diuſa finaliter appetita.¶ Tertio vidr.q omnium malarum voluntatũ vſum rõnis habentiũ eſt idem finis vltimꝰ in ordine ad proportiõem ſue intentiõis.pꝫ.qa q̃libet h ſibi ſtatuit p fine qđ ſibi reputat optimũ eſſe.vt notũ eſt.ſcilꝫ auarus diuitias.ſupbus honorē.et ita in alijs.Dico:vſum rationis habētiũ:pter infantes et alios fatuos nõ baptiſatos:quorum volũtas pt dici mala rõne pcti originalis.¶ Quarto.q deus põt eſſe finis male volũtatis.patꝫ in phis nõ baptiſatis:qui ſibi finē ſtatuerũt deum. Etiã pꝫ de pctõre cũ attent. habet em̃ tunc intentõem reformãdi ſe deo: dicet cum filio pdigo. Uadam ad prēm meũ: et dicã ei etc.¶ Correlariũ. Nõ opꝫ q omnis volũtas mala ſit mala pter hoc:qꝛ itendit malũ finē obiectiue.pꝫ ex ꝯcluſiõe qꝛ in multis malis deus intendit vt finis qui etiã eſt omniũ finis.cũ omnia tendãt in deum. et eſt verꝰ finis pter quē eſt homo. Nec mirandũ.qꝛ ad voluntatē eē bonã reqrit finis bonus: et debita diſpoſitio ad illũ. Pone igit pmũ finē ſcōo: erit voluntas mala.nõ qꝛ defectuoſa reſpectu vltimi finis quē intendit.ſꝫ qꝛ ad illũ finẽ 2 3 4 Corre.

Oppōit nō debite ſe diſpoſuit. ¶ Diceres. Tñ dicitur cōiter. ꝙ quicqd agunt homines intētio iudicat omēs. ergo videt ꝙ non ſtet voluntatē eſſe prauā: ⁊ intentōem finis eē re-
2 ctam. ¶ Scdo. q2 maxima eſt: cu⁹ finis bo-
Ad 1 nus eſt: ipm quoq3 bonū eſt. ¶ Rñdetur ꝙ quādo dr ꝙ omēs iudicant ex intentione: ibi intentio ſumit cōmuniter: put eſt tā reſpectu finis ꝗ reſpectu eaꝝ que ſunt ad finem. Nō em ſatis eſt ꝙ velis elemoſynā dare paupibꝫ ꝑpter deum ⁊ mercede qm teneris pauperi tibi ſeruiēti. q2 ſi vtrūlibet fieri nequeat: melius eſt nō dare elemoſynā. vl minus malū ꝗ mercedē nō ſoluere
Ad.2 deſeruitā. ¶ Ad ſcdam. ꝙ illud cui⁹ finis bonus eſt: illō eſt bonū intelligit de inſtrumentis ⁊ artibꝫ ⁊ actibꝫ et de bonitate in genere. ſcʒ ꝙ illud eſt bonū in genere: cuius finis ad quē de per ſe ordinat eſt bonus. nō aūt intelligit de voluntate ad cui⁹ bōitatem nō ſufficit intentio debiti finis. ſʒ etiam apta medioꝝ ꝑparatio ad illū finē cōſequendū. Hoc de ſcda pte h⁹ ar⁹ articuli ⁊ de toto pmo articulo.

Quantū ad ſecū-

dum articlm videndū eſt. Utꝝ libtas hominis ꝑncipalius ſe teneat ex pte intelle-
Notā.1. ctus vel volūtatis. ¶ Pro quo pmo ē notandū: ꝙ de hoc ſunt doctoꝝ noſtroꝝ contrarie opiones. Nam ſanctus Thomas. et plures alij vident velle. ꝙ libtas hominis ſe ꝑncipalius teneat ex pte intellect⁹.
2 Alij ⁊ maior pars doctoꝝ dicit ꝯriuʒ. Cō-
3 derādo itaq3 inter has qlibet pōt ſibi eligere opinionē ꝓbabiliorē. Ego aūt ꝑncipaliter inquirere volo: vn̄ et ex quo hō dicit liber: ⁊ ſi ex parte intellect⁹ ⁊ volūtatis: ex q̄ coꝝ ꝑncipalius. q2 hoc eſt de quo eſt que-
1 ſtio ꝑncipal. ¶ Quod vt euidētius fiat pmo inqrere volo: ꝙ ſimpliciter loqndo nō plus ſe tenet libertas homīs ex parte volū-
2 tatis ꝗ intellectus: nec ecōtrario. ¶ Secūdo videre volo: an tam intellectus vt intellectus eſt: ꝗ volūtas vt volūtas eſt ſit po-
3 tentia libera. Tertio an ꝑncipalior actus homīs debeat dici anie hoīs vt intellectus eſt: vel eiuſdē anie vt volūtas. ¶ Et quar-
4 to ex hoc de qſito: vtꝝ homo ꝑncipali⁹ dicat liber ex pte anie ſue vt eſt intellect⁹ ꝗ ex
Arti.2 pma pars parte eiuſdē inqꝰtum eſt volūtas. ¶ Quo ad primū eſt notandū: ꝙ iſte termin⁹ liber

ſemp cum per ſe ponit: videt ſonare in bonum. q2 importat ſecluſionē coactiōis que magis eſt ſeruitutis ⁊ impfectiōis. Unde phus. vj. politicoꝝ. iiij. dicit ꝙ ſignū libertatis eſt vt quis viuat vt vult. Uex eſt ꝙ libertas cum addito qnq3 ſonat in malū. vt dicit aplus ad Rom. vi. Cū ſerui eſſetis peccati: liberi fuiſtis iuſtitie. i. nō obediſtis
ꝑceptis iuſticie: ſʒ ea paruipēdiſtis. ¶ Secūdo eſt notandū. ꝙ in homine manifeſte apparēt tres ſupioritates aliquo mō diuiſe. Nā ibi eſt ſupioritas aie ad corp⁹. mou et em ania corpus put vult. De quo dicit phus pmo politicoꝝ. ꝙ ania dñat corpori ꝑncipatu deſpotico. ⁊ hoc dominiū cōmu ne eſt homi cū brutis. q2 etiā bruta mouēt Notā. 1
ſua corpa vt volūt. put notū eſt. ¶ Scdm dominiū ſiue ſcda ſupioritas eſt appetit⁹ 2
rōnalis ſup appetitū ſenſitiuū. De q. phus pmo polic. dic ꝙ volūtas dñat appetitui ſenſitiuo principatu politico ſiue regali. ⁊ Gen̄. iiij. dicit deus. Sub te erit appetit⁹ tuus ⁊ tu dñaberis illius. ¶ Tertia ſupioritas apparet in homine inter intellectū ⁊ 3
voluntatē. in qua dubiū eſt: que pars debeat vocari ſupior. vtꝝ intellect⁹ qui oſtēdit ⁊ ſua directōe appetitū dirigit. vel voluntas cui oſtendit: ⁊ que i ſe ceca eſt vt voluntas: ſʒ tn̄ intellectui imperare videt: ſpeculari ⁊ inqrere. qđ (vt videt) vtiq3 ſupio-
ris eſt. ¶ Tertio eſt notandū ꝙ homo non dicit liber ꝑpter dominiuʒ qđ habet ſuper Notā.3
corpus. ꝗuis ſup illud habeat totale dñium. Patʒ pma pars. q2 etiaʒ bruta dominiū habēt ſup ſua corpa. Patʒ ſcda ps q2 corpus in homine vel in bruto nullā habet potentiā reſiſtendi anie. ſed mouet ipſum ania: put vult in motibꝫ poſſibilibus ei ſm ſuū ſtatū. ¶ Quarto eſt notandū: ꝙ
homo dicit liber rōne anie rōnalis que ꝑeſt parti ſenſitiue. ſic ꝙ illa rōnem neqt cogere inuitā: ꝗuis ſepe rebeller rōni ſiue remurmuret eidem: ⁊ in ꝯrium inclinet. Et hec eſt mens phi pmo politicoꝝ. Un̄ quo ad ꝑcedens notabile dicit. ꝙ ania dñetur corpori ꝑncipatu deſpotico. id eſt. ad cuius cōtrariū nō pōt ſbiectū. Et quo ad iſtud ſcdm dicit. ꝙ anima ꝑncipat appetitui ſenſitiuo: ꝑncipatu politico ⁊ regali. i. ꝑncipatu in cuius cōtrariū ſepe conatur ⁊ trahit ſeru⁹. ſic ciues ſepe legibꝫ n̄ obediūt Sed cum ania rōnalis diſtinguat cōmuniter in intellectum cuius eſt cognoſcere. Notā4

et in voluntatem cuius eſt cum cognitio/
ne intellectus: velle vel appetere. eſt q̄ſtio
ſm quā partem vel potentiā libertas ho/
Notā.5 minis ꝑncipalius accipiatur:¶ Pro quo
quinto eſt notandū. ꝙ intellectus ⁊ volū
tas nō ſunt in homine diſtincte res realiť
Iſtud eſt manifeſtū ex eo: q2 intellectus ⁊
voluntas nō ſunt accidētia. capiendo in/
tellectū ⁊ voluntatē pro potentijs. cū nul
lum accidens poſſit intelligere. eo ꝙ acci/
dens nō ſbijcitur alteri accidēti. nec etiam
accidētis eſt volitionē in ſe formare. Se/
cundo etiā. q2 tam intellectus ꝗ volūtas
eſt anima homis: que eſt vna. igiť nō ſunt
res diſtincte. ꝯſeq̄ntia nota eſt. ⁊ añcedēs
patz. q2 ania homis ſecluſa omī potentia
ſupaddita adhuc eſſet ſm naturā ſuā co/
gnoſcitiua. ⁊ nō ſolum ſm cognitōem ſen
ſitiuā. ergo ſm cognitōem etiā itellectiuā.
ergo adhuc poſſet intelligere. ergo adhuc
eſſet intellectus. Et eodem mō adhuc eſſz
appetitus. q2 cōtra naturā ꝯgnoſcenť eſt
poſſe cognoſcere ſuū bonum ⁊ nō poſſe ap
petere illud. vel cognoſcere ſuū malū ⁊ nō
Corre. poſſe refutare illud. ¶ Correlariū ſiue con
mſiuum cluſio reſpōſalis ad hanc partē ſequiť Nō
plus depēdet libertas homis ex parte itel
lectus ꝗ volūtatis: nec ecōtrario. ſequiť ex
notabili. q2 voluntas ⁊ intellectus ſunt ī
eodē homine penitus idē. vel potius ē pe/
nitus idem in re. Et ergo ꝗtum eſt ex par
te illius rei penit9 eodē modo depēdet ex
ea libertas ſiue ſit voluntas ſiue itellect9.
¶ Primū correlariū. Volūtas in homine
Corre.1. nō eſt liberior intellectu illius hois: nec e/
cōtrario. ptz. quia idem nō eſt liberi9 ſeipo
¶ Secundū correlariū. He ſunt vere. Vo
Corre.2. luntas intelligit: intellectus vult. ⁊ cōſimi
les. ptz expoſitorie. hec aia intelligit. hec
eſt volūtas. igiť ⁊c. ¶ Tertiū correlariū. in/
Corre. 3 tellectio eſt actus voluntatis. volitio ē a/
ctus intellectus. Immo gn̄aliter omīs a/
ctus intellectus eſt actus volūtatis. ⁊ eꝯ.
oīs actus volūtatis ē act9 itellect9. ſequi/
tur ex eodē. q2 penitus eadē res eſt intelle/
4 ctus et voluntas. ¶ Quartum correlari/
um. In via volūtas credit: intellect9 dili
git. ⁊ in patria intellectus fruiť. ⁊ volūtas
videt deū clare. ſequiť ex eodē arguēdo ex/
poſitorie: demonſtrando animā hominis
5 viatoris vel compꝑhenſoris. ¶ Quintum.
He ꝓpoſitiōes omnes ſunt de vi ſermoniſ
falſe. Voluntas eſt ceca. intellect9 nō dili/
git. vel copulatiua. intellectus habet ſapi
entiam: ⁊ illam nō habet volūtas. ⁊ ſic ita in
alijs. ¶ Sed diceť cōtra. Quia cū hꝯ pro obiectio
ceſſis videť ſequi: ꝙ ſenſus intelligat. imo
ꝙ vniuerſaliter cognoſcat. ꝙ diligat deum
ſuper omīa ⁊c. Falſitas cōſeq̄ntis videtur
manifeſta in ꝑmo phiſicoꝝ. ⁊. iij. de aīa. cō
ſeq̄ntia rn̄ probať: ſuppoſito: ꝙ in homine
nō ſit alia anima ſenſitiua ꝗ intellectiua
¶ Tunc arguiť expoſitorie: ſicut in notabi/ Rōne 1
li vel ſuis correlarijs. He ca ania hois itel/
ligit vniuerſaliter: vel diligit deū ſup om/
nia. ⁊ ipā eſt ſenſus. igiť. maior supponiť.
et minor ptz. q2 eſt ania ſenſitiua. ergo eſt
ſenſus: cū potētia ſenſitia ⁊ ſenſus idē ſūt.
¶ Scd̄o ſic. Quia volūtas ꝯtrariať intel/ Rōne. 2
lectui. ⁊ vtiq3 nō cōtrariať ſibiipī. ergo nō
eſt intellectus. tenet ꝯn̄a. et patz añcedēs
pro ꝑma parte. q2 ſepe volūtas cōtrariať
recte rōni. ⁊ hec eſt immediatius itellect9.
ergo cōtrariať intellectui. minor nota eſt.
¶ Tertio. Quia cōiter dicunť cōtraria di Rōne. 3
ctoꝝ correlarioꝝ. ſcz ꝙ intellectus nō vult
ſed volūtas. ⁊ ita in alijs. dicere ergo dc̄a
correlaria ē cōi ſermōi cōtrariari. ¶ Hec ſť Ad 1
facilia ⁊ tentatiua. ¶ Unde ad ꝑmā dicē
dū eſt ꝙ ſenſus nomē eſt equiuocū. vt in
ij. de ania ptz. Capiť em̄ vno mō ꝓ cōpo
ſito ex anima ⁊ corpe qđ natū eſt in ſe reci
pere ſenſatōem. vt ꝑus dictū eſt. quo mō/
do dicit phus ꝙ ſenſus ſit virtus paſſiua
¶ Secūdo mō pro potentia qua ꝑncipa/ 2
liter formať in nobis cognitio ſenſitiua. et
hec eſt ania ſenſitiua. q2 ea ꝑncipaliť for/
mať cognitio ſenſitiua in nobis. ¶ Et ter/ 3
tio capiť pro compoſito ⁊ diſpoſitōe qua/
litatiua organica deſeruiēte ad ꝑcipiēdū
certū genus ſenſibilis. quo mō dicit. ij. de
ania. ꝙ ſenſus tactus eſt duo ſenſ9. ¶ Tūc R.1.
per hoc facile reſpōdeť ad ꝑmā: ꝙ capien/
do ſenſum pro potētia ſenſitiua. q̄a illa ē
intellect9 ⁊ volūtas. q2 eſt ania homis: ꝙ
ſenſus ſic captus intelligit vniuerſaliter ⁊
vult. imo omīa p̄dicata que de intellectu
et volūtate verificanť: etiā verificantur de
eodē. quia de terminis ſeu vocabulis ade
quate pro eodem ſupponētibꝫ eadē p2edi
cata verificāť. Si vero capiať ſenſus ꝓ cō
poſito ex anima et organo: tunc hoc pt di
ci intelligere ratione partis: ſcz rōne anie
cui intellectio inheret. ſed ratōne toti9 nō
intelligit nec vult. q2 intellectio non inhe/
ret toti: ſed ſoli anime. Modo intelligere

eſt intellectionē in ſe habere. Et hoc mo/
do intelligit ꝙ ſenſ⁹ nō intelligit quo ad ſe
totum: quod nō vult. qꝛ intellectio ⁊ voli
tio (vt dcm̄ eſt) nō inhęrent compoſito. ⁊
idō ita nō diligit: ſed ſic ſentit ⁊ ſenſitię ap
petit. qꝛ cognitio ſenſitiua ⁊ appetit⁹ ſeqns
Ad.2 eam immediate inhęrent cōpoſito. ¶ Ad
ſcdam. ꝙ hęc de vi ſermonis eſt falſa. volū
tas cōtrariaꝛ intellectui in eodē homine.
nec ꝓbatio valet. qꝛ ſicut volūtas agit cō
tra rōnem rectam: vt ꝑus dcm̄ eſt. qꝛ ſeqꝛ
cognitōem ſenſus rōne cōtempta. ita etiā
facit hoc intellectus. Intellectu em̄ dictā
te per rōnem practicā ꝙ eſt bonū cognitio
incōplexa quę ſbijciꝛ in ꝯclone practica i/
clinat ad cōtrariū. quā ſępe ſequiꝛ aīa ho/
minis: incedens ad deſideria carnis. et ita
pōt rōne ſuę libertatis: vt dcm̄ eſt ꝑus. vn̄
conceditꝛ ꝙ aīa hoīs ſiue intellectus ſiue
voluntas pōt per repſentatōem vnā ad cō
trariū eius quod ipa ſibi repſentat. per rep
ſentatōem aliā libertate ſua pōtēs ad op/
Ad 3 poſita. ¶ Ad tertiā diciꝛ. ꝙ licz eadē poten
tia vel eadē aīa hominis dicaꝛ intellect⁹
et volūtas. tn̄ diciꝛ ſic alia ⁊ alia rōne. In/
tellect⁹ ei dꝛ inqȝtū itelligit. volūtas inqȝtū co
gnitōe intellectiua appetit. Et ex hoc ſur
gunt illę locutiōes cōſuetę: quę debent in/
telligi ſpecificatiue. vt cum diciꝛ: itellectus
nō vult: ſiue non diligit. intellige ſb ea rō
ne qua diciꝛ intellect⁹. quia ea rōne ſolū
diciꝛ intelligere vł cognoſcere. Similiter
volūtas eſt cęca. intellige: ſb ea rōne q̄ di/
ciꝛ voluntas. quia ſic ſolū habet appetere:
mediante cognitōe intellect⁹. ⁊ ita intelli/
gēdę ſunt oēs his conſimiles. Hoc de ꝓ
ma parte hui⁹ articuli. ¶ Quantū ad ſe
Arti.2 cundā partem huius articuli videndū ē.
ps ſcda. Utrū tam intellect⁹ vt itellectus eſt: qȝ vo
luntas vt voluntas eſt: ſit potētia libera?
¶ Pro quo primo eſt notandū: ꝙ poten/
tia diciꝛ libera dupl'r. Uno modo liberta/
te oppoſitōis. ſcꝫ quia oībꝫ eodē modo
ſe habētibꝫ pōt in oppoſita. ¶ Alio mō: qꝛ
2 eſt libera libertate finalis ordinatiōis. ſ. ſi
agat cum cognitōe intellectiua finaliter ⁊
ordinate grā ſui. Seruiliꝛ vero agere di/
ciꝛ ſi ꝓmaria intentōe ordinate agendo a
Seqꝛ.1 git grā alterius. ¶ Ex quo correlarie cōce/
dendū eſt. ꝙ ſolus deus agit oīno libere lib
tate finalis ordinatiōis. ipe em̄ eſt ꝓncipi
um ⁊ finis omniū. Apoc. vlti. ⁊ ſic grā q̄ a
git finali intentiōe agit gratia ſuę benedi

ctę bonitatis. Un̄. xij. metha. mouet ſicut
appetibile. id eſt. ſicut finis quę oīa q̄ ab
eo mouenꝛ: ⁊ eius virtute mouēt: intendit
et quē ipe intendit. Scdo concedendū ē. 2
ꝙ oīa alia mouētia mouēt gratia dei: et
ſeruiliter ſimpl'r loquēdo. ptꝫ. qꝛ oīa mouē
tia naturaliter ꝓncipalius intendūt deū
qȝ ſeipa. vt in ꝓmo articulo dictū eſt. Et ſi
militer agētia quę mouēt appetitu ſenſiti
uo. Sed agētia quę mouēt appetitu intel
lectio ordinate: etiā ꝓncipaliter mouēt g/
ra dei: ⁊ vt ſerui ipius. Deuꝛ. vj. Soli do
mino ſeruies. Et Math. iiij. habeꝛ idem
Et ſi inordinate: adhuc tamē finali inten
tione naturę deo ſeruiūt. cū nulli opatores
in tanti prīſfamilias domo inordinati eſſe
poſſunt. ¶ Sed ꝯtra diceꝛ valde apparen oppōit.1
ter. Hō malus in his q̄ male agit nō agit
propter ſe finali ordinatiōe. ergo nec pro/
pter deū. cōſeqntia tenet. qꝛ vtiqȝ in male
factis magis ſe intēdit qȝ deū. qꝛ hęc facit
ob cōmodū propriū. ⁊ nō videꝛ ꝙ propter
deum. an̄cedēs ptꝫ. qꝛ quę agit homo ma
lus finali ordinatōe. ſūt ꝯria ſuo fini. cuꝫ
in eis nō efficiaꝛ fęlix: ſed miſer. Item con/
trarijs eoꝝ finali intentione ageret gratia
ſui. ergo nō iſtis. cōſeqntia tenet. qꝛ cōtra/
rijs opibꝫ nō veniꝛ ad eundē finē. antece/
dens manifeſtū eſt. qꝛ abſtinēdo a malis
⁊ faciendo bene btitudinē attigeret. ¶ Se
cundo ſic. qꝛ dęmonis opa ſunt dō contra 2
ria. ergo nō ſunt finali intentōe ꝓpter deū.
ꝯn̄a nota vꝫ ⁊ an̄s ptꝫ per illud Math. xij
Qui nō eſt mecū cōtra me eſt. cōſtat autē
ꝙ dęmon nō eſt in opibꝫ ſuis cū deo. cum
opera eius ſint opa mendacij. Joh. 8. hęc
aūt nō ſunt opa dei qui eſt veritaſ Johā.
xiiij. ¶ Reſpōdeꝛ ad hęc ⁊ cōſilia. ꝙ omnia
quę facit creatura rōnalis: licꝫ ea propria Solo.
intentiōe faceret in diſplicentiā dei. tamē
dei imenſa bonitate oīa cedūt in laudē
dei. nō em̄ ꝑmitteret deus fieri mala niſi
tantę foret potentię vt ex malis ſciret elice
re bona. iniqtas em̄ creaturę rōnalis iuſti/
ciā dei cōmendat. ad Roma. iij. Un̄ ſi cre/
atura rōnalis male agendo deū offendeꝛ
finaliter deo propicio cū latrone i cruce re/
deat ad grām: cōmendaꝛ in hoc actu mi/
ſericordia dei. Si aūt i malis ꝑſeueret: dō
reordinante crimīa ſua debita ⁊ miſericor
di punitione: cōmendaꝛ in ea iuſticia dei.
¶ Per hęc ad formā rationū. ¶ Ad primā
ꝙ homo malus in his quę male agit: non Ad 1

agit propter ſe debite. ſcȝ via recta ad ob/
tinendā beatitudinē. ſicut rōnes probant
q̄uis (vt in ſecūda parte articuli p̄ceden/
tis dictū eſt) poſſit dici agere propter ſe et
ſuā beatitudinē in genere. vel ꝑpter ſe i or/
dine ad id quod reputat optimū. vel etiā
propter ſe in ordine ad appetitū ſenſitiuū
quia querit bonū cōmodi Uerȝ eſt tamen
ꝙ finali ordinatōe nature quā deus indi/
dit anie rōnali vt ageret gratia ſue btitu/
dinis: nō agit ꝑpter ſe. Et negeſ ꝯña: cum
inferſ. ergo nec propter deū. qꝛ q̄uis opuſ
quod facit malus ſit ſibi ꝯtrarium: ꝛ repu
gnans ſuo vero fini formali. tamē vt dcm
eſt nō eſt inordinatū reſpectu dei: q̄ de mal'
nouit elicere bona. Ad probatōem conſe/
quētie diciſ: ꝙ q̄tum eſt de intentōe ipius
propria magis intēdit ſe q̄ȝ deū: licet inor/
dinate. ꝛ ergo inordinate agit: et contra ſe
nihilominꝰ diſpoſitiōe omnipotentis dei
nihil ſitientis inordinatū hoc opus (ſicut
omne ens) redundat in glīam di. ut dictū
Ad 2 eſt. ¶ Ad ſecundā ꝙ licet demonis opera
ſint cōtraria voluntati ſigni: quia ſūt con
tra p̄cepta dei. ꝛ ido diſpergunt animas a
deo ſuo vero paſtore. tamē vt magiſter de
terminat in p̄mo: nō ſunt cōtraria volun/
tati beneplaciti dei. qꝛ tunc fieri nō poſſet.
Et ad probatōem: cum diciſ. ꝙ opa eius
ſunt opa mendacij. Rn̄detur ſicut ſuperiꝰ
dcm eſt: ꝙ vt entia ſunt: opa veritatis ſūt
qꝛ inq̄tum deordinant ꝛ maculant creatu
ram rōnalē ſic nihil ſunt. Et ſic deo contra
ria ſunt. ꝛ vt ſic a deo vel demone fiūt: deo
permittente. vt de hoc in queſtionib; pri/
mi dcm eſt: ꝛ ſic ſunt opa mendacij: ꝛ ꝯtra
ria veritati. Et hoc volunt auctoritateſ q̄
adducunſ. in q̄b; tamē vt ſic eluceſcit laus
diuina: inq̄tum vel hec indulget ſua mi/
ſericordia: vel inq̄tum reordinat ſua iuſti
Notā. 2 cia. ¶ Secūdo eſt notandū. ꝙ licet hō p̄/
maria intentōe agat vt ſeruus: ſiue ſeruili
ter actiōe finalis ordinatōis. qꝛ ꝑpter deū
vt dcȝ eſt in ſecūdo correlario. tñ etiā ſecū/
daria intentōe ordinate agendo agit libe
re libertate finalis ordinatiōis propter ſe
pȝ. quia ordinate agendo oēs actiōes ſu
as ad ſuā ordinat ſalutē: formaliter pꝰ de
um. igiſ. ꝯña nota eſt. ꝛ patȝ añcedēs. q̄a
qualꝭ ē ordo ordinate dilectiōis: talis ē or
do actiōis ordinate. Sed ordo dilectōis
eſt poſt deum in ſe. igiſ ꝛ opatōnis ordina
te patet maior. quia ordinata opatio or/
dinatur in ordinate dilecta. patȝ minor.
quia charitas ordinata poſt deuȝ incipit
Notā. 3 a ſeipo. ¶ Tertio eſt notandū: ꝙ vt dictuȝ
eſt in queſtiōe. xvj. huius ſecūdi: triplices
cōmuniter aſſignanſ actus voluntatis. p̄
mi ſcȝ inclinatiōes ad apparens bonum.
ſcdi acceptatio ꝛ refutatio. ꝛ tertij ſcȝ dele/
ctatio annexa vel triſticia. de quib; ſatiſ e/
rat dcm in queſtione p̄dicta. q̄uis preſen
Notā 4 tis partis cauſa reſumanſ hic. ¶ Quarto
eſt notandum ꝙ etiā actus intellectus ſūt
duplices. ſcȝ p̄mi ꝛ ſecundi. vt etiā in pri/
mo articulo illius queſtiōis dcm eſt. ꝛ ha
beſ in. iij. de anīa. ¶ Primi vocanſ ſimpli/ 1
ces apphenſiones intellectus. ſicut conce
ptus rei ſenſate incōplexus vel alius incō
plexus aliquo mō ꝑductus ex eod. ¶ Se/ 2
cundi ſunt multiplices. qꝛ q̄dam ſunt cō/
plexi nō ꝑpōnaliter. ſicut in intellectu for
mando hunc cōceptū: homo alb;. ¶ Alij 1
ſunt ꝑpōnales. ꝛ ſunt iterȝ multiplices. p̄/
mi ꝑpoſitiōes intelligibiles in ſe. ¶ Scdi 2
aſſenſus vel iudiciū vł dubitatio de ipis
Notā. 5 ¶ Et tertij diſcurſus de eiſdem. ¶ Quinto
eſt notandū: ꝙ voluntatis actus eſſe libe/
ros poteſt intelligi dupl'r. Uno mō forma
liter: qꝛ libere eliciunſ. Alio mō impatiue
quia a volūtate libere imperanſ. quo mo/
do actus exteriores ꝛ motus membroruȝ
pñt dici liberi. qꝛ a volūtate liberi impati
Cōclo. 1. ¶ Tūc ponūt ad iſtā p̄te articuli ꝑpōnes
qs credo v̄as. ¶ Prima eſt iſta. ꝙ licȝ p̄mi
actus volūtatis nō ſint liberi libertate op
poſitiōis formaliter: tamē ſecūdi cōmuniſ
ſunt liberi ea libertate. Hec cōcluſio dicta
Cōclo. 2. eſt in dicta queſtiōe. xvj. huiꝰ ſcdi. ¶ Se/
cunda ꝑpoſitio. Licȝ ſecundus actus vo/
luntatis reſpectu vltimi finis clare viſi ꝛ de
lectatio annexa ei nō ſint liberi libertate
oppoſitionis: tamē delectatio ꝛ triſticia an
nexe acceptationi vel nolitiōi reſpcū me/
diorum ordinatorum ad finem ſunt libe
re eadē libertate formaliter vel añcedēter.
Prima pars dicta eſt in dicta queſti. 16.
quia nō eſt in p̄tāte voluntatis preſenta/
to ſibi vltimo fine clare eum nō accepta/
re: de lege cōmuni. quia totā volitōem ſa/
ciaret: ꝛ ad ſe pleniſſime inclinaret. vt i ea
dcm fuit. Secunda pars patȝ. qꝛ vel de/
lectatio ſiue triſticia annexa volitioni vł
nolitioni eſt ipemet actus ſcd̄s voluntatiſ
vt quidam dicunt. q̄uis ego adhuc de h̄
nihil dixerim. Et ſi ſic: tunc ſūt volūtaria

formaliter.ſequit̃ em̃ expoſitorie. Hec vo
litio eſt libera formaliter. hecq̧ volitio eſt
delectatio. ergo delectatio eſt libera forma
liter. Et ita poſſet argui etiã de triſticia. Ul'
nõ ſunt acceptatio ⁊ refutatio ſcʒ actus ſe/
cundi. ſed eis ꝺ lege cõmuni inſepabiliter
annexi. ⁊ tunc ſũt liberi dicta libertate añ
cedẽt. qꝛ acceptatio ⁊ refutatio libe fiũt for
Cõcl'o 3 maliter quibꝫ ipẽ annexe ſunt. Tertia cõ
cluſio. Licet actus exteriores ⁊ motus mẽ
broꝝ ſint liberi libertate oppoſitõis. q̇a li
bere impati. tñ ipis ⁊ actibꝫ acceptatiõis
volũtatis ſepius annexi ſunt motus dolo
roſi. Patʒ ꝑma pars. qꝛ volũtas hmõi a/
ctus libere imperat. ſic ꝙ poſſit eos nõ im/
perare. ſicut finẽ ad quẽ fiunt: poſſet nõ vel
le. Patet ſecũda pars. qꝛ ſepius actibꝫ ex
terioribꝫ labores annexi ſunt qui ingerũt
dolores. Uñ philoſophus. iij. ethico. vul
nera aũt ⁊ dolores forti ⁊ volenti triſtia ſt.
ſuſtinet aũt hoc: quoniã bonũ. Sed ꝙ ita
ſit in actibꝫ interioribꝫ: manifeſtũ eſt i vo/
luntario mixto cũ inuolũtario. ſicut cũ q̇s
proijcit merces ad mare cõpulſus vl ſal/
obiectio uetur. ¶ Sed ꝯtra dices. Cum voluntas
nihil velit niſi rõne boni: videt̃ ꝙ nunq̃ȝ in
eo ꝙ eligit: triſtetur. immo magis gaude/
at. qꝛ adeptio boni p̄ſentꝭ ⁊ ſpes futuri ſũt
Sol'o. delectabilia. ¶ Reſpõdet̃: ꝙ ſepe voluntas
eligit ad finẽ bonum aliquid multũ triſti/
tie habens annexũ. vt infirmus pro ſani/
tate medicinã amarã. Et ergo licʒ ſit in ta
libꝫ delectatio ſpe finis: ſepe tamẽ adeſt tri/
ſticia reſpectu p̄ſentis. vt in martyrio p̄ſen
ti. Et ideo ſm philoſophũ in. iij. ethicorũ
ſufficit in actu fortitudinis: vt non ſit tri/
ſtis. Et pſalmo. cxxv. ꝺr. Qui ſeminãt in
lacrimis: in exultatiõe metent. In actibꝫ
vero exterioribꝫ rõne laboris triſticia ẽ an
nexa ſepe. Unde ad formã: ꝯcedit̃ ꝙ volũ/
tas velit rõne boni ⁊ quod delectet̃ ⁊ triſtet̃
ſimul ⁊ ſemel: diuerſis tñ vijs. vt in medi/
cina amara triſtat̃ eger: rõe amaritudinis
⁊ delectat̃ ſpe finis. ſcʒ conſeq̄nde ſanitatꝭ.
Et martyr triſtat̃ dolore corpis. ⁊ delectat̃
Cõcl'o 4 in ſpe aureole conſequende. ¶ Quarta cõ/
cluſio. Uidetur probabile ꝙ actus exteri/
or poſſit eſſe non libere impatus: ⁊ tamen
demeritorius. Prima pars ptʒ in habitu
aliter intpatis ⁊ beſtialibꝫ vicioſe. Iſti ei
ſolo motu ſenſus ⁊ habitu vicioſo ducun
tur ſepe ad actꝰ malos. ⁊ ꝙ demereant̃ ptʒ
quia libere ſe ad tales actus mala cõſue/
tudine diſpoſuerunt. ¶ Dicet̃. Nunq̇d iſti obiectio
ducunt̃ voluntate: ¶ Rñdet̃ ꝙ ſepe nõ du Sol'o
cant̃ ab illa. eo ꝙ omĩmode ſunt ſecutores
paſſionũ: ſicut etiam pueri vel fatui a ra/
tione nõ dicunt̃ duci: vel a volũtate. ¶ Q̇n Cõcl'o 5
ta concluſio. Sicut intellectus nũq̃ȝ reſpe
ctu ſui ꝑmi actus ſuppoſito phantaſma/
te eſt liber. ita ſepe nec ſtantibꝫ phãtaſma
tibꝫ reſpectu actus ſecundi compoſiti ⁊ aſ/
ſenſiui. ptʒ ꝑma pars. qꝛ ſtante phantaſ/
mate ſenſus nõ ſtat intellectũ in ſe nõ for
mare ſimilẽ actũ intelligẽdi. vt ſtante viſi
one huius albi ſequit̃ intellectio eiuſdem
nec põt intellectus in cõtrariũ. ¶ Secun/
do ptʒ. qꝛ etiã volũtas reſpectu ꝑmi actuſ
nõ eſt libera. q̈nto minus itellectꝰ. antece/
dens eſt ꝑma pars ꝑne ꝯclõnis huiꝰ par
tis articuli. ¶ Secũda pars pʒ. qꝛ ſic̃ non pʒ 2 ps
eſt in poteſtate intellectꝰ viſo albo nõ intel
ligere albũ. ita nõ eſt in eius ptãte viſo al/
bo moueri: nõ formare hanc ꝓpoſitionem
et ei aſſentire. albũ mouet̃. qꝛ talibꝫ actibꝫ
p̄ſentatis intellectꝰ naturaliter format i ſe
hmõi ꝓpõnes. ¶ Notabilit̃ dicit̃. Stãte ꝺr notãꝺ
phantaſmate. qꝛ in poteſtate volũtatꝭ eſt
dere nõ viſa que eſt i aliq̇ loco illaʒ rẽ nun
q̃ȝ videre. qꝛ nõ velle illũ locũ accedere qꝺ
ſi contingeret nunq̃ȝ conceptũ ſinglarẽ illi
us rei in ſe haberet. ſicut ſupponitur ex. vij
meth. ¶ Ex quo correlarie cõcedi põt ꝙ ali Corre.
quo modo hõ eſt liber reſpectu alicuiꝰ pri
mi actus intellectus. vt ſcilʒ quia nõ vult
preſentiaʒ alicꝰ rei ſibi per phantaſmata
p̄ſentari. ¶ Sexta cõcluſio. Licet ſepe ĩ no Cõcl'o 6
bis producat̃ actus intellectus vt libere i/
peratus. nullus tamẽ actus intellectus fit
in nobis vt libere elicitus: libertate oppo/
ſitionis. Et ſemp in iſta parte ſecũda hu/
ius articuli loquor ſpecificatiue. ſcʒ de acti
bus qui ſunt intellectꝰ: inq̄ntum eſt intel
lectus. Probat̃ ſic ꝑma pars. quia nõ mi/
nus põt voluntas noſtra p̄cipere itellectui
vt ſpeculetur. vel vt formet ꝓpoſitiões i ſe
contradictorias. q̃ȝ corpori ⁊ virtuti moti
ue corporis vt moueat̃. Sed manifeſtũ
eſt ꝙ motus corporis fiunt in nobis libere
vt imperati. ergo etiã poſſunt ſic fieri actꝰ
intellectuales. Maior ptʒ. quia nõ ẽ mi/
nuſ in poteſtate anime noſtre ſibi ip̄i pręci
pere q̃ȝ alteri. minor nota eſt de ſe. ¶ Secũ
do patʒ concluſio per experientiaʒ. experi 2
mur em̃ ꝙ cum volumus formamꝰ copu
latiuam compoſitã ex cõtradictorijs. ⁊ ſic

prę̨cedente voluntate erit illa copulatiua
actus intellectus libere imperatus. Secũ
da pars perſuadetur ſic. Quia ſic ſe hꝫ vo
luntas vt voluntas reſpectu ipſius cogno
ſcere. ita ſe hꝫ itellect⁹ vt itellect⁹ rſpectu ip
ſi⁹ velle. ſed voluntati vt voluntas eſt nõ
attribuitur ꝯgnoſcere. ergo nec intellectui
vt intellectus debet attribui velle vel ap
petere. tenet conſequentia Et maior patꝫ
conuenienti ſimilitudine. Et minor ſimi
liter. quia dicere ꝙ voluntas vt voluntas
intelligeret: eſſet non diſtinguere inter in
tellectum et voluntatem: nec re nec rati
Forma one. ¶ Tunc ex concluſione arguitur ſic.
ꝓbatõis Intellectus vt intellectus nunꝙ̃ vult. er
go nullum actum ſuum libere elicit. Pro
batur cõſeq̃ntia. quia elicere libere videt̃
importare ꝙ potentia actum ſuũ omnibꝫ
his poſitis quę ꝓſupponuntur: format vo
lendo. ⁊ ſi nõ vellet: non formaret ipſum.
Confir. ¶ Et confirmatur ſic. Quia omnibꝫ poſi
tis quibꝫ producitur actus ſecundus itel
lectus libere libertate oppoſitõnis: ſic ꝙ il
lis poſitis poſſet non produci. quęro an a
ctus producatur libere. quia volũtas ita
vult: ⁊ poſſet nõ velle: Et ſi ſic: tũc actus
erit liber. ſed quia a libera potẽtia impe
ratus ſicut motus corporales ſcꝫ a volun
tate: nõ autẽ quia libere elicitus ab intel
lectu. Vel libere producit̃ actus: eo ꝙ itel
lectus cum illis poſitis poteſt producere:
⁊ etiam nõ ꝓducere. ſed vult eum produ
cere voluntate vt voluntas eſt circũſcꝑta
et ſi ſic: tunc intellectus vt intellectus vel
let. quod ſupponitur eſſe falſum. ¶ Sed
ꝯ2. ptes contra iſtam ſcḋam partem cõcluſiõis ar
guitur apparenter. Potentię ſuꝑiori ani
mę debet attribui libertas oppoſitiõis. ſꝫ
intellectus eſt ſuꝑior voluntate. ergo hęc
libertas oppoſitiõis illi attribuet̃. Ma
ior videt̃ nota. qꝛ nobilior videtur eſſe po
tentia inq̃ꝫtum eſt libera: q̃ꝫ inq̃ꝫtum ẽ nõ
libera. Et minor patꝫ ꝑ rationes añ op
poſitum ad hoc factas. ¶ Secundo. q̇a ſi
2 intellectus nõ eſt liber: ſed ea quę facit in
ſpeculando: facit vt obediens voluntati.
tunc oportebit ꝙ ſint tot actus in volũta
te: quot in intellectu. Falſitas conſequen
tis videt̃ manifeſta. quia quando fit vna
demonſtratio: cõcurrunt valde multi in
tellectus. vt maior: minor: ⁊ concluſio. q̇a
in qualibet harũ eſt ſbiectum: ꝑdicatum:
⁊ copula: ⁊ alia hmõi vt ſyncathegorema

ta. Et ſi reſpectu cuiuſlibet horꝫ deberet
voluntas habere ſpẽalem actum volendi
magis eſſet voluntas diſtractiua ſuis mĺ
tis volitionibꝫ a ſtudio: q̃ꝫ promotiua ſtu
dij. Probat̃ tamen cõſequẽtia. qꝛ actus i
tellectus qui nõ habet volitionẽ ſibi cor
reſpondentem nõ fit libere a voluntate. ⁊
cum fiat non coacte: videt̃ fieri libere ab ĩ
tellectu. ¶ Et confirmat̃. qꝛ ſi probare de Confir.
berem: ꝙ nullus homo eſt lapis: ꝑ h̄ me
dium animal: nunquid eſt in poteſtate i
tellectus libere formare ſyllogiſmũ in pri
ma figura dicendo ſic. Nullũ animal eſt
lapis. ⁊ omnis homo eſt anĩal. igit̃. Vĺ in
ſecunda dicẽdo. Nullus lapis eſt anĩal.
et omnis homo eſt animal. igit̃. nec vide
tur ꝙ in hoc aliquid agat voluntas. cum
intellectus ſuis viribꝫ procedat in ſpecu
lando. Item anteq̃ꝫ intellectus illũ ſyllo
giſmũ format: non cognoſcit eũ. ergo nec
voluntas reſpectu eius aliquid pręcipit.
Patet cõſeq̃ntia. q̇a voluntas nõ fert̃ in
incognitũ. añcedens manifeſtũ eſt. nõ eñ
cognoſcitur ſyllogiſm⁹ ab intellectu actu:
niſi cum actu format̃ in ipõ. ¶ Tertio. qꝛ ſi 3
actus ſpeculandi nõ fierent libere ab intel
lectu: ſed ꝑcipiente voluntate. volũtas eſ
ſet domina ſpeculationis. ⁊ ſic magis eſſet
domina habituũ ſpeculatiuoꝝ q̃ꝫ itellect⁹.
quod videtur abſurdum. ¶ Quarto. qꝛ ñ 4
poſſet fieri habitus ſpeculatiuus in intel
lectu q̇n ſimul fieret habitus in volunta
te. conſeq̃ns videt̃ eſſe falſum. qꝛ quomo
do ex ſpeculatiõibꝫ fient habitus volun
tatis: Et tamẽ tenet cõſeq̃ntia. qꝛ omnes
actus ſpeculatiui ſequerent̃ volitiones vo
luntatis. Modo ſicut ex actibꝫ ſpeculati
uis intellectus fierent habitus ſpeculati
ui in intellectu: ſic volitiõibꝫ eoꝝ in volũ
tate cõtinuatis fieret habitus voluntatꝭ:
cõformiter ſi ex ſimilibꝫ oꝑibꝫ ſimiles ha
bitus fiant. ¶ Ad has ratiões diſſoluen vbi nota
das ꝑmitto. ꝙ reſpectu actus finaliter bea
tificatis nec intellectus nec volũtas eſt li
bera libertate oppoſitiõis. q̃ꝫuis ille ſit a
ctus ſuꝑmus vtriuſq̃ꝫ potẽtię. Vñ beatus
Auguſtin⁹ i ſoliloquijs. Felix hõ q̇ te ſcit
etiã ſi alia neſciat. Infelix qui te neſcit: eti
am ſi oĩa alia ſciat. Et ergo actus btitu
dinis finalis eſt ſuprem⁹ actus anĩę hũa
nę. Q, aũt intellectus illius viſionis non
erit liber: patꝫ. qꝛ erit incõplexa facialĺ viſio
diuina. incõplexa ꝓo viſio obiecti ꝑſentiſ

nō ſit libere in nob. Itē etiā fruitio nō fiet
in nobis libertate oppoſitiōis. cū obiectū
btificū clare viſum neceſſitet ad ſui dilecti
onē hominis voluntatē ſtante lege. vt di/
Ad 1. ctum eſt. ¶ Illo p̄miſſo dicit ad p̄mā obie
ctionū. ꝙ q̄cquid ſit de minore: maior ē fal
ſa. Et ad ꝓbatōez dicit: ꝙ licz libertas op/
poſitiōis ſit condicio nobilis. tn̄ ipa nō ex
p̄mit rōnem vltimate pfectiōis anię hois
2 Unde creatura rōnalis oſtendit nobilior
reſpectu horum reſpectu quoꝝ nō eſt libera
libertate oppoſitōis. ſcz reſpectu fęlicitaris
patrię: q̄ꝫ reſpectu horum reſpectu quoruz
eſt libera libertate oppoſitōis. qꝛ iſtud ē in
fęlicitate meritoria: quę nō cōplete faciat
3 Immo etiā deo apud intellectū noſtꝝ ma
ior attribuit pfectio inq̄ꝫtū eſt liber liberta
te cōplacentię ſola: ⁊ nō oppoſitōis. ſcz in
q̄ꝫtū cognoſcit ſe ⁊ diligit ſe. in quoꝝ cōtra
riū non pōt. vel etiā inq̄ꝫtū generat filium
immenſū. cuiuſ ꝯriū nō pōt. q̄ꝫ inq̄ꝫtū liber
eſt libertate oppoſitiōis: in ꝓducēdo crea/
Ad. 2 turas ad extra. ¶ Ad ſcd̓am: neget cōſeq̄n
tia. qꝛ licz libere vadam ad eccleſiā: nō op
tet ꝙ ſint tot volitiōes quot ſunt paſſ⁹ me
dij. ſed vna volitio pro om̄ibꝫ ſufficit: ad
2 hoc ꝙ dicant volūtarie fieri. ¶ Ad ꝓbati/
onē conſeq̄ntię dicit. ꝙ voluntas in hoc ꝙ
p̄cipit ſpeculatōem: p̄cipit vna ⁊ eadē voli
tione media cōgrua pro eadē. ¶ Ad ſcd̓az
3 probatōem dicit. ꝙ hęc ꝯſeq̄ntia nō valz
hoc nō fit coacte ab intellectu. vel non fit
neceſſario. ergo fit ab intellectu libere. q̄a
brutū mouet ſe non coacte: nec neceſſario
ſimplr̓ loq̄ndo. poſſet em̄ ſe quietare cum
vellet. vt dicit phus. viij. phiſicoꝝ. ⁊ tam̄
nō mouet ſe libere. qꝛ ſtantibꝫ illiſ circūſtā
tijs quę tunc ꝯcurrūt: nō pōt ſe nō ſic mo/
uere. ¶ Ad ꝯfirmatōem dicit: ꝙ intellect⁹
Ad ꝯfir determinet potius ad vnā figurā q̄ꝫ ad a/
liā: nō qꝛ liber eſt libertate oppoſitiōis. nͨ
etiā oportet ꝙ ex volūtate: ſꝫ potius ex ali
qua cauſa ꝑticulari ꝯcurrente. quę p̄t eſſe
cōcurſus phanſmatū poti⁹ aptus ad vnā
figurā q̄ꝫ ad aliā. cuius cōcurſus pōt eē cā
influxus cęli: vl̓ ꝯſuetudo ſic ſyllogiſandi
vel habitus ꝓ̄tificans plus ad vnaz fi
gurā q̄ꝫ ad aliā ⁊ infinita alia ꝑticularia q̄
hmōi ſingularꝭ actuſ pro loco ⁊ tēpore poſ
ſunt eſſe cauſę. quę impoſſibile eſt ſermoni
bus explicari. ¶ Recte ſicut ſi canis ſurgit
Simile de ſomno: certum eſt ꝙ nō cogitur: nec etiā
libere vadit plus ad vnam partē q̄ꝫ ad a/
liam. ⁊ tamen vadit. determinans autem
eum nō eſt expreſſum. q̄ꝫuis infinitorū qd̓
libet poſſet ipm̄ determinare. ¶ Ad ſecūdā ad ꝯfir.
confirmationem dicit ꝙ bene ſtet ꝙ volun ſcd̓am
tas reſpectu ſyllogiſmi nihil p̄cipiat. et ꝙ
tamen intellectus eum faciat non libere:
eo modo quo puer ſe mouet: vel fatu⁹: vl̓
infans vel etiā beſtia. in quibꝫ tamen non
ſunt motus voluntatis ꝓprie loquendo.
cum nō ſit in eis vſus ratōnis. ¶ Et ſi di/ inſtātia.
catur: ꝙ hmōi non faciunt ſua opera niſi
appetant. et ex conſequēti niſi velint. ¶ Di Solō
catur ꝙ largo modo dicuntur velle. ſicut 1
dicimus equum velle currere: vl̓ comede
re. proprie autem non dicunt velle. cū nō
ſit in eis vſus ratōnis. ¶ Secūdo dicitur 2
ꝙ etiam non ſit incōueniens ꝙ voluntas
reſpectu talium pręcipiat. quia an̄q̄ꝫ ſyllo
giſmus fiat: anima in genere ꝯgnoſcit ſyl
logiſmū: ⁊ rep̄ſentat intellectus voluntati
bonum eſſe ſyllogiſtice arguere. ⁊ eligit vo
luntas hoc. et pręcipit ſyllogiſare. quāuis
in particulari non cognoſcat illum ſyllo/
giſmum anteq̄ꝫ fiat. ¶ Ad tertiam. ꝙ ſine Ad 3
dubio in viro ſpeculatiuo habitus ſpecu
latiui ſunt geniti voluntate hoc volente.
cum enim eorum acquiſitio ſit laborioſa:
niſi voluntas efficaciter concurreret ſpecu
lans laborem non ſuſtineret. Et id̓o ſi ve/
limus dicere voluntatem eſſe dominū ha
bituum ſpeculatiuorum. eo ꝙ ea volente
producuntur. poſſet concedi ꝙ voluntas
eſſet eorum domina: ſicut eſt domin⁹ alio/
rum operum quę fiunt: ea volente. Siue
ro velimus dicere dominū habitus illaz
potentiam quam habitus immediate di
rigit ad agendum. tunc habitus ſpecula/
tiui ⁊ practici dirigunt immediate intelle
ctum ad agendum. ⁊ non voluntatez. Et
ſic non eſt volūtas eorum dominus ſic lo/
quendo. ¶ Ad quartam poteſt concedi cō
ſequens. ꝙ regulariter ad habituum ſpe/ Ad 4
culatiuorum generationem in intellectu
generatur habitus in voluntate ex freq̄n/
tibus electionibus: quibus voluntas eli/
git ſpeculari. habitus ſcilicet inclināſ vo/
luntatem ad diligendum ⁊ eligenduz ſpe
culari. nec id eſt inconueniens ꝙ habitus
volūtatꝭ nō fiat ex ſpeculatiōibꝫ proprie:
ſꝫ electōibꝫ quibꝫ volūtas eligit: vt itelle
ct⁹ ſpeculet. ¶ Septia ꝓpō. ſilis ſpeculatio Cōcl̓o 7

vno tempe potest esse act⁹ libere impat⁹: ꝛ
alio tempore actus nō libere productus. ꝓ
batur. quia speculatio quā ꝑcipit volun
tas est actus intellectus libere imperatus.
vt dicit prima pars cōclusionis ꝑcedē/
tis. ꝛ simil' illi potest fieri volūtate ñ ꝑci/
piente circa illam. ergo conclusio vera. te/
net cōseqñtia. Et patꝫ minor. qꝛ sepe volū
tate ꝑcipiente vt fiat actus vnus surgit vl'
in ꝑncipio: vel in medio: vel in fine circa
obiectum speculabile actus circa quē volū
tas nihil ꝑcipit. immo vellꝫ abesse. vt orā
ti horas canonicas sepe ingerit' speculatio
circa cōclusiones quas habet legere: vl' q̄s
audiuit. quas nō precepit voluntas. Im
mo voluntas sciens se distrahi per hmōi a
deuotione habenda ī horis sepe vellet eas
obiectio.1. nō esse. ꝛ diuertit intellectū ab eisdē. ¶ Di
cetur fortassis. Hmōi speculatiōes nō sūt
libere impatę. per conclusionē: nec libere eli
citę per intellectum. per scđam partē ꝯclu/
sionis ꝑcedentis. nunqđ ergo fiunt in no/
bis naturaliter? Si dicit' ꝙ sic. Contra. q̄
naturaliter nobis insunt: similiter sunt in
omnibꝫ hominibꝫ nō orbatis. sicut esse ri
sibile vel susceptiuū disciplinę. Hoc autē
nō est de speculatiōe: quo ergo modo fit?
¶ Secūdo dicet'. Si speculatia cogitatio
obiectio.2 superueniens orāti nō fieret in eo libere: tūc
orans cogitans de materia alia speculati/
ua nō peccaret. eo ꝙ hoc nō libere faceret.
¶ Respondet' ad primā. ꝙ isti actus specu
Ad 1 latiui superuenientes ꝑter voluntatis ele
ctionē veniunt quādoqꝫ ex fortitudie fan
tasmatū ꝓus motorum. vt qui fortiter co/
gitauit de aliqua materia. etiā incipiēs o/
rare q̄uis se velit diuertere: nō sufficit ad
hoc plene fortitudine motorū phansma/
2 tum hoc impediente. ¶ Secundo. ꝙ quā
doqꝫ fit ex aspectu cęli phantasmata deser
uientia speculatiōi actuante. ¶ Tertio per
3 viam memorię. vt si quis oret Aue ma
ria gratia plena: ducat' ex animaduerten/
tia plenitudinis gratię in maria: ad specu
landū an fuerit similis gratia in ea ꝛ ī xp̄o
¶ Quarto ꝛ valde sepe superuenit studenti/
4 bus orare volētibꝫ suggestiōe demonis oc
culte mentē a deuotiōe trahētis: ꝛ diuert'
Ad 2 hmōi mōis. ¶ Ad scđaꝫ. ꝙ q̄uis hmōi spe
culatio nō sit volūtaria: tñ bene stat ꝙ per
eam volūtas peccet omissiue: si eaꝫ nimis
continuet. quia debitā attentionē in orati
onibꝫ omittit. debent em̄ oratiōes cum de

bita attentiōe fieri. ꝛ ergo diuertere se debꝫ
orans pro illo tempore ab huiusmōi spe/
culari. ¶ Octaua conclusio sequit': que est Cōclo 8
pro parte responsalis. ꝙ intellectus vt in/
tellectus est: nō est potentia libera liberta
te oppositionis: q̄uis voluntas vt volun
tas est sit libera illa libertate. ¶ Patet pri pa 1 ps
ma pars ex sexta cōclusione. qꝛ per secūdā
eius partem intellectus nullū suum actū
libere elicit. Uñ actus intellectus si liberi
sunt: hoc nō est inq̄ntum ab intellectu sūt.
sed inq̄ntum a voluntate libere imperati
sunt. vt dicit ꝑma pars eiusdē. ¶ Secun/ pa 2. ps
da pars patet per scđam partem secunde
cōclusionis istius partis. qꝛ cōmunit' vo/
luntas respectu suoꝝ actuū secundoꝝ dici
tur libera libertate oppositiōis. ¶ Correla Corre.
rium. Loquēdo ꝺm compatōem abusiuā
potest dici. ꝙ voluntas sit liberior liberta
te oppositiōis q̄ intellectus. patꝫ ex ꝯclu/
sione. quia ipa est hac libertate libera. et i
tellectus nō. Unđ est compatio abusiua.
sicut si diceremus ꝙ ignis ē siccior aqua.
¶ Nona conclusio. ꝙ q̄uis intellect⁹ ꝛ vo Cōclo 9
luntas nō omnes suos actus producant
libere libertate finalis ordinatōis. tamen
vtraqꝫ potētia est hac libtate libera. Pa
tet ꝑma pars quia omēs actus viciosi q̄s
facit voluntas. ꝛ omēs intellectiōes ad h̄
final' de per deseruientes: nō fiūt libere li
bertate finalis ordinatiōis. ergo ꝛc. conse/
quentia tenet. quia tales actus sepe pro/
ducimus. Et añcedens patꝫ. quia absur
dum esset dicere. ꝙ actus qui faciunt nos
miseros ꝛ infelices: quales sunt predicti:
ordinentur finaliter in nos. cum nō ordi/
nentur in bonuꝫ: ad quod producti sum⁹
Et ideo cum tales actus facimus: seruilit'
agimus. quia seruos peccati nosipos con/
stituimus. Omnis em̄ qui facit peccatuꝫ
seruus est peccati. Johan. viij. Unđ age
re libere finaliter est agere ordinate ad sa
lutem. Patꝫ secunda pars. qꝛ intellectus
ordinate agens omnes suas speculatōes
siue cognitiones ordinat ad visionem dei
vel in deum primaria intentōne. et secun
daria intentione in seipsum. vt illis coope
rante fide iustificetur in via. ꝛ felix fit ī pa
tria. Eodeꝫ modo omnes suos actus eli/
citos et imperatos ordinat volūtas ordia/
te agens in deum prima intentōe. ꝛ secun
daria intentōne in sui salute. scꝫ in dei di
lectōem ꝛ fruitōeꝫ. ¶ Correlariū. bñ dicūt Corre

philoſophi.ꝙ virtus et vicium determinãt
liberum ⁊ ſeruumꝙ ſeruire philoſophie eſt
libertas.⁊ optime dic̃ ſaluator ꝙ om̃is qui
facit peccatuʒ: ſeruus eſt peccati.⁊ quorꝗt
ſunt alie hm̃õi auctoritates: vl̃ ſacre ſcꝑtu
re vel etiã doctoꝝ ſanctorũ vel gẽtiliũ phi/
1 loſophoꝝ.ptʒ ex cõcluſione. ¶ Nam quo
ad primã partẽ: qui vicioſe viuit ſeruiliter
agit. Ptʒ.qꝛ opera ſua nõ ad ſuã ſalutem
finali intẽtõe dirigit. ⁊ ĩdo nõ agit libere
libertate finalis ordinatõis.ſed magis vt
ſeruus. Qui aũt habet virtutẽ: ille ordĩat
actus ſuos ad ſuã finalem ſalutẽ.⁊ ergo li
bere agit hac libertate finalis ordinatiõis
2 ¶ Scd̃a auctoritas Senece.ſ.ſuire phi/
loſophie eſt libertas: intelligit̃ ſic.ꝙ quan/
do homo om̃es ſuas operationes in ſapien
tiã ordĩat: tũc agit libere libertate finalis
ordinatiõis.qꝛ ordinate diſponit ſe debi/
3 tis medijs ad ſalutẽ.¶ Et auctas ſaluato
ris.pʒ.qꝛ q̇ facit peccatũ ſeruiliter agit:q̃ʒ
tum ad libertatem finalis ordinatiõis.qꝛ
perpetim̃ diſpõit ſe ad miſeriã:⁊ ḡ fit ſeru⁹
peccati.qꝛ agit malo fine vl̃ malo medio
Corre.2. ⁊ cõtrario ſue ſaluti. ¶ Scd̃m correlariũ.
Tam intellectus q̃ʒ volũtas in viatore eſt
potẽtia libera libertate finalis ordinatio/
nis: ſic ꝙ poteſt agere poſt deum ad ſuĩpi/
us ſalutem ⁊ ſuĩpius gratia.licʒ in malis
de facto tam intellectus q̃ʒ volũtas ſit ſer/
uus.ſequit̃ pma pars ex ſecũda pte cõclu/
ſionis.⁊ pʒ ſecunda pars ex dicto ſaluato
ris.qꝛ in peccatore ambe potẽtie ſeruiunt
peccato: nec agunt libere libertate final̃ or/
dinatiõis.vt in pbatõne pme partis con
cluſionis eſt dcm̃. Hoc de ſcd̃a parte hui⁹
articuli.¶ Quantũ ad tertiã partẽ huius
tertia ps ſecũdi articuli reſtat videre. An pncipali
or actus homis debeat dici aie homis vt
eſt intellectus: vel vt eſt volũtas:. Pro q̃
ſuppõ.1 primo ſuppono: ꝙ ille eſt actus anĩe no/
ſtre pncipalior q̃ʒ ordinare pcedẽdo eſt e/
ius actus finalior. Iſta ſuppoſitio pʒ. q̃a
ſemp finis gratia cuius eſt melior eligibi/
lior ⁊ pncipalior medijs que ſunt propter
ĩpm̃.vt equeſtris eſt melior q̃ʒ frenefactia
que eſt propter equeſtrẽ. ⁊ militaris meli/
or q̃ʒ equeſtris.⁊ ita in alijs.vt deduc̃ Ari/
ſtoteles pmo ethicoꝝ pmo. Sed act⁹ ani
me noſtre finalior eſt ille propter quẽ ſũt
om̃es p̃cedentes tanq̃ʒ ordinati in illum.
pʒ 2. igit̃ ⁊c.¶ Secundo pʒ.quia finis eſt me/
lior his que ſunt ad finẽ.vt pʒ.vij. politi
coꝝ per phm̃ dicentẽ. Semp quod deteri⁹
eſt: eſt gr̃a melioris. Modo actus finali/
or eſt finis reſpectu alioꝝ.ergo eſt pncipa/
lior ⁊ melior alijſ. Item pmo ethicoꝝ.8.
dic̃ philoſophus: ꝙ eligibile propt̃ ſe tm̃
eſt melius eo quod eligit̃ tm̃modo propt̃
alterum. Mõ actus finalis ſimplr̃ ſi ali/
quis ſit talis tm̃ eligit̃ propter ſe ⁊ alij om
nes propter illũ.ergo.⁊c.¶ Dicet̃ forſitan Cõtra
ꝙ nullus ſit actus finalior in homine ni/ arguit̃
ſi per accidens.quia homo videt̃ velle co
medere vt agere valeat.ita videt̃ agere vt
poſtea comedat.hec em̃ reciproce vident̃
fieri ꝓpter ſe inuicẽ: ſicut ſequunt̃ ſe inuicẽ
¶ Confirmat̃ in agricolis ⁊ ſinglis mecha/ Confir.
nicis.iſti em̃ laborant vt comedant.faber
nõ duceret ferrũ ad formas vtiles homi/
nibꝫ: niſi vt ab eo ſic ducto ⁊ vẽdito neceſ
ſaria vite ſcʒ in comedere ⁊ bibere conſeq̃t̃.
comedit aũt vt ferrum ducere poſſit. ergo
videtur ꝙ in cõmunis hominibꝫ act⁹ non
ſint ſbordinati: niſi per accidens.¶ Secũ/ arguit̃ 2.
do.quia vel eſt aliq̃s actus ſimplicit̃ vlti/
mus vite hominis: vel non.ſi nõ: tũc nul/
lus eſt actus finalis ſimpliciter. Si dicit̃
ꝙ ſic: vel eſt omnibꝫ poſſibilis: vl̃ alicui ⁊
alicui nõ. Si pmũ: quis poteſt eſſe actus
ad quem omnes pauperes ⁊ diuites ſuos
dirigunt actus: ⁊ quem intendunt om̃es
mechanici. Item ſi ſit ſpeculatio intellect⁹
et quomõ ſimplices laici ad ſpeculationẽ
venient: Si dicit̃ ſcd̃m: tunc ille act⁹ non
erit finalis ſpeciei humane: ſed certorũ in/
diuiduoꝝ eorũ ſcilʒ qui eum poſſunt atti/
gere.¶ Hec ſunt facilia.¶ Un̄ ad primaʒ Ad 1.
dicit̃: ꝙ quilibet chriſtian⁹ debet om̃es ſuoſ
actus dirigere ad dilectõem dei ⁊ proximi
quia qui proximũ diligit: legem impleuit
ad Roma.xiij. Et ergo negetur aſſũptuʒ.
et ad probatõem negetur ꝙ ordinate agẽ
do homo agat vt comedat: ſʒ comedit vt
agere poſſit.¶ Ad ſcd̃am ꝙ mechanici in/ Ad 2
tendunt per opa ſua neceſſaria vite: ſʒ nõ
vltimate: immo ea ordinãt ad dilectõem
dei ⁊ proximi.¶ Ad tertiaʒ ꝙ actus ĩ quo Ad 3
hominis btitudo cõſiſtit formalr̃ ĩ hac vi
ta: vt etiã dicunt morales phi: et toti⁹ vi/
te vltimus actus.¶ Secundo ꝙ ille ſʒ ve
ritatem eſt omnibꝫ vſum rõnis habẽtib⁹ 2
poſſibilis in ſpecie.poteſt em̃ q̇libet coruʒ
deum ſuper omnia diligere. ⁊ fideliter in
eum credere.⁊ ad credere ⁊ diligere om̃es
debent ordinare oẽs ſuas opatões. Et cũ

dicitur. quomõ ſpeculatoꝛ paup attiget? Dicitur ꝙ nõ requiriť ad felicitatẽ merito riam altaꝝ concluſionũ ſcietifica cognitio ſed ſufficit fides chriſtiana cũ charitate q̃ dominꝰ dat petentibꝰ ſe: nõ minus paupe ri q̃z diuiti. nec minus laico ceteris paribꝰ

ſuppõ. 2 q̃z viro docto. ¶ Secũdo ſuppono (vt iam tactũ eſt) ꝙ finalis actus homĩs eſt ille in quo eius beatitudo conſiſtit: quicũq3 ſit il le. patz. quia vltra btĩtudinẽ nihil queriť. Jmmo vt diciť in pmo ethicoꝝ: felicitas ſiue btĩtudo eſt bonũ pfectiſſimũ optatoꝝ

3 exiſtens finis. ¶ Tertio ſuppono: ꝙ ſicut i patria duplex actus ɔcurrit ad beatitudi nẽ. ſ. viſio ꝛ fruitio. Juxta illud Joh. xvij. Hec eſt vita eterna: vt cognoſcãt te deum verũ. id eſt. patrem omĩpotentẽ: ꝛ quẽ mi ſiſti Jeſum chriſtũ. cognoſcant ſc3 clare vi dendo: diligendo ſiue fruendo. Sic etiã ad felicitatẽ meritoriã duplex cõcurrit aĩe noſtre actus. ſc3 vnus qui ſe tenet ex parte intellectus: qui eſt dei cognitio talis qualꝭ viatori p ſtatu vie ẽ poſſibilis. Et eſtimo ꝙ cognitio eſt fides vel eius actus quo quis firmiter in deu3 credit. ꝛ alius qui ſe tenet ex parte affectus: qui eſt actus charitatis ſc3 dei ſup omnia dilectio. Et nolo dicere quãdo oẽs actus meritorij interiores ꝛ ex teriores reddũt hoĩem felicẽ: felicitate me ritoria. ſed ego loquoꝛ de pncipaliſſimis a ctibꝰ inter iſtos. ſc3 qui ſunt omniũ alioꝛũ finis. ꝛ propter quos om̃es alij querũtur. illi videnť eſſe dei cognitio ex vera fide cui in patria corrñdebit viſio ꝛ dei ex charita te dilectio cui in patria correſpõdebit frui

Corre. tio. ¶ Ex his videť mihi ſeq̃ ꝙ querere an pncipalioꝛ actus homĩs debeat dici anĩe hominis vt eſt intellectꝰ: vel vt eſt volun tas. eſt querere. Utrũ in patria fruitio dei ſit pncipalioꝛ actus q̃z viſio dei. ꝛ vtru3 in via credere in deũ vel cognoſcere deũ vera fide vel ex fide pcedens cognitio dei ſiue contemplatio ſit pncipalioꝛ actus q̃z dile ctio dei procedens ex charitate. pt3 ex di ctis. qꝛ pma ſuppoſitio dicit ꝙ pncipalioꝛ actus hominis eſt actus eius finalioꝛ. ſe cunda dicit: ꝙ ille eſt actus finalioꝛ in quo eſt hominis felicitas. ꝛ tertia dicit felicita tis pncipaliſſimas partes tam i patria q̃z in via eſſe duas. quaꝝ vna pficit itellectũ ſc3 cognitio. ꝛ alia affectum vic3 dilectio. Et ergo ſi pbeť quis iſtoꝝ actuu3 ſit pnci palioꝛ. videť manifeſtũ eſſe an pncipalioꝛ

actus homĩs ſit intellectus vel volũtas.

¶ Pro cuius declaratiõe eſt quarta ſuppo ſitio. ꝙ qualis eſt oꝛdo habituũ inter ſe: ta lis eſt oꝛdo actuũ ipoꝝ habituũ iter ſe. pa tet. qꝛ habitus ſunt cauſe actuũ. mõ qualꝭ eſt oꝛdo cauſaꝝ propꝛiaꝝ: talis videť eſſe ſuppõ 4

oꝛdo effectuũ. ¶ Scdõ. quia habitus bo ni laudanť pter opera ꝛ actus. pmo ethi coꝝ. xvij. ergo bonitas eoꝝ tota ſumiť ꝛ at tendiť per reſpectũ ad actũ. ꝛ ergo quales ipi habitus ſunt in bonitate vel oꝛdine: ta les etiã debent eſſe ſui actus. ¶ Quita ſup 2

poſitio. ꝙ charitas eſt pncipalioꝛ btꝰ ꝛ ex cellentioꝛ q̃z fides vel alie homĩs virtutes pt3 pme ad Coꝛinth. xiij. Nũc manent fi des ſpes ꝛ charitas: tria hec. maioꝛ ãt hoꝝ ſuppõ 5.

eſt charitas. ¶ Sexta ſuppoſitio. ꝙ ſicut fidei eſt credere: ita charitatis eſt diligere manifeſtũ eſt ex quid nomĩs. Unð prime ad Ti. pmo diciť. ꝙ finis pcepti eſt chari tas. cõſtat ãt ꝙ hoc eſt inq̃tũ ea diligitur cum magnũ legis mãdatũ ad qð tota lex oꝛdinať ſit diligere deũ ſup om̃ia. vt habe ſuppõ. 6

tur Math. xxij. ¶ Ex his videnť mihi he ppoſitiões ſimpliciter cõcedende. ¶ Pꝛia Cõclo 1. ꝙ pncipalioꝛ btus hominis attribuiť ani me hominis vt eſt voluntas: ꝛ nõ vt eſt in tellectus. Probatur ſic. Jlli potẽtie attri buiť pncipalioꝛ virtus homĩs cui inheret charitas. ſed hec eſt volũtas. igiť. pt3 ma ioꝛ per ſuppoſitiõem quintã. qꝛ charitas ẽ pncipalioꝛ virtus q̃z fides vł alie virtutes hominis. qꝛ charitatis eſt diligere. vt dic ſuppoſitio ſexta. quod eſt actus volũtatis ſicut cognitio eſt actus intellectꝰ. ¶ Secũ

da concluſio. ꝙ pncipalioꝛ actus homĩs ẽ ab eius anĩa vt eſt volũtas. ꝛ nõ vt eſt in tellectus. Probať ſic. Jllius potẽtie ẽ pn cipalioꝛ actus cuius eſt pncipalioꝛ habi tus. ſed anĩe hominꝭ vt eſt volũtas eſt pn cipalioꝛ habitus: ꝛ nõ vt eſt intellectus. g̃ etiã ipius eſt pncipalioꝛ actus vt eſt volũ tas: ꝛ nõ vt eſt intellectus. maioꝛ patz per ſuppoſitõe3 quartã. minoꝛ eſt cõcluſio p̄ Cõclo 2

dens. ¶ Tertia concluſio. Si ſapiẽtia ca piatur pro nudo habitu intellectuali ſiue ſit habitus acquiſitus ſcientifice: ſicut eſ ſet metaphiſica. ſiue infuſus ſicut theolo gia vno modo capta: ſiue compoſitus vel aggregatus ex fide et habitibus itellectu alibꝰ: ipa nõ eſt pncipalis virtus homĩs. pt3. qꝛ hec ſapientia nõ includit charita tem. nec eſt charitas. que tamen vt dicit Cõclo 3

ſuppoſitio q̄nta eſt p̄ncipalis vt⁹ aïę hoïs
Cōc̄o 4 ¶Sequit̄ cōcluſio quarta.ꝙ nec in iſtius
ſapientię opatōne eſt p̄ncipalioꝛ operatio
animę homīs.pꝫ.qꝛ huius ſapiētię opa
tio eſt contēplatio.quę nō eſt p̄ncipal' ope/
ratio homīs.cum ipa nō ſit dilectio: nec
dilectōem includens.quę tamen eſt p̄nci
palioꝛ actus aïę homis: vt dc̄m eſt in cō/
Cōc̄o 5 cluſione ſecūda.¶Quinta.Si ſapia capi
atur p theologia ſapida.ꝛ intelligat̄ ſapi/
da: qꝛ fide formata charitate.id ē. dilecti
one dei ſup omīa quę mentē quieter: et ab
ardoꝛe cōcupiſcentię liberet.ſic ſapiētia in
cludet charitatē ꝛ eius actum.pꝫ.quia ī
cludit ſapoꝛem diuinę dulcedinis.qd̄ nō
Cōc̄o 6 contingit niſi dilectiōe charitatis.¶Sex
ta.Sapiētia ſic accepta nō eſt ſolius itel/
lectus.nec etiā ſolius voluntatis ſed am/
boꝝ ſimul.pꝫ.quia cognitio ꝛ cōtempla/
tio eſt intellectus.guſtus aūt ſiue ſapoꝛ eſt
7 volūtat̄.¶Septia.hęc ſapia ē melioꝛ q̄ꝫ
charitas quę eſt in ea incluſa.paꝫ.q̄a to/
tum eſt melius ſua parte.fęlicitas em̄ cō/
numerata cum minimo bonoꝝ reddit̄ eli/
gibilioꝛ.vt habet̄ in p̄mo ęthicoꝝū. Mo/
do hęc ſapiētia reſpectu charitatis eſt to/
tum.ergo ꝛc̄.minoꝛ pꝫ.quia includit cha
Confir. ritatē ꝛ theologiā. ¶Confirmat̄ ſic.qꝛ hęc
ſapientia compat̄ charitati in ſe incluſę.ſi
cut aggregatū ex fide ꝛ charitate ad cha/
ritatē.ſed tale aggregatū eſt melius q̄ꝫ cha
ritas.ergo ꝛc̄.paꝫ.quia iſta ſapiētia inclu
dit charitatē ꝛ eius actum: ꝛ cum hoc fidē
vel theologiā fundatā in fide.vt dicit cō
cluſio p̄cedens.pꝫ minoꝛ.qꝛ melioꝛes ſūt
duo habitus boni: q̄ꝫ ſolum alter eoꝝum.
8 ¶Octaua cōcluſio. In opatiōe huius ſa/
pientię.ſcꝫ cognitōe ꝛ dilectiōe pōt pōi fę
licitas meritoꝛia theologi.pꝫ.quia illis
duabꝫ partibꝫ bonus theologus meret̄ vi
9 tā ęternā.ſcꝫ in cognitōe ꝛ dilectōe.¶No
na cōcluſio.Simplex optimū hui⁹ ſapi/
entię eſt dei dilectio ꝛ nō cognitio.paꝫ ex
ſecūda ꝯcluſione.qꝛ p̄ncipalioꝛ actus aïę
homīs eſt vt eſt voluntas.ergo vt eſt dili
pbat̄.2 gens: ꝛ nō vt eſt cognoſcens.¶Scd̄o.q̄a
quod inter ſimplicia hui⁹ ſapientię eſt fi/
nalius: hoc eſt p̄ncipalius.ſꝫ dei dilectio ē
finalius inter partes hui⁹ ſapiētię.igr̄.ma
ioꝛ eſt p̄ma ſuppoſitio.ꝛ minoꝛ pꝫ.q̄a fi/
nis p̄cepti eſt charitas.vt dicit ap̄ſtus pri
mę ad Ti.p̄mo.Item quid prodeſt dei co
gnitio ſi nō aſſit dilectio.Itē finis ꝯgni
tionis bonę eſt bona volitio.ergo finis co/
gnitionis dei eſt dilectio dei.¶Tertio.Il pbat̄.3
lud eſt in hac acceptōe ſapiētię p̄ncipali⁹
ſm̄ cuius intentōem fęlicitas dicit̄ pl⁹ in/
tendi.Sed fęlicitas meritoꝛia dicit̄ p̄nci
paliter intendi penes intenſionē charita/
tis ꝛ eius dilectōnis.igit̄.patet maioꝛ de
ſe.ꝛ paꝫ minoꝛ.qꝛ eccleſia p̄fert martyres
in quibꝫ apparuit maioꝛ dilectiōis feruoꝛ
doctoꝛibꝫ ꝛ ꝯfeſſoꝛibꝫ in quibꝫ appaꝫ ma
ioꝛ cognitio vel maioꝛ effectus cognitōis
¶Item ſimplex muliercula in cognitione pbat̄.4.
nō videt̄ poſſe ſine ſpēali miraculo tm̄ per
fici: q̄ꝫtum cognoſcit cōis doctoꝛ ſacrę ſcri/
pturę: vel canonū ſacroꝝ.tn̄ valde impiū
eſſet dicere ꝙ ſine miraculo nō poſſet tan/
tū mereri.igit̄ erit eius meritū p̄ncipaliter
pōderandum penes dilectōem: ꝛ nō penes
cognitōem.¶Decima ꝓpoſitio.Videt̄ ꝙ Cōc̄o 10
in patria fruitio melioꝛ ſit q̄ꝫ viſio vt ſic.p
batur.quia ſicut ſe habꝫ dilectio ꝛ chari/
tas vię ad fidem ꝛ credere vię: ita ſe viden
tur habere fruitio in patria ad viſionē pa/
trię.ſꝫ charitas ꝛ dilectio vię p̄ncipalioꝛa
ſunt ꝛ melioꝛa q̄ꝫ fides ꝛ cognitio vię.igit̄.
Maioꝛ patet.quia charitati ꝛ dilectōni
vię ſuccedit fruitio.ſicut fidei ꝛ ipi credere
viſio.Fides em̄ eſt auditu.Ad Roma.x.
Et in pſalmo ſcribit̄.Sicut audiuim⁹ ſic
vidimus in ciuitate dn̄i virtutū.Et ergo
ſicut hęc quibꝫ illa ſuccedūt ſe habent in
via: ita ſe videntur habere ea quę iſt̄ ſuc/
cedunt in patria.Minoꝛ eſt concluſio p̄/
cedens.¶Coꝛrelarium.Principalioꝛ act⁹ Corre
hominis ſiue in via ſiue in patria ē actus
animę ſuę inq̄ꝫtum eſt voluntas.ꝛ non in
quantum eſt intellectus.patet ex dict̄.q̄a
in patria eſt fruitio: ꝛ in via dilectio q̄ ſūt Inſtātia
actus voluntatis.vt dc̄m eſt.¶Sed ī cō/
trarium huius proceſſus foꝛtiter poteſt in
ſtari.¶Primo auctoꝛitatibꝫ.Quia dicit 1
beatus Auguſtinus.ꝙ viſio eſt tota mer
cet.ergo ad minus viſio nō eſt minus p̄n/ 2
cipalis actus q̄ꝫ dilectio.¶Secundo.q̄a
Johan.xvij.dicitur.Hęc eſt vita ęt̄na vt
cognoſcant te ſolum deum verum.id eſt.de
um patrem omnipotentē: ꝛ quem miſiſti
Jeſum chꝛiſtum.nō dicit vt diligant.et
cognitio videtur eſſe pꝛincipalioꝛ q̄ꝫ dile/
ctio.¶Tertio.Quia philoſoph⁹ dic̄.x.ę/ 3
thicoꝛum.ca.viij.ꝙ perfecta fęlicitas eſt
ſpeculatiua opatio.ergo in ſpeculatiōe cō
ſiſtit.ergo magis in actu itellect⁹.¶Quar 4
to.Quia conſiſtit in opere p̄ncipaliſſime
virtutis: ꝛ talis eſt itellectualis.ergo p̄nci

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE

palius conſiſtit in cognitiōe. Maior ptz
per phm.x.ethicoꝝ.c.pmo.eſt em̄ opatio
ſm virtutē pfectiſſimā. Minor eſt phi in
eodē.x.dicētis: q eſt opatio ſm ſapientiā.
et.vj.ethicoꝝ dicit: q ſapia eſt caput hñs
5 omniū virtutū. ¶ Quinto.qꝛ Seneca vi
def velle q ratio ſit ſupremū in homine in
Rō 1 multis eplis ſuis. ¶ Deinde arguit hoc rō
nib9. Primo ſic. Cognitio dei vel viſio dei
eſt melioꝛ q̄ȝ fruitio.igit.ꝯña nota eſt.ꝛ añ
cedens pbat.qꝛ illud eſt melius: cui9 ab/
latio eſt homini peioꝛ. Mō peioꝛ eſſet ho/
mini ablatio viſionis q̄ȝ ablatio dilectōis
igit.tenet ꝯña.ꝛ maioꝛ videt de ſe.tantum
em̄ eſt aliqd bonū: quantū ſua ablatio vel
ſua puatio eſt mala. Et minoꝛ patȝ.qꝛ ab
lata viſione ſiue cognitōe aufert volitio ꝛ
dilectio.cum nullus diligat illud qđ nō
cognoſcit. Modo peius eſt pdere dilectio
nem ꝛ cognitōem q̄ȝ ſolā dilectōem.ſic eſ/
ſet peius perdere fidē ꝛ charitatē: q̄ȝ perde
Rō 2 re charitatē retenta fide. ¶ Secūdo ſic.in
tellectus reſpectu voluntatis habet ſe ad
modū domini.ergo opatio ſua eſt ſupioꝛ
reſpectu opationis volūtatis.cōſequentia
nota eſt.ꝛ añcedens probat..qꝛ intellect9
determinat ꝛ oſtendit volūtati qđ ſit agē
dum: quidue dimittēdū.hoc aūt eſt pro/
prie de minoꝛ. ¶ Secūdo.quia pōit leges
2 volūtati.ergo eſt domina eius.cōſequētia
nota eſt.qꝛ leges ponere (ſicut dicit phus
in.x.ethicoꝝ) maxime cōuenit pncipalio
rib9.ꝛ.iij.politicoꝝ dicit.qui quidē intelle
ctū iubet pncipari: videt iubere pncipari
deum et leges.añcedens ptȝ.qꝛ intellect9
eſt diſcretio.que maxime neceſſe eſt ad le/
giſlationē.cetus em̄ vt (volūtas eſt) citius
forte ad malum q̄ȝ ad bonū prorumperet.
¶ Tertio pncipaliter. Illa opatio anie eſt
Rō 3 melioꝛ que btitudinē eſſentialius reſpicit
ſed pfecta cognitio dei eſt hmōi.igit.patȝ
maioꝛ de ſe.qꝛ vtiqȝ btitudo formalr conſi
ſtit in ſupremo actu homis: vel ſimplicit
vel pncipaliſſime. Mō minoꝛ pȝ.quia ſi
circūſcriberet dei cognitio: totalit tollit bti
tudo ab homine. Nā aufert fruitio ꝛ dele
ctatio.ꝛ ſic omēs partes ꝛ tota eſſentia bti
tudinis aufert. Si aūt tu tollas actū frui
tionis vel dilectionis ad minus manebit
viſio vel clara cognitio que eſt aliqd bea/
titudinis.vt dictū eſt.nō ergo aufert tota
Rō 4 eſſentia beatitudinis. ¶ Quarto arguitur
ſic.ille actus eſt pncipalioꝛ qui ad imagi/
nationē omnib9 aliis circūſcriptis adhuc
aliquo modo btificaret q̄ȝ actuſq̄ hoc nul
lo mō faceret.ſed clara viſio eſt hmōi ꝛ nō
fruitio.ergo ꝛc.cōſeqñtia nota eſt.ꝛ maioꝛ
ptȝ de ſe. Sed minoꝛ declarat.qꝛ auferat
deus ad imaginatōem dilectōem volūta
tatis ab ania bti Petri cōſeruata ꝛ rema/
nente illa dulciſſima clara viſione diuine
eſſentie.quero an iſte adhuc ſit beat9: Et
ſi ſic: habet propoſitū.ſcȝ q viſio ſola aliq̄
modo beatificet. Si dicat q nō.ꝯtra. hec
viſio ſatiat animā.ergo btificat. ꝯña no/
ta eſt.ꝛ añcedens probat.qa hec viſio eſt
vnio potētie cognoſcitiue cū obiecto cōue
nientiſſimo ſibi.ergo ſūme delectat.tenet
ꝯſeqñtia.qꝛ delectatio nō cauſat niſi ex vni
one eius quod delectat ad id qđ delectat
¶ Et cōfirmat.qꝛ delectatio cauſat inſepa Confir.
biliter ex ꝯgnitōne obiecti cōuenietis pre
ſentis ꝛ eius adeptōne. Mō hoc eſt h.qa
obiectum btificum eſt hic pñs ꝛ clare co
gnitū.ꝛ ſic obtentū vel adeptū.ergo ſūma
delectatio inſepabiliter ſequit.ergo ania q̄
erat ꝛ ſaciat.ꝛ hoc erat pbandū. Et q hoc
nō faciat amoꝛ vel fruitio circūſcripta co/
gnitiōe: māifeſtū ē.qꝛ nihil delectat quod
nō cognoſcit. ¶ Quinto arguit ſic. Ille ac/ Rō 5
tus eſt pncipalioꝛ qui vnit imediatius po
tentiā cū obiecto btifico Sȝ hmōi ē ꝯgni
tio.igit.maioꝛ manifeſta eſt.qꝛ btitudo nō
cōtingit niſi ex vnione anie cū obiecto bti/
fico. Et minoꝛ ptȝ.qꝛ hec clara viſio ime/
diate vnit potentiā anie noſtre cum obie/
cto btifico.cum imediate (vt qdaȝ dicūt)
fiat ab eo. Et ſi fieret ab eo mediāte lumie
glorie infuſo: adhuc imediatius vniret q̄ȝ
dilectio vel delectatio que ſequit ipm lum̄ Confir.
glorie mediante viſione. ¶ Et cōfirmat.qꝛ
quod imediatius fit a deo: in ordine enti/
um eſt nobilius.vt celum nobilius q̄ȝ hec
gñabilia.ſicut imaginat Ariſtoteles.ij.de
gñatione.c.penultimo. Modo viſio ime/
diatius fit a deo q̄ȝ dilectio.igit.ptȝ mioꝛ
quia dilectio preſupponit cognitōem tā/ Rō 6
q̄ȝ cauſam ſine qua nequit eſſe. ¶ Sexto.
Quāto actus magis habet de habitudie
amicicie honeſte ꝛ minus de rōne como/
di: tanto eſt melioꝛ ꝛ dignioꝛ ceteris pari/
bus. Sed viſio ſiue cognitio magis hȝ de
rōne amicicie honeſte: ꝛ min9 de rōe como
di: q̄ȝ dilectio dei cum dlectatōe.igit.patȝ
maioꝛ de ſe.quia amicicia honeſta eſt vel/
le bonum amico propter ipm ꝛ nō propter

propriam vtilitatem vel propriũ commo
dum. hoc em̄ trahit ad amiciciã vtilẽ ali/
quo modo. Et patz minor. q2 viſio vel co
gnitio ẽ tota reſpectu obiecti. nec vid2 ha/
bere ordinẽ ad propriũ commodũ. cũ etiã
cognitio dei ſit in demonibꝫ: ſaltẽ per fidẽ.
quia credunt ꝛ cõtremiſcunt. vt dicit bea
tus ille Jacobꝫ. qui tamẽ in hoc nõ q̃rũt
eius commodũ. Sz ecõtrario dilectio cũ
delectatiõe videnẽ habere rõnem cõmodi
cum ip̄a delectatio ꝛ etiã dilectio delectent
diligentẽ. ꝛ ſic illis habet commodũ. Im/
mo videt̃ dilectio voluntatis ferri in deũ
eo ꝙ ab illa dilectõne redundat ſibi bonũ
Juxta illð pſal. 118. Inclinaui cor meum
ad faciendas iuſtificatões tuas: ꝓpter re
Rõ 7 tributõem. ¶ Septimo. Intellectus vt in
tellectus eſt. eſt potẽtia ſupior q̃z voluntas
vt volũtas. ergo etiã actus anię ꝑncipalis
debet poni actus intellectus vt intellectus
cõſequentia nota eſt. an̄cedens ꝓbat̃ au/
ctoritate cõmentatoris exponẽtis illð ter/
tij. ęthicoꝝ. c. vj. In antiq̃s vrbanitatibꝫ
reges quę eligebãt annũciabãt plebi. ꝛ eſt
cõmento. ix. dicẽtis ſic. Reges q̃ eligebãt
annunciabant plebi. Iſti em̄ i ſic inceptis
duces ſunt. quodammodo ꝛ noſter intel/
lectus qui eſt coꝝ quę in nobis ſũt hono/
rabilior. vt em̄ plebs iudicat̃ ſbijcit̃ ꝛ regit̃
etiã hic appetitus iudicat̃ ſbijcit̃ ꝛ regitur
ab intellectu: ꝛ mouet̃ ad opatõez. ecce cõ
mentatorẽ dicentẽ ꝙ intellectus regat ap/
petituz. et ꝙ appetitus ſbijciat̃ ei: ſic plebs
regi vel duci. ¶ Scðo idem vid2 innuere
2 cõmentator. vj. ęthicoꝝ. c. xviij. dicens ꝙ
ſenſus nõ habet dominiũ ſup actꝰ huma/
nos. quia beſtię habẽt ſenſum ꝛ nõ domini
um ipius actus. intellectus aũt habet. ec/
ce vĩ ꝙ dominiũ actꝰ ꝯueniat intellectui. g̃
ꝑncipatur appetitui. ¶ Item. iij. q2 cõmẽ/
3 to. xj. vj. ęthicoꝝ dicit. ꝙ appetitus ſe ha/
bet ad rõnem: ſic ad dñatorẽ ꝛ ſicut diſci/
pulus ad doctorẽ expectãs q̇d p̄cipiet vel
quid docebit mens. vt vtiq3 vel eligat bo/
num: vel fugiat malũ. ¶ Quarto cõmẽto
4 xv. dicit. ꝙ electio apud ſeip̄am habet ap
petitum vt genus: ꝛ rõnem vt differentiã
mõ manifeſtũ eſt ꝙ differẽtia eſt determi/
natiua gñis: ꝛ nõ ecõtra. ergo ratio eſt de/
terminatiua appetitꝰ ꝛ nõ ecõtra. g̃ eſt ſu
perior eo. ¶ Quinto. Poſſet hoc videri r
5 ne. q2 illa potẽtia videt̃ eſſe ſupior reſpectu
alterius quę minus depẽdet ab alia in ex/

ercitio ſui actꝰ. Nõ intellectus minꝰ vi/
det̃ depẽdere a volũtate in exercitio ſui a/
ctus q̃z ecõtrario. igit̃. maior nota videt̃. ꝛ
minor ptz. q2 ſemp volũtas in volitiõibꝫ
ſuis ſupponit intellectũ. ꝛ depẽdet ab intel
lectiõe. Sed intellectꝰ ſępe fert̃ in actũ ſu/
um ſine volũtate. vt in ſeptima cõcluſiõe
ſecũdę partis huius articuli dictũ ẽ. ¶ Cre ꝓ ſol'one
do ꝙ hęc motiua nõ ꝯcludant. q2 vt dc̃m
eſt in cõcluſionibꝫ huiꝰ partis. qð ꝑncipa
le eſt in nobis in merito vl' demerito. ꝛ hoc
eſt anĩa noſtra vt volũtas eſt. vñ ip̄a dici
tur ꝑncipaliſſima ꝟtute informata. ſ. cha
ritate. ꝛ eius actus ꝑncipalis eſt impletio
mandatoꝝ dei. ſcz dei dilectio ꝛ ꝓxi. ¶ Se 2
cundo etiã ꝙ poſſumus dicere ꝯtra id qð
in nobis experimur. Nos em̄ in nobiſip̄is
expimur ꝙ noſtrũ cognoſcere ordinamus
ad appetere vel diligere. ¶ Et tertio. ꝙ do 3
miniũ actuũ ſemp reſidet apud anĩaʒ no
ſtrã: inq̃ztum eſt appetitus. ꝛ nõ inq̃ztũ eſt
intellectus. quod in queſtiõe de libertate
volũtatis clare deductũ eſt. ſtante em̄ ple/
no iudicio rõnis rectę in vniuerſali ꝛ in ꝑ/
ticulari in contrarium ſępe mouet̃. ¶ Et q̃r 4
to. Nec lex diuina nec hũana reputat pu
niendas de per ſe falſas intẽtiones. vt opi/
niones falſas: etiã circa fidẽ. ſed ptinaciã
volũtatis nolẽtis eccleſię obedire: ꝛ hmõi
deponere errores. ꝛ ita i alijs falſa opinio
nõ de per ſe obligat me ad pęnã. ſed mala
electio ſiue nolitio corã deo. Et idõ pro cõ
ſtanti tenendũ eſt ꝑncipaliorẽ actũ homi
nis eſſe ab eius anĩa prout eſt volũtas. et
nõ ab eadẽ inq̃ztum eſt itellectus. ¶ Qui/ 5
to. qð conforme eſt angelicę diſpoſitõi. cũ
em̄ ſupremus ordo ſiue chorꝰ (vt vult ille
btũs Dyoni. ꝑmo li. angelicę hierarchię)
ſicut alios an̄cedit in ardore dilectõis: ſic
etiã p̄cedit ceteros in limpitudine cogni/
tionis. q2 qui in illa ciuitate plus diligit:
plus cognoſcit. vt vult btũs Dyoniſiꝰ. ta
men nõ ſumit nomen a cognitõne: ſ3 a di
lectiõe. Dicitur em̄ ſeraphyn. id eſt ardẽs
ſeraph em̄ ardens interp̄tat̃. Et ſecũdꝰ or
do cherubyn. id eſt. plenus ſciẽtia dicitur.
nomẽ ſumens a limpitudine cognitõis. g̃
altius eſt nomen dilectõnis q̃z cognitiõis
et ex conſequẽti altior dilectio actus volũ
tatis q̃z cognitio quę eſt actus intellectus
Et iſtud eſt totum quod quęrit̃. ſcilʒ ꝙ ꝑn
cipalior actus ſimplex animę noſtrę eſt vt
ip̄a eſt voluntas. ꝛ nõ vt ip̄a eſt intellectꝰ.

Ad 1. ¶Et ideo reſpondet ad ratiões. ¶Ad pri-
mam auctoritatẽ beati Auguſti. ꝙ velit:
ꝙ viſio capta large prout includit fruitio
nem. ſic eſt tota merces. nõ prout ſtricte ca
pitur. ſcilꝫ prout dicit ſolam intuitiuã co-
gnitõem: excludendo dilectõem ⁊ delecta
Ad 2 tionem cõſequẽtes cognitionẽ. ¶Eodẽ mo
do intelligit auctoritas ſaluatoris Johã.
xvij. Hec eſt vita eterna. ſcilꝫ vt ſic cogno
ſcant: ⁊ cognoſcendo ſup omnia diligant.
et eſt fruitio finale ad quod ordinat̃ ꝯgni
tio intellectualis. Et ergo ſaluator ſumit
viſionem prout includit amorem volũta
Ad 3 tis. ¶Ad tertiam. ꝙ philoſophus ꝑ ſpecu
latõem intelligit actũ ſapientię ſapidę. q̃
eſt cognitio dei cum guſtu dulcedis eiuſ-
dem. Et ſicut cognitio eſt intellectus: ita
guſtus eſt voluntatis deũ pręõibꝫ dili
gentis. Hec aũt ſpeculatio nõ eſt ſolius in
tellectus. vt in ſexta cõcluſione huiꝰ par-
Ad 4 tis dcm̃ eſt. ⁊ ideo philoſophi auctoritas
nõ eſt contra dicta. ¶Ad quartã dicitur:
ꝙ ꝑncipium virtutum eſt charitas: ⁊ in e-
ius opatione cõſiſtit fęlicitas ꝑncipalius
vt dcm̃ eſt. ⁊ hęc nõ eſt ipſius intellectꝰ: ſꝫ
voluntatis: cuius eſt diligere. ⁊ ido negef
minor. Ad philoſophũ dicentẽ. ꝙ ꝯſiſtat
in ope ſapientię. dicat̃ ſicut dcm̃ eſt ꝙ cępe
rit ſapientiã prout perficit vtrãqꝫ potenti-
am. ſcꝫ pro ſapida ſapientia: quę rõne co-
gnitiõis perficit intellectũ in cognoſcẽdo:
⁊ ratõne ſaporis voluntatẽ in diligendo.
quod em̃ quis diligit dẽ hoc ſibi cogitatio
dulciter ſapit. Qꝫ autẽ adducit̃ ꝙ dicit ſa
pientiã habere caput inter virtutes. dr̃ ꝙ
loquat̃ ibi de virtutibꝫ intellectualibꝫ hu
manitus acqſitis. inter quas ſapiẽtia eſt
ꝑncipalis. Uel ſicut dcm̃ eſt: ꝙ ſumit eaꝫ
prout dicit habitũ cognitiuũ dei apud i-
tellectum. ⁊ dilectiuũ eiuſdẽ apud affectũ
Ad auctoritates Senecę ſemp extollenẽſ
rõnem dicit̃ recte per idem. ꝙ ipẽ capit ra
tionẽ cõmuniter: put ſe extendit ad pfecti
onẽ animi. qui animus nõ eſt perfectus ni
ſi intellectus debite cognoſcat. ⁊ voluntas
diligat ⁊ velit ordinate. Uñ epl'a. xx. (vt
ęſtimo) dicit turpiſſimũ eſſe verba philo-
ſophię tractare ⁊ nõ opera. ¶Ad primam
Ad 1 rationũ hoc idem arguentẽ neget antece-
rõnũ. I dens ſumendo viſionẽ prout excludit di-
lectõem. ⁊ nudam dicit cognitõem. Ad ꝓ
bationẽ cum dicit̃. ꝙ illud eſt melius cuiuſ
ablatio eſt homini peior. neget hoc. qꝛ ſic
in per ſe ordinatis ad finẽ ſemp eſſet meli
us quod ordinat̃ in finem: qꝫ ipẽ finis. qꝛ
ablato medio neceſſario auferret etiam fi
nis. vt ablata materia ĩ naturalibꝫ aufer
ret forma via naturę. ⁊ nõ ecõtra. non ta-
mẽ eſt propter hoc materia melior forma.
¶Item ablata caliditate ab igne auferre ⁊
tur forma ignis: ſed nõ ecõtra. qꝛ põt ma-
nere caliditas ignis in aere. vt dic philo-
ſophꝰ. ij. dẽ gñatõe. nõ tñ ꝑpẽ hoc ẽ calidi-
tas ignis melior qꝫ ſua forma ſbãlis. ¶Ul' 3
põt dici. ꝙ aliquid auferri ab aliquo pt i-
telligi dupliciter. Uno mõ ĩmediata ab-
latione. Alio modo conſecutiua ⁊ ꝑ mo-
duꝫ ſequelę. Exemplũ. ſi ab igne auferas
caliditatẽ. ⁊ per ſe ⁊ immediata ablatiõe
nõ auferes niſi vnam qualitatẽ primã. ſed
conſecutiue ſiue per modũ ſequelę: auferes
etiã ab igne raritatem: quę ſine caliditate
via natę neqt ꝑmanere. imo ⁊ formã ſbſtã Ad for.
tialem. vt dcm̃ eſt. ¶Tũc per illam diſti-
ctionem diceret̃ ad formã rationis. quan
do dicit̃ ſic. illud eſt melius cuiuſ ablatio
eſt homini peior. ſi itelligit̃: cuius ablatio
eſt homini peior tam quo ad ea quę per hꝫ
ablatuꝫ immediate tollunt̃: qꝫ quo ad ea
quę per viam ſequelę tolluntur. Maior
ẽ falſa. vt dcm̃ eſt. quia ablatio mediꝫ ne-
ceſſariꝫ ad finem etiã aufert finem per vi-
am ſequelę. Si auteꝫ intelligat̃ maior de 2
his quę immediata eius ablatiõe auferũ
tur: poteſt concedi maior. ⁊ neget̃ minor. ⁊
ad probatiõem conceditur ꝙ ablata co-
gnitione aufertur dilectio per viam ſeque
lę. qꝛ eſt finis ad quem ordinat̃ dilectio. ſꝫ
immediata ablatõne nõ aufert per hoc ni
ſi forma pfectiſſima perficiens intellectũ:
vt intellectus eſt. quę multo eſt minus bo
na homi qꝫ dilectio: qua ardore ſuaui iũ-
gitur dilecto ſcilꝫ obiecto btĩfico. ¶Ad ſe Ad 2
cundã neget̃ ãñcedens. Ad probatiõem
cum dicit̃ ꝙ intellectus determinet ⁊ oſten
dat voluntati: quid ſit agẽdũ. qđ eſt pro-
prie dominorꝫ. Reſpõdet̃ ꝙ intellectus oñ
dit agenda per modũ conſulis ſuadentis
bonũ: nõ per modũ impantis. qꝛ hoc tali-
ter nõ poteſt. Dñium autem manet apđ
voluntatẽ: an ſequi velit ſuaſionẽ ſui cõſi
liarij. Sicut in foro cõtentioſo dñõ paſſi-
onato iuſtus conſiliarius ſuadet bonum
ſed dominiũ ꝑſeqñdi vel obſeqñdi mãet
apud dñm̃. Et ergo nõ per modũ determi-
nantis vel impantis: ſꝫ potius ſuadentis

et deprecantis habet ſe cognitio intellect⁹
Et videamus in nobis ad quid aliud data
ſit nobis ratio recta niſi vt doceat ⁊ in/
ſtruat voluntatem affectam carni. vt dicit
beatus Bernardus. nõ vt deſtruat. ergo finis
cognitiõnis eſt debita electio. ergo totũ qđ
eſt intellectus ad voluntatẽ ordinatur tãq̃
2 in finem. ſic ergo ſuperior eſt volũtas. ¶ Ad
ſcđam probatõem negetur ãñcedens. ꝙ po/
nat leges voluntati quia intellectus nõ
põt tranſgredientez voluntatẽ punire. qđ
tamen ſpectat ad legiſlatorẽ. ſꝫ ipa. ſeipaꝫ
3 ¶ Ad probatõem primã. ad auctem phi
loſophi dicẽtis. ꝙ qui iubet intellectũ pn/
cipari videtur iubere pncipari deum ⁊ leges
dicitur ꝙ philoſophus per hoc intendat di
ſtinguere inter dñium rõnis prout inclu/
dit totam aĩam ſuperiorem. ſcꝫ rõnez ⁊ vo
luntatem ſequentẽ eam ⁊ appetitũ ſenſiti
uum. qꝛ ille eſt tyrannus in nobis. nõ au
tem intendit compare in ea intellectũ ad
4 voluntatẽ. ¶ Ad id quod additur conceditur
ꝙ diſcretio ſit ipius intellectus. ⁊ concedi
tur ꝙ ſit neceſſaria ad bonã vitam. ſꝫ hoc
eſt vt conſultiua ⁊ pſuaſiua: nõ vt imperati
ua vel dñatiua. ſꝫ totũ dñium manet apđ
voluntatẽ. Vñ Eccleſiaſtici. xv. Ante ho/
minẽ vita ⁊ mors: bonũ ⁊ malũ qđcunqꝫ
voluerit: dabitur illi. Ecce totũ dñiuꝫ aſcri/
bitur volũtati: nõ rõni. Et pmo ethicorũ
Recte ⁊ ad optima depcatur ratio. nõ dicit:
Ad 3 pcipit ratio. ¶ Ad tertiã negetur minor. ⁊ ad
probatõem parꝫ ex dictis. Ad pmã ratio
nẽ. ꝙ ablatio ꝯgnitiõis nõ immediate to
tam btĩtudinẽ tollit. ſed qꝛ eſt mediũ ne/
ceſſariũ ordinatũ in finem: ideo ablata au
fert finem. ⁊ ex hoc aufert per modũ ſeqle
totam btĩtudinẽ. Dilectio aũt que finis ẽ
et vltimũ pncipale btĩtudinis ablata nõ
aufert mediũ. nõ qꝛ mediũ eſt eſſentiali⁹.
ſꝫ qꝛ finis pfectiſſimus minus pfecta nõ
tollit q̃uis auferat. Media aũt ſi auferã
tur: finem tollũt. qꝛ pfecta ſine medijs ne
ceſſarijs nequeũt remanere. Si aũt quid
immediata ablatiõe aufert: tunc in abla
tione cognitiõis aufert btĩtudinis ps mi
nus pncipalis ⁊ in ablatiõe dilectõis ps
magis pncipalis. ¶ Ad quartã. nego mi
Ad 4 norẽ. ⁊ ad probatõem admittitur caſus. de
potentia dei abſoluta ꝙ auferat dilectio/
nẽ. qꝛ (vt eſtimo) eſt diſtinctus actus. ⁊ ꝙ
remaneat clara viſio. ¶ Et dicitur cõſequen
2 ter ꝙ iſte nõ ſit btũs. qꝛ nõ eſt ſaciatus in

voluntate. quod eſt pncipaliſſimũ beati/
tudinis. ſcꝫ voluntatẽ habere omne bonũ
quod naturaliter habet appetere. Ad illđ 3
quod obijcitur. dicis: hec viſio ſaciat aĩaꝫ
nego illud. qꝛ nõ ſaciat appetitũ ſiue potẽ
tiam ſupremã. cõceditur tamẽ: ꝙ ſit vnio po
tentie cognoſcitiue cũ obiecto cõuenientiſ
ſimo. ⁊ negatur cõſeqntia: cum infertur. ergo ſum
me delectat. qꝛ tu actuꝫ delectatiõis exclu
ſiſti quia ille ſpectat ad appetitũ vt appe
titus eſt. ſcꝫ complacere vel delectari i bo/
no pſenti. hanc aũt excluſiſti. qꝛ dilectõeꝫ
abſtuliſti. ¶ Ad pbatõem conſeqntie. con 4
ceditur ꝙ cõmuni modo ⁊ ordine nature de
lectatio cauſatur ex vnione potẽtie que dele
ctatur cum eo qđ eã delectat. ſed hanc gene/
rationẽ dilectionis ⁊ delectatõis excluſiſti
ſed per potentiã dei ſupnaturaliter impe/
dientẽ reſpectu obiecti oẽm volũtatis actũ
¶ Per idem reſpõdetur ad confirmatõeꝫ. vi ad ꝯfir.
delicet ꝙ naturali mõ generatiõis ſecluſo
miraculo delectatio cauſaretur ex cognitio
ne obiecti cõuenientis pſentis: ⁊ eius ade
ptione: niſi miraculoſe impediretur. Nõ tu
per caſum ponis: ꝙ deus infundat lui clarã
cognitõem ⁊ non infundat nec coagat vo
luntati ad ſui dilectõem vel delectationẽ.
et ergo licet via nature dilectio ⁊ delectatio
haberent fieri. tamen ex caſu tuo per mira
culũ põt voluntas in hoc impediri. ⁊ ergo
nõ delectari nec diligere. quid em̃ prodeſ/
ſet mihi ad felicitatẽ cognitio obiecti pſen
tis quãtumlibet boni: niſi inq̃tũ illud eſſꝫ
mihi dilectũ. ¶ Ad quintã cõcedo maio/
rem ⁊ nego minorẽ. Et ad probatõem di/ Ad 5
co ꝙ viſio clara vel cognitio nõ vnit ani/
mã noſtrã cum obiecto btĩfico: niſi inq̃tũ
conſtituit eam diligentẽ obiectũ: ⁊ arden/
tem in eius dilectõne. Et ergo principale
vniens eſt amor: nõ viſio: niſi vt mediuꝫ
ordinatũ in vnionis vinculũ. ſcilꝫ in dile
ctõem. Ad pbatõem dicitur ꝙ ſuppoſito ꝙ
viſio vel lumen glorie immediate fieret a
deo: ⁊ nõ dilectio. ſed dilectio fiat median
te viſione. nõ ppter hoc immediatius. qꝛ
nõ eſt pncipale vinculũ ligans potentiaꝫ
cũ obiecto beatifico. ſꝫ hoc eſt amor. ¶ Vl' 2
poteſt dici ꝙ in beatitudine ambe potẽtie
deo beatifice vniuntur. intellectus viſione. ⁊
volũtas dilectõne. finalior aũt vnio ẽ di/
lectio in quam viſio ordinatur vt in finem.
Et cõſequenter ꝙ immediatius vniẽs po
teſt capi pro eo quod pncipalius vnit. vel

pro eo quod via ordinis ꝑmo a deo proce
dit ad vnionē finalem ꝑficiendam. Et ſic
immediatius vniens cum habeat rōnem
inſtrumenti ⁊ medij ad finem vlteriorem:
nō oportet ꝙ ſit actus ꝓncipalior animę.
Ad ɔfir Ad confirmatōem. ptȝ ꝙ maior ſit falſa.
quia in ordine ꝓductionis naturalˀ poſte/
riora via gñatōnis ſunt ꝑora via ꝑfectio/
nis. ⁊ finaliora ſunt magis ꝑfecta. via em̄
naturę eſt ab ipfecto ad ꝑfectū. Charitaſ
etiam vel fides infuſa hic in via eſt imme
diatius a deo: ꝙȝ fides vel charitas patrię
ſed nō eſt ipa ꝓpter hoc ꝑfectior. Qđ aūt
aſſumitˀ de celo ⁊ his inferioribꝫ: eſt imper/
tinens. qꝛ dn̄s produxit ꝑus materiaȝ in/
formē: vt dcm̄ ē: ꝙȝ formas ſbſtātiales q̄s
poſt produxit ex materia. ⁊ tamē n̄ eſt pro
Ad 6 pter hoc materia dignior ꝙȝ forma. ¶ Ad
ſextam. cōcedif maior. ⁊ negef minor. ⁊ ad
probatōem minoris dr: ꝙ dilectio que eſt
pars btitudinis ſiue in patria ſiue in via.
ꝙuis ſit ſupremū bonū formale ſimplex:
qđ conuenit anię noſtrę. nō tamē eſt ami/
cicia vel dilectio cōmodi. ſȝ ſi mpcilit ho/
neſti. nō em̄ quęrit dilectio dei ſuper om̄ia
ſiue charitas quę ſua ſunt. Prime ad Co
rinth. xiij. ſȝ honorē dei. Vnđ mittunt om/
nes deum ſup omnia diligētes coronas ſu
as ante thronū dicentes. Dignus es dn̄e
deus noſter: accipere gl'iam ⁊ honorē ⁊ ꝩtu
2 tem. Apoc. iiij. Non ergo intendūt prop/
um cōmodum: diligentes deuȝ ſup om̄ia
ſȝ totum ad eius laudē referunt: a quo to
3 tum quod habent conſecuti ſunt. ¶ Ad il
lud qđ aſſumitur. ꝙ dilectio qua volūtas
diligit deum ſup omnia ferˀ in deum. eo ꝙ
ab illa dilectione redundat ſibi bonuȝ. ne
getur qꝛ illa eſſȝ dilectio mercēnaria. quia
tūc diligeret deū ꝓpter ſeipm. ⁊ ſic plꝰ ſe: ꝙȝ
deum: ꝙuis non velim negare: ꝙ licite vo
luntas velit ſibi ip̄i bonum ⁊ ſuā beatitu/
dinē. tamē ⁊ ſeipam ⁊ illam formalē beati
4 tudinē debet ordinare in dei gloriā. ¶ Ad
illud pſalmi. 118. Inclinaui cor meuȝ ⁊c.
dictū fuit in quarta quęſtio. ꝑmi: ꝙ intel
ligiˀ prout li ꝓpter tenef cōſecutiue. inclia
ui cor meum. ⁊c. propter retributōem. id ē
ad quas iuſtificationes ſequef retributio.
nō vt dicat finem ꝓncipaliter intentū: vl'
Ad 7 vt teneaf cauſaliter. ¶ Ad ſeptimā. negef
antecedens ꝙ intellectus ſit ſupior volū/
tate. Ad ꝓbatōem ꝑmā: ad auctem ſcilȝ
primā cōmentatoris ex. iij. rhetoricoꝝ. dr

ꝙ cōmentator ibi loquiˀ de intellectu ꝓut
includit ambas potētias ſupiores. ſcȝ itel
lectum ⁊ voluntatē. ⁊ intelligit per appeti
tum ipm appetitum ſenſitiu̅. Qđ em̄ vo/
luntas cū rōne recta determinat: hoc appe
tui ſenſitiuo impat exequendū Illa ē mēs
cōmentatoris. ¶ Ad ſcđam auctem cōmē 2
tatoris ex. vj. ethicorū diciˀ. ꝙ nō cōplete
ſumaf auctoritas. qꝛ cōmētator poſtꝙȝ di
xit. ꝙ intellectus dn̄ium habet. addit. ha
bet aūt ⁊ appetitus ſcȝ volūtas. ⁊ dn̄ium
intellectuſ eſt ex appetitu ſupiori. pręcipit
em̄ voluntas intellectui: vt dcȝ eſt. ¶ Ad 3
tertiā auctem cōmentatoris de cōmento
xj. ſexti ethicoꝝ dicit: ꝙ cōmentator volu
erit ꝙ volūtas in homine ſtudioſo libē ſe
habet ad rōneȝ ſicut ad dn̄atorē ⁊ diſcipulꝰ
ad doctorē. eo ꝙ deliberare ꝑcipit. nec pręci
pitat: ne ꝑter rōnem agat. ſicut ꝩtuoſui do
minus cōſiliarios audit ſapiētes: ne deui
et in agendo. tamē ſemꝑ dominiū manet
apud voluntatē: ſi velit acceptare decretū
vel nō. ¶ Ad quartā auctem eiuſdē cōmē/ 4
ta. cum dicit ꝙ electio apud ſeip̄am habȝ
appetitū vt genus. ⁊ rōnem vt differenti
am. ⁊ ſic ratio videſ determinare. diciˀ: ꝙ
cōmentator velit: ꝙ ratio determinet ɔſu/
lendo. ſed voluntas ſimpliciter ſcȝ eligen
do ⁊ volēdo vel ꝑcipiēdo. ¶ Ad quintam 5
probationem: negetur maior. quia ſenſus
minus dependet ab intellectu in nobiſ in
exercitio ſui actus: ꝙȝ intellectus ab eo. cū
oporteat intelligentē phantaſmata ſpecu
lari. ⁊ tamen ſenſus nō eſt ſuperior intelle
ctu. ¶ Secundo diciˀ. ꝙ intellectꝰ plꝰ pen a
det a voluntate ꝙtuȝ ad actus ſuos ſecū
dos ꝙȝ voluntas ab ip̄o intellectu. qꝛ vo/
luntas pręcipiēdo neceſſitat intellectum.
vel ad bonas intellectiones: vl' ad malas
intellectus aūt licet repſentet: nō tamē ne
ceſſitat volūtatē: ſȝ rogat ⁊ ꝑſuadet. Hoc
de tertia parte huius articuli. ¶ Nunc
ex prędictis in quarta parte iſtius articu/ q̄rta ps
li videndū eſt de quęſito: vicȝ. An homo huiꝰ ar.
ꝓncipaliuſ dicatur liber ex parte intellectꝰ
vel ex parte voluntatis. ¶ Ubi ꝑmitto. ꝙ
in libertate finalis ordinatōis quod eſt fi Notā. 1.
nalius eſt liberius. patȝ. quia hoc eſt meli
us: cum ſit aliorum finis. alij em̄ actus de
per ſe ordinantur ſm hoc vt in finē. Iux
ta illud philoſophi. vij. politicoꝝ. Sem/
per quod eſt deterius eſt gr̄a melioꝝ. ergo
hoc eſt in hac libertate liberius. patȝ con/

ſequentia.quia in hoc eſt libertas finalis
ordinatiõis:quod ſit aliorũ finis recto or/
dine.qđ em̄ eſt gratia ſui finis|eſt reſpectu
precedentiũ.⁊ ergo in ordine ad ip̄m alia
ſunt ſeruilia:que ſibi ſeruiunt:⁊ in ipſum
tendunt.ip̄m autẽ reſpectu coꝝ eſt liberuꝫ
quia nõ eſt eorum gratia:ſꝫ ip̄a gratia ſui
Cõclo 1. ¶Quo p̄miſſo ē p̄ma ꝓpoſitio hec. Sup̄
mus actus ſimplex intellectus ordinatur
in ſupremum actum voluntatis tanq̄ꝫ in
finem. Probaẗ ſic. Semꝑ quod eſt minꝰ
bonum in actibꝫ anie noſtre recto ordine
ordinatur in actum magis bonũ eiuſdem
anie. Sed ſup̄mus actus itellectus ē mi/
nus bonus qꝫ ſup̄mus actus volũtatꝭ.igi
tur ordinaẗ in eum tanq̄ꝫ in finẽ. Ptꝫ ma/
ior per auctem iam allegatã ex.vij.politic.
qꝛ ſemꝑ quod eſt deterius:eſt gr̄a melioris
Et patet.q̇a cum nihil ſit inordinatũ:rati
onabile ē:vt minꝰ bona ſint ꝓpter magis
bona. Et patꝫ minor per nonã ⁊ decimam
cõclones articuli p̄cedentis.qꝛ in via me
lior eſt dei dilectio qꝫ eius ꝯgnitio:ꝑ nonã
Cõclo 2 et i patria fruitio qꝫ viſio:ꝑ decimã. ¶Se
cunda cõcluſio. Libertate finalis ordina/
tionis liberior eſt ſup̄mus actus volũtatꝭ:
q̄ꝫ ſup̄mus actus intellectus:patꝫ.qꝛ fina
lior:ꝑ precedentẽ.ergo hac libertate liberi/
Cõclo 3 or:per ſuppoſitõem. ¶Tertia concluſio. li
bertate finalis ordinatiõis liberior eſt vo/
luntas vt voluntas q̄ꝫ intellectus vt itel/
lectus. Probaẗ ſic. Quia ſicut ſe habet a/
ctus ad actum:ita potẽtia ad potentiam.
Modo actus volũtatꝭ eſt liberior q̄ꝫ actꝰ
intellectus:per p̄cedentem conclonem. igi
tur voluntas liberior eſt q̄ꝫ intellectus.cõ/
ſequentia tenet.⁊ maior patet.qꝛ actꝰ ha/
bet diſtinguere potentias.vt dr̄.ij.de ani/
ma.⁊.ix.metha. Et in ꝓpoſito ptꝫ.qꝛ cum
ſint vna res:ſcꝫ ania hominis. Manife
ſtum eſt ꝙ ipaꝝ ordo attendaẗ ⁊ cognoſca
tur ex ordine actuũ minor eſt p̄cedens cõ
Cõclo 4 cluſio. ¶Quarta concluſio. Anima nr̄a ē
liberior libertate finalis ordinatõis vt eſt
volũtas:q̄ꝫ vt eſt intellectus. Patꝫ.quia.
voluntas eſt hac libertate liberior intelle
ctu:pre precedentẽ. ¶Correlariũ. Liberta
Corre te finalis ordinationis homo eſt liberior
ex parte anime ſue inq̄ꝫtum ipa eſt volun/
tas q̄ꝫ inq̄ꝫtum eſt intellectus.patꝫ ex cõ/
cluſione.quia anima noſtra eſt ſic liberior
¶Quinta cõcluſio. Omni mõ homo eſt
Cõclo 5 liberior ex parte anie ſue inq̄ꝫtum ipſa eſt
voluntas:q̄ꝫ inq̄ꝫtum ipa eſt intellectꝰ.ꝓ/
batur ex dictis.qꝛ nõ ſunt niſi due liberta
tates:de quibꝫ loq̇mur i p̄ſenti: ſcꝫ finalis
ordinatiõis ⁊ oppoſitõis.⁊ vtraqꝫ iſtaruꝫ
homo eſt liberior ex parte anie ſue: inq̄ꝫtũ
ipa eſt volũtas.ergo ⁊c̃.cõſeq̄ntia nota eſt
Et maior ptꝫ:per p̄mũ notabile ſcđe par/
tis huius articuli. Et minor quo ad liber
tatẽ finalis ordinatõis.ptꝫ per correlariũ
p̄cedentis ꝯclonis. Et de libertate oppoſi/
tionis ptꝫ pe octauã cõcluſionẽ eiuſdeꝫ ſe
cunde partis ⁊ eius correlariũ.in quibꝫ di
ctũ eſt:ꝙ libertate oppoſitiõis volũtas eſt
libera:⁊ nõ intellectus. ¶Correlariũ reſpõ Solo
ſale. Libertas hominis p̄ncipaliꝰ ſe tenet infertur.
ex parte volũtatis vt volũtas eſt:q̄ꝫ ex p̄te
intellectus vt intellectus eſt.ſequiẗ ex con
cluſiõe. ¶Forte diceẗ. Si libertate finalis obiectio
ordinatõis intellectus ordinaẗ in volun/
tatẽ:vt dc̄m eſt:ſequiẗ ꝙ intellectus nõ eſt
liber libertate final' ordinatiõis.pꝫ cõſeq̄n
tia.quia ſeruit voluntati. falſitas cõſequẽ
tis patꝫ per cõclonem nonã ſecunde partꝭ.
in qua dc̄m eſt intellectũ eſſe liberũ hac li
bertate.quia om̄es ſuos actus ordiate di
rigendo dirigit in dei cognitõem vel viſi/
onẽ. ¶Reſpõdetur ꝙ licet tam intellectꝰ q̄ꝫ Solo.
voluntas creature ſeruilis ſit reſpectu dei.
quia oia opa ſua ordine recto in deum de
bet ordinare.tamẽ dicũẗ libera libertate fi
nalis ordinatiõis.qꝛ poſt deum agũẗ gra
tia ſue ſalutis. ¶Sic eodem mõ intellectꝰ
vt intellectus liber eſt hac libertate.q̄ꝫuis 2
ſeruil' ſit reſpectu di ⁊ volũtatis.qꝛ poſt de
um ⁊ voluntatem om̄ia opa agit ⁊ ordiat
debite ꝓcedendo in dei cognitõem in via
et viſionem in patria. Et ergo ſimul ſtat ꝙ
libera ſit hac libertate ⁊ ſeruilis reſpectu di
uerſoꝝ. Inq̄ꝫtum em̄ propriã ꝑfectõem or
dinate querit:libera eſt. Inq̄ꝫtum v̄o hãc
in deum ⁊ eius dilectõem que eſt actus vo
luntatis ordinat reſpectu iſtoꝝ ſeruilis eſt
Sed eſt ſancta ſeruitus.qꝛ proprie ſalutꝭ
et vere libertatꝭ veraciẗ inductiua. ¶Sex Cõclo 6
ta concluſio poniẗ ex abundanti. ꝙ multi
habitus ⁊ actus voluntatis recto fine or/
dinantur in actus ⁊ habitus intellectus:
licet vltimate poſt deum in ſupremum
actum voluntatis.ſcꝫ in dei delictõeꝫ.pa
tet.quia cum ſemꝑ deterius ſit gracia meli
oris.⁊ melior eſt prudentia ⁊ eius actio q̄ꝫ
ſunt morales virtutes:ptꝫ ꝙ morales vir
tutes ⁊ actus ſui finali ordinatõe ſũt ꝓ/

pter prudentiã: ꝛ a fortiori ſunt propter ſapientiam ꝛ cognitõem dei. que omnes actus et habitus ſimplices antecedit preter dei dilectõem. ¶ Correlarium. Cõcedi poteſt ꝙ voluntas in multis ſuis habitib⁹ ſ/ uitute finalis ordinatiõis ſeruit itellectui patet ex concluſione. quia habitus morales ꝛ eorum actus ordinant in prudentiã ꝛ ſapientiã vt dcm eſt. ¶ Si dicet. Nũqd ſimpliciter poteſt hoc concedi. ¶ Secundo. Nunqd ergo finis vltimus vite hois eſt dei dilectio: vel fruitio in patria. ¶ Ad primã dicitur ꝙ nõ. quia licet volũtas ſeruiat ſuis actib⁹ intellectui: ꝛ habitib⁹ ꝛ actib⁹ eius. tamẽ hoc finaliter facit grã ſui. ſcilꝫ vt per prudentiã ꝛ ſapiam ſiue cognitionem dei veniat ad dei dilectõem. que ẽ actus ſuus ſupmus. ꝛ ergo oĩa iſta finaliter ordinat in ſeipam poſt deum. ¶ Et eſt ſimile. Sicut dux ſuo magiſtro curie ſuit et ſuis militib⁹: ſed finaliter hoc agit propter ſe: ꝛ debitũ ſeruitiũ reipublice p illos impendendũ. Sic voluntas ſeruit ꝛ dirigit intellectum in dei cognitõem: vt mediante illa in ſe perficiat eiuſdẽ dilectõez. ¶ Ad ſcdam dubitatõem dcm eſt ſatis: ꝙ obiectiuus finis vltimus eſt deus. obiectiuus homo felix. formalis pfectio vltiata vtriuſqꝫ potentie. ſcꝫ intellectus ꝛ voluntatis in qua formaliter cõſiſtit hois beatitudo ¶ Sed ſi querat de formali btitudie quo ad illud ſimplex quid in ea ſit optimuꝫ: ſic poteſt concedi ꝙ finis vltimus formal' ſimplex ſcꝫ optimũ iter formas ſimplices animã hominis perficientes eſt dei dilectio. ſicut dictum eſt hoc de quarta parte ſecundi articuli. et ex ꝯñti de toto ſecũdo articulo.

Correc. — obiectio. 2 — Ad 1 — Simile — Ad 2 — 2

His premiſſis re/

ſpõdetur ad rõnes ꝓncipales. ¶ Ad ꝓmã contra ſuppoſitũ dicitur. ꝙ ſicut ad romã a diuerſis mundi partib⁹ diuerſe ſunt vie idem tamen terminus localis. ſcꝫ Roma ſic etiã diuerſa bonoꝝ ſtudia ad vnũ deũ (qui omnium eſt finis) ſatagũt peruenire ¶ Unde ad formaꝫ conceditur: ꝙ diuerſa ſtudia viuendi arguunt diuerſitatem finium nõ vltimoꝝ. quia diuerſi ſint fines vltimi obiectiui. nec diuerſi i ſpecie fines formales vltimi. Et ad probatõem maioris dicitur. ꝙ falſum aſſumitur. bene em̃ poſſunt eſſe diuerſe vie ad eundem terminuꝫ vt iam dictum eſt. ¶ Ad ſcdam: ꝙ arguit pro ſecunda parte cõclonis ꝓme articuli. ibi em̃ dictum eſt ꝙ bonaꝝ voluntatũ diſtinctarum eſt alius ꝛ alius finis formalis in numero. ¶ Ad tertiã. conceditꝰ ꝙ licitum ſit bone voluntati velle aliũ finem a deo: ordinatum tamen in deum: ſicut gloſa dicit. vt velle neceſſaria vite ad ſeruitium dei. ꝛ hoc dcm̃ eſt in ꝓma parte tertie concl̃onis eiuſdem ſecunde partis articl̃i. ſed ꝙ alius a deo eſſet finis vltimus obiectiuus: hoc nõ vult gloſa. ¶ Ad cõfirmatõem dicit ꝙ mercenarij ꝛ filij prout mercenarius ibi capitur eſt vnus finis. dic em̃ ibi gloſa. ꝛ eſt Ambroſius. ꝙ ſeruus eſt q̃ timore pene pſentis vel future tempat ſe a vicijs. Mercenarius qui ſpe ꝛ deſiderio regni celorum. Filius qui amore ipſius boni ꝛ ꝟtutum ſuccenſus quicquid eſt illi ſcꝫ deo contrarium: toto ſtudio deteſtat. Et ḡ filius altius conſtituiꝰ ꝙ̃ mercenarius. qa filius dicit inq̃tum finem obiectiuũ ꝓncipaliter intendit. Mercenarius aũt inq̃ntum ſecundario ſuã beatitudinem querit Et ergo eſt vnus finis vtrobiqꝫ. hanc enïꝫ ſuam btitudinem propter deum q̃rit. pat em̃ noſter celeſtis nõ contentus miora cõmittere: occurrens filio prodigo redeunti ꝓſtine reſtituit dignitati. nec iam de mercede conductoris: ſed de hereditate facit cogitare parentis. id eſt. ꝓncipaliter intendere deum vt finem quo conſequit quis regnum: ꝛ patris hereditatem. ¶ Ad q̃rtam ꝙ arguit de diuerſis finib⁹ in diuerſis gñibus cauſarum. ſcꝫ formali qui eſt finis q̃ obiectiuo qui eſt finis gratia cuius vltiatus: ꝛ obiectiuo qui eſt finis gratia cuiꝰ ſecundaria intentiõe dictus. ꝛ ſic arguit p ꝓma parte tertie concluſionis ſecũde partꝭ articuli in qua dcm̃ eſt ꝙ ſic poſſunt eſſe eiuſdem homis plures vltimi fines. ¶ Ad quintã. ꝙ btũs Auguſtinus intelligit de finibus proprijs ordinatis in btitudineꝫ ſic em̃ faber facit fabrilia: ꝛ ſartor tunicas doctor docet. diues ſbuenit egenis. omniũ tamen horum eſt vnus vel ſimil' finis vltimatus: vt dcm̃ eſt. Deinde patꝫ. ꝙ rationes facte ante oppoſitum pro queſito ſũt omnes pro dictis in vltima ſecundi articuli. quia arguunt ſupioritatẽ voluntatis ſuper intellectum: ꝛ eius maiorẽ libertatẽ. et ita eſt: vt ibi dictum eſt. vnde eas ſolue

Ad 1 ꝓncipa. — Ad for. — Ad 2 — Ad 3 — Ad ꝯfir — Ad 4 — Ad 5

Ad.1. re non oportet.¶Sed ratiões arguentes
aliarum pro ſuppoſito arguūt ꝙ idem eſt finis ob
iectiuus omniū bonarū voluntatum. ⁊ h̄
ē dictuꝫ pro ſecunda parte tertię concluſi/
onis ſecundę partis ꝑmi articuli. Uñ nec
illas ſoluere oportet. ¶Sed ad rōnes ar
guentes contra queſitum. ¶Ad primā ne
gaꝛ maior. immo potētia cęca ſcꝫ volūtas
eſt ꝑncipalis cauſa noſtrę libertatis. Ad
probatōem dicitꝛ. ꝙ licet ductor cęcus nō
aliunde inſtructus abuſio ſit. tñ ſi ſufficiē
tem haberet directiuū: cōuenienter duce/
re poſſet. Modo licet voluntas cęca ſit:
tamen ratōnem dirigentem cum fide ca/
tholica habet ſibi ſbſeruientem. Unđ ad
ꝑncipaliſſimū actum adiuta ꝑ charitatē
ſurgit: ſcꝫ ad filialem dei dilectōem. ⁊ iđo
pricipatum animę regit: ⁊ illo eam beatā
2 reddit. ¶Forte dices ꝙ tunc ratio directi/
ua deberet eſſe directiā. eo ꝙ ipā regere vi/
detur: ⁊ non voluntas. Reſpōdeꝛ per ea q̄
dicta ſunt. ꝙ ipā nō eſt libera libertate op/
poſitōnis. quia nullum actuꝫ libere elicit
vt in ſexta cōcluſione ſecundę partis ſecū/
di articuli dc̄m fuit. Item etiā minus li/
bera eſt q̄ꝫ voluntas libertate finalis ordi
natiōis. quia eius actus nō eſt optimus
actus hominis. vnde determinatio et im
perium in regimine animę ſemper manet
apud voluntatem. licꝫ directio ſpectet ad
3 intellectum. ¶Ad illud Math. xv. dicitꝛ.
ꝙ cęcus dux nō debite directus proijcit ſe
in foueam: ⁊ ſequens. ⁊ ergo ipīus intelle
ctus eſt debite dirigere. voluntatis eſt cō
formiter eligere. ⁊ ſic erit tota vita directa
ſed quia electio eſt determinatio et libera.
non autem ſic intellectus directio. ideo li
Ad.2 bertas eſt ipīus voluntatis. ¶Ad ſecūdā
ſatis dictum eſt in tertia parte ſecūdi arti/
culi: ꝙ ſi ſapientia ſumitur pro nuda noti
cia intellectus ſecluſa charitate volūtatꝭ:
tunc negeꝛ maior. qꝛ ſic nō includit chari/
tatē: vt dc̄m eſt in tertia cōcluſione illiꝰ ar
2 ticuli. ¶Sed ſi ſapiētia capiꝛ pro theolo/
gia ſapida. cuius noticia eſt ipīus intelle
ctus. ⁊ ſapor vel amor dei ipīus affectus.
ſic nō eſt ipīus intellectus ꝑncipaliter. ſed
q̄ꝫuis cōmunis ſit intellectui ⁊ voluntati:
vt in ſexta cōclōne illius partis articli di/
ctū eſt. tamē dei dilectio eſt ꝑncipaliſſimū
illiꝰ ſapię. vt in .ix. cōclōne eiuſdeꝫ dc̄m ē
dilectio aūt eſt actus volūtatꝭ. Et ſapien/
tia ſic accepta ſupior ē ⁊ liberior inq̄ꝫtū eſt

volūtatis q̄ꝫ inq̄ꝫtū eſt intellectꝰ. ¶Ad ꝓ/ 3
batōem maioris gñ đr. ꝙ ſapiēs eo q̄ ſapi
ens ē liber ē. đr ꝙ h̄ ſit veꝝ capiendo ſapiē
tiā ſcđo mō: put cōis ē itellectui ⁊ affectui
qꝛ ſic ſapiētꝭ ē ordiare determiare ⁊ impare
¶Prout aūt eſt ꝑpria intellectus: ſic eius 4
nō eſt impare: nec vltimate ſui grā ſpecu/
lari. ſꝫ ꝑpter dilectōem dei vtſcilꝫ deꝰ ſu/
per omia cognitus vt optimus ꝑ oibꝫ dili
gaꝛ. ⁊ ſic ſp redit ad voluntatē. ¶Ad oēs
auctes Senecę ⁊ cōſilēs dc̄m ē in eađ ter/ cōſeq̄nꝛ.
tia parte: vnde non capit ſapientiam pro
nudo habitu intellectus. nec etiā philo/
ſophiā: ſed pro cognitiuo habitu ſupmo
intellectus: et dilectiuo ſupremo volun/
tatꝭ. Et đ hoc etiā dc̄m eſt in tertia pte ſe/
cundi ar. ſoluēdo auctes adductas in ꝯri
um poſitōis. Hoc de q̄ſtiōe.

Queritur con

q ſequenter circa diſtinctōꝫ qua
dragesimā tertiā ⁊ ſequenteꝫ. et
eſt queſtio viceſimatertia. Utrū ſicut irre/
miſſibile eſt pecccatum in ſpm̄ſanctuꝫ: ſic
in quantitate peccati nullū aliud poſſit eſ
ſe tantū. Quę queſtio ſupponit ꝙ ē ali
quod peccatum in ſpm̄ſanctum. Secun
do querit. Utrū ſit irremiſſibile. Et tertio
querit. Utrū ſit tantę quantitatis ꝙ nllm
aliud poſſit ei ęquari. ¶Contra ſuppoſitū arguiꝛ.1.
arguiꝛ ſic. Nō diciꝛ cōmuniter ꝙ aliquod
pctm̄ ſit in patrem vel in filium. ergo nec
aliquod erit in ſpm̄ſanctum. cōſeq̄ntia te
net. quia triuꝫ perſonaꝝ eſt vna maieſtas
vna dñatio: ⁊ penitus vna poteſtas. qua/
re ergo eſſet plus vnum pctm̄ in vnam ꝑ/
ſonam q̄ꝫ in aliam. añcedens patet. quia
cōmuniter nō dicimus aliquē peccare in
patrem vel in filium. ¶Secundo ſic. q̄a
peccatum in ſpiritūſanctum dici deberet arguiꝛ 2
qđ fieret ex eo ꝙ alicui malicia placeret ſꝫ
ſe. Sed nullū eſt tale. igiꝛ. patꝫ maior per
magiſtrum in littera diſ. xliij. patꝫ minor
per btm̄ Dyoniſiū in de diuis noibꝫ dicen
tē. Nullus ad naturā mali reſpiciens fa/
cit qđ facit. ¶Tertio. Om̄e pctm̄ homis
eſt peccatum in patrē. ergo nulluꝫ eſt i ſpi arguiꝛ 3
ritumſanctū. ꝯſeq̄ntia tenꝫ. qꝛ alia ē̄ eſt per
ſona patris. alia filij. alia ſpūſſancti: vt in
Anathaſij ſymbolo diciꝛ. añcedens patet
quia omne peccatum quod contingit ex i
firmitate naturę vocaꝛ in patrē. eo ꝙ ei ap/
ꝓpaꝛ potētia. mō oē pctm̄ hoīſ naſciꝛ ex

infirmitate. Nam ſi homo eſſet ꝯfirmat⁹
arguit 4 in bonum non peccaret. ¶Quarto. Om̄e
pctm̄ eſt in filium. ergo. cōſeq̄ntia tenet vt
ꝓus. an̄cedens probatur. qꝛ omne pctm̄ ē
ex ignoꝛantia. et tale eſt in filium. eo ꝙ ſi/
bi appropriat̃ ſapientia. igit̃. patet maioꝛ
quia btūs Auguſtinus dicit ꝙ om̄e pecca
tum ex erroꝛe contingit. ⁊ philoſoph⁹ i. iij.
ethicoꝝ dicit. ꝙ ignoꝛat omnis mal⁹ que ⁊
qualia opoꝛteat opari: ⁊ a quib⁹ eſt fugiē/
cōſeq̄nt dum. ¶Secundo loco arguit̃. ꝙ peccatū
arguit 1 in ſpm̄ſanctum nō ſit irremiſſibile. qꝛ om/
ne peccatū eſt remiſſibile. igit̃. conſequen/
tia nota eſt. ⁊ an̄cedens videt̃ eſſe de men
te beati Auguſti. in libro de verbis dn̄i. ca
pi. xj. dicentis. De nullo deſperandū eſt: q̄
diu patientia dn̄i ad penitentiā adducit
Modo ſi aliquod pctm eſſet irremiſſibile
Confir. tunc de habēte hoc eſſet deſperandū. ¶Et
confirmat̃. quia nullū peccatum tollit ab
homine ſtatū viatoris. ergo nullū eſt irre/
miſſibile. ꝯſequentia nota eſt. qꝛ q̄diu ho
mo eſt viatoꝛ: poteſt per gratiā dei reſurge
re: ⁊ de peccatis veniā obtinere. ⁊ an̄cedēs
patet. quia q̄diu in hac vita ſumus: via
arguit. 2 toꝛes exiſtimus ⁊ ad patriā tendim⁹ ¶Se
cundo ſic. Nulla virtus hui⁹ vite confir/
mat in bonum quin ab ea poſſit quis ca/
dere. ergo nullum pctm̄ ſic indurat homi/
nē in malum: qn ab eo poſſit homo reſur/
gere. probatur cōſequētia. qꝛ videt̃ ꝙ v̄tus
ſit potentioꝛ reſpectu boni q̄ pctm̄ reſpecū
mali. An̄cedens patz. qꝛ angelus cecidit q̄
fuit plenus ſapientia. q̄tum ad itellectū.
et ambulabat in medio lapidū ignitoꝛū
q̄tū ad affectū. vt habet̃ Ezechiel. xxviij
Unde Job. iiij. In angelis ſuis repperit
prauitatē. mō videt̃ ꝙ angeli fuit maioꝛ v̄
tus q̄ cuiuſcunq̄ cōmunis homis. ¶Ter
arguit 3 tio ſic. Deus poteſt pctm̄ in ſpm̄ſanctū re/
mittere. igit̃. cōſequentia nota eſt. ⁊ antece
dens patet per gloſam ſup illud pſal. ciij.
Qui ſanat om̄es infirmitates. dicentē. oī
potenti medico nullus inſanabilis moꝛbus
occurrit. ¶Et btūs Auguſtinus ſup illud
2 pſalmi. lxvij. Dixit dn̄s ex baſan conuer/
tam. dicit ꝙ quādoq̄ pctōꝛes deſpatiſſimi
conuertant̃ ¶Et confirmat̃. qꝛ ſi ſic: ſeque
Confir. ret ꝙ de peccante in ſpm̄ſanctū deberet de/
ſperari. patz cōſequentia qꝛ pctm̄ eſſet irre/
miſſibile. cōſequentis falſitas patz p bea/
tum Auguſtinū ꝓmo retractationū dicē/
tem: ꝙ de quocūq̄ peſſimo in hac vita con
ſtituto nō eſt deſpandū. ¶Deinde arguit̃. cōſeq̄nt
ꝙ aliud pctm̄ poſſit eſſe tantū ſicut pecca arguit 1.
tum in ſpm̄ſanctum. qꝛ aliqđ aliud pecca/
tum eſt eque inſanabile. igit̃. cōſeq̄ntia te/
net. quia pctm̄ equaliter ſanabile equalit̃
eſt graue. ⁊ an̄cedens patz. quia pctm̄ ex ig
rantia videt̃ eſſe equaliter inſanabile. iux
ta gloſam ſup illud pſalmi. ix. Conuertā/
tur pctōꝛes in infernū. dicentē. Nemo in
ſanabilioꝛ eſt eo: qui ſibi ſanus videt̃. ta/
lis aūt eſt ignoꝛans. Et ad Roma. ij. ſup
illo v̄bo. An ignoꝛas qꝛ benignitas dei. di
cit gloſa. ⁊ eſt Ambroſi⁹. Grauiſſime pec/
cas: qꝛ ignoꝛas. ¶Secundo ſic. Infideli/ arguit 2
tatis pctm̄ eſt tantū: immo maius q̄ pec/
catū in ſpm̄ſanctum. igit̃. tenet cōſeq̄ntia.
antecedens patz. quia infidelitas maiuſ
bonum aufert. ſ. totum edificiū ſpūale: q̄a
fundamentū. ¶Tercio. Malicia vid̄ꝛ at arguit 3
tenuare pctm̄. ergo pctm̄ in ſpm̄ſanctū fa/
ctum ex malicia nō videt̃ eſſe ſic magnum
quin aliud poſſit eſſe ei equale. cōſeq̄ntia
tenet. quia equale vel maius eſſet: qđ nō
haberet attenuās. Et an̄cedens probat̃.
quia pene inflicte pro peccato oꝛigiali vtiq̄
q̄ attenuant peccata. vt infirmitas pctm̄
in patrem. ignoꝛātia in filiū. ſic ⁊ concupi
ſcentia. Itē malicia vt videt̃ eodē modo ī
ſpm̄ſanctū. tenet conſeq̄ntia. quia illa q̄t/
tuoꝛ ſunt pene nobis inflicte pro pctō oꝛi/
ginali ſcꝫ infirmitas. ignoꝛātia. concupi/ cōſeq̄nt
ſcentia. ⁊ malicia. vt dicit Beda. ¶Sꝫ p arguit. 1.
ſuppoſito ⁊ ꝓmo queſito eſt textus ſalua/
toris Matthei. xij. dicētis. ꝙ qui dixerit
verbum contra ſpm̄ſanctum. nō remittet̃
ei: neq̄ in hoc ſeculo neq̄ in futuro. ḡnun
q̄. ergo videt̃ irremiſſibile. ¶Secūdo. q̄a 2
dicit Johan. v. eſt pctm̄ vſq̄ ad moꝛtem
nō dico vt oꝛet quis pro eo. Modo certū
eſt ꝙ p om̄i peccato remiſſibili eſt oꝛandū
igit̃. ¶Et tertio. qꝛ gloſa Auguſtini ſup il/
lum textum Math. xij. dicit. ⁊ habet̃ oꝛi/ 3
ginaliter in libro eius de ſermōe dn̄i ī mō
te parū ante finē. ꝙ tanta ſit labes huius
pctī: vt de p̄candi humilitatē ſbire nō poſ
ſit. modo peccatum nequit remitti niſi pec
cante ipſum humiliter confitente. ¶Et q̄r/
to. quia beatus Auguſtinus dicit i libro arguit 4
de vera religione. c. vj. ꝙ peccatum in ſpm̄
ſanctum eſt finalis impenitentia. ⁊ ꝙ hoc
ſolum peccatum veniam non poſſit me/
reri. ḡ eſt irremiſſibile ¶Sed p ſcđo q̄ſito: p 2. q̄ſt.
ꝙ ſit tātū ꝙ nullū aliud equale ſit ei: patz p arguit. 1.

magiſtrum in littera diſtin. xliij. ca. pmo:
dicentem: ꝙ illud genus peccati eſt ceteriſ
grauius ⁊ abominabilius. igitur nullum
arguit 2 aliud eſt tantū. ¶ Secundo ſic. Quia qḋ
omnib9 alijs peccatis plus facit diſtare a
venia eſt omnib9 alijs maius. Sꝫ pecca-
tum in ſpm̄ſanctum eſt hmōi. igitur. patꝫ
maior. quia q̄nto pctm̄ eſt propinqui9 ve
nie tanto eſt minus. cum venialia ſint mi
nima. ⁊ patꝫ minor. quia ex quo eſt contra
bonitatem dei: per quā venia conceditſ: pa
tet ꝙ ſit ſimpliciter lōgius a venia: ꝗꝫ alia
arguit 3 que dei bonitatem nō ſic precludūt. ¶ Ter
tio. Quia peccatum ex certa malicia exce-
dit alia. pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ eſt hmōi. igitur
patꝫ maior. quia pctm̄ ex infirmitate at-
tenuatſ per impotentiā. pctm̄ per ignoran-
tiam attenuatſ ex neſciētia. ſꝫ pctm̄ ex ma-
licia certa non habet aliquid attenuans.
minor patꝫ. quia peccatum in ſpm̄ſctm̄ ē
contra dei bonitatem. ⁊ ſic videtſ eſſe pecca
tum ex certa malicia. ¶ In hac queſtione
iuxta triplicē materiā argumentoꝝ tres e-
runt articuli. In pmo videbitſ de ſuppoſi
to. an aliquid ſit. ⁊ quot ſint. ⁊ quid ſit pec
catum in ſpm̄ſanctum. Secundo. vtruꝫ
ſit irremiſſibile. quia exceſſiue quantum.
Et tertio. vtrū ſit ceteris maius ⁊ maxim
omniū alioꝝ.

Quantum ad pri-

mū de trib9 eſt videndū. Prio an ſit. Se
Cōclōn cūdo ꝗꝫ multiplex ſit. Et. iij qḋ ſit. ¶ Quo
rñſalis ad pmum eſt cōcluſio reſpōſalis. Conce-
dendum eſt aliqḋ peccatum eſſe in ſpiritū
ſanctū. Ad hoc ſufficiunt auctoritates ad
ducte poſt oppoſitum: ⁊ cōmunis opinio
Notā. 1 doctorum. ¶ Quo ad ſcḋm eſt ſciendum. ꝙ
de multitudine petōꝝ in ſpm̄ſanctū va
1 rie ſunt doctorū ſententie. ¶ Aliqui em̄ di
cunt ꝙ ſint tantūmodo quattuor. ſcilꝫ de
ſperatio. pſumptio. agnite veritatiſ impu
gnatio. ⁊ inuidentia fraterne gratie. ſcilicꝫ
emulatio gratie diuine creſcētis in proprio
vl' in mūdo. ¶ Secundi dicunt ꝙ ſint ſex.
2 ſcilꝫ cum predictis quattuor obſtinatio. ⁊
impenitētie propoſitū. ſcꝫ voluntas nō pe
nitendi ¶ Adhuc aliqui addunt pctm̄ ex
3 certa malicia. ⁊ finalem impenitentiaꝫ. et
ſic eſſent octo. ¶ Pro quaꝝ opinionū con
Notan. cordia eſt notandum. ꝙ nomen ſpūſſan-
ctus (vt dicit magiſter in pmo libro). q̄n
ꝗꝫ ſumitur eſſentialiter. ⁊ ſic eſt cōe tribus
perſonis. quia quelibet perſona eſt ſpirit9
et eſt ſanctus. quo modo accipitur Jo. qr
to. ſpūs eſt deus. ⁊ qui adorant eum i ſpi-
ritu ⁊ veritate adorare oportet. ¶ Alio mo 2
do ſumitſ perſonalr̄ prout attribuitſ tertie p
ſone i diuinis. ſ. pſone pcedēti a p̄re ⁊ filio p
modum doni. ⁊ ſic ſumitur ſepe in ſcriptu-
ra ſacra. ¶ Secundo eſt notandū. ꝙ iuxta Notā. 2
hoc ſcḋm duplicem acceptiōem ſpūſſcti du-
pliciter dicitſ pctm̄ in ſpm̄ſanctum. Uno
modo quod eſt contra diuinitatem dire-
cte. ſicut eſt omnis blaſphemia immedia
te illata deo ſcḋm naturā diuinā. quo mo-
do pctm̄ in ſpm̄ſanctum dicitur blaſphe-
mia illata domino noſtro Jeſu chriſto cō
tra eius diuinitatem. ¶ Et diſtinguitſ con
tra blaſphemiam illatam eidem ſcḋm ho- 2
minis naturam. Judei em̄ quandoqꝫ ob
loquebantſ ei quo ad ſuam humanitateꝫ.
vt Matthei. xj. dicebant. Ecce homo vo
rax ⁊ potator vini ⁊ publicanoꝝ et pecca
torum amicus. ¶ Quandoqꝫ blaſphema
bant eius diuinitatem. vt quando opera 3
que immediate operabatur ſua diuinita-
te: pncipi tenebraꝝ aſcribebant. vt Mat
thei. xij. dicebant. Hic non eijcit demōia
niſi in belzebub pncipe demonioꝝ ¶ Qua
rum prima remiſſibilis dicitur ibidem cū 4
ſubditur. Quicunqꝫ dixerit verbum con
tra filium hoīs. id eſt. ꝯ chriſtum vt ē ho-
mo: remittetur ei. quia propter latentiam
diuinitatis in homine magis remiſſibile
erat veniam petenti. ¶ Scḋm dicitur irre 5
miſſibile. q̄n dicitur ibidem. Quicunqꝫ
dixerit contra ſpiritumſanctum verbum.
id eſt. contra chriſti diuinitatem nō remit
tetur ei: neqꝫ in hoc ſeculo: neqꝫ in futuro.
¶ Secūdo modo peccatum in ſpm̄ſanctū alio mō
dicitur peccatum quod ſit contra tertiam
perſonam in diuinis. non ꝙ aliqḋ ſit pec-
catum contra vnam perſonam quod non
ſit contra aliam. ſed quod eſt contra attri-
butuꝫ ſpūiſanctro. ¶ Cū em̄ homines pec- 1
cent quandoqꝫ ex fragilitate ſiue infirmi-
tate: hoc peccatum dicitur eſſe contra pa
trem: cui appropriatur potentia. ¶ Aliquā 2
do ex ignorantia: hoc dicitur eſſe cōtra fi- 3
lium cui appropriatur ſapientia. ¶ Et ter
tio modo peccant ex certa malicia. ſciētes
em̄ ꝙ ſit malum: adhuc ipm̄ faciūt. Et hͦ
dicitſ eſſe contra ſpm̄ſanctum. qꝛ bōitas ⁊
clemētia ſibi ſunt appropata. quod ergo

ex certa malicia procedit: contra bonitatẽ
ſpũiſancto appropriatam fit Vñ peccatũ
Dubiũ in ſpiritũſanctũ appellari ſolet. ¶ Sed di
cet. Si omnis iniuria dicta immediate ɔ̃
deitatem eſt peccatũ in ſpm̃ſanctum: tunc
omnes blaſphemi quolibet modo ſaltez
in deum directe peccarent in ſpm̃ſanctum
ꝛ ſic textus de eis diceret: ꝙ nõ remittetur
hic: neqꝫ in futuro ſeculo. Modo hoc vi/
2 det eſſe nimis durum. ¶ Quia decima col
latõne dicit impator. ꝙ iurare per mẽbra
chriſti eſt blaſphemare. quod tamẽ heu il
Solo lis eſt aliquibꝫ valde cõmune. ¶ Reſpon
det. ꝙ blaſphemia ſine dubio ẽ pctm̃ val/
de graue. qꝛ immediate eſt in deum. Mo
do ſcribit ṗmo Regũ. ij. Si peccauerit vir
in virũ: placari ei poteſt dñs. ſi aũt in dño
peccauerit vir: quis orabit pro eo? Et ſepe
in cronicis legimus tempaliter eos puni/
tos. Ut de Herode aggrippa aſcribere ſi/
bi honores diuinos. Et de Juliano apo/
ſtata ponẽte ſe cum iudeis contra ieſu xp̃i
deitatem. Et in libro Machabeoꝝ. In li
bro Judith. In. iiij. Reg de Senacherib
ꝛ exercitu ſuo. Peccata em̃ que directe ſũt
cõtra deitatẽ: quis non grauiſſima reputa
Ad 1 bit? ¶ Et cum dicit ꝙ ſit durũ. Reſpondet
ꝙ adhuc inter hec pctã aliqua ſunt leuio/
ra. ꝛ aliqua grauiora. et ergo ꝙ aliq̃ conſe/
quunt veniã: nõ eſt incõueniẽs. Quomo
do aũt intelligant auctoritates ɔ̃rium ſo
nantes: in ſeq̃nti articulo exponet. ¶ Ad h̃
Ad 2 quod adducit ex decima collatiõe de illis
iuramentis. dicit ꝙ hmõi iuramẽta quan
do referunt ad naturã diuinã: blaſphemi
am ſonant. qꝛ diſtinctio membroꝝ vel di
uiſio locum in deo nõ põt habere. ¶ Sꝫ in
2 q̃ꝫtum ad aſſumptã humanitatẽ referun
tur licet ſic ſint ɔtra reuerentiã: tñ ſic non
directe blaſphemiã important: ſꝫ grauia
ſunt. qꝛ ſepe audientibꝫ ſimplicibꝫ põt ige
ri ſuſpicio, vel opinio falſa. vel etiam ipſi/
met iurantes fortaſſe opinant. puta deita/
tem ꝑ membra diuerſificari. qđ eſt ſimpli
citer falſum: ꝛ blaſphemũ dicere vel cogi/
3 tare. qꝛ hoc deo rectiſſime repugnat ¶ Ver
ba vero chriſti Math. xij. rectiſſime pha
riſeis cõueniebant: q̃ a ṗncipio cognoſcen
tes xp̃m eſſe meſſiã in lege ꝑmiſſum: ꝛ eſſe
verũ filiũ dei ꝛ heredem in om̃es gentes cõ
ſtitutũ a deo patre: excecati poſt ꝑ inuidi
am dicebant. Venite occidamꝰ eum ꝛ ha
bebimus hereditatẽ: vt habet Math. xxi

quod vt adimplere valerẽt: miracła diui/
nitatis malˀ ſpiritibꝫ aſcribebant. vñ etiaꝫ
peccatum nõ eſt eis remiſſum: ſed in ipſo
precipitati ſunt. ¶ Tertio eſt notanduꝫ. ꝙ Notã. 3
hoc mõ ṗmo peccatum in ſpm̃ſanctuꝫ di
citur blaſphemia. que eſt cum homo ſibi
vel alteri creature attribuit quod dei eſt.
vel etiã cum deo optat. vel de eo p̄dicat:
quod diuinitati repugnat. Ut ſi q̃s male
diceret deo. vel diceret ſibi vel creature pti
nere: quod deo propriũ exiſteret. ſicut ſi q̃s
ṗncipaliter vellet dimittere peccata. vel a
dorari propter ſe. ¶ Quarto eſt notandũ. Notã 4
ꝙ capiendo ſpm̃ſanctum pro tertia ꝑſona
in diuinis: ſic pctm̃ in ſpm̃ſanctum accipi
tur dupliciter. Uno modo ɔmuniter pro Primo.
finali impenitentia. quo modo capitur a
beato Auguſtino libro de vera ꝛ falſa reli/
gione. c. vj. ꝛ in libro de blaſphemia in ſpi
ritũſanctum. qui liber eſt omelia. xj. de ver
bis domini: vt dicit in enchiridiõ. c. q̇nto.
Et hoc peccatum poteſt fieri ĩ quolibꝫ ge/
nere peccati mortalis: ſiue corde: ſiue ore:
vel exteriori opere cõmittatur. Et hoc mo
do nõ dixit dominus iudeos peccare ĩ ſpi/
ritum ſctm̃. cum nondum erant in fine vi/
te ſue. ſed premonuit: ne obloquẽdo fact̃
ſpũſſancti ad hoc finaliter deuenirẽt. quo
modo accipi poteſt illud Marci. iij. Qui
blaſphemauerit in ſpm̃ſanctum: non ha
bebit remiſſionẽ in eternum. ſed reus erit e
terni delicti. quia dicebant. ſpm̃ immun/
dum habet. Et igit pctm̃ in ſpm̃ſanctũ eo
ꝙ eſt pctm̃ ɔtra remiſſionẽ pctõꝝ: que fit
per bonitatem ſpũiſancto appropriatam. Scdo
Alio mõ dicit pctm̃ in ſpm̃ſctm̃ ſpẽalit. qꝛ
eſt pctm̃ ex certa ſpẽali electõe mali ſm̃ ali
quã ſpẽalẽ rõnez repugnantẽ bonitati ſpi/
ritusſancti. ſm̃ quã bõitas ſpũſſancti ſolet
impedire: ꝛ a pctõ reuocare. Nõ em̃ eſt cre
dẽdũ ꝙ pctm̃ qđ fit ex certa malicia habi/
tus vicioſi ꝑpter h̃ dici fieri in ſpm̃ſctm̃. ſꝫ
ꝙ ſic fit ex certa malicia: qđ ipm abijc̃ ali/
quã ɔdicionẽ bonã q̃ ẽ a ſpũſcõ natã pctõ
ɔuenire. vlˀ qꝛ admittit malũ ſpũſſcti boni
tatẽ ſb aliq̃ ſpẽali rõne tollẽtẽ q̃ ſolet pctm̃
ꝓhibere ¶ Sic ſi q̃s deſꝑet de dei miſcdia. et Exẽplũ 1
ob h̃ qđ libet ſibi placẽs nõ formidat: pec/
cat ɔ ſpm̃ſcm̃: cui miſcdia ẽ appropata: ſic
bonitas ꝛ clem̃tia appropriant ei. ecce iſte
peccat ex malicia. puta faciendo illud qđ
ſcit malum: abijciendo cõdicionem bonã
ſcꝫ ſpẽ: que eſt a bonitate ſpũſcti de peccato

retractiua.eodeȝ mō in alijs.¶ Quīto eſt
notandū. ꝙ a bonitate ſpūſſancti tria ſūt
in hominibꝰ retrahentia ipos a pctō.quo
rum vnum eſt ex cōſideratōne homīs ad
deum.Scdm eſt ex cōſideratōne homīs
ad donum a deo gratis exhibitum.ꝛ ter/
1 tium ex conſideratōne ad pctm̄.¶Ex con/
ſideratōne hominis ad deum cōſiderādo
ſcȝ deum ſm ſe:patȝ.ꝙ neceſſario in deo ſit
iuſticia.contra quā peccať per pręſumptōȝ
qua quis reputat ꝙ deus nō permittet euȝ
mori ſine contritōne finali.vel mō alio cō
ſimili.ꝛ iđo pſumptio eſt pctm̄ in ſpm̄ſan
ctuȝ.quia nihil ipēdit vl' paruipēdit in bōi
2 tate ſpūſſancti iuſticiā.¶Scdm quod cō
ſiderať in deo eſt miſericordia.qꝛ ſicut ma/
gnitudinỉ eius nō eſt finis:in ps̄.144.ſic
ſm magnitudineȝ eiꝰ eſt miſericordia eiꝰ
Eccleſiaſtici.ij.quę duo tangit pſal.pſal/
mo.lxj.dicens.Tibi dn̄e miſcdia.vbi hī
ſecūdum.ꝛ tu reddis vnicuiqȝ iuxta opera
ſua.ecce iuſticiā quę eſt primū. Et pſal.xx
diciť.Uniuerſę vię dn̄i miſericordia et ve
ritas.vbi ſimul ponunť ambo.Cōtra hāc
miſericordiā peccať per deſperatōeȝ qua hō
reputat pctm̄ ſuum eſſe tantū:ꝙ deus ipm
Exēplū. nequeat vel nō velit indulgere.¶Sic Ca
in Gen̄.iiij.dixit.Maior eſt iniq̇taſ mea
qȝ vt veniā merear.Et hęc abijcit ab hoīe
donum ſpūſſancti:quod eſt ſpes.qđ venit
ex incōſideratiōe diuinę pietatis:quā q̇t/
tidie exhibet.qui em̄ parcit peccanti ſuſti/
nendo viuentē:proculdubio iam morti ę
ternę obnoxiū:iđo ſuſtinet:qꝛ expectat pę/
nitentē dominus.quēadmodū dixit p os
prophetę.Nolo mortē pctōris:ſed vt cō/
uertatur et viuat. Ezechiel.xviij. Quare
em̄ pctōrem ſuſtinet:nutrit:ꝛ cōſeruat.ni/
ſi vt conſiderata dei bonitate circa ipſuȝ a
vicijs ſe auertat?ingratus em̄ eſt iſte val/
de qui negligens quottidianā quam do/
minus ſibi pbet miſericordiā:ipm in vita
ſuſtinēdo auget dei offenſam:cōtinuatiōe
criminū ꝛ veniā nō petendo.imo miſericor
diā a domino ſecludēdo.De quorū ingra/
titudine dič btūs ille Bernardus:ꝙ igra/
titudo eſt ventus vrens ſiccans fontem
pietatis:venā miſericordię:ꝛ fluenta gr̄tię.
¶Conſideratōne aūt bonitatis ſpūſſancti
3 in ordine ad donuȝ gratis acceptū.patȝ.ꝙ
ab eo accepta ſunt duo.ſcilicȝ cognitio ve
ritatis fidei:ꝛ dei ſuper omnia dilectio ꝛ frā
ternę bonitatis.quę ambo a ſpirituſancto in

baptiſmate infunduntur.ꝛ quę ambo re/
trahunt a peccatis.quia valde malum eſt
et ingratum ꝙ qui veritatem fidei nouit:
illam oppugnat ꝛ inuadit.Et hoc eſt ter/
tium peccatuȝ in ſpm̄ſanctum. ſcilȝ impu
gnatio agnitę veritatis.¶Similiť ꝛ qui 4
fraternam dilectōem ſpūſancto donā te re
cepit:ꝛ nihilominus inuidet dei bonitati:
illam fratribꝰ concedenti.recte contra ſpi/
ritumſanctū venit.Et hoc eſt quarta ſpe/
cies.ſcȝ inuidia fraternę charitatis.Et di
ſtinguitur ab inuidia cōmuni.quia cuȝ il
la ſit diſplicentia de bono proximi.hec eſt
inuidia de gratia dei venienti mundo.vñ
iſtis diſplicet:ꝙ deus ſuam gr̄am cęterỉ e/
largitur.Et vocatur inuidia fraternę cha
ritatis.ꝛ fortaſſis poſſet eſſe in auaris diſ/
plicentiam habentibꝰ:ꝙ deus ſua dona li
beraliter elargitur.diſplicet em̄ auaro in
frugibus abundanti: conceſſio bladoruȝ
Item ex conſideratiōe ad peccatum q̇ of/ 5
fenditur bonitas ſpūſſancti:duo occurrūt
retrahentia a peccato.¶Primuȝ turpitu
do ꝛ deordinatio actus mentem vulneran
tis:conſcientię vermem inducentis:et bo/
nitateȝ dn̄i offendentis.Hęc em̄ retrahit
hominem a peccato ꝛ ad pęnitentiam in
ducit.qui igitur hanc abijcit: impęnitenſ
fit.Et hęc eſt quinta ſpecies huius pecca
ti.ſcilȝ impęnitentia.et hoc non prout di
cit perſeuerātiam in peccato vſqȝ ad mor
tē.qꝛ ſic generał eſt omnibꝰ peccatỉ i pſci tỉ
ſaltem quo ad genus.ſed prout impęni/
tentia dicit habitum quo quis ſibi ſtatu
it de dato peccato ſępius ponderato nul
latenus pęnitendum.¶Scdm eſt breui/
tas delectationis vel paruitas boni quod 2
in peccato reperitur.pro qua tamen eligi/
tur.quia licȝ malum eſſe ſciatur:tamē nō
ſub ratōne malicię.ſed in eo apparentis
bonitatis eligitur. Hęc em̄ retrahit a pec/
cato.ſcilȝ conſiderando ꝙ bonum eius fe/
re eſt nullum.ꝛ offenſus eſt bonum infini/
tum.Iuxta illud apoſtoli ad Roman̄.vj
Quem ergo fructum habuiſtis tunc:in q̇
bus nunc erubeſcitis?retrahitur nāqȝ ho/
mo hac conſideratōne ne voluntas eius
firmetur in peccato.cui opponitur obſti/
natio.qua quis ex habitu conſideratōis
boni parui quod eſt in peccato: pręeligit
illud obtinere potius:qȝ de crimine pęni/
tere. De quibꝰ ſimul dicitur Hierem̄.viij.
Nullus eſt qui agit pęnitentiam ſuper

peccato ſuo: dicens. quid feci. ecce impeni
tentiā. ſequit. Omnes cōuerſi ſunt ad cur
ſum: quaſi equus impetu vadens ad prę
lium. ecce obſtinatōem in malū. ¶ Ex qui
Cōclō 1. bus patent hę ꝓpoſitiones. ¶ Prima ꝙ ſi
peccatū in ſpm̄ſanctum ſumit prout ſpiri
tuſſanctus eſt nomē eſſentiale: idem ē pec
catū in ſpm̄ſanctum ⁊ blaſphemia. patet
ex ꝑma parte ſecūdi notabil. ⁊ ex tertio no
Cōclō 2. tabili. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Si ſumat pec
catū in ſpm̄ſanctū pro finali impęnitētia.
ſcz ſecūdo modo. ſic qđlibet mortale cum
quo quis morit poteſt vocari peccatuz in
ſpm̄ſanctum: inꝗ̄tuz ſibi adiacet impęni
tentia finalis. patet ex ꝑma parte quarti
Corre notabilis. ¶ Correlariū. Hoc modo pecca
tum in ſpm̄ſanctum non eſt ſpēale peccatū
ſed qđlibet mortale inꝗ̄tum cum eo quis
morit: hmōi nomine appellat. patz ex cō
cluſione. Fruſtra em̄ diceret ꝙ impęniten
tia finalis eſſet condicio addita vel nouū
peccatum. qr oporteret in peccatis procede
re in infinitum. cōſequentiā non deduco.
quia ſatis ſępe deducta eſt in q̄ſtionibꝫ pri
Cōclō 3 mi. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Si pctm̄ i ſpm̄ſan
ctum ſumit tertio modo. ſic ei9 ſunt ſex ſpe
cies ꝑus enarratę. Quia vl peccat ꝯtra bo
nitatem ſpūſſancti ſm ſe: vl in ſuis ab ea
receptis donis: vel in cōdicōnibꝫ reperibi
libꝫ in peccato ad bonitatez ſpūſſancti re
uocantibꝫ ex eaꝝ ꝯſideratōne. Si ꝑmuz.
vel hoc eſt a ſpūſancto ſecludendo iuſtici
am. ⁊ eſt p̄ſumptio. vel miſericordiam. ⁊ ē
deſperatio. Si ſcđm. vel eſt cōtra donum
cognitiōis fidei. ⁊ eſt impugnatio agnitę
veritatis. vel eſt cōtra donum fraternę di
lectōnis. ⁊ eſt inuidia fraternę gratię. Si
tertiū. vel eſt ex inaduertētia deordinatio
nis quę fit per pctm̄. ⁊ dr impęnitentia. vl
ex cōuerſione ad breue bonū tempale qđ
apparet in pctō ꝑtinaci animo. ⁊ vocatur
obſtinatio. ¶ Sed eſt dubiū. Utrum hęc
Dubiuz peccata in ſpm̄ſanctuz ſint actus quibus
voluntas ſic eligit: vl habitus inclināntes
ad hmōi actus? ¶ Ad quod mihi vidr di
Solo cendū ſicut de ceteris pctīs ꝙ nullus habi
tus ſit formaliter pctm̄: quo quis demereat
immediate pęnā. patz. quia habitus ma
nent in cōtritis. nō em̄ oportz ꝙ ſi quis cō
tritus fuerit: ꝙ cum hoc ab oī habitu ma
lo liber ſit. Immo in pęnā criminū cōmiſ
ſorum cū habitibꝫ ab eis derelictis forte ꝑ
vitam vel ad longū tempus habebit bel
lum. ¶ Scđo. Habitus manēt in dormiē pbat. 2
tibus. ⁊ tunc nō vident proprie homines
peccare. ¶ Et tertio. q̄a habitus ſunt magis pbat. 3
pęne peccati. ⁊ ergo nō proprie dicūt pec
cata. ¶ Secundo dico. ex hoc ꝙ actus hu Solo. 2
iuſmōi ſunt peccata in ſpm̄ſanctuz. puta
cum quis eligit p̄ſumēdo nullū pctm̄ ab
horrere: ꝑuipendendo dei iuſticiaz. vel a
ctu huic conſentit: ꝙ maior ſit eius iniqui
tas ꝗ̄z dei pietas. ⁊ volūtas ſe cōformādo
illi negligit petere miſericordiā. ⁊ ita ī alijs
¶ Correlariū. Cum quis tentat de aliquo Corre.
hmōi: ſubito reſilire debet toto conatu ad
dictamē eccleſię. quod recte fit in omniuz
hoꝝ contrariū. Ut ſi quis tentet vt ſecure
peccet. qr deus miſericors eſt omnibꝫ: vl il
lud indulgebit. ſtatim auertere ſe debet al
to ⁊ ꝓfundo corde aīaduertendo ⁊ pēſan
do ꝙ ipē dn̄s deus tantū eſt iuſtus q̄ntū
miſericors. ⁊ neſcis ſi citius moriaris q̄ ve
nia concedat. ¶ Item ſi quis etiā q̄ntūcū 2
ꝗ̄z fetidus peccator tentet ꝙ deus tm̄ iuſt9
ſit ꝙ tam grauibꝫ pctīs ſuis nō velit vl nō
poſſit indulgere. ſtatim reſilire debet ꝙ in
finite miſericors ē. pctm̄ aūt vtiqꝫ minoris
eſt malicię. ⁊ ita in alijs. ¶ Scđm correla Corre. 2
riū. Peccator cū tentat ad peccandū: auer
tat oculos ſuos a miſericordia. ⁊ ſe cōuer
tat ad iuſticiā: ſtatuens ſe ante xp̄i terribi
le tribunal. ⁊ memorās mortē ſuā de ꝓximo
imminere. Hęc em̄ obuiant tentatori. iux
ta illud Eccleſiaſtici. vij. In oīb9 ope
ribus tuis memorare nouiſſima. ⁊ in ęter
nū nō peccabis. ¶ Eſt etiā remediū memo 3
ria paſſionis chriſti quā ſuſtinuit: vt om
nia dimitterent mortalia pctā: vt mortui
peccato viuerem9 deo. cogitando ꝙ illum
qui ſeipm pro tuo crimine ad crucē ſe exhi
buit: denuo peccādo ſummę ingratitudi
nis viciū exiſtit. ⁊ in repētinis Ieſu xp̄e mi
ſerere mihi pctōri. ¶ Tertiū correlariū. cri Corre. 3.
mine iam ꝑpetrato ꝑncipaliter cōuērte ocu
los ad dei infinitā miſericordiā: ⁊ ad illā
dulciſſimā mediatricē dei ⁊ hominuz filio
exhibentē vbera quibꝫ eum lactauit. ⁊ ad
filiū monſtrantē patri vulnera quibus ho
minē redemit. vt hęc dič deuot9 Bernar
dus: ne ſcillę deſperatiōis inuoluat: ⁊ pere
at in ęternū. Eſt em̄ modus dęmonis ad
pctā ſuggerentis: proponere miſericordiā
et poſt cōmiſſa crimina diuinā iuſticiā ꝓ
ponere pctōri: vt per ſuggeſtionē miſericor
dię ad crimen, ſuggeſtioneqꝫ iuſticię ad de

ſperationem hominem introducat.¶Ter
tio dico.ꝙ licet hi habitus non ſint pecca
ta tamen plus vicijs oppoſitis virtutibꝰ
cardinalibꝫ extant formidandi. quia fere
claudunt ſalutis ianuam. eo ꝙ vias aufe
rant penitentie ſalutaris. Hoc de ſecũda
ps tercia parte.¶Quantũ ad tertiam partem arti/
p̄mi art. culi patet quid dicendũ. Nam capiendo
peccatum in ſpm̃ſanctum p̄mo modo eſt
blaſphemia immediate illata diuinitati
Capiendo autem ip̄m ſecundo modo eſt
peccatum mortale: cum quo quis ſine pe
nitentia decedit. Sed capiendo ip̄m ter/
tio modo: ſcꝫ prout dicitur peccatũ cõtra
dei bonitatem. vt eſt ſpũiſancto ſpẽalit̃ ap
deſcp̄tio. propriata. poteſt deſcribi. ꝙ eſt pctm̃ fctm̃
ex malicia: qua abijcitur remediũ contra
pctm̃ a ſpũſancto nobis datuꝫ. ſicut pre/
ſumptio abijcit timorem. deſperatio ſpem.
impenitẽtia conuerſionem. obſtinatio re/
greſſum ad cor rectum. ⁊ ita in alijs. Hoc
de primo articulo.

Quantũ ad ſecũ/

dum articulum videndũ eſt. Utrũ ſit ſim
Notã.1. pliciter irremiſſibile? quod fuit p̄mũ que/
ſitum.¶Premittit̃ p̄mo. ꝙ remiſſio pctõ/
rum auctoritatiue ſiue p̄ncipaliter ptinet
ad deum. Jdo ap̃lus ad Hebreos primo
dicit. Eſt purgatõem pctõrum faciens. et
pſalmo. cij. dicit pp̃heta. ꝙ deler om̃es ini
quitates anime. ⁊ ex cõſequenti om̃e pec/
catum eſt remiſſibile: quod deus remittere
Notã. 2 potet.¶Secundo eſt notandũ. ꝙ deũ poſ/
ſe pctm̃ dimittere: poteſt intelligi vno mo
do de potentia ſua abſoluta. Alio modo
de potentia ſua ordinata.¶Tertio eſt no/
Notã. 3 tandum: ꝙ ex dictis poteſt patere ꝙ pctm̃
aliqd̃ eſſe irremiſſibile poteſt dupliciť ĩtel
ligi. Uno modo ex parte ſui. ſcꝫ quia ex p
1 te ſui nõ habet cauſam aliquã occaſiona/
liter prouocantem: vt deus illud remittat
2 Secundo modo ex parte dei. ſcꝫ quia deꝰ
potet ip̄m remittere. ⁊ hoc de potentia ſua
abſoluta: vel de potentia ſua ordinata.
Cõcl'o 1. ¶Quibꝫ premiſſis ſit p̄ma ꝯcluſio hec. in
ordine ad potentiam dei abſolutã nullũ
peccatum eſt irremiſſibile: nec om̃ia pec/
cata ſimul tam demonuꝫ q̃ȝ hominũ mor
tuorum ⁊ viuorꝝ. Probatur ſic Qui ẽ p̄n
cipalis creditor cui obligant̃ pctõres pro
peccato omnes poſſet quietare ⁊ relaxare.
Sed deꝰ ẽ ille creditor p̄ncipalis cui om/
nes tam damnati q̃ȝ adhuc viui obligan
tur pro peccato. igiť. patet maior. quia iſa
niam ſonare videť: ꝙ creditor p̄ncipal' nõ
poſſet quietare debitorem.¶Et minor ptꝫ 2
per illud pſalmi. l. Tibi ſoli peccaui. Naꝫ
⁊ ſi aliquis in ꝓximũ peccet: hoc tamen in
deum redundat. eo ꝙ eſt dñs omniũ. mo/
do qui ſeruum ledit: dñm offendit. Hoc e
tiã ſatis oſtenſum eſt per rõnes: ad hãc p/
tem ante oppoſitũ factas.¶Secũda con Cõcl'o 2
cluſio. Capiendo pctm̃ in ſpm̃ſanctũ ſecũ
do modo: pro finali ſcilꝫ impenitentia ſic
cõmuniter de potentia dei ordinata eſt ir/
remſſibile. Probať ſic. q2 vel remitteret̃ in
hoc ſeculo. ⁊ hoc non propter finalẽ impe/
nitentiã. vel in futuro: ⁊ hoc nõ. q2 ibi nõ
eſt ſtatus penitentie. Uñ ſcriptũ eſt. quo
cunqꝫ ceciderit lignũ: illic erit. Eccs xj. per
lignum intelligiť homo. qui ſi ceciderit in
gratia. manebit a dextris: ſi aũt ĩ mortaliſ
peccati inpenitentia a ſiniſtris erit. Et in/ 2
telligo ſenſum cõpoſitum: ſcꝫ ꝙ nõ eſt poſ
ſibile de potentia ordinata dei ꝙ quis de
cedat in pctõ mortali impenitens finaliť
⁊ ꝙ deus illud remittat ſaltẽ de curſu com
muni. Unde qui logice loqui veller cõce/ 3
dere poſſet ꝙ finalis impenitentia ẽ remiſ
ſibilis de lege cõmuni. ſic arguendo: dm̃õ
ſtrando pctm̃ mortale cum quo quis dece
det finaliter impenitẽs. hoc eſt remiſſibi/
le de lege cõmuni. quia eſt pctm̃ puri viato
ris. ⁊ hoc poteſt eſſe finalis impenitentia
igiť ⁊c.¶Notanter addiť. cõmuniter. pro/ d2 notãť
pter hoc q̇a legitur ꝙ ad preces ſcĩ Gre/
gorij anima Traiani imparoris reſtituta
eſt corpori: ⁊ merito regni que tamen legiť
finali impenitentia deceſſiſſe de ſanguine
martyrum quem effudit.¶Jta ſancta O/ 2
tilia legiť ſui partris animã de inferni clau
ſtris liberaſſe. ſed hec ſpẽalia ſunt: ⁊ cõmu
niter fieri non conſueta.¶Tertia cõcluſio Cõcl'o 3
capiendo pctm̃ in ſpm̃ſanctum p̄mo mo/
do. ſcꝫ pro blaſphemia ĩmediate in deum
facta. q̃uis per deum ſit remſſibile. tamen
q̃ȝtum eſt ex parte ſui eſt irremiſſibile. Pri
ma pars patꝫ. quia deus poteſt illi indul/
gere. etiam de lege ordinata. quia põt mu
tare cor eorum ad ſe ⁊ facere ꝯtritũ.¶Sꝫ
ſecunda pars patet. q2 cũ blaſphemia im ſcđa ps
mediate offendatur: ⁊ in honoreť deus. q̄
liter qui ſic peccauit preſumet veniam pe
tere? quã ſi non petat: quõ eam poterit ob

tinere? offendit enim ex certa ſcientia īme
diate bonum infinitum. quo ergo auſu ve
Notan. nię habebit acceſſum? ¶ Unde peccatum
blaſphemię ſępe legimus temꝑaliter ⁊ ęter
naliter punitum. Chryſoſtomus em̄ ī glo
ſa Matthei. xij. ſuꝑ illo verbo de peccato
in ſpiritūſanctum. dicit. ꝙ ideo dicit nō re
mitti. qꝛ iudei pro illo per romanos puniti
ſunt in hoc ſeculo: ⁊ per diabolum in infer
2 no. ¶ Eodem modo murmur ſuꝑ eſu car
nium dominus temꝑaliter puniuit. vt pa
tet Numeri. xj. quod figurat peccatum in
filium hominis. Sed peccatum in deuz
quo multitudo vitulum adorauit. ⁊ tem
poraliter puniuit. ⁊ pęnā ęternā minatus
eſt pro illo. dicens. Ego autem in die vlti
Cōclō 4 onis viſitabo ⁊ hoc pctm̄ eorum. ¶ Quar
ta concluſio. Capiendo pctm̄ in ſpm̄ſctm̄
tertio modo dictum q̄uis per deuz remiſ
ſibile ſit. tamē quodlibet tale quātum eſt
ex parte ſui irremiſſibile eſt. Patet prima
pars. quia deus (vt dictū eſt in concluſio
ne ꝓma) poteſt mutare cor ⁊ reddere con
ſcda ps. tritum. ⁊ ſic peccatum remittere. Patet ſe
cunda. quia om̄e peccatuz quod fit ex cer
ta malicia q̄tuz eſt ex parte ſui eſt irremiſ
ſibile. Sed omne peccatuz in ſpm̄ſanctū
eſt hmōi. igit. patet maior. quia peccatuz
quod fit ex infirmitate aliquam ſecū ha
bet excuſatōem. ſcꝫ debilitatem ⁊ fragilita
tem naturę. ſicut patet in quibuſdam in
continentibꝫ qui libēter reſiſterent paſſio
nibꝫ quibꝫ ſuccūbunt. ſaltem tempę q̄ ſūt
extra paſſiones. Similiter ⁊ in peccātibus
ex ignorantia non affectata. qꝛ tales non
faciunt quicq̄ꝫ peccati ex ſcientia. vn̄ pęni
tent informari: ſaltem vbi nō eſt ignoran
tia affectata. ⁊ ergo alleuiatur eorum pec
catum. ⁊ magis reddit venia dignū. ſicut
teſtatur apōſtolus de ſeipo: ꝓmę ad Titū
ꝓmo dicens. Miſericordiā conſecut⁹ ſuꝫ
quia ignorās feci. Sed pctm̄ ex certa ma
licia non aliquo mō poteſt excuſari. ſed ex
ſuo modo faciendi magꝭ poterit aggraua
ri. quia ſcienter ex electione facit id qđ ſcit
pbat 2 eſſe malum. ¶ Secundo ptꝫ illa. qꝛ pecca
tum quod reddit peccatorem impęniti
uuz: non eſt ex parte ſui remiſſibile. ſꝫ qđ
libet peccatum in ſpm̄ſctm̄ reddit pctōrez
quantum eſt de ſe impenitiuū. igit. patet
maior. quia peccatum nō dimittit ſine cō
tritione ⁊ penitentia. patet minor inducti
1 ne. ¶ Prȩſūptio em̄ excludit tiorē iuſticię
dei quę deberet inducere pęnitentiā. De 2
ſperatio excludit ſpem venię. vn̄ ergo fru
ctuoſe pęniteret: cum ſine ſpe diſplicētia de
peccato nō valeat? ¶ Impugnatio verita 3
tis agnitę opponit ſe fidei ſine qua impoſ
ſibile eſt placere deo. ad Hebreos. xj. ¶ In 4
uidentia fraternę charitatis oppōit ſe cha
ritati. quia nō vult eā eſſe in alijs. ⁊ ſine il
lo velle ipam recipere nō meret. ¶ Eodem 5
mō ꝓpoſitum nō pęnitendi manifeſte ex
cludit pęnitentiā. ¶ Et ſimilr obſtinatio ī 6
bono tpali quod ſine debito iuſticię non
poteſt ſuſtineri: impedit reditū ad bonum
incōmutabile: ⁊ ſic a ſalute. ¶ Et tertio. qꝛ pbat 3
corꝑalis infirmitas mortalis eſt: ſi ꝑ eam
infirmus oēm abominet eſcam corꝑalem
Sed modo ſimili ſpūalis infirmitas in
curabilis eſt ex ꝑ te ſui: ſi reddit infirmum
omnē cibū ſpūalem abominātez. Modo
pctā in ſpm̄ſctm̄ ſunt hmōi. ptꝫ maior de
ſe. ⁊ cōuenienti ſimilitudine. Et ptꝫ mior
quia (vt dictū eſt) qđlibet eoꝝ opponitur
vni neceſſario ad ſalutē de ꝑ ſe aſſumēdo
in nutritōne ſpūali. ¶ Correlariū. Nō di Corre.
cunt pctā in ſpm̄ſanctuz ꝓmo ⁊ tertio mo
do dicta irremiſſibilia: qꝛ remitti non poſ
ſunt. patet per tertiam concluſionē de pri
mo modo. ⁊ per primā partē quartę de ter
tio modo. ſed ideo quia quantū eſt ex par
te ſui cauſam oppoſitam remiſſioni ſecuꝫ
ducunt. patet ex deductione ſecundę par
tis cōcluſionis q̄rtę. Hoc d. ij. ar.

Quantū ad tertiū

articulum: videndū eſt de ſcdo quęſito. ſ.
vtrum nullū peccatū ſit tantū quantum
peccatum in ſpiritūſanctū? Ubi eſt aduer
tendum ꝙ peccatum poteſt dici tripliciter
alio peccato grauı⁹. vel reſpectu ſbiecti qđ
eo deformat. vel reſpectu obiecti qđ eo of
fenditur. vel reſpectu modi quo pctm̄ eli
citur: ⁊ quo homo per ipum ad pęnaz ob
ligatur. ¶ Reſpectu ſbiecti videt dici pec 1
catum grauius. quod reddit ſbiectū inſa
nabilius. ¶ Reſpectu obiecti pctm̄ dicitur 2
grauius quo offenditur obiectū nobilius
¶ Sed reſpectu modi dicitur grauius qđ 3
modo magis demeritorio elicit ⁊ quo reus
ad maiorez pęnā aſtringit. ¶ Secūdo eſt Notā. 2
notandū. ꝙ pctm̄ quod fit rectius contra
deum obiectiue maius eſt. qꝛ melioꝝ ob
iecti directius offenſiuum. ¶ Tertio eſt no Notā 3.

tandum ꝙ ex parte ſubiecti pctm̄ dicit in
ſanabilius quod plibꝫ condicōnibus ſuę
curę repugnantibꝫ eſt inuolutum. ſicut ę/
gritudo corporalis minus eſſet ſanabilis
cuius eſſent fortiores cauſę eius impediē
Notā 4 tes curam. ¶ Quarto eſt notandū. ꝙ com
paratio ſic in genere attendenda eſt: cete/
ris paribꝫ: ⁊ nō requiritꝛ qꝺ verificentur ꝑ
quolibet indiuiduo illius generis. ſed ſuf
ficit ꝙ pro aliquo. Unde nō eſt credendū
ꝙ omnia peccata alicuius generis ſint ęq̄
grauia. ⁊ ideo nō oportet ſi illꝺ genus ſit
grauius alio genere: ꝙ quodlibet illius ſit
Notā. 5 quolibet peccato alterius grauius. ¶ Qui
to eſt notandū ꝙ comparatio pctōꝝ eſt
difficilis. quia difficile eſt homini cogno
ſcere q̄ꝫ grauiter quiſqꝫ peccando offendat
Unde orat pp̄heta. Delicta quis intelli/
git: ab occultiſ meis munda me dn̄e. pſal.
xviij. et ergo concluſiones quas ponam:
Cōclō 1. vt probabiles ponā. ¶ Prima itaqꝫ ꝯclu/
ſio. Peccatum in ſpm̄ſanctū quo ad gen᷒
eſt grauius alijs generibꝫ peccatoꝝ quo
ad obiectum quod eo directe offenditur.
patet. quia pctm̄ in ſpm̄ſanctū directe eſt
contra deum: qui eſt obiectum infinitę no
bilitatis. alia genera etſi ſint contra deū:
tamen nō ſic directe vt notum eſt. igitur.
conſeq̄ntia nota eſt. ⁊ tenet ex eo ꝙ ceteris
paribꝫ dictum eſt: pctm̄ eſt grauius: quo
offenditur nobilius obiectum. vt ceteris
paribus grauius peccaret peccans in du
cem q̄ꝫ in ęquitem. mīor patet de blaſphe
mia: de deſperatōne: ⁊ p̄ſumptōe. ⁊ ſic alijs
hmōi. ¶ Secunda concluſio. Pctm̄ i ſpi/
Cōclō 2 ritumſanctum etiā grauius eſt alijs pec/
catis quo ad genus: quo ad ſbiectum: pꝫ
quia ceteris paribꝫ reddit ſbiectum min᷒
curabile. igit. conſequentia tenet per terti/
um notabile. ⁊ an̄cedens patet. qꝛ nulluꝫ
dicitur peccatum in ſpm̄ſanctū: niſi ſb ali
qua rōe ſm quā remouet aliquā hmōi bo
nam condicionem ſm quā ſpūſanct᷒ cō/
ſueuit curare peccata. vt in ſecūda parte ꝑ
mi articuli dictum eſt. hoc aūt nulli alte/
ri generi conuenit pctōꝝ igit. ¶ Tertia
Cōclō 3 concluſio. Pctm̄ in ſpm̄ſanctū etiā eſt cę/
teris grauius quo ad peccandi modū. ap
paret. quia peccatum quod ſm ſuaꝫ totā
latitudineꝫ includit fieri ex certa malicia
grauius eſt quo ad modum peccandi q̄ꝫ
alia genera peccatoꝝ quę hoc nō iclūdūt
modo pctm̄ in ſpm̄ſanctuꝫ dicitur fieri q̄
ad genus ex certa malicia. imo nō viꝺꝛ eſ
ſe pctm̄ in ſpm̄ſcm̄ niſi ex certa malicia. vt
magiſter videtꝛ dicere in littera. ⁊ alia ge/
nera peccatorum non. igit. Patꝫ maior de
ſe. quia cum ratio formalis ꝺformitatiſ in
peccato ſit auerſio a bono incōmutabili. ⁊
ꝯuerſio ad bonū cōmutabile. quanto hęc
fit modo magis indecenti tāto eſt grauiꝰ/
us. nullus aūt modus auerſionis eſt tan
tę malicię: ſicut eſt auertere ſe ex malicia:
non ex fragilitate vel ignorātia. ¶ Mior 2
nota eſt. qꝛ cū pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ ſit: vl' blaſ
phemia vel quod recte eſt cōtra bonitatē
ſpūiſancto appropriatā. patꝫ ꝙ blaſphe/
mia fiat ex certa malicia. cuꝫ nulla paſſio
ad h̄ inclinet. nec aliqua ignorantia de h̄
excuſet. ¶ Similiter pctm̄ quod fit cōtra 3
bonitatem ſpūſancti directe iꝺo dicitꝛ: qꝛ
fit ex certa malicia. Alia autem pctōꝝ
genera poſſunt fieri ex ignorantia vel fra/
gilitate naturę. ⁊ ideo nō includunt taleꝫ
modum fiendi male: ſicut pctm̄ in ſpiritū
ſanctum. ¶ Quarta concluſio ⁊ reſpōſalis Cōclō 4
Genus peccati in ſpm̄ſanctum eſt tantū
ꝙ nullum aliud genus peccati poteſt eſſe
tantū. patet per tres p̄cedentes concluſio/
nes. quia eſt maius quo ad obiectuꝫ. eſt
magis graue quo ad ſbiectum. ⁊ etiaꝫ eſt
grauius ⁊ maius quo ad peccandi modū
ergo videtur quo ad gen᷒ eſſe grauiſſimū
cōſeq̄ntia nota eſt: per ꝑmuꝫ notabile. qꝛ
penes hęc tria attēditꝛ pctī grauitas. ⁊ an̄
cedens patet ꝑ tres cōclōnes p̄cedentes.
¶ Sed contra dicetꝛ. Nunquid ꝑmi hoīs Cōtra. 1
pctm̄ fuit grauius: Patꝫ ꝙ ſic. qꝛ totū ge
nus humanū damnauit. ⁊ tn̄ nō fuit pec
catum in ſpm̄ſanctum: vt notū eſt. ¶ Se/
cundo ſic. Quia mlta ſunt pctā q̄ nimia 2
ſua grauitate neq̄unt abſolui niſi a papa
et nō eſt ſic de pctis in ſpm̄ſanctū. igit. pꝫ
maior de incēdiarijs vel fractoribꝫ eccleſi/
arum poſt denunciatōem. de his q̇ interfi/
ciunt clericos ⁊ falſarijs lrāꝝ aplicaꝝ. pꝫ
minor. qꝛ etiā de blaſphemia abſoluit ep̄s
et de ꝓpoſito impęnitendi vel obſtinatōe
ſimplex p̄ſbyter ¶ Tertio. Sic ſe habꝫ ge
nus ad genus: ſicut grauiſſimū vnius ad 3
grauiſſimū alteri᷒. Mō grauiſſimū iracū
dię eſt mal᷒ q̄ꝫ grauiſſimū pctī in ſpm̄ſcm̄.
igit. maior nota eſt. ⁊ minor pꝫ qꝛ grauiſ/
ſimū iracūdię p̄t eſſe interfectio ſūmi pōti
ficis in maxio feſto diuina celebrātis i p̄/
ſentia toti᷒ chori: vel forte toti᷒ collegij. h̄

aũt eſt grauius ꝙ̄ qḋcunq; dari poſſet ex
4 parte peccati in ſpm̄ſanctm̄.¶Et quarto.
Interfectio ꝓprie matris eſt pctm̄ iracun/
die vel inuidie.⁊ ꝓpoſitum nõ penitendi
de amore in honeſto habito ad cõcubinã:
eſt pctm̄ in ſpm̄ſanctũ.vt dcm̄ eſt in ſecun
da parte ſcḋi articuli.⁊ bene eſſet inſanus
qui diceret ꝙ minus pctm̄ eſſet interfectio
matris ꝙ̄ tale ꝓpoſitum nõ penitẽdi.igiť
Ad 1 videť ꝙ concluſio nequeat ſtare.¶Ad ṗ/
mã harum rationũ diciť.ꝙ ṗmi hominis
pctm̄ licet fuerit maxim extẽſiue.nõ tñ fu/
it maximũ intenſiue.ſicut de hoc dictũ eſt
ſupra queſtiõe.xiiij.in tertia parte ſcḋi ar/
ticuli.Vñ blaſphemia in deũ grauius eſ
Ad 2 ſet pctm̄ ꝙ̄ fuit eius pctm̄ intenſiue.¶Ad
ſcḋam.ꝙ pctã nõ ſemꝑ ex eo grauiora ſũt
intenſiue:q2 ſunt ſuꝑiori reſeruata.ſ3 hoc
fecit eccleſia:nõ ꝓpter peccati grauitatē:
ſed ꝓpter promptitudinẽ hoĩm in malū
et maliciam que inde põt ſequi.ſic ſepe ĝ
uius eſſet pctm̄ ledere pr̃em ꝙ̄ deponere vł
apponere lr̃am intentõe fallẽdi in litteriſ
apl'icis.tñ de ṗmo abſoluit eps.de ſcḋo ſo/
lus papa.nõ q2 ĝuius:ſ3 q2 hoĩes auari/
cie inclinati ſi leuiť poſſēt de h̄ abſolui ad
Ad 3 falſificatõem ecnt nimis ꝓni.¶Ad tertiã
negeť minor.Ad ꝓbatõem ꝙ graui⁹ eſſet
ſic interficere ſummũ põtificẽ.dico ſi electi
ones eſſēt pares graui⁹ eſſet pctm̄:velle in
terficere deitatẽ vel nõ eſſe:ꝙ̄uis ſit ipoſ/
ſibile ꝙ illud velle ꝯficere ſic deus eſt no
bilior ꝙ̄ creature.Itẽ in eodẽ caſu grauiuſ
eſſet p̄ſumere ꝙ deus hoc deberet finaliť in/
dulgere.⁊ ex h̄ facere poſtpoſito tĩore ſpiri
tuſſancti:ꝙ̄ hoc ſolũ facere:vel eligere nũ
ꝙ̄ de hoc dolere faciẽdo:ꝙ̄ ſolū eligere h̄
facere.Vex eſt ꝙ maior illius rõnis ſup/
ponit (vt puto) falſũ.puta ꝙ in aliq̃ gñe
pctõꝝ ſit dare pctm̄ grauiſſimũ.nõ enim
eſt dare in aliq̃ gñe (vt eſtimo) maximū
pctm̄ qḋ põt eſſe:ſic nõ eſt dare maximū
receſſum a medio.¶Ad q̃rtã.ꝙ illa rõ nõ
Ad 4 arguit contra concluſionẽ.ſed ſolum ꝙ ali
quod indiuiduũ odij vel ire poſſit eſſe pe
ius dato certo indiuiduo pcti in ſpm̄ſcm̄
hoc tñ nõ reputo incõueniẽs:nec diť con/
trariũ cõcluſio.ſ3 ꝯclio cõꝑat genus ad ge
nus.⁊ certũ eſt ꝙ peius eſſet ceteris parib⁹
velle nõ eſſe deitatẽ ꝙ̄ interficere matrē
ꝙ̄uis hoc ſit multũ graue.Itẽ velle nõ pe
nitere de interfectõe matris eſt graui⁹ ꝙ̄ in
terfectio matris.q2 includit cõtinuationẽ
peccati electõis qua quis interficit ſuam
matrẽ.⁊ addit deordinatõem.ſ.ꝯplacenti
am de hoc in finẽ vite cõtinuandã.vel ꝓ
hoc ipo nõ penitendi.⁊ ĝ vid2 ꝯclio ſtare.
Hoc de tertio ar.

His premiſſis re/
ſpõdeť ad rõnes ṗncipales.¶Ad ṗmã cõ Ad 1 ṗncipa.
tra ſuppoſitũ pt3 ex dictis:ꝙ añs ſit falſũ
q2 pctm̄ qḋ fit ex infirmitate eſt in patrē
qḋ ex ignorantia:in filiũ.vt dcm̄ eſt.¶Ad Ad 2.
ſcḋam.ꝙ in pctõ in ſpm̄ſcm̄ malicia non
placet ſb rõne malicie:vt diť btũs Dyo/
niſi⁹.q2 ſi reſpicerēt ſolũ ad malũ:nõ elige
rent ea que eligũt.S3 dr̃ fieri ex certa ma
licia.q2 oꝑans ſciens ipm eſſe malũ nõ ex
infirmitate victus:ſ3 poti⁹ palato cordis
corrupto in eo qḋ eſſe malũ fingit ſibi ra/
tionẽ boni.⁊ ſm hanc ferť in ipm.¶Per h̄ Ad for.
dico pt3 ad formã.ꝙ maior eſt neganda.
Ad mgr̃m ꝙ velit.ꝙ ſciat:⁊ nõ ex fortitu/
dine paſſionis eligit id qḋ ſcit malū:fin/
gens ſibi in eo aliquã rõnem boni.¶Vel Vel ſic
diť.ꝙ pctm̄ fieri ex eo ꝙ alicui malicia pla
cet ſm ſe:põt itelligi dupľr.Vno modo ꝙ
ſibi placeat ſb rõe malicie nude.⁊ ſic vult
btũs Dyoniſi⁹.ꝙ nullus eligit ea que eli/
git ⁊c.Alio mõ ꝙ aliq̃s videns maliciam
in actu ꝓpter aliquã ꝓhãtaſticã quā ſpe
rat in eo bonitatẽ:ex aliq̃ ſpẽali habitu vel
motu vicioſo prõptus ad malũ nõ cõtra
laborat:ſ3 ſtatim ꝓſequiť.⁊ ſic vult magi
ſter.ꝙ pctm̄ in ſpm̄ſcm̄ fiat ex eo:ꝙ alicui
malicia placet ſm ſe.¶Ad tertiã.negetur
añcedẽs.vocãdo pctm̄ qḋ fit ṗncipaliter Ad 3.
ex infirmitate:paſſiõe ſc3 obiecti ſuꝑante
cũ naturali ꝓnitate nature noſtre ad ma/
lũ.¶Pro cui⁹ declaratõe eſt ſciendũ:ho/
mines q̃ttuor modis cadere in pctm̄.Pri Notã.
mo ex ſimplici infirmitate.ſ.q2 paſſiõe ob
iecti inclinãte appetm̄ ſenſitm̄ voluṫas vł
incauta vel ad carnẽ incliata dimiſſa rõ/
ne ſequiť ſenſum.quo mõ cadunt incõti/
nentes cõmuniter.Scḋo mõ peccãt ho/
mines ex ignorãtia.quia nõ ſunt debite i
ſtructi de modo directiõis ſue vite.Vt ſi
quis ꝓponit legẽ dei:⁊ tñ eligit ea q̃ ſunt
mundi:credẽs in eis ſe nõ peccare:ꝓpť in
diſcuſſionẽ vite interioris.ſic iuuenes ꝑſo
ne choreas ⁊ ꝯplacẽtias in ꝑſonis.vt vir
in mulierẽ vel mulier in virũ:ſine tñ ꝯſen
ſu ad actus exteriores carnis:vł etiã act⁹

exteriores.ſicut oſcula vel amplexus credē
tes hmōi nō eſſe peccata.et eſt ſic peccare:
cū nō fiat ex fortitudine paſſionis: pecca/
3 re in filiū.¶Tertio mō peccant homies ex
habitu malo acq̄ſito promptificante vo/
luntatē ad deformiter volendū.habit⁹ eñ
inclinat potentiā ad ſimiles actus illis ex
quib⁹ eſt genitus. Et iſte modus peccādi
poſſet vocari ex certa malicia. nō tñ ē iſte
modus quo peccat̄ i ſpiritūſctm̄: niſi alio
cōcurrente.Vñ hic modus peccandi ſi ha
bitus inclinet ad paſſionē mouentem ad
malū ⁊ nō cōcurrit alius habitus:adhuc
pctm̄ eſt in patrē qꝛ eſt ex infirmitate ma/
iore q̄ȝ erat ante habitū.quia habitus ali
cui⁹ mali prōptificat potentiā ad malum
⁊ ſi eſt ad ea in quib⁹ q̄s per ignorantiā of/
fendit ſine fortitudine paſſionis: peccatū
4 quod fit eſt pctm̄ in filiū.¶Quarto modo
peccat quis videns ⁊ ſciens malū ductus
aliquo habitu vel motu qui eſt in ꝯ̄trium
alicuius diſpoſitiōis:per quā bōitas ſpiri/
tuſſancti retra here cōſueuit a pctō.Verbi
grā.Aliq̄s ſepe ſine paſſione ſciēs ample/
xus ⁊ libidinoſos ſmones eſſe pctā morta
lia ea ſine formidine admittit.vel qꝛ prę/
ſumit ꝙ ſpūſſanctus vtiqꝫ indulgebit ei de
talib⁹.vel deſpans poſſe grām ꝯſequi qua
iuſte viuat.Vñ in turpib⁹ delectatōeȝ quę
rit.⁊ iſtud pctm̄ vocat̄ recte ex certa mali/
cia.qꝛ ibi aſſumit̄ malicia: vel habitualit̄
cōcurrit:cōtraria vel iuſticię ſpūſſancti ſcȝ
in p̄ſumentib⁹.vel miſcdię ſpūſſancti: vt i
deſpantib⁹.Et ita eſt etiā in aliis pctis hu
iuſmōi: vt in impenitētia cogitat impeni/
tens.ego de iſto pctō ⁊ delectatōib⁹ q̄ ſunt
in eo:nunq̄ȝ volo penitere.Vel obſtinat⁹
ego huic vtiqꝫ volo ſemp adherere. Aut
in aliis cogitat aliq̄s ſic.ego volo vtiqꝫ ve
ritatem legis impugnare.ex quo eā neq̄o
obſeruare.Vel inuidus fraterni charitati
Ah ſi om̄es eſſent miſeriores ⁊c.vel cur il/
te tm̄ habet de dono:⁊ ego nō. Hęc autem
dicunt̄ recte pctā ex certa malicia.qꝛ ꝯcur/
rit malicia:bonitati ſpūſſancti ꝯ̄ria imedi
ate.De quib⁹ pctis nō eſt negandū: quin
fiant ex infirmitate:ſed nō ſolū.nec eoꝝ
malicia attendit̄ penes infirmitatē: reſpe/
ctu paſſionis.ſed penes maliciā oppoſitā
ſpūiſancto immediate dirigenti modum
Ad for. operationis.¶Per hoc ad formā: ſicut dcȝ
eſt:negetur antecedens.Ad pbatōeȝ: nege
tur maior ꝙ omne pctm̄ quod cōtingit ex
infirmitate naturę eſt in patreȝ.ſed quod
ex ſola īfirmitate naturę reſpectu paſſiōis.
quod aūt ex malicia ꝯcurrente actuȝ ime
diate regulāte ꝯ̄ria bonitati ſpūſſancti fit.
q̄uis bene verꝫ ſit:ꝙ iſte ſit maxime īfirm⁹
quia difficulter curabilis:nō tñ vocabat̄ i
patrē.ſed a p̄ncipaliori rōne mali.ſ.in ſpi/
ritūſanctum.¶Ad quartā.neget̄ an̄cedēs Ad 4
et ad pbatōem neget̄ an̄cedens ꝙ om̄e pec
catū ſit ex ignorātia.Et ad dtm̄ Auguſti.
ꝙ capit errorē large:put dicit totā obliqui
tatē intellectus q̄ȝ affectus.ſcȝ vel ex erro/
re malę pn̄tationis intellectus.vel ex erro
re malę electōnis volūtatis.Et ad phum
in.iii.ethicoꝝ.qd̄ phus ibidē dicit ꝙ diffe
rat ignorantē eſſe.⁊ ex ignorantia peccare.
qꝛ ſtat bene ꝙ aliq̄s ignoret aliq̄d eſſe ma
lum qd̄ facit.⁊ ꝙ tñ ignorātia nō ſit cā ſuę
actionis malę.imo etiā ſi ſciret: ſic ageret.
qd̄ ptȝ de his qui poſtq̄ȝ ſciunt: nō penitēt
de facto.Unde q̄ ex habitu vicioſo vel for
titudine peccant:ignorāt q̄ȝ male agunt.⁊
quę ſequant̄ ad hmōi actus nō vident.et
forte poſt determinatōem volūtatꝭ ad ma
lum ceſſat quę fuit ratio recta.nō tamē ex
hac ignorātia:ſȝ habitu vel paſſiōe dicun
tur peccare.¶Ad rōnes que fiūt ꝯ p̄mū q̄/ Ad 1
ſitum.¶Ad p̄mā ⁊ ad eius cōfirmationē aliarum
dicit̄ ꝙ arguant p p̄ma parte tertię conclu
ſionis ſcdi articuli.qꝛ ſine dubio poſſunt
remitti.⁊ fortaſſis remiſſa ſūt.vt idolatria
et ꝯſimilia blaſphemię multę.tñ q̄ȝtuȝ eſt
ex parte peccatoꝝ illoꝝ ꝯſideratoꝝ ſm p/
prias rōnes qꝛ fiūt ex certa malicia nō ha
bēt rōnem remiſſibilitatis:ſicut haberēt ſi
fierent ex infirmitate vel ignorātia.Et ex q̄
dicit̄ de omi pctō:ptȝ.ꝙ finalis impenitē/
tia de lege ordinata nō eſt remiſſibilis.nec
de illa loquit̄ Auguſtin⁹.⁊ illa pōit homi/
nē extra ſtatū vię.¶Ad ſcdam.ſecluſa ꝟtu
te virginis matris cōcedit̄ an̄cedens.⁊ ne Ad 2
get̄ ꝯn̄a.qꝛ ſemp cōiter in ptāte viatorꝭ eſt
cadere ⁊ dimittere virtutem pro ſtatu vię
ſȝ reſurgere.non ſic eſt i ptāte ſua: ſi i mor/
tali ſit.Et ſic in pctō qd̄ eſt in ſpm̄ſanctuȝ
tunc difficile ſit.qꝛ occaſionē ſecū habet:
quę bonitatē ſpūſſancti aliq̄liter excludit.
pōt tñ ſpūſſctūs illā tollere ⁊ ꝯ̄riā dare. et
ſic pctōrem viuificare.¶Ad terciaȝ ⁊ eius
confirmatiōes:ꝙ ſunt p eadeȝ p̄ma parte Ad 3
tertię cōcluſionis ſecundi ar. ¶Ad rōnes
arguentes cōtra ſcdm̄ q̄ſitum.¶Ad p̄mā Ad 1 ali
neget̄ an̄s:ꝙ aliqd̄ aliud pctm̄ ſit ęqualit̄ arum

inſanabile ſm ſe ꝯſideratum: cęteris pari
bus. ⁊ negeť ꝙ pctm̄ ex ignorantia ſit ęq̄ i/
ſanabile. Et ad ꝓbatōem ad gloſaʒ pſal
mi. ix. diciť ꝙ loquať de ignorante morbū
ſpūalem: ꝙ ſit inſanabiliſſimus in ordine
ad ſuam opionem. quia neſcit eum. Sim
pliciter tamen inſanabilior eſt deſpans ꝙ̄
ignorans. quia facilius eſt ſciam introdu
cere ꝙ̄ deſparōem tollere. cum ſciētia poſſit
dari a deo cum cauſis ſecūdis. ſpes autem
cum ſit v̄tus theologica: a ſolo deo habet
Alij infundi. ¶ Alij dicunt. ꝙ pctm̄ in ſpm̄ſan/
ctum eſt inſanabilius ex pte morbi. ſʒ pec
catū ex ignorātia ex parte ęgri. Et nō eſt ꝯ̄
dicta. ſimpliciter em̄ (vt dcm eſt) inſana/
bilius eſt peccatum in ſpm̄ſctm̄: cęteris ſi/
milibꝫ. Ad gloſam Ambro. ad Roma. ij
diciť: ꝙ velit: cū dicit. grauiſſime peccas qꝛ
ignoras. ꝙ intelligit. grauiſſime. i. periculo
ſiſſime. qꝛ nō facis tibi ꝯſciam de eo de q̄
teneris. ⁊ hoc eſt piculoſum. qꝛ niſi muteť i
Ad 2 te hęc cęcitas: te ad iferos p̄cipitabit. ¶ Ad
ſcđam negeť aňs: ꝯſiderādo infidelitateʒ
ſm ſe. ⁊ ad ꝓbatōem đr ꝙ de p ſe ⁊ imedia
te infidelitas nō tollit niſi fidē. veꝝ ē ꝙ ex
cōſequenti tollit charitateʒ. mō minꝰ ma/
lum eſt carere fide ꝙ̄ deum blaſphemare
ſm ſe: imo habere habitū poſitiuū ꝯ̄rium
fidei. ſ. credere nō eſſe vitaʒ poſt hanc: miꝰ
peccatū eſt deſpatione vel blaſphemia. q̇a
etiā minus puniet. Vñ nō ęſtimo ꝙ ifide/
les credētes poſitiue deū eſſe ſimplicē in p/
ſoniſ: ſic ſimplex eſt in eſſentia plus debere
puniri ꝙ̄ ſi verā haberēt fidem: ⁊ diſcede/
rent deſpando. ¶ Ad tertiā đr. ꝙ defectus
Ad 3 quos Beda enumerat inexiſtere nobis ex
pctō originali. ſcʒ infirmitatē in reſiſtēdo
malo quo ad affectū. ignorātiā in cogno/
ſcendo q̄ ad intellectū. ꝯcupiſcētiā carnis
quod ad appetitū ſenſitm̄. ⁊ maliciā id eſt
pronitatē ad malū: hęc tria cōſequentem
quo ad totū hoiem q̄ttuor ſūt. ſʒ hęc nō ē
malicia a q̄ denoiať pctm̄ in ſpm̄ſcm̄. quia
hęc nō eſt pctm̄. imo hi q̄ttuor defectꝰ qui
ſunt reatꝰ culpę original' manēt in bapti/
ſatis. vt mgr̄ dixit vbi ſup̄. q. xix. pęnę em̄
originalis pctī pctō indulto tā quo ad cul/
pā ꝙ̄ quo ad pęnā poſt hāc vitā: manent
in vita p̄ſenti in exercitiū hūilitatis. ¶ Sʒ
2 malicia a qua denoiať pctm̄ in ſpm̄ſcm̄ eſt
realis culpa: nō attenuās: ſʒ fortiter agg̃/
uans. qꝛ eſt habitus ⁊ actual' motꝰ volun
tatis: quo ferť in pctm̄ ſm aliquā rōnē cō/
traria maieſtati vel bonitati attributę ſpi
ritui ſancto ſm aliquā rōnem ſm quā ſpi/
ritusſctūs ꝯſueuit a pctō reuocare. vt in ſe
cunda pte p̄cedentis articli dcm eſt. mō h̄
motus fortiter aggrauat pctm̄. cū icludit
circūſtantiā peſſimā. ſ. cōdicionis q̄ nō re/
trahit a peccādo. ¶ Per h̄ ad formā negeť Ad for.
aňs: loq̄ndo de malicia ꝓut ab ea fit pecca
tū in ſpm̄ſctm̄. Ad ꝓbatōem: ptʒ ex dictis
ꝙ hęc nō ſit malicia de qua loquiť Beda.
ſʒ illa eſt pronitaſ ad malū. hęc aūt culpa
¶ Ad rōnes factas p ptibꝫ oppoſitis inq̄ꝫ
tum ipę ꝓbant: ꝙ ſit aliqđ pctm̄ in ſpm̄ſa/ Ad 1
ctum. ſic ſunt p dictis. ¶ Sʒ ad auctorita aliarum
tē Math. xij. dicentē. ꝙ tale pctm̄ eſt irre/
mediabile. diciť ſm ꝙ dicit mgr̄ in lr̄a. ca.
iij. diſ. xliij. ꝙ đr irremediabile. qꝛ vix aut
raro vel difficulter remittitur. ¶ Vel p̄t di Vel ſic
ci irremediabile. qꝛ q̄ntū eſt ex parte ſui ē
irremediabile. q̄uis p deū poſſit remitti. ſ.
qꝛ ſecum portat conditōnem repugnantē
ſuę remiſſioni. ¶ Ad ſcđaʒ de pctō ad mor Ad 2
tem: p̄ma Joh. v. dic mgr̄ ex v̄bis Aug.
ca. vj. ⁊ c. vij. diſ. xliij. ꝙ loquiť de his pec/
catis cū fuerint cōiūctę impęnitētię finali.
et tunc pro eis nō eſt orandū: p quibꝫ ta/
mē btūs Aug. dic orandū: li. p̄mo retrac.
⁊ ꝙ de eis nō ſit deſperandū: ꝙ̄diu ſūt via/
tores. ¶ Ad gloſam bti Aug. ꝙ tanta ē la/
bes huiꝰ pcti. ⁊c. đr. ꝙ nō velit plꝰ: ꝙ̄ ꝙ ex Ad 3
parte ſui nō eſt remiſſibile. nec poſſit ſubi
re humilitatē: veniā ſupplicādi ꝓpter an/
nexā condicionē venię repugnantē. hāc ta
mē dňs poteſt miſcđiter tollere: ad preces
eccleſię. ⁊ tunc illa cōdiciōe ablata pecca/
tor veniā petere pōt. ¶ Ad q̄rtā auctem de
finali impęnitētia dici pōt: eſt ꝓ ſcđa ꝯclu Ad 4
ſione ſecundi ar. Alię auctes arguētes: ꝙ
ſit grauiſſimū pctōꝝ. arguūt p q̄rta ꝯclu/
ſione tertij arti. Hoc de q̄ſtione.

Primo queri

tur circa ſcđm. Vtrū ſicut potē/
tia peccandi eſt a deo: ſic omnis
potentia dominandi ſit ab eo? Que q̄
ſtio vnū ſupponit: ⁊ aliud querit. ſuppōit
ꝙ potentia peccandi ſit a deo. ſcđo querit
vtrum oīs potētia dñandi ſit ab eo. ¶ Cō
tra ſuppoſitū arguiť ſic. Nulla eſt potētia arguit. 1.
peccādi. igiť falſum eſt ſuppoſitū. ꝯňa no
ta eſt. ⁊ aňs ꝓbať. qꝛ nulla potētia deeſt ei
qui omipotens eſt. Nō potentia peccādi

omnipotenti abeſt.igitur.patet maior.q̇a
cōtradictio videt̄ eſſe ꝙ oipotenti om̄is po
tentia aſſit.als nō eſſet omipotēs.⁊ ꝙ aliq̄
potētia ei deſit.q2 ſequit̄ deeſt.ğ non adeſt.
minor pꝫ.q2 omipotens non pōt peccare
arguit̄.2 ¶Secūdo ſic.Gloria nullā potentiā tol
lit:⁊ tm̄ tollit potentiā peccādi. igit̄ nlla eſt
potētia talis.Maior nota.q2 glīa perficit
et nullā aufert potentiā.⁊ minor pꝫ. quia
arguit̄ 3 beati nequeunt amplius peccare.¶Tertio
Quia nihil eſt actus peccādi.ğ nec aliq̄d
eſt potentia peccandi. ꝯn̄a tenet.q2 actus
eſt ꝑfectio potentię.ix.meth. an̄cedēs pꝫ
quia actus peccandi eſt pctm̄.et tale nihil
eſt:ſm btm̄ Auguſtinū exponentē illō Jo
arguit̄ 4 han.ꝑmo.ſine ipo factū eſt nihil.¶Quar
to ꝓbatur an̄cedens.Quia ſi eſſet aliq̄ po
tentia peccādi:maxie eſſet libertas arbitrij
Sꝫ illa nō eſt potentia hmōi.igit̄.pꝫ ma
ior.quia om̄e pctm̄ eſt ex libero arbitrio. ⁊
minor pꝫ per venerabilē Anſelmū in de li
bero arbitrio dicentē.ꝙ potētia peccādi nō
arguit̄ 5 eſt libertas nec pars libertatis.¶Quinto.
Quia om̄is vis peccandi eſt impotentia.
ergo nulla eſt potentia peccandi. tenet cō
ſequētia.quia impotētia nō eſt potentia.
et an̄cedens ꝓbatur.q2 potētia peccandi ē
potentia deficiendi:ſicut peccare eſt defice
re.Modo tale videtur eſſe impotentię:
ſcd̄o ꝑn- ſicut potentia moriendi.¶Secundo ꝑn
cipaliter cipaliter ſic.Omnis potētia quę eſt a deo:
eſt perfectior cōiuncta actui:q̄ꝫ remota ab
actu.Sꝫ potētia peccandi nō eſt ꝑfectior
coniuncta actui.ergo nō eſt a deo.pꝫ ma
ior.quia potētię quę ſunt a deo:ſunt ꝑpter
actus tanq̄ꝫ finem.quia nihil eſt a deo fru
ſtra:ꝑmo celi.iij.de aīa.omnia em̄ fecit in
numero:pōdere:⁊ mēſura.Sapię.xi.et ſic
ad certum finē ⁊ ex cōſeq̄nti potētias pro
pter actus.minor pꝫ.q2 peccare peius ē q̄ꝫ
arguit̄ 3 poſſe peccare.¶Tertio ſic.Nihil dicēs de
fectum eſt a deo.Potētia peccādi dicit de
fectū.ergo nō eſt a deo.patet maior. quia
dei ꝑfecta ſunt opa Deute.xxxij.mior pꝫ.
quia dic̄ aptitudinē ad pctm̄:quod eſt de
arguit̄4 fectus.¶Quarto ſic.Potētia peccādi eſt
mala.igit̄ nō eſt a deo.cōſeq̄ntia tenet.q̇a
nullū malū eſt a deo.an̄cedens pꝫ.q2 vſus
potentię peccandi eſt malus. q2 malū eſt
peccare.ergo ⁊ ipā:iuxta illud topicū. Cu
ius vſus malus eſt:ipm̄ quoq̄ꝫ maluꝫ eſt.
arguit̄.5 ¶Quinto ſic.A deo nō eſt actus peccādi
ergo nec potentia.tenet ꝯſequētia. quia a

quo eſt potētia:ab illo eſt actus. ⁊ antece
dens pꝫ.quia peccare eſt actus peccandi
quod nō eſt a deo.cū deo auctore nihil fi
at deterius.vt dic̄ beatus Auguſtin⁹ quę
ſtione.iij.li.lxxxiij.quę.¶Sexto ſic. Om arguit̄ 6
ne quod eſt a deo:habet exēplar in deo. ſꝫ
potētia peccandi nō habet exēplar in deo
igit̄.patꝫ maior per btm̄ Auguſtinū li.83
quę.queſtiōe.xlvj.volentem ꝙ omniuꝫ q̄
ſunt a deo:ideę ſunt in deo.⁊ minor pꝫ.q2
deus nō eſt exēplar pctī vel peccādi.¶De cōſeq̄nt̄
inde ſecūdo loco arguit̄ cōtra queſitū.ſcilꝫ arguit̄.1.
ꝙ nō omnis dominatio ſeu poteſtas domi
nādi ſit a deo.Primo per illud qd̄ ſcribit̄
Oſeę.viij.c.vbi dicit̄ a deo ſic.Ipſi regna
uerūt ⁊ nō ex me:ꝑncipes extiterūt:et non
cognoui.ergo poſſunt eſſe ꝑncipatus qui
nō ſunt a deo.¶Scd̄o ſic Nihil a deo col 2
latum eſt vſurpatū.Mō ſępe poteſtas do
minādi eſt vſurpata.igit̄.maior pꝫ. quia
quod deus alicui cōfert:nō vſurpat̄. mior
pꝫ de dn̄io tyrānoꝝ.¶Confirmat̄ quia qd̄ Confir.
eſt iniuſtū:nō eſt a deo.Mō quādoq̄ꝫ po
teſtas dn̄andi eſt iniuſta.igit̄.maior patꝫ
q2 iuſtus eſt dominus in omib9 vijs eius
pſalmo.cxliiij.minor nota eſt.¶Tertio in 3
ordinatio nō eſt a deo.Sed malos dn̄ari
ſuꝑ bonos eſt inordinatio.ergo nō a deo.
maior nota eſt.q2 inordinatio eſt mala.et
talis nō poteſt eſſe a deo.⁊ minor nota eſt
quia malos oꝑtet ſb̄ijci ⁊ bonos dn̄ari .q2
ꝑncipem perfectū oportet habere moralem
virtutē.vt habet̄ ꝑmo politicoꝝ.¶Quar
to.Qd̄ alicui eſt a deo datū: non eſt ab eo 4
auferendum.Sꝫ a multis eſt potentia do
minādi auferēda.ergo nō eſt eis a deo. ma
ior māifeſta ē.quia nō ē reſiſtēdū volunta
ti dei.ad Roma.ix.minor patet de ſymoni
ace promotis ad dominiū.quib9 dominā
di poteſtas auferēda eſt.¶Confirmat̄. q̇a Confir.
poteſtati dn̄andi quę eſt a deo:nō eſt reſi
ſtendū.Modo ſępe iuſte reſiſtit̄ potentię
dn̄andi.igitur.patꝫ maior.quia q̄ poteſtā
ti reſiſtit (quę eſt a deo) dei ordinatiōi reſi
ſtit.ad Roma.xiij.minor patꝫ de his qui
tyrannice ꝑſunt.quib9 ſubditi iuſte reſiſte
re poſſunt.¶Sed in oppoſituꝫ ⁊ pro ſup
poſito eſt magiſter diſ.xliiij.huius ſecūdi. In ꝯriū.
ca.ij.probans hoc multis auctoritatibus
ſanctoꝝ.Pro queſito eſt apl̄i auctoritas:
ad Roma.xiij.dicentis. Non eſt ptās ni
ſi a deo.¶In hac queſtione erunt duo ar Diuiſio
ticuli.Primus erit de ſuppoſito.Secun q̄ſtiōis.

dus erit de queſito.

Quantum ad pri-
mum noto. ꝙ per potentiam peccandi itel-
ligo potentiam que ex ſe poteſt deficere cir
ca actum. Et hoc vel ṗncipalit' vt ſi ſit po
tentia ṗncipalis reſpectu peccati. vel iſtru-
mentaliter: vt ſi ſit inſtrumentũ male agẽ
di. ſicut habit⁹ mali vel diſpoſitiões ma
le inclinantes in contrarium preceptoruz
dei. Siue vt in alia ſcientia dicitur recte rõ
nis principalis potentia nata deficere cir-
ca actum poſſet dici vel actiua vl' paſſiua
Actiua que ṗncipaliter agendo actuz cir-
ca ipz defic. nõ recte (vt deberet) ſm ſuũ mo
dum attingẽdo finem. Paſſiua diceret' re
cipiens actum quo peccatur ab agente de
Exẽplũ ficiente. ¶ Ut ſi gñaretur animal in diſpo-
ſitione impfecta. puta cum alicuiuſ mem
bri defectu. Inſtrumental' potentia diceret'
vel deficiens calor: vel aliud quod eſſz in
ſtrumentalis cauſa talis defectus. Actiua
que peccat ṗncipalis eſt illud quod eſt ṗn
cipale generãs. Paſſiua põt dici animal
genitum ſcz quod cuz defectu membri ge
nerat. vel corpus eius in quo ſit inepta di
ſpoſitio: vl' membri defectus. quã dimitto
quia notum eſt ꝙ ſit a deo. Et quia pecca
tum ṗncipaliter dicit' pctm̃ reſpectu agen-
tis. ſic eñ dicit'. ij. phiſicoꝝ ꝙ monſtra ſint
Notã. 2 peccata nature. ¶ Scdo eſt ideo notãdũ.
ꝙ potentia peccandi diuidit' in potentiaz
peccandi naturaliter. ⁊ in potentiã peccã-
di libere. Potentia peccandi naturalit' di
citur agens naturale potens in agẽdo defi
cere a debito fine que intendit. Potentia
peccandi libera eſt creatura rõnal': potens
ṗncipaliter agere ex libertate volũtat; ſue
¶ Tertio eſt notandum. ꝙ potentia peccã
Notã. 3 di dicit duo. ſcilz. ṗncipium agendi. quia
pctm̃ ṗncipaliter imputat' agẽti. Et capio
agens large: prout omittens qđ agere de-
beret dicitur agere. Ut in. ij. phiſico. nau-
ta abſens dicitur cauſa efficiẽs ſubmerſio
nis nauis. Scdo dicit poſſe dficere: ſicut
peccare dicit actum ⁊ defectũ. ¶ Quarto ẽ
Notã4 notandum. ꝙ vt dicit Durand⁹ ṗma que
ſtione hui⁹ diſtinctõis. quidã fuerunt de
hac opinone. ꝙ potentia peccãdi quo ad
primũ eſſet a deo. quia eſſe ṗncipiũ actus
neceſſario conuenit creature a cauſa ṗma
Scdo ꝙ ſcdm. l. defectibilitas nõ eẽt a deo
nec directe nec indirecte. quod probãt. qa
ſupponunt ex dicto Johannis Dama. ꝙ
defectibilitaſ ineſt rei eo ꝙ ex nihilo ẽ. ¶ Et 1
tunc ex hoc arguũt ſic. Illud qđ conuenit
rei ſm ſe: nõ creatur in ea ab alio ſm ſe et
directe. Sz defectibilitas ineſt rei create
ſm ſe igit'. maior nota eſt. qꝛ ꝯdictio eſt ꝙ
aliquid conueniat rei ſm ſe ⁊ directe: et ſi
mul cõueniat ei ab alio. minorem declarãt
quia defectibilitas ꝑ ſuppoſitõez ineſt rei
inq̃ꝝtum eſt ex nihilo. modo illud cõuenit
rei ſm ſe. quia ſi ſibi relinquat': nihil ẽ. igit'
¶ Probant etiã ꝙ nõ indirecte defectibili 2
tas inſit creature a deo. qꝛ ſicut eſt de eſſe
ex nihilo: ita de defectibilitate que ſequit'
ad eſſe ex nihilo. mõ eſſe ex nihilo non in-
eſt creature a deo indirecte. ergo nec dfecti
bilitas. patet maior ꝑ ſuppoſitõem. ꝓbãt
minorez. quia indirecte dicit' aliq̃d eſſe ab
aliquo i ṗuatiuis: quod natũ eſt dare op
poſitũ ⁊ nõ dat. vt ds ṗuatõis graz quia
nõ dat gratiam. nauta abſens ſbmerſiõiſ
nauis: quia natus eſt eã ſaluare: ⁊ non ſal
uat. ¶ Sic ergo poſſet credi ꝙ indirecte de 3
us dediſſet creature eſſe ex nihilo. qꝛ nõ de
diſſet ei eſſe ex aliquo. mõ iſtud nõ eſt veꝝ
quia nihil eſt cauſa ṗuatõis in aliq̃ quod
habitũ nõ eſt natũ recipere. vt nihil eſt cã
cecitatis lapidis. mõ creatura nõ eſt nata
recipere ꝙ ſit ex aliquo vltimate. qꝛ oporte
ret ꝓcedere in infinitũ: in cauſis materiali
bus. niſi deueniat' ad vnũ quod ſimplicit'
eſt ex nihilo. igit'. ¶ Sed hec opinio in mł' 4
tis deficit. vnde he ꝓpoſitiones ſunt mãi-
feſte metaphiſico et theologo: ex quibus
tollit' fundamentũ iſtoꝝ. ¶ Prima. ꝙ quic Cõclo 1.
quid eſt cauſa poſitiua ſufficiẽs ⁊ total ha
bitus: illius ṗuatio eſt etiã cauſa ſufficiẽs
ṗuatõis illius habitus. Ut ſi pſentia luci
di eſt cauſa totalis ⁊ ſufficiens eſſendi lu-
men in medio: ſbtractio lucidi erit cauſa
ṗuatiõis illius luminis ex medio. ¶ Se- Cõclo 2
cũda. manifeſtũ eſt ꝙ ꝯſeruatio diuia eſt
cauſa eſſe ipius creature ſufficiẽs q̃diu de-
us vult. patet. quia cõſeruatio totalis reꝝ
depẽdet vltimate a deo. vt etiã ex lumie na
turali dicit'. A ṗmo ente omnib⁹ deriuatũ
eſt eſſe. ido dicit' Deut. xxxij. Nũquid nõ
eſt ipe pater tuus qui poſſedit te ⁊ fecit et
creauit te. qui poſſedit. id eſt. ꝯſuauit ſua
virtute factam fecit aũt ṗus non ens ⁊ cre
auit: nullo preſuppoſito vt omes. ¶ Ter-
cia ſequitur. ꝙ annihilatio creature mõ ꝑ Cõclo 3

natiuo ſi deus eam non conſeruaret: eſſꝫ a
deo.nō ꝙ aliquid ſit.ſꝫ ꝙ ſicut deus dicit
cauſa poſitiua ipſius eſſe in conſeruando
ita debet dici cauſa priuatiua ipius nō eſ
ſe reſpectu creature quā deſineret conſerua
re.non quia aliquid in talem facit: ſed q̇a
conſeruare deſinit.patet ex precedentibus
Nam cuius poſitio eſt per ſe cauſa habi:
tus eius priuatio dicitur per ſe cauſa ꝑua
tionis:per primā. Modo conſeruatio dei
eſt per ſe cauſa habitus.ſ.conſeruatōis cre
ature:per ſecundam.ergo priuatio conſer/
uationis eſt per ſe cauſa annihilationis.
Corre. ¶Ex quo ſequitur: ꝙ argumentum nō va
let.creatura ſibi d̄relicta nihil eēt.ergo ha
bet a ſe: ꝙ eſt ex nihilo.patet.quia qđ an/
nihilaretur:hoc habꝫ a deo.vt dicit tercia
Cōcl̄o 4 propoſitio.¶Quarta propoſitio.proprie
creatura non eſt ex nihilo.quia in nllo ge/
nere cauſe poteſt illa verificari.vt in ſecun
do articulo ꝑme queſtionis huius ſecūdi
erat dictum.quia ſi ex denotat cauſaꝫ ma/
terialem:falſa eſt.ſi terminum a quo falſū
eſt.quia quod nihil eſt:nō eſt terminus a
quo alicuius mutatōnis. Unde ille pro/
poſitiones:creatio eſt ex nihilo: ⁊ conſimi
les fuerūt ibi expoſite.ꝙ creatio eſt muta/
tio qua res incipit eſſe.⁊ nō ex aliquo ſbie/
Corre. cto pſuppoſito.¶Correlarium. Eſſe ex ni/
hilo nō conuenit creature ſm ſe. quia pro
poſitio hmōi eſt de virtute ſermonis falſa.
Confir vt dicit ꝑpoſitio.¶Et confirmat. quia eſ/
ſe ex nihilo vel eſt aliquid.⁊ tunc oporterꝫ
ꝙ illud ſit a deo.⁊ ꝙ non cōueniat creatu/
re ſm ſe.cum omnia per deū facta ſint. Uel
ex nihilo non eſt aliquid.⁊ ſi ſic:tunc nul/
le creature conuenit.quia quod nihil eſt:
nulli conuenit. Et ſm veritatem hoc p̄di/
catum:ens ex nihilo: de omni creatura ve
rificatur.debite tamen intellectum.ſ.ꝙ ſit
ens:⁊ vltimate nō ſit ex aliquo p̄iacente.⁊
ergo ſupponit pro eodem pro quo creatu
ra.⁊ ſic ſicut creatura eſt a deo: ſic eē ex ni/
hilo creature eſt a deo. Et ſic patet ꝙ i fun
damento non vero opinio eſt fundata.q̄
ad dictum ſcōm.ſcilcet in hoc ꝙ eſſe ex ni
hilo creature conueniat ſm ſe. Hoc de pri
ma parte articuli.quia ratōnis eorꝫ mi/
nor eſt falſa.ſcilꝫ ꝙ eſſe ex nihilo cōueniat
creature ſm ſe.

Cōcl̄o 5 et reſolut Quo ad ſecundā

parte cōcluſio reſpōſal. ꝙ potentia peccādi
eſt a deo.ſiue ſit in naturalibꝰ:ſiue ſit i cre
aturis liberis.non ſolum quo ad actū :ſed
etiam quo ad poſſibilitatem d̄ficiendi.ꝓ
batur ſic.poſſibilitas deficiendi eſt a d̄o.ḡ
potentia peccandi.cōſequētia nota eſt ex
primo notabili.antecedens patꝫ. quia in
rebus dependentibꝰ poſſibilitas deficiēdi
eſt ipſa res.ergo ſicut res eſt a deo:ita ⁊ poſ
ſibilitas deficiendi.conſequentia tenet.et
antecedens patet.quia alijs a re creata vel
dependente circūſcriptis adhuc ei ineſſet
poſſibilitas deficiendi ſi ſit res nō ratōna
lis quo ad eſſe ⁊ agere.quia poſſet quodli
bet creatum non eſſe.quia deus poſſet ip/
ſum non conſeruare.¶Item potentia ra/
tional' creata ſuis naturalibꝰ derelicta poſ
ſet deficere in agendo ex voluntatis liberta
te.¶Secundo. Illud quod nec eſt culpa pbat 2
nec pena ⁊ eſt in creatura. eſt a deo. poſſi/
bilitas deficiendi nō eſt culpa nec pena: ⁊
eſt in creatura. igitur eſt a deo. maior patꝫ
quia hoc nullam habet rōnem mali.⁊ pe/
na que habet rōnem mali eſt a deo.vt ſup
dictum eſt per magiſtrū diſtin.xxxvij. et ē
Eſaye xlv.vbi dicit dominus ꝙ ipē eſt cre
ans tenebras:⁊ faciens malum :ſcꝫ penā
ſm gloſam: minor patꝫ.quia poſſibilitas
deficiendi erat in ꝑmis parētibꝰ: etiā ante
caſum:cum nec habebant culpā nec penā
¶Tertio. Potentia moriendi in corrupti
bilibus eſt a deo.ergo et potentia deficiē pbat 3
di voluntatis.conſequentia nota eſt. q̇a
non eſt potior ratio de vno q̄ꝫ de alio.cū
nullum eorum aliquam turpitudineꝫ di/
cat actu.antecedens patet. quia potētia
moriendi viuorum generabilium eſt de
ordine nature pro ſtatu preſentis ſeculi.
Si enim vinum et blada et alia vite ne
ceſſaria non poſſunt corrumpi:quomodo
fieri deberet ſuſtentatio viui? ¶Et quarto
Quod eſt potentia que poteſt peccare ni pbat 4
ſi voluntas rationalis:que vtiqꝫ eſt a deo
¶Et quinto. Nonne omne bonum a deo? pbat 5
Nonne poteſtas deficiendi in primis pa
rentibus erat bona ante culpam? vtiqꝫ.
alias non diceretur: ꝙ vidit deus cuncta
que fecerat: et erāt valde bona.ergo hec e
tiam erat bona.¶Sexto. Sicut poſſibi/ pbat 6
litas nō eſſendi ineſt omnibus creatis.ita
poſſibilitas peccandi ineſt creatis ratio/
nabilibus.modo poſſibilitas nō eſſendi
ineſt oībus creatis a deo.ḡ pꝫ maior cō

uenienti ſimilitudine. q2 ſicut creata vniū
ſaliter ſequitur poſſe annihilari. ſic etiā ſe
quitur ea poſſe nō eſſe. ꝛ ita creaturam ratio
nalē ſequitur quo ad naturam ſuam poſſe
peccare. ꝛ minor patz. quia poſſibilitas nō
eſſendi in creatura eſt ipamet creata. Hoc
de pmo articulo.

Quantū ad ſecū-
Notā. 1. dū articulum eſt notandū. ꝙ poteſtas do
minandi ſumit quādoqꝫ large. ꝛ ſic ē facul
tas qua aliquis poteſt vti aliq̄ re put vlt.
quo modo dicit homo dominari membꝛis
ſuis ꝛ rebꝫ poſſeſſis. ꝛ hec competit oī ſta
2 tui hominū. ¶Secundo modo ſumit ſtri
cte. ꝛ ſic dicitur facultas imperādi creatu
re liberum arbitriū habenti. ꝛ hec nō ſoluꝫ
eſt in rebꝫ poſt peccatum: imo fuiſſet in ſta
tu nature integre. Impaſſet eī vir vxori.
et pater pueris. ¶Tertio modo ſumit ſtri
3 ctiſſime: pro facultate impandi create ra
tionali habente vim coactiuā. Et huic op
ponitur ſeruitus que eſt in illo qui poteſt
cogi. ꝛ eſt pena peccati. Vñ hec ptās domi
nandi nō fuiſſet: ſi pmi parentes non pec
caſſet. quia nō potuit eſſe ſeruitus prope
dicta: vel coactio ſine peccato. ꝛ de iſta eſt
pncipaliter ad pꝛeſens. ¶Si querat. vtrū
Dubiuz poteſtas dominādi ſit in angelis: pōt dici
ꝙ ſic. ſecūdo modo dicta. qꝫdiu ſūt admi
niſtratoꝝ ſpūs. ſic ſupioꝛ illuminat inferi
orem: ſignando ei dei voluntatē. ꝛ hec illu
minatio eſt pꝛeceptio facta creature ratio
nali. poſt diem aūt iudicij hic pncipatus
ceſſabit. ¶Scdo eſt notandum. ꝙ cum q̄
Notā. 2 ritur. Utrū poteſtas dominandi ſit a deo
hoc tertio modo poteſt intelligi tripliciter
¶Uno modo quo ad virtutē ꝛ potentiaꝫ
1 qua quis pꝛeſidet. ¶Secūdo mō quo ad
2 modum per quē ad hanc potentiā ſiue pꝛ
3 ſidentiā venit. ¶Et tertio mō quo ad vſū
Notā. 3 quo hac poteſtate pſidendi vtitur. ¶Ter
tio eſt notandū. ꝙ ſi pſidens potētia qua
pꝛeſidet abutatur: tunc hanc potentiaꝫ ꝙ
ad talem vſum eſſe a deo pōt intelligi du
pliciter. Uno modo in ordine ad eos qui
bus pꝛeſidet. Alio modo quo ad ipm pꝛe
Cōclo 1. ſidentē. ſic ſua potentia abutentē. ¶Quā
tum ergo ad pmū modū poteſtatis dñan
di eſt cōcluſio pma ꝛ reſpōſalis. ꝙ omīs po
teſtas dominandi quantū ad virtutē ꝛ po
tentiā qua pſidet eſt a deo. Ratio eſt. quia
omne bonum eſt a deo. Modo ptās qua
vtitur pnceps eſt quoddam bonuꝫ. ḡ ma
ioꝛ patet. quia ſicut a pmo ente oīa en
tiā ſunt. Unde ſcriptū eſt ꝙ in ipo viuim⁹
mouemur ꝛ ſumus. Actuū. xvij. etiaꝫ ſic a
primo bono omne bonū eſt. Et mioꝛ nota
eſt. eſt eī potentia qua pncipatur pſidēs
bona ꝛ neceſſaria in republica. alʼs eī non
timeretur. nec ſbditi curarent ſtatutis legi
bus obedire. Vñ philoſophus. iij. politi.
xv. pncipanti neceſſariū eſt exiſtere potē
tiam: qua cuſtodiat leges. Et. v. politico.
v. opoꝛtet pncipari non ſolum virtutē: ſed
et potentiam exiſtere. ¶Scdo. quia a pri pbat 2
ma potentia ꝛ pma maieſtate bona ē om
nis potentia ſecūdaria: ꝛ omnis ſecunda
ria maieſtas. Modo certū eſt ꝙ dei eſt pri
ma potentia ꝛ pma maieſtas. ꝛ ex cōſeqn
ti eſt optima. in ſingulis aūt dominantibꝫ
poſterioꝛibꝫ poteſtas ꝛ maieſtas ſecunda
ria: ꝛ a pma deriuata. igit omnis talis ē bo
na. Maioꝛ habet a pho. ij. metha. volen
te ꝙ in quolibet genere pmum eſt cauſa a
lioꝝ. Idem. x. metha. modo minoꝛ mani
feſta eſt. ¶Sed eſt dubiuꝫ. Si homo nō Dubiuz
peccaſſet: an pncipatus extitiſſet. ſcilꝫ i pa
radiſo. Et videtur ꝙ non. quia in paradi
ſo nō fuiſſet ſeruitus. ergo nec pncipatus
tenet conſeqntia. quia relatia poſita ſe po
nunt: ꝛ perempta ſe perimūt. añcedēs pa
tet. quia ſeruitus eſt pena: que ante pecca
tum eſſe nō debuit. ¶Secundo ſic. Omīs arguit 2
principatus vtit ſuis legibꝫ. Modo ī pa
radiſo non fuiſſent leges. ergo nec pncipa
tus. patet maioꝛ. quia vt dicit. iiij. politi.
iiij. vbi nō pncipantur leges: ibi nō eſt po
licia. ſupple. nec ex cōſequenti dominium
opoꝛtet eī leges pncipari: ibidem. Mi
noꝛ pꝫ. quia leges habent vim coactiuā.
vt habet. x. ethicoꝝ. xj. Modo in paradi
ſo nō fuiſſet aliq̄ vis coactiua. quia null⁹
fuiſſet qui coactione indiguiſſet. cum om
nes fuiſſent boni. ergo nulle leges. ¶Et cō
firmatur. Quia omnes fuiſſent iuſti. ergo Cōfir.
nulle fuiſſent leges. cōſequentia tenet. q2
iuſto non eſt lex poſita. prima ad Titum
primo. ¶Tertio. Quia beatus auguſtin⁹
xix. c. de ciuitate dei dicit: rationalem ho arguit 3
minem ad imaginem dei factū dominari
voluit deus irronalibus. nō rationalibus
ḡ in illo ſtatu nō fuiſſet dominiū homis
ſup hoieꝫ. ¶Quarto. quia in ſtatu glorie
nō erit pꝛelatio inter homines. ergo nec in arguit 4

ſtatu innocentię. probatur conſequentia.
quia gloria tollit nō naturam: ſed vicium
naturę. ergo videtur ꝙ ad naturaꝫ añ pec/
catum non ſpectabat dominatio. añcedēs
dicit gloſa ſuper illud ꝑme ad Corinthi.
xv. Cum euacuauerit om̄em ꝑncipatuꝫ ⁊
arguit̃ 5 poteſtatem ⁊ virtuteꝫ. ¶ Quinto. quia in
ſtatu innocentię nō fuiſſet iuſticia iudica/
tiua de factis hominū. igit̃ nec dominium
conſequētia tenet. quia ꝑncipantis opus
eſt iuſſio ⁊ iudiciū. vij. politicoꝝ. vij. et an
tecedens patꝫ. quia ibi nulla fuiſſet offen
ſa. quare ergo aliqua iuſticia iudicatiua?
Solo. ¶ Reſpondet̃ ſicut in ꝑmo notabili dictū
1 eſt ꝙ poteſtas dominandi ꝑncipatus ſiue
dominiū fuiſſet in ſtatu innocētię: ſecūdo
modo capiendo ptātem dn̄andi. q: pater
habuiſſet facultatē imꝑandi pueris. ⁊ vir
2 vxori. ¶ Secundo. quia hoc eſt dignitatꝭ
3 in humano genere: vt ſit in eo ordo. ¶ Et
tertio. quia in angelis eſt ſbordiatio. ergo
a fortiori fuiſſet etiā in natura humana.
Solo 2 ¶ Secundo dicit̃: ꝙ tertio modo nō fuiſ/
ſet in eo ſtatu poteſtas dominādi. ſcꝫ cum
vi coactiua. quia vbi nulla eſt offenſa: ibi
fruſtra eſſet vis coactiua. modo in paradi
Ad 1 ſo nulla fuiſſꝫ offenſa. ¶ Ad ꝑmā rationū
rōnum 1 in cōtrariuꝫ dicit̃. ꝙ ſeruitus pōt capi du
pliciter. Uno modo prout dicit inferiori/
tatem ⁊ obligatōem ex timore pęnę in in/
feriori. ⁊ hec ſeruitus nō fuiſſet in paradi/
ſo: ſic nec dominiū coactiuum. ¶ Alio mo/
2 do prout dicit amoroſam reuerētiā ad ſu/
periorē: qua legibꝫ ⁊ monitis ſuꝑioris obe
dit ex amore. Et hec ſeruitus fuiſſet homi
nis ad deum. ⁊ vxoris ad maritū parendo
legibꝫ eius pro filioꝝ generatōe. Item pa
rendo monitionibꝫ ſalutaribꝫ ſuꝑioꝝ pro
directione vitę ex dilectione charitatꝭ. Et
hec etiā ſeruitus fuiſſet pueris ad patrem
pater em̄ dominat̃ filijs ꝑncipatu regali. ſ.
ſalutaribꝫ monitionibus. Uir vxori ſm̄ le
ges charitatiuas quaſi datas in parē. Et
ideo ſm̄ ius politicum: eo ꝙ in potētia ci/
ues ſunt pares: q̄uis pareant legibꝫ in po
Ad ppo litica pręſidentis. ¶ Unde concedi poteſt
ſituꝫ ꝙ ꝑncipatus regalis in paradiſo fuiſſꝫ pa
tris ſuper filios. ⁊ politicus viri ſuper mu/
lierem. Et ꝙ ſeruitus amoroſa ſcꝫ quo infe
rior monitis ſuꝑioris vel legibꝫ obediſſet
ex dilectōne: ſicut ex charitate deo ſeruit iu
ſtus. Ad probatōem antecedentis dicit̃.
ꝙ ſeruitus que ē ex timore coactiōis: pęna
eſt. ſed non ſeruitus que ex radice charita
tis eſt ⁊ dilectōnis. ¶ Ad ſecundam nege/ Ad 2
tur minor. Ad probatōeꝫ dicitur ꝙ leges
ad triplicem effectum ordinantur in do/
minio tertio modo dicto. Primus effect⁹
eſt ad ſbditorum inſtructōem. vt eis in vi
ta debite dirigantur. Secundo ad eoruꝫ
defenſionem: ne a diſcolis offendantur. ⁊
tertius modus ad eorum correctioneꝫ: vt
a malis retrahantur. Primus effectus le
gum fuiſſet in paradiſo patris in filios: et
viri in vxorem. ⁊ ideo fuiſſet ibi ꝑncipatus
ſecundo modo dictus. Alij duo non fuiſ/
ſent ibi. quia ibi nulla fuiſſet oppreſſio nec
aliqua trāſgreſſio. philoſophus autem lo
quitur ibi de legibꝫ poſitis pro poteſtate
dominandi tertio modo dicta. ¶ Ad con/ Ad ꝯfir
firmatōem. conceſſo antecedente: negetur
conſequentia. Et ad apoſtolum. ꝙ iuſto
non eſt lex poſita coactiua: ſed bene inſtru
ctiua. lex em̄ coactiua ponitur propter ma
los. ¶ Ad tertiam. ꝙ btūs Auguſtinus ve Ad 3.
lit ꝙ homo nō debuerit ſuꝑ hominem ha
bere dominiū coactiuū: ſicut ei datuꝫ erat
ſuper bruta animalia. ſed dominiū regale
bene. ¶ Ad quartam. conceſſo anteceden/ Ad 4.
tę negetur conſequētia. quia in gloria non
eſt opus lege viro in mulierem pro gn̄ati/
one prolis. cum in ea nec nubent: neqꝫ nu/
bentur. ſed ſunt ſicut angeli dei Math. x/
xij. Nec etiam admonitiōis patris in fili
os. cum tunc erit deus om̄ia in omnib⁹. vt
habet̃ ꝑme ad Corinth. xv. Secus fuiſſet
in paradiſo: vbi homī hec opera erant in
iuncta legibꝫ charitatis: mulieri exhibitꝭ
et etiā pueris erant adimplēda. Ad pba/
tōem cōſeq̄ntię ꝯcedit̃ ꝙ gloria nō tollat
naturā: mutat tn̄ ſtatum. ⁊ ſic facit ꝙ legi/
bus nō indigebit quibꝫ ante gliaꝫ cōmu
niter indigebat. ¶ Ad quintā. ꝯceſſo añce Ad 5
dente neget̃ cōſequentia. ⁊ ad pbatōeꝫ ad
phm. vij. polit̃. dr ꝙ loquat̃ de hoie ꝑ ſtatu
quē habet poſt lapſū. in illo em̄ ꝑncipātiſ
eſt iubere qd̄ iuſtū ⁊ vtile eſt ſbiecto. ⁊ iudi
care int̃ ſbiectos ⁊ obſuātes ⁊ nō obſuan/
tes ea q̄ iubebat. ſec⁹ in ſtatu nature itegrę
vbi plena fuerat obediētia ad bonū. ¶ Se Cōclo 2
cūda ꝯclio. ptās dn̄andi ꝯſiderata q̄ ad
modū acq̄rēdi vl' gubn̄ādi in ordie ad ſb/
iectos ſemꝑ iuſta eſt a deo. ꝓbatur ſic. quia
vel iuſte intrant ad regēdos ſbiectos: ⁊ de
bite eos regit. ⁊ tūc certū eſt ꝙ h̄ ſit bonum
et iuſtum: et a deo ſic vocante ad regimen

2 et p̃ncipaliter ſic dirigente p̃ſidente. ¶ Uł'
forte via vſurpatiõis ⁊ iniuſta intrat. vł ſi
iuſte intrat: tyrãnice tñ gubernat. ⁊ adhuc
in ordine ad ſbiectos iſtud eſt bonũ ⁊ iu
ſtum: ⁊ a deo diſpoſitũ reſpectu eoꝝ. ſcꝫ vel
vt probent̃ boni in patiẽtia. vel vt punian
tur mali p̃ ſua nequicia p̃us impunita. q̃/
rum vtrũqꝫ eſt a deo p̃ncipaliter hoc facie/
Cõclo 3 te ⁊ volente. ¶ Tertia cõcluſio. Nõ oportꝫ
ꝙ omnis ptãs p̃ncipãdi quo ad modũ in
trandi: vel quo ad modũ gubernãdi cõpa
rata ad dñm p̃ſidentẽ ſit a deo: niſi p̃miſſi
ue. ſic crimina vel pctã. pꝫ qꝛ ſtat ꝙ mod⁹ i
trandi ſit corruptus ⁊ vicioſus. ⁊ talis licꝫ
quo ad entitatẽ repertam in eo ſit a deo. ta
men in ordine ad modũ introeundi defor
mẽ nõ eſt a deo. ſi nulla deformitas erit
2 ab ipo. ¶ Eodẽ mõ poſſet eſſe ꝙ mod⁹ itrã
di eſſet bon⁹. ⁊ tamẽ vſus gubernãdi mal⁹
ſcꝫ oppreſſiu⁹ iuſtoꝝ ⁊ vicia ſinẽs impuni
ta. de quo recte cenſendũ eſt: ſicut de mõ in
Contra troeundi dictũ eſt. ¶ Forte dicet̃ p̃ conclu
ſionẽ ſcdam. Illa potẽtia gubernãdi eſt bo
na: ⁊ a deo quo ad ſbditos p̃ eaꝫ regi. ergo
eſt etiam bona: ⁊ a deo quo ad p̃ſidentẽ
inq̃tum per eam ſbditos ſic regit. cõña vi/
det̃ tenere. quia bene ſequit̃. ſbditi bene re/
gunt̃. ergo p̃ſidens bene regit. ergo eodem
mõ quo illa potentia eſt bona quo ad ſb/
ditos p̃ eã ſic regi: etiã erit bona quo ad eũ
Solo qui per eam ſic regit. ¶ Rñdet̃ negãdo pri
mã cõſeq̃ntiã. qꝛ tyrannice ſbditos regi i
portat p̃nã reſpectu ſbditoꝝ. quę vel pro
bat vel punit. ⁊ ergo nullã importat defor
mitatẽ: quo ad eos. ⁊ ergo hoc regimine de
us de abyſſo ſuę ſapię idipm fieri diſponit
Sed p̃ſidentẽ ſic regere deformitatẽ ipor
tat. qꝛ facit cõtra modũ regendi diuin⁹ ex/
preſſum. ⁊ ergo deformitatẽ importat. rati
one cuius ille modus regẽdi ſic factus ne
quit dici a deo. a quo nihil eſt deforme vt
ad pba. tale. ¶ Ad p̃batõẽ m̃oꝛ. ꝙ licet bene ſequa
tur ſbditi bene regunt̃. ergo p̃ſidens bñ re
git: indefinite loquendo. qꝛ ſup̃mus p̃ſi
dens ſemper bene regit. quia ſemp̃ diſpõit
res ad bonum. nõ tamen ſequit̃. ergo iſte p̃
ſidens eorum bene regit. quia forſaſſis ille
corrupto modo regit. Sicut in ſimili non
ſequitur. Chriſtuꝫ mori fuit bonum. ergo
qui fuerunt occaſio ſuę mortis: bene fece/
runt. ſcpius eñ paſſio eſt bona: ⁊ mod⁹ a/
gendi malus. ¶ Sed replicabitur. quia ſe
Cõtra. 1. quitur. Subditoꝝ regimen eſt a deo: ⁊ bo

num. ergo qui regit bene regit. ergo ptãs
ſic regendi eſt bona. ¶ Item. vel deus ſic re 2
geret ſicut iſte regit: vel non. Si dicitur ꝙ
non. ergo hęc poteſtas regendi non eſt bo
na in ordine ad ſbditos. Si dicitur ꝙ ſic.
et deus nõ regeret niſi bene: ſequitur ꝙ iſte
bene regit. ¶ Reſpondet̃ ad primam. cõce/ Ad 1
dendo indefinitam illatam. quia deus q̃
regit bene regit. quia vel ad probãdos bo
nos: vel puniendos malos: vel ad vtrun
qꝫ. ſed vniuerſalis ſi inferretur. ergo om̃is
qui regit bene regit. conſeq̃ntia nõ eſt bo/
na. quia ſtat ꝙ illud quod eſt bonum: ab
aliquo particulari p̃ſidente fiat male: deo
hoc iuſte permittente. ¶ Ad ſcdam dico ꝙ Ad 2.
bene ſtaret ꝙ ſi de⁹ ſine medio regeret reſpe
ctu ſbditorum: eodem modo regeret. ſcꝫ p̃
mittendo bonos opprimi: ⁊ malos proſpe
rari. ⁊ negetur cõſequẽtia. deus ſic regeret ⁊
nõ regeret niſi bene. ergo iſte bene regit. qꝛ
intentio dei eſſet intentio bona. ⁊ tam̃ iſte
eodem modo regendo quo ad ea quę pa/
tiuntur ſbditi habet intentõem malã. pu
ta vel vtile proprium inordinate quęren/
do vel iuſticiam opprimendo: vel aliquo
alio tali fine malo ¶ Et eſt ſimile. Si ali/ Simile
quis vana gloria mot⁹ det pauperi dena/
rium. manifeſtuꝫ eſt ꝙ ſi deus hoc faceret
valde bene faceret. ⁊ tñ iſte hoc idem facit
et valde male. Hoc de. ij. ar.

Ad rationes princi

pales. ¶ Ad primã factam contra ſuppo/ Ad 1 p̃n cipalem
ſitum negetur antecedens. Ad probatio/
nem negetur argumentum. eſt enim falla
cia figurę dictionis. quia in maiore eſt di
ſtributio pro potentia abſolute. ⁊ in mio/
re ſubſumptio connotatiua defectus. ſicut
non ſequitur. Omnis potentia eſt in deo.
potentia finita eſt aliqua potentia. g̃ po/
tentia finita eſt in deo. ¶ Aliter poteſt di/ Uel ſic
ci. negando maiorem quia potentia paſ/
ſiua nõ eſt in omnipotente. quę tamẽ eſt
aliqua potentia. ita etiam ei abeſt poten/
tia deficiendi. ¶ Melius tamen dicitur: Uel ſic
ꝙ vel maior intelligitur. ꝙ omnipotẽti nł'
la potentia deeſt q̃n ſit in eo formalr̃. et ſic
maior ẽ falſa. qꝛ nulla potẽtia deꝑdẽs ẽ in
eo. vel q̃n ſit in ipo eminent̃. ſic ꝙ illã hꝫ i
ſua imẽſitate ſupeminenter incluſam. et
ſic p̃t cõcedi ꝙ illa potẽtia q̃ eſt potẽtia pec
candi: eſt in dei omnipotentia eminenter

incluſa.quia eſt eadem potentia benefa/
ciendi. et hoc non eſt niſi a potentia diui/
3 na.¶ Et ad probationem cum dicit̃. de/
us nõ pt peccare.h̃ eſt verũ:et ideo in eo
non eſt formaliter potentia peccandi.pt
tñ bñfacere ⁊ facere potẽtiã liberã ſua oĩ
potentia.⁊ ſic cum illa ſit potentia peccã/
di:in eo eſt potentia peccandi ſupeminen
Ad.2 ter vt in cauſa a qua eſt.¶Ad ſcdam qua
ſi eodem modo.quia eſt ibi fallacia figu/
rę dictionis.ſicut nõ ſequit̃.gloria nullam
potentiã tollit.⁊ tamen tollit potentiã cor
ruptibilẽ.quia ammõ non eſt corruptibil'
de lege ordinata.⁊ nõ ſequit̃. ergo in hoĩe
non eſt potentia corruptibilis. iſtud eniꝫ
ſemp eſt ſb diſtributiõe abſoluta ſbſume/
Vel ſic re cõnotatiue.¶Põt tamẽ alit̃ dici. ꝙ glo
ria illam rem quę eſt potentia corruptibil'
vel potens peccare nõ tollit.facit tñ eã nõ
eſſe corruptibilem. vel inſup nõ poſſe pec/
care de lege ordinata:ꝑpter cõfirmatõem
3 in bonũ.¶Tertio põt dici ꝙ abſolute loq̃n
do de potẽtia peccandi in gloria mãet po/
tentia peccandi. quia manet potẽtia quę
in pręterito potuit peccare de lege ordĩata.
⁊ quę in futuro poſſet peccare de lege abſo/
luta.ſcꝫ ſi deus auferret ei grãꝫ.⁊ ſic ſuę eſ
ſet naturę derelicta. Prima aũt reſponſio
Ad 3 eſt formalior.in talibꝫ eñ rõnibꝫ ſemp eſt
fallacia figurę dictionis.¶Ad tertiã nege
getur añcedens ⁊ cõſequẽtia.⁊ ad proba/
tionẽ conſeq̃ntię dicit̃: ꝙ actus ſit ꝑfectio
2 potentię: in naturalibꝫ potentijs.¶ Item
et in liberis actus ꝑficiens:ſed nõ actus de
ficiens.nõ eñ ꝑficitur potentia peccandi
3 in peccando: ſed ĩ bene agẽdo. ¶Item ſta
ret potentiã peccandi peccare ſine actu: vt
ſi pręceptum poſitiuũ haberet et illud nõ
impleret peccando omiſſiue. vt ante de pec
cato omiſſionis eſt dc̃m.¶Ad probatõeꝫ
4 añcedentis dicatur. ꝙ beatus Auguſtin⁹
dicens ꝙ peccatum nihil eſt:loquitur de de
formitate peccati:quę nihil poſitiuum eſt
¶Ad.4.concedit̃:ꝙ potentia peccandi ẽ li
Ad 4 bertas arbitrij rõnalis creaturę.¶Ad ve/
Ad anſ nerabilẽ Anſelmũ dicit̃ ꝙ voluerit ꝙ non
ſit de ratõne libertatis arbitrij poſſe pecca/
re.q̃uis in multis ſcilꝫ viatoribꝫ poſſit.eſt
eñ maior libertas arbitrij in deo:q̃ in crea
turis.qui tamẽ oĩmode peccare nõ põt.
¶Ita eſt maior libertas arbitrij in gloria:
2 q̃ in via.q̃uis ibi de lege ordinata nullus
valeat peccare. nihilominus in viatorib⁹

libertas arbitrij ſiue voluntas eſt potẽtia
peccandi¶Ad quintam.neget̃ añcedens Ad 5
et ad probatõem concedit̃ ꝙ potentia pec
candi eſt potentia deficiendi.⁊ potẽtia de/
ficiendi non eſt impotentia.immo eſt po/
tentia.quia eſt ad vtrumqꝫ.poteſt eniꝫ be
ne agere.⁊ poteſt deficere ſicut poteſt pecca
re.Nec ex hoc dicitur impotens: quia po
teſt peccare.ſed ſi peccet: ex peccato reddi/
tur impotens.Eodem modo potẽtia mo/
riendi in boue eſt ipemet bos vel anima e/
ius.quę nõ eſt impotentia. quãuis ei ſm
naturam conueniat: quod non ſemp eſſe
poſſit.¶Ad ſecundam rõnem ꝑncipaleꝫ Ad 2
dicitur.ꝙ potentię naturales actiuę ⁊ paſ rõnem
ſiue ſbiectiuę ꝑfectiores ſunt coniunctę a/
ctui.ſed paſſiuę terminatiuę: puta corru/
ptibiles non ſunt ꝑfectiores ex hoc ꝙ actu
corrumpuntur:vt notum eſt.Ita etiã po/
tentię liberę perfectiores ſunt coniunctę a
ctui quo perficiunt̃.ſed non ſunt ꝑfectio/
res coniunctę actui quo d̃ficiunt.quod fit
quando peccant.¶Et ergo ad formã con Ad for.
ceditur maior.⁊ negetur minor.immo po
tentia peccandi eſſet ꝑfectior coniũcta a/
ctui quo proficeret.ſꝫ nõ quo peccaret.ea/
dem tamen eſt quę põt proficere ⁊ peccare
¶Ad tertiam cuꝫ dicitur ſic.Nihil dicẽs Ad 3
defectum eſt a deo.Si intelligitur ꝙ nul
lus terminus ſignificans defectũ ẽ a deo.
falſa eſt.Si ſic ꝙ nulla res deficiens vl' q̃
poteſt deficere eſt a deo:falſum eſt. Si ſic
nullus defectus eſt a deo.falſa eſt. qr mon
ſtra ſunt a deo.⁊ actus demeritorij vt entia
ſunt a deo.¶Et ergo illa maior vix po/
teſt verificari.⁊ ideo non video alium ſen Nota
ſum in quo poſſit eſſe vera:niſi ꝙ defectus
non ſunt a deo:ſub ea ratõne qua ſũt de/
fectus.Modo potentia peccandi eſt vo/
luntas bona.ſcilꝫ exiſtẽs in gratia quę po/
teſt peccare:ſicut poteſt perdere gratiam.
¶Ad probatõnem dicitur:ꝙ quãuis ope
ra dei ſunt perfecta ſingula in ſua ſpecie ⁊ ad ꝓba.
in indiuiduo ſm eam perfectionem eſſen
tialem quam placuit deo concedere rei ni
hilominus multa ex talibus ſunt ſic a deo
ꝙ poſſint deficere vel peccare mortaliter:
vel mori vel priuari membro debito ſibi
naturaliter.¶Ad quartam negetur ante/ Ad 4.
cedens ſaltem ſm eſſentiam ſuã.ad ꝓba/
tionẽ neget̃ ꝙ vſus eius ad quẽ ꝓducta ẽ:
eſt mal⁹.nõ eñ eſt ꝓducta vt peccet: ſꝫ vt
ſeruitio dei vacet. et ille vſus eſt bonus.

Ad 5 peccare aūt eſt abuti poteſtia nō vti. ¶ Ad quintā negeť añcedens: de ſba actus loqn do. omis em̄ eſſentia poſitiua eſt a deo ſm cōiorem opinionē. Sz vocādo actu3 peccandi deformitatē extenſiōe nois. ꝯcederetur añs. ⁊ negareť ꝯña. Et ad ꝓbatōnem ꝯñę. cū dr: ꝙ a quo eſt poteſtia ab eo ē act⁹
2 ver eſt poſitiuus. ſed nō pur⁹ defect⁹. Secundū aliū modū loqndo de actu poſitio dr: ꝙ actus quo quis peccat eſt a deo. inqz/ tū eſt quedā bonitas. inqntū aūt eſt defor/ mitas ſibi annexa: ſic eſt a volūtate libere actū eliciēte. Et cū dicit ex btō Auguſti. ꝙ deo auctore nihil fit deterius. Rñdeť ꝙ beatus Auguſtin⁹ ver dicat. vñ voluntas libere elicit actū quō peccat. ⁊ qntū in eo deficit deum ꝑuenit. qui tamē ad actū cum
3 volūtate cōcurrit: ⁊ bonitatē actus principaliter producit. ſtatuit em̄ ſe concurſurū cum volūtate ad oēm actū quē vellet producere. vt in ꝑmo dictum eſt. ⁊ ergo nō fit deterior deo auctore: ſed volūtate male vo
Ad 6 lente. ¶ Ad ſextā. ꝙ poteſtia peccādi habet exēplar in deo. q2 eſt imago dei. eſt em̄ creatura rōnal'. ⁊ ideo negeť minor. ⁊ ad ꝓbati/ onē ꝯcedit: ꝙ nō eſt exēplar pcti vel peccā/ di reſpectu deformitatꝭ. eſt tñ exēplar potē/ tię q̄ pōt peccare. ¶ Ad rōnes q̄ fiūt cōtra
Ad 1 aliarum quęſitū. ¶ Ad ꝑmā. ꝙ illa auctas: loquiť: de mō adipiſcēdi dñiū. ſcz q̄ ꝑ media idebita dñia attingūt. vel etiā de mō dñan/ di ſbditis. ⁊ nō de poteſtia qua dñanť b3 ſe cōſiderata. ⁊ ḡ eſt ꝑ tertia coclusione ar. ij.
Ad 2 ¶ Ad ſcđam dr. ꝙ aliqd bñ eſt a deo et ab eo collatū qđ tñ quo ad modū acqrendi ē vſurpatū. vt pomū eſt a deo ⁊ tñ q̄ ſbtrahit vſurpat. ita de dñio. ptās em̄ eſt a deo. ſed q̄ indebito mō intrat: vſurpat eā ſibi. Et ḡ nō eſt incōueniēs ꝙ potentia ſit a deo. ⁊ tñ ſit vſurpata ꝑ indebite poſſidentē vl' ea
ad ꝯfir. vtentē. ¶ Ad ꝯfirmatōne3 dr. negādo maiorē. q2 aliquid qđ eſt iniuſtū bñ eſt a deo vt iniuſtus hō. vel iniuſt⁹ ꝑnceps. ſ3 h̄ nō eſt inqtū eſt iniuſtū. q2 iniuſt⁹ hō eſt a deo inqtū eſt hō: ⁊ imago dei. ⁊ eſt iniuſt⁹ pro/
2 prio vicio volūtatꝭ. ¶ Eodē mō iniuſt⁹ ꝑnceps eſt a deo inqtū hoc expedit ꝑ diſpoſitiōe ppli. q̄ nō mereť vl' cui nō expedit habere iuſtū dñiū. ⁊ eſt a ſeipo: vel a ſua propria volūtate iniuſt⁹ ꝑnceps eligēs regere
Ad 3 pręter vel cōtra dei regulā. ¶ Ad tertiā dr ꝙ res quę eſt inordinatio in ſe: bñ eſt a deo inquātum eſt ordinatio reſpectu vniuerſi q2 licet ſit ma la ſb rōne inordinatiōis. eſt tñ bona in ordine ad exigentia3 vniuerſi: ſm quā expedit ꝑmitti ſcandala: et mala fieri: vt in co debita reformatōne appareat in vniuerſo clemēs ⁊ vera dei iuſticia.
¶ Ad quartā. negeť maior. nō em̄ ſufficit ꝙ ſit alicui aliquid a deo collatū: ad hocꝙ nō ſit ab eo auferendū. ſed etiā vltra reqri/ tur ꝙ bonis medijs ad ſpm ꝑueniat. et eo bene vtatur. deus em̄ quod ꝑpetue alicui tribuit: nō vult ab eo auferri. ſed qđ ad tē/ Ad 4
pus eſt collatum: ſicut dominādi poteſtaſ ſi corruptio ſit in introitu vel abuſus in ꝑ greſſu ſtat: ꝙ ei iuſte auferať. q2 dñs potē/ tiam dat ꝓſidentibꝫ: iuxta illud quod vi/ derit pro qualitate regendorum expedire 2
¶ Nihilominus in hoc non aufert cōmunitati ius ſuum. nec vult qn poſſint idebi/ te introeuntē vel indebite ⁊ male gubernā 3
tem debitis medijs amouere. ¶ Ad cōfir/ mationē. ꝙ abſolute potentię nō eſt reſiſtē dum. ⁊ hoc vult aplus. ſed abuſui ꝑtātis vel modi introeundi poteſtatē pōt ſine crimine reſiſti. cū fuerit vicioſus. ⁊ h̄ nō vult negare aplus. ¶ Ad rōnes poſt oppoſitu3 Ad ꝯfir
¶ Ad primā auctem mgri dicať ꝙ eſt pro cōcđōne rñſali ꝑmi arti. ¶ Sz ad rōne3 ꝑ quęſito dicať: ꝙ apli auctas ad Rom. xiij velit ꝑmas duas ꝯclones ſcđi arti. Hoc de q̄ſtiōe. Et ſic per dei gratiā eſt finis ſcđi. Ad auc to. mgri

¶ Finit ſcđm ſcriptū libri Sententia clariſſimi Marſilij Inguen.

BIBLIOT. UNIVERSITARIA DE GRANADA

Nº Caja
1
B-18